

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ВИЩОЇ ОСВІТИ

На правах рукопису

УС ТЕТЯНА ІВАНІВНА

УДК 37.013: 655.41:808.2

РОЗВИТОК ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІЗ ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ ТА
РЕДАГУВАННЯ В УКРАЇНІ
(ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТ.)

13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Дисертація
на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Науковий керівник
ОНКОВИЧ ГАННА
ВОЛОДИМИРІВНА
доктор педагогічних наук,
професор

КИЇВ – 2015

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	4
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1	
РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІЗ ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ ТА РЕДАГУВАННЯ В УКРАЇНІ ЯК ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	12
1.1. Стан дослідження проблеми підготовки фахівців з видавничої справи та редагування в науковій літературі.....	12
1.2. Передумови розвитку підготовки фахівців з видавничої справи та редагування.....	22
1.3. Понятійно-категорійний апарат дослідження.....	30
Висновки до першого розділу.....	43
РОЗДІЛ 2	
СУТНІСТЬ І ЗМІСТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІЗ ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ ТА РЕДАГУВАННЯ (1967–2007 рр.).....	45
2.1. Концепція та загальна методика дослідження.....	45
2.2. Становлення основ професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування (1967–1997 рр.).....	50
2.3. Розвиток форм і змісту професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування (1997–2007 рр.).....	65
Висновки до другого розділу.....	95
РОЗДІЛ 3	
ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІЗ ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ ТА РЕДАГУВАННЯ В УКРАЇНІ (2007–2014 рр.)	98
3.1. Трансформація змісту і форм професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування під впливом інформатизації суспільства (2007–2014 рр.).....	98

3.2. Обґрунтування можливості використання історичного досвіду підготовки фахівців з видавничої справи та редагування в сучасних умовах розвитку спеціальності.....	148
Висновки до третього розділу.....	156
ВИСНОВКИ.....	158
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	161
ДОДАТКИ.....	204

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

- ОКХ – освітньо-кваліфікаційна характеристика
- ОПП – освітньо-професійна програма
- УАД – Українська академія друкарства
- МПІ – Московський Поліграфічний Інститут
- УПІ – Український Поліграфічний Інститут імені І. Федорова
- МЗПІ – Московський Заочний Поліграфічний Інститут
- НТУУ «КПІ» – Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»
- КНУКіМ – Київський національний університет культури і мистецтв
- УКП – Учбово-консультаційний пункт
- КВФ – Київський видавничий факультет
- ВСР – Видавнича справа та редагування
- ЗМІ – засоби масової інформації
- ЗМК – засоби масової комунікації
- ECTS – Європейська кредитно-трансферна система
- АУП – Академія української преси
- УАВПП – Українська асоціація видавців періодичної преси
- ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології
- МВО СРСР – Міністерство вищої освіти СРСР

ВСТУП

Актуальність теми. Трансформації у сфері видавничої справи, правової бази, технічне й технологічне переоснащення галузі, комп'ютеризація редакційно-видавничих процесів, зміни в структурі виробничого процесу висувають перед сучасним редактором певні професійні вимоги. Збільшення кількості засобів масової комунікації, виникнення численних різноманітних видавничих організацій передбачають наявність кваліфікованих працівників друкованих та електронних ЗМІ. Це зумовлює потребу в поліпшенні якості підготовки нового покоління спеціалістів видавничої справи, які працюватимуть у ринкових умовах. У зв'язку із цим конче необхідно збільшити кількість фахівців редакційно-видавничої справи.

Одним із базових об'єктивних чинників, що зумовлює необхідність фундаменталізації сучасної редакторської освіти, є реформа системи підготовки наукових кадрів: доповнення класифікатора наукових спеціальностей новою галуззю науки – «Соціальні комунікації», в структурі якої серед інших спеціальностей соціокомунікаційного спрямування визначено наукову спеціальність 27.00.04 – «Теорія та історія видавничої справи та редагування».

Цей захід підтверджує об'єктивну необхідність формування нової наукової галузі – «Соціальні комунікації», що відповідає інформаційній парадигмі розвитку сучасного суспільства, має певну специфіку порівняно з іншими галузями наук, базується на розумінні соціально-комунікативних процесів, спорідненості комунікаційно-об'єктних та комунікаційно-суб'єктних форм і видів діяльності у видавничій сфері.

Видавнича справа, згідно з українським законодавством, є сферою суспільних відносин, що поєднує організаційно-творчу та виробничо-господарську діяльність юридичних і фізичних осіб, які створюють, виготовляють і розповсюджують видавничу продукцію. Коли спеціалізацію «Видавнича справа та редагування» було віднесено до галузі «Журналістика», склалося хибне уявлення про спеціальність редактора як таку, в якій основні

професійні зусилля працівників спрямовані на виявлення помилок у текстах та правильне їх стилістичне оформлення. Але спеціальність редактора передбачає підготовку фахівця, який поєднуватиме відповідні навички, уміння і компетенції редактора як літературного працівника; редактора як менеджера; редактора як організатора малої видавничої структури певного профілю; редактора як творця електронних видань; редактора як літературного працівника конкретного Інтернет-сайту. Йдеться про універсального фахівця, здатного не лише писати, редагувати, верстати, видавати й «просувати» на ринку той чи інший вид видавничої друкованої чи електронної продукції, а й керувати редакційним чи видавничим підрозділом або видавництвом в цілому. Історію літературного редагування і видавничої справи досліджували Я. Ісаєвич [86], К. Накорякова [148], М. Тимошик [248]. Проблеми редагування, редакторського фаху є об'єктом наукових інтересів А. Капелюшного [91], Е. Огар [156, 158], І. Побідаш [183], К. Серажим [223], В. Хоню [307], Н. Черниш [315]. Загальну методичку редагування творів спеціальної і художньої літератури розглядали С. Антонова [2], Р. Іванченко [80, 82], А. Капелюшний [91], А. Мільчин [140, 141], З. Партико [172], В. Різун [207], М. Сікорський [226], М. Феллер [279]. Видавничу справу в системі сучасних соціальних комунікацій досліджували Н. Зелінська [63, 70], В. Теремко [242], Я. Прихода [195].

Проте, незважаючи на значний інтерес науковців до питань професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування, проблема розвитку професійної підготовки фахівців із видавничої справи та редагування залишається майже недослідженою. У ході дослідження виявлено суперечність між зростаючою потребою суспільства у спеціалістах нового типу і необхідністю ефективного вдосконалення їхньої фахової підготовки.

Отже, актуальність теми, наявність суперечності визначили вибір теми дисертаційного дослідження – **«Розвиток підготовки фахівців із видавничої справи та редагування в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи відділу теорії та методології гуманітарної освіти Інституту вищої освіти НАПН України за темою «Оптимізація дисциплін соціально-гуманітарного циклу у вищій освіті України в контексті євроінтеграції» (№ 0112U000934).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Інституту вищої освіти НАПН України (протокол від 23 січня 2012 р. № 1/12-3) й узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол від 22 жовтня 2013 р. № 8).

Хронологічні межі дослідження охоплюють другу половину ХХ – початок ХХІ ст. Встановлення нижньої межі пояснюється тим, що у 1967 р. Український поліграфічний інститут ім. Івана Федорова вперше в Радянському Союзі у межах спеціальності «Журналістика» розпочав стаціонарну підготовку студентів із нової спеціалізації «Редагування науково-технічної інформації і рекламної літератури». Вибір верхньої межі пов'язаний з прийняттям у 2014 році Закону України «Про вищу освіту», який встановлює принципово нові основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи вищої освіти, створює умови для поєднання освіти з наукою та виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможного фахівця для інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях. Це, безперечно, внесе корективи в освітній процес взагалі і в процес підготовки фахівців із видавничої справи та редагування зокрема.

Мета і завдання дослідження. *Мета дослідження* полягає в науково-теоретичному обґрунтуванні розвитку змісту й форм організації підготовки майбутніх фахівців із видавничої справи та редагування в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.).

З огляду на мету дослідження поставлено такі *завдання*:

– проаналізувати сучасний стан досліджуваного завдання і виявити питання, що потребують дослідження;

– уточнити понятійно-категорійний апарат дослідження, зокрема, дефініції основних понять: «редагування», «літературне редагування», «журналістика» та «соціальні комунікації»;

– визначити основні періоди професійної підготовки майбутніх фахівців із видавничої справи та редагування;

– виявити позитивні та негативні тенденції розвитку змісту і форм організації підготовки фахівців із видавничої справи та редагування за визначеними періодами;

– розробити рекомендації щодо оптимізації підготовки фахівців із видавничої справи та редагування.

Об'єкт дослідження – формування професійної компетентності фахівців із видавничої справи та редагування в Україні.

Предмет дослідження – розвиток професійної підготовки фахівців із видавничої справи та редагування (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.).

Методи дослідження. Для реалізації мети і завдань дослідження використано комплекс методів:

– пошуково-бібліографічний – для вивчення архівних, бібліотечних джерел, документів, описів, бібліографічних видань;

– загальнонауковий – з метою аналізу, синтезу, узагальнення, систематизації і класифікації наукового матеріалу та архівних джерел;

– порівняльно-аналітичний – для історико-педагогічного аналізу вітчизняної та зарубіжної літератури;

– хронологічно-системний і періодизації – для визначення основних періодів становлення вітчизняної системи підготовки майбутніх фахівців з видавничої справи та редагування;

– структурний – з метою аналізу навчальних програм, планів;

– історичного аналізу – для дослідження розвитку змісту і форм організації підготовки кадрів з видавничої справи та редагування;

– теоретичного узагальнення і прогнозування – для формулювання висновків й обґрунтування рекомендацій.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає у тому, що в ньому *вперше*:

– здійснено, посилаючись на історичні, архівні та педагогічні джерела, аналіз теорії і практики професійної підготовки фахівців із видавничої справи та редагування в Україні у визначених хронологічних межах;

– виокремлено й науково обґрунтовано періоди розвитку підготовки фахівців із видавничої справи та редагування, яка здійснювалася: в I періоді (1967–1997 рр.) – у межах галузі «Філологія» (спеціалізація «Журналістика»); в II періоді (1997–2007 рр.) – у межах галузі «Журналістика» (спеціалізація «Видавнича справа та редагування»); в III періоді (2007 р. – до цього часу) така підготовка здійснюється в межах галузі «Соціальні комунікації» (спеціалізація «Теорія та історія видавничої справи та редагування»);

– *розширено* джерелознавче поле досліджуваної теми, завдяки чому в науковий обіг уведено 50 архівних документів, які дали змогу поглибити й конкретизувати відомості про розвиток професійної підготовки фахівців із видавничої справи та редагування в Україні;

удосконалено понятійно-категорійний апарат дослідження, зокрема уточнено дефініції, розширено зміст понять:

– «редагування», що визначається як різновид професійної діяльності, система професійних дій виконавця, творчість, вид професійної діяльності, пов'язаної з підготовкою до випуску різних видів видавничої продукції, а також теле-, радіопередач і кінофільмів;

– «літературне редагування» – як система професійних дій, вид діяльності, що спрямована на виконання виробничих завдань, які формулюються за результатами редакторського аналізу матеріалу, вид суспільно-культурної діяльності, пов'язаної з регулюванням інформаційно-комунікативних процесів у суспільстві через засоби масової інформації і спрямованої на підготовку журналістського матеріалу до друку або виходу його в ефір;

– «журналістика» – як професійна діяльність зі збирання, переробки та поширення актуальної соціальної інформації, все різноманіття продукції цієї діяльності – газетні, журнальні, теле- й радіорепортажі, коментарі, нариси, огляди та ін.;

– «соціальні комунікації» – як передача інформації, ідей, емоцій у вигляді знаків, символів, процес, що пов'язує частини соціальної системи одна з одною; механізм, що дає змогу визначати поведінку іншої людини;

дістали подальшого розвитку:

– зміст і форми організації підготовки фахівців із видавничої справи та редагування в частині інноваційного оновлення навчальних програм підготовки фахівців із видавничої справи та редагування;

– інноваційні педагогічні технології в навчальному процесі ВНЗ, що здійснюють підготовку кадрів для видавничої справи (інформаційні технології, інтерактивні технології навчання, дистанційне навчання).

Практичне значення одержаних результатів. Теоретичні положення й висновки, що містяться в дисертації, можуть бути використані в процесі наукових досліджень із теорії та історії видавничої справи та редагування, а також у галузі соціальних комунікацій; як теоретичний матеріал для написання підручників, посібників, фахової навчально-методичної літератури, спецкурсів, підготовки навчальних програм, лекцій, семінарів тощо.

Основні наукові положення та висновки дослідження використано в навчальному процесі Барського гуманітарно-педагогічного коледжу ім. Михайла Грушевського (довідка про впровадження від 6 лютого 2015 р. № 16); Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини «Україна» (довідка про впровадження від 13 лютого 2015 р. № 14); Київського національного університету культури і мистецтв (довідка про впровадження від 16 березня 2015 р. № 20).

Особистий внесок здобувача. Представлені наукові результати дисертаційного дослідження отримані автором самостійно. У дисертації не використовувалися ідеї і розробки, що належать співавторам колективної

монографії [1], у якій автор розглянув роль засобів медіаосвіти, зокрема, мультимедіа, у підготовці фахівців для видавничої справи та редагування.

Апробація результатів дослідження. Ключові результати та висновки дослідження оприлюднено в доповідях на наукових, науково-практичних конференціях:

міжнародних: «Медиаобразование 2013» (Москва, 2013); «Друкарство молоде» (Київ, 2010, 2012); «Информационное поле современной России: практики и эффекты» (Казань, 2009), «Национально-культурный компонент в тексте и языке» (Минск, 2009), «Журналистика-2009: состояние, проблемы и перспективы» (Минск, 2009);

всукраїнських: Морозівські педагогічні читання «Інтернаціоналізація системи вищої освіти України» (Київ, 2012);

звітних: Інституту вищої освіти НАПН України «Наука і вища освіта» (Київ, 2011); на щорічних круглих столах «Сьогодення українського мовного середовища» (Київ, 2011–2013).

Публікації. Основні результати дослідження відображено в розділі колективної монографії, а також у 12 одноосібних працях, з них – шість статей опубліковано в наукових фахових виданнях України; одна – у зарубіжному виданні; п'ять – у збірниках матеріалів конференцій.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (385 найменувань, з них 50 – архівні матеріали), 30 додатків. Повний обсяг дисертації становить 250 сторінок, з них 160 – основного тексту. Робота містить 5 таблиць.

РОЗДІЛ І

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІЗ ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ ТА РЕДАГУВАННЯ В УКРАЇНІ ЯК ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

1.1. Стан дослідження проблеми підготовки фахівців з видавничої справи та редагування в науковій літературі

Аналіз наукової літератури з питань розвитку підготовки фахівців із видавничої справи та редагування дає підстави стверджувати, що проблема підготовки таких фахівців не була раніше предметом спеціального дослідження, хоча і знайшла в ній деякі висвітлення.

У 60-х роках починає розвиватися львівська школа редагування, і першими виданнями, у яких розглядалося загальне редагування, були монографії Р. Іванченка «Робота редактора над точністю слова і стислістю викладу» [81], «Літературне редагування» [79]. У 1966 році була випущена книга Д. Григораша «Теорія і практика редагування газети» [38].

Значний внесок у розвиток редагування не тільки в Україні, а й в усьому СРСР зробив М. Феллер. Дослідник створив свою оригінальну теорію редагування, яка полягає в тому, що автор намагається викласти лінгвостилістичні основи роботи редактора над мовою рукопису з урахуванням досягнень мовознавства і стилістики. Цю теорію науковець виклав у підручнику «Литературное редактирование» (у співавторстві з М. Сенкевич) [279]. У своїх монографіях «Эффективность сообщения и литературный аспект редактирования» [284], «Структура произведения» [281], «Стиль и знак» [280] М. Феллер висвітлював процеси редагування, мовні питання, пов'язані з редагуванням.

У 1972 р. викладачі Українського поліграфічного інституту І. Квітко, М. Феллер та М. Шевченко опублікували «Довідник коректора» [278]. До цього

часу він залишається найповнішим україномовним виданням, що описує норми редагування. Автори досліджували також окремі проблеми редагування. Так, І. Квітко переймалася використанням термінів у повідомленнях. Результат роботи – дисертація і монографія «Термин в научном документе» [98]. У монографії автор узагальнила досвід роботи редактора над термінами в науково-технічній літературі, проаналізувала використання термінів у текстах наукової, виробничо-технічної, навчальної, довідкової, науково-популярної літератури, а також у патентах, стандартах та технічній документації.

Н.Зелінська досліджувала проблеми зв'язку редагування з неориторикою. Підсумком наукових пошуків став навчальний посібник «Теоретичні засади роботи редактора над літературною формою твору» [72].

На початку 80-х років починає розвиватися київська школа редагування. На відміну від львівської, особливістю київської школи була увага до редагування художньої літератури та публіцистики. Засновник цієї школи Р. Іванченко виокремив кілька напрямів у вивченні літературного редагування: перший – обстоювання цінності редагування як складової літературного процесу (за висловом самого автора, «заперечення всього того, що збуджувало зневагу до редагування, до редакторського втручання в текст»). Другий напрям – спроба запозичити положення окремої, зокрема лінгвістичної, науки для редакторської практики [79]. Важливою роботою цього напрямку є посібник К. Билінського та Д. Розенталя «Литературное редактирование» [18]. У цій великій за обсягом книзі редагування тексту фактично підмінене розглядом граматичних та стилістичних огріхів, які трапляються у видавничій та газетній практиці». Третім напрямом Р. Іванченко вважає напрям, який виходить із закономірностей становлення тексту та вивчення його природи.

Професору Р. Іванченку належить і пріоритет у започаткуванні специфічного українського напрямку в літературному редагуванні. Він висунув тезу про те, що редагування – це спостереження за ходом читацького сприймання і забезпеченням адекватності сприймання читачем задуму автора. Адекватність сприймання тексту читачем є чи не центральним поняттям і

положенням теорії Р. Іванченка. Завдяки цьому, вивчення журналістського тексту повернулося до вивчення тексту як учасника комунікативного акту. Р. Іванченко запровадив використання в аналізі і трактуванні тексту досягнень тогочасної психології і мовознавства. У результаті введення в обіг понять «настанова», «плани у сприйманні тексту», «напруга викладу», запровадження детального аналізу структурних особливостей ясності, опису процесів перебудови тексту, пов'язаних з редагуванням, а також опису перетворення авторського задуму в текст і роботи автора над текстом теорія журналістського (у широкому розумінні цього слова) тексту перетворилася на цілісну і системну будову. Але у центрі уваги Іванченка лишався сам текст, а не твір, вивченню якого особливого значення згодом надав В. Різун [95].

Від наукових праць цих шкіл відрізняються дослідження з автоматизації редакційних процесів З. Партика «Методы машинной корректуры и машинного редактирования» [176] і «Статистика ошибок при корректуре и редактировании текстов», у яких автором розглянуто нормативне редагування [178]. У цих працях проблеми редакторської освіти подаються з позицій тодішньої ідеології.

У 80-х роках в УАД почалися дослідження, в яких загальні положення літературного редагування розглядалися стосовно проблем видавничої підготовки творів, що належать до різних видів літератури. Так, Н. Зелінська захистила кандидатську дисертацію «Літературна форма наукового тексту в аспекті його редагування». Значною є і кандидатська дисертація Н. Черниш «Академік Микола Платонович Бажан – редактор і видавець: Досвід роботи у Головній редакції Української Радянської Енциклопедії» [314]. Отже, спостерігаємо початок дослідження наукової та енциклопедичної літератури.

Після здобуття Україною незалежності першими виданнями з редагування були дві книги В. Різуна: «Моделювання і технологія редакторських систем» [208] і «Літературне редагування» [207]. Також варті уваги дослідження автора з мови – «Основи комп'ютерного набору і коректури» [210], «Українська мова щодня» (у співавторстві з М. Гримич, Н. Непийводою)

[39], «Нариси про текст» (у співавторстві з А. Мамалигою та М. Феллером) [209].

Середина 90-х рр. позначилася активністю викладачів та аспірантів кафедри видавничої справи та редагування УАД в науково-дослідній роботі. 1995 р. вийшов друком перший за весь час існування кафедри збірник наукових праць викладачів і аспірантів з різних проблем книго- та пресознавства «Книга і преса в контексті культурно-історичного розвитку українського суспільства» [101]. Основні напрями досліджень: історія – сучасний стан – перспективи розвитку різних об'єктів книго- та пресознавства. 1998 р. вийшов другий випуск цього збірника, розширений.

Термінознавчі праці дослідниці І. Квітко продовжилися на рівні нових наукових уявлень і підходів – 1996 р. кандидатську дисертацію «Українська друкарська термінологія: формування та функціонування» захистила Е. Огар [158].

Кінець 90-х – початок 2000 рр. ознаменувався появою новаторських за наповненням навчальних та наукових видань. До них належать: посібник Н. Черниш «Українська енциклопедична справа» [317], навчальний посібник Е. Огар «Дитяча книга: проблеми видавничої підготовки» [156], «Українсько-російський та російсько-український словник-довідник з видавничої справи» [159], монографія Ю. Фінклера «Мас-медіа та влада: технологія взаємин» [275], навчальний посібник Н. Зелінської «Наукове книговидання в Україні: історія та сучасний стан» [66], монографія «Поетика приголомшеного слова: Українська наукова література ХІХ – початку ХХ ст.» [69].

У зв'язку із комп'ютеризацією процесу редагування, видавничого процесу почали з'являтися і відповідні праці: «Основи журналістики та редакційно-видавничої справи» В. Жадька [49] та «Перспективи розвитку соціальних комунікацій як нової наукової галузі» В. Шейко [318].

В. Теремко порушує тему видавничих стратегій у монографії «Видавництво-ХХІ. Виклики і стратегії», що вийшла друком у 2012 р. У ній автор розглядає засадничі феномени культури: «книга», «текст», «автор»,

«читач» не лише у культурологічному аспекті, а й в аспекті маркетингу, бізнесу. Своєрідним бонусом для читачів є розділ «Стратегічні випробування видавництва у кризових умовах» [242].

Е. Огар у монографії «Дитяча книга в українському соціумі (досвід перехідної доби)», що вийшла друком у 2012 р., розглядає книгу для дітей як соціокомунікативну модель. У праці йдеться про тенденції формування репертуару української дитячої книги у період із 1991 по 2009 рр., що додає унікальності виданню, адже таких масштабних досліджень у сфері української дитячої книги не існує. Своєрідним бонусом для читачів є післямова до цієї монографії, яка називається дуже прикметно для нашого часу: «Книжка чи мишка»: реалії цифрової доби» [157].

2013 року в УАД вийшла книга вибраних творів Н. Зелінської «Наука байдужа до біографій своїх творців...», цінна тим, що у ній відібрані найкращі публікації дослідниці різних років (1979–2013 рр.). Автор проаналізувала зміни у сфері соціальних комунікацій за доволі тривалий період. Публікації присвячено історії, теорії та практиці видавничої справи і редагування [65]. До проблеми поліпшення підготовки кадрів для видавничої сфери зверталася і Я. Прихода [195].

До цікавих для нас публікацій, уміщених у фахових виданнях, належать статті, де розкриваються вимоги до підготовки фіхівців із видавничої справи та редагування. Так, Ю. Билина розглядала формування інформаційної компетентності майбутніх фахівців видавничої справи та редагування за допомогою інтерактивного методу навчання CASE-STUDY [8]. Л. Василик визначив роль семінарів / тренінгів у розвитку журналістської освіти в Україні [19]. Н. Зелінська досліджувала видавничу справу в системі сучасних соціальних комунікацій [63]; проблеми професійного вишколу сучасного редактора [71].

З проблемою підготовки фахівців для видавничої галузі безпосередньо пов'язані дослідження фахівців, спрямовані на розвиток галузі, котра входила до філології, журналістики, а тепер – до соціальних комунікацій. Звернімо увагу

на ці дослідження, оскільки без урахування цих напрацювань вести мову про поліпшення підготовки спеціалістів для видавничої галузі неможливо.

Педагогічні проблеми поліпшення підготовки кадрів для видавничої сфери знайшли своє віддзеркалення і в дисертаційних напрацюваннях таких науковців, як-то: Р. Бобренко [10], Т. Борко [15], О. Віщук [27], А. Дроздова [43], О. Жирун [53], П. Салига [219], Сегол [221], С. Фіялка [286], І. Чемерис [311].

Так, О. Жирун розглядала питання комунікативної компетентності майбутніх редакторів. Науковець виокремила критерії сформованості у студентів-редакторів професійної ідентичності: когнітивний критерій – усвідомлення своїх професійних інтересів і здібностей; образу своєї професії і вимог; своєї відповідності вимогам обраної професії; перспектив професійного кар'єрного росту; мотиваційно-ціннісний критерій – потреба в придбанні професійних знань і умінь; мотивація до успішної навчально-професійної діяльності; ставлення до професії як до особистісної і соціальної цінності; емоційно-вольовий критерій – позитивне ставлення до професійного навчання і професійної кар'єри; адекватна оцінка себе як суб'єкта навчально-професійної діяльності; наполегливість у професійній підготовці; навчальна активність і самостійність; діяльнісно-практичний критерій – сформованість професійних умінь; креативність у навчально-професійній діяльності; прагнення до творчого самовираження, оригінальність; прагнення до самовдосконалення (самоаналізу, самооцінки, самоосвіти, самореалізації) [51, с. 86–90].

І. Чемерис розглядала особливості формування професійної компетентності майбутніх журналістів [310, 311]. Р. Бобренко [10], Т. Борко [15] зупинялись на педагогічних проблемах поліпшення підготовки кадрів для видавничої сфери. Зокрема, Т. Борко у своєму дослідженні розкрила лінгворедаторську компетенцію як необхідну складову в формуванні професійної компетентності майбутніх редакторів засобами художньої перекладної літератури, визначила нові можливості (фахові, культурологічні, українознавчі) застосування досвіду української перекладної школи у

формуванні професійної компетентності майбутніх редакторів засобами художньої перекладної літератури [15].

Р. Сегол дослідила переклад текстів телесеріалів, зокрема телевізійних текстів сучасного американського телебачення. Автор здійснила аналіз особливостей стилю й мови, слововживання та перекладу, редагування перекладу телевізійних текстів за умов розвитку міжмовної комунікації на сучасному телебаченні України; запропонувала фахові рекомендації стосовно роботи вітчизняних редакторів над перекладними телевізійними текстами, процедур опрацювання, декодування, пошуку відповідників та оцінки адекватності цих текстів для подальшого передавання в ефір українських телевізійних каналів; подала новітні ідеалізовані моделі роботи редактора над перекладом телевізійного тексту; проаналізувала та скласифікувала процедури роботи редактора перекладу під час опрацювання телевізійного тексту [221].

О. Віщук досліджувала роботу редактора з авторами-дітьми. У дисертації автором окреслено основні наукові підходи до вивчення дитячого авторства в галузі соціальних комунікацій, редагування, педагогіки та психології, подано визначення понять «автор-дитина», «дитячий текст», «видання, створені дітьми», схарактеризовано шляхи реалізації дитячого авторства, визначено форми професійної комунікації редактора з дітьми [27].

Узагальнену модель навчального видання з культурознавства як комунікативну єдність навчального тексту, ілюстрацій та апарату створила С. Фіялка. Вона вперше звернула увагу на те, що автор електронних навчальних видань (додатків) з культурознавства разом з редактором і програмістом мають забезпечити: багаторівневий виклад матеріалу; поділ тексту на невеликі смислові фрагменти з використанням інтерактивної інфографіки; ергономічність видання; адекватний стиль викладу; доцільність і достатність посилань; наявність мультимедійних додатків; підготовку блоку інтерактивного контрольньо-практичного матеріалу. Результати дослідження спрямовані на побудову теоретичної бази організації роботи автора й редактора та орієнтовані

на використання в редакційно-видавничому процесі та навчанні майбутніх редакторів [286].

Суть авторського редагування розкрила А. Дроздова. Вона намітила основні напрямки в розроблянні концептуальних засад науки про редагування, користуючись теоретичними засадами літературно-критичної думки ХХ ст., а також публіцистичною спадщиною Олесья Гончара [43].

Предметом наукових зацікавлень були й інші дослідження. Так, О. Степанюк розглядав редагування як напрям діяльності референта, І. Ткаченко – проектну технологію у процесі підготовки майбутніх редакторів [234, с. 106–110; 266, с. 110–115], Ю. Паливода досліджувала роботу з автором як складову основних фахових компетенцій автора [170].

Історію літературного редагування й видавничої справи досліджували Я. Ісаєвич [86], К. Накорякова [148, 149], М. Тимошик [245, 248]. Так, М. Тимошик подав хронологічний огляд розвитку світової і вітчизняної видавничої справи; висвітлив основні етапи розвитку української видавничої справи у країнах найбільшого переселення наших земляків у Європі та Америці [248]. К. Накорякова досліджувала історію редагування у системі книгознавчих дисциплін. Як зазначає дослідниця, «Об'єкт вивчення історії редагування – книга в ході її створення. У полі зору дослідника знаходяться рукописи й документи проміжних етапів видавничого процесу: гранки, коректурні листи, екземпляри книг, що зберегли сліди редакторської роботи. Необхідними джерелами є праці істориків, що містять загальну оцінку розглядуваного періоду, матеріали критики і бібліографії, архівні документи, дослідження з проблем книгознавства, історії літератури і мови, історії суспільної думки та журналістики. Вивчення історії редагування передбачає залучення і таких дисциплін, як «Історія літератури і журналістики», «Текстологія», «Лінгвістика». На перший погляд, може виникнути побоювання, що при подібному різноманітті суміжних областей знань історія редагування не може бути дисципліною самостійною. Розгляд взаємозв'язків між історією редагування і загальною історією книжкової справи показує, що це побоювання

марне, хоча саме ці дві дисципліни особливо тісно стикаються між собою. Ще один випадок близького сусідства наукових дисциплін – текстологія і історія редагування. Їхні межі зумовлені розбіжністю їхніх обсягів, і навіть у тій частині, де обсяги ці, здавалося б, збігаються, набувають чинності відмінності в методиці дослідження і критеріях аналізу» [149, с. 6]. К. Сізова розглядала особливості роботи редактора над навчальними виданнями [228, с. 175–178].

Проблеми редагування, редакторського фаху – об'єкт наукових зацікавлень А. Капелюшного [90; 91], Е. Огар [156], І. Побідаш [183], К. Серажим [223], В. Хоню [307], Н. Черниш [315] й інших. Науковці, а це переважно викладачі провідних вищих навчальних закладів, які готують майбутніх редакторів, наголошують на динамічних змінах у розумінні фаху редактора і процесу редагування. Дослідники А. Капелюшний, В. Різун, К. Серажим більше зосереджують увагу на особистості редактора і на редагуванні в мас-медіа, решта – на тих самих проблемах у власне видавничому цеху.

Загальну методику редагування творів художньої літератури можемо знайти в С. Антонової [2], Р. Іванченка [80, 82], А. Мільчина [141], З. Партика [172,174], В. Різуна [207], М. Сікорського [226], М. Феллера [279], та деяких інших авторів.

Як зазначає А. Собчук-Ліва, важливим аспектом оптимізації підготовки у ВНЗ є посилення практичної спрямованості навчання, необхідність випуску, насамперед, широкопрофільних фахівців, які володіють ґрунтовними вузькоспеціальними знаннями і навичками. Однак головним напрямком у підготовці фахівців у вищій школі є орієнтація не тільки на професійну, але й особистісну складову, що дозволить випускнику ВНЗ, відповідно до змін у сфері трудових відносин, за потреби виявляти ініціативу, гнучкість, самоудосконалюватися та ін. При цьому, особливого значення набуває загальнокультурна підготовка фахівця, формування гуманності особистості як основи його всебічного розвитку, становлення його громадянської позиції, здатності до відповідальних дій, співробітництва з іншими людьми, що

сприятиме до інтеграції суспільства. У такий спосіб в основному буде забезпечений високий адаптаційний потенціал випускників вузів України.

За словами дослідниці, створення моделей фахівців має відбуватися у двох напрямках:

1) більш стандартизовані моделі, що припускають найбільшу орієнтацію на державні стандарти і лише невеликі доповнення, які виходять від регіональних структур – вузів, роботодавців;

2) найменш стандартизовані моделі, орієнтовані на потреби конкретних замовників фахівців, а також на підготовку фахівців для сфер, де зміни є однією з характеристик (комунікаційні технології, фінансова сфера та ін.).

У більшості випадків ступінь підготовки майбутніх студентів, рівень їх загальної культури завдяки вибору вузу III чи IV рівня, накладає відбиток на елементи моделі фахівця, яка є орієнтиром у навчанні. Таким чином, вона має бути не однаковою, а динамічною у своїх змінах.

Для успішної підготовки майбутніх фахівців ВНЗ не мають обмежуватися створенням моделі випускника. Доцільним є і розроблення моделей випускника певного курсу, що дозволить вносити корективи й у такий спосіб оптимізувати навчання, а також моделі викладача, оскільки удосконалювання викладача є необхідною умовою формування особистості сучасного фахівця.

Доцільно виділити ключові моменти, які складають основу розроблення моделі випускника ВНЗ:

– забезпечення якості підготовки (її відповідність тенденціям розвитку ринку праці, необхідність підготовки з нових спеціальностей, оволодіння сучасними технологіями та широким спектром додаткових знань);

– орієнтація на гуманістичну складову (прагнення гуманізувати індивідуалістичні, прагматичні настанови шляхом як усебічного розвитку, так і формуванням її соціальних якостей);

– взаємозв'язок фундаментальної спрямованості підготовки й орієнтації на професійну діяльність і тісний зв'язок із практикою;

– реалізація випереджальної підготовки (врахування прогнозованих перспектив розвитку країни);

– спрямованість на адаптивність (гнучкість реагування на попит), – наголошує А. Собчук-Ліва.

Завдяки зазначеним способам оптимізації навчання у вищій школі, з'являється можливість такої підготовки фахівців, яка дозволить максимально зблизити цілі суспільства й особистості [231].

Спеціаліст повинен мати систему таких професійних умінь, які формуються на основі знання про своє «виробництво» і є складною системою дій, що лежать в основі організації виробничого процесу з метою отримання необхідного результату. Професійні вміння і покладені в їх основу професійні навички називаються професіограмами, тобто критеріями, за якими визначають рівень успішного володіння професією [208, с. 12].

Проаналізувавши наукові праці, бачимо, що, в основному, дослідники звертали увагу на загальну методику редагування, на термінологічні аспекти редагування та інші проблеми, а проблема розвитку підготовки фахівців з видавничої справи та редагування не була предметом системного вивчення.

1.2. Передумови розвитку підготовки фахівців із видавничої справи та редагування

Стрімке зростання і розбудова потужної системи партосвіти на чолі з Вищою партійною школою та Академією суспільних наук при ЦК ВКП (б), призначених для теоретичної підготовки вищого ешелону партійної еліти, відбувалося в післявоєнний час. У колишньому СРСР відкривається велика кількість університетів марксизму-ленінізму, партшкіл, курсів, гуртків, семінарів, розрахованих на багатомільйонну аудиторію. Засоби масової інформації підпорядковуються завданням комуністичного виховання трудящих,

стаючи могутньою ідеологічною зброєю в руках керівництва КПРС. Їхня роль стрімко зростає за умов формування потужного загону працівників ідеологічного фронту всіх рівнів. У цьому контексті збільшується кількість видань газет і журналів та їхні тиражі, зростає їх виховна та організаторська роль. Діяльність усіх ЗМІ була керована компартією, а самі вони розглядалися як органи повсякденного політичного, ідеологічного та культурного виховання радянського народу, мобілізації його на трудові звершення. Журналістика розглядалася як складова партійної роботи, вся преса, незалежно від її тематики і напрямку, вважалася партійною, керівні кадри входили до партійної номенклатури і призначалися партійними комітетами. Зміст публікацій суворо контролювався. Заснування періодичних видань, теле- і радіоканалів належало компетенції ЦК [93].

Значна увага партії до розвитку журналістики та видавничої справи сприяла зростанню кількісних показників газетно-журнальної й книжкової продукції. Для ідеологічного виховання громадян багатотисячними тиражами видавалася періодика, публікувалися твори основоположників і послідовників марксизму-ленінізму, документи КПРС, праці партійних діячів. Журналістика УРСР широко пропагувала рішення партійних з'їздів, праці з історії КПРС і КП України. Нові завдання формування радянської людини, поставлені перед ЗМІ, вимагали масової та якіснішої підготовки журналістських кадрів. Функції організатора цього процесу було покладено на союзний Комітет у справах вищої школи, реорганізований 1947 р. в союзно-республіканське Міністерство вищої освіти (МВО) СРСР [105].

Першим кроком у напрямку практичного розв'язання кадрової проблеми в українській журналістиці стало створення 1947 р. на філологічних факультетах дев'яти університетів Радянського Союзу, серед них – Київського та Харківського, відділень журналістики для підготовки літературних працівників редакцій газет, журналів тощо. У Київському та Ленінградському університетах було створено ще й аспірантуру з журналістики [52, с. 387–388].

Початок журналістській освіті в Київському державному університеті поклав наказ його ректора, доктора геолого-мінералогічних наук, професора В. Бондарчука, за № 225 від 23 травня 1947 р., виданий на підставі відповідного наказу Міністерства вищої освіти СРСР, згідно з яким на філологічному факультеті відкривався новий фах – журналістика, а упродовж поточного 1947/1948 н. р. передбачалося створення відповідної кафедри журналістики. Набір визначено в кількості 75 осіб. Керівництво новоствореним фахом доручалося завідувачу російського відділу філологічного факультету. Термін навчання журналістів мав тривати п'ять років [336, с. 197–198].

Формування викладацького колективу почалося з В. Рубана та В. Прожогіна, які були першими й тривалий час єдиними викладачами усіх журналістських дисциплін. Але серед дисциплін навчального плану за 1947–1948 н. р. і переліку дисциплін, винесених на перші сесії, фахові дисципліни відсутні. Не виключено, що в другому семестрі було додатково запроваджено такі курси, але звітів про виконання педагогічного навантаження по відділенню журналістів не збереглося. Оскільки відділення журналістики функціонувало при філологічному факультеті, а досвіду підготовки таких спеціалістів та відповідних фахівців не було, то на відділенні спочатку переважало викладання, в основному, філологічних дисциплін. Навчальний план для першого курсу відділення містив такий перелік дисциплін: «Основи марксизму-ленінізму», «Логіка», «Психологія», «Фізкультура», «Військова підготовка», «Історія народів СРСР», «Латинська мова», «Іноземна мова», «Вступ до мовознавства», «Сучасна російська мова», «Сучасна українська мова», «Вступ до літературознавства», «Історія російської літератури», «Антична література», «Історія західної літератури», «Економічна географія», «Українська стилістика», «Старослов'янська мова», «Фольклор» [339, с. 1–2]. Такий перелік дисциплін свідчить, що програма підготовки журналістів майже не відрізнялась від підготовки викладачів української та російської мови та літератури.

Базовим завданням університету стало оволодіння марксистсько-ленінською ідеологією. Тільки успішне його вирішення, з точки зору вищого

союзного-республіканського партійного та університетського керівництва, дозволило б досягти мети, яку поставив Й. Сталін перед науковцями – перевершити найближчим часом досягнення світової науки [202]. Формування комуністичної ідеології в університеті відбувалося на лекціях і семінарах через викладання соціально-економічних дисциплін, зокрема основ марксизму-ленінізму. Паралельно у позалекційний час велась пропагандистська та агітаційна робота – на лекціях і доповідях на історико-партійні, природничо-наукові теми, про життя і діяльність видатних людей, питання поточної та міжнародної політики й з інших проблем, які проводилися з різною періодичністю, спочатку – два рази на місяць, а з часом – раз на тиждень. Першою й обов'язковою для всіх була лекція «Зміст критики буржуазно-націоналістичної концепції школи Грушевського», яка заперечувала історичну концепцію науковця, дегероїзовуючи і денационалізовуючи українську історію. Роботу наукових гуртків, студентських наукових конференцій, самодіяльності, військово-спортивних секцій тощо було підпорядковано політичному вихованню. Активною формою масового виховання вважалися теоретичні конференції, участь в яких була неодмінною для всіх викладачів і студентів. Професорсько-викладацький склад масово підвищував свій ідейно-теоретичний рівень на спеціальних зборах з важливих питань ідеологічного виховання у вечірньому університеті марксизму-ленінізму [203].

Як зазначають дослідники В. Різун, Т. Вовк, в основу навчальної, наукової та ідейно-виховної роботи кафедр, факультетів, партійних і громадських організацій університету було покладено постанови ЦК ВКП (б), а також ЦК ВКП (б) У «Про політичні помилки і незадовільну роботу Інституту історії України академії наук УРСР», «Про перекирчування і помилки у висвітленні історії української літератури» і «Про поліпшення викладання і політико-виховної роботи у вищих учбових закладах УРСР». Керуючись цими документами, колективи кафедр розпочали докорінну перебудову навчальної роботи: переглядали програми і навчальні плани всіх курсів з метою усунення «об'єктивістського висвітлення наукових дисциплін, елементів

націоналістичних перекручень у висвітленні історії науки». У центрі особливої уваги на філологічному факультеті перебували практично всі кафедри. Для перевірки їхньої роботи з наступним «виправленням» створювали спеціальні комісії. Одну з таких комісій за наказом ректора очолив В. Рубан [211].

На першу сесію наказом ректора винесено такі іспити і заліки [Див. таб. 1.1]:

Таблиця 1.1

**Іспити і заліки відділення журналістики, винесені на першу сесію 1947–
1948 н. р.**

№ з/п	Іспити	Заліки
1	Військова підготовка	Основи марксизму-ленінізму
2	Вступ до літературознавства	Сучасна російська мова
3	Антична література	Сучасна українська мова
4	Логіка	Іноземна мова

У 1948 н. р., згідно з штатним розписом професорсько-викладацького персоналу, затвердженим заступником міністра вищої освіти СРСР для Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка [339, с.1–2] та директивним листом міністра вищої освіти, уперше встановлювався персональний склад кафедри журналістики (згодом – теорії і практики радянської преси) з відповідною заробітною платнею [340].

Формування викладацького складу кафедри затягувалося через відсутність відповідних кадрів. Спроби залучити до роботи фахівців з Видавничо-поліграфічної школи успіху не мали, оскільки сумісництво заборонялося. На засіданні вченої ради філологічного факультету у вересні 1948 р. зазначалося, що з 13 кафедр факультету тільки одна – кафедра теорії і практики партійної преси – не приступила до роботи. Позитивних зрушень у цьому напрямку протягом року так і не відбулося [338, с. 88–89].

На перший курс відділення журналістики у 1948-1949 н. р. було зараховано 28 осіб, наприкінці жовтня 1948 р. на цей курс було зараховано без вступних іспитів ще три студенти. Фахова підготовка студентів розпочиналася з другого курсу навчання включенням до навчального плану спеціальних дисциплін, практики та курсової роботи: «Теорія і практика радянської преси», навчальна практика, курсова робота на тему «Про мову та стиль радянської преси». Факультативи: «Стенографія», «Машинопис», «Фотосправа» та «Фоторепортаж» [337, с. 169–171].

У 1949/1950 н. р. перелік фахових дисциплін був такий: «Історія журналістики», «Теорія і практика радянської преси», «Техніка і оформлення газети», «Навчальна практика», «Виробнича практика». Факультативи: «Стенографія» та «Машинопис», «Фотосправа» і «Фоторепортаж», «Сучасна іноземна преса». Курси на вибір: «Історія більшовицької преси», «Питання партійного життя в газеті», «Історія журналістики», «Питання пропаганди в газеті», «Питання економіки в газеті», «Питання культури в газеті», «Мова і стиль газети». Пропонувалися спецкурси (два на вибір): «Фельетон», «Нарис», «Військова журналістика», «Історія російської журналістики», «Історія демократичної російської преси», «Історія російської критики і публіцистики». Спецсемінари (два на вибір): «Історія більшовицької преси», «Історія журналістики», «Історія критики і публіцистики», «Мова і стиль газети», «Питання партійного життя в газеті», «Питання пропаганди в газеті», «Питання економіки в газеті», «Питання культури в газеті» [343, с. 16–275].

На перший курс відділення журналістики у серпні 1950 р. було зараховано 32 особи. В основу навчальної роботи покладено новий навчальний план, куди ввійшли такі фахові дисципліни: «Основи видавничої справи», «Редагування», «Історія радянської преси», «Теорія і практика радянської преси», «Техніка газетної справи», «Історія журналістики», «Практика в редакціях і видавництвах», «Виробнича практика»; факультативні дисципліни – «Стенографія», «Машинопис», «Фотосправа». За основу навчальної роботи

взято новий навчальний план, складений на базі аналогічних планів, затверджених Міністерством вищої освіти СРСР [343, с. 16].

Упродовж року активно проводилась ідейно-виховна робота: 40 теоретичних конференцій, 189 лекцій та доповідей, якими було охоплено понад 30 тисяч чоловік, організовано безперебійну роботу семінару агітаторів і визначено найважливіші питання для них, організовано семінари та політінформації в гуртожитку, посилено культурно-масову роботу: створено університет музичної культури, гуртки художньої самодіяльності. Черговий раз переглянуто тематику наукової роботи, теми дисертаційних, курсових і дипломних робіт наближено до «актуальних» питань радянської науки, відкориговано напрямки роботи наукових гуртків та літературної студії, зміст та ідейно-політичний рівень загальноуніверситетської та факультетських стінних газет тощо [340, с. 148].

До нового навчального плану 1950–1951 н. р. ввійшли такі дисципліни для журналістів: «Вступ до мовознавства», «Сучасна українська мова», «Основи видавничої справи», «Редагування», «Історія журналістики» тощо. На вибір пропонувалися дисципліни: «Лексика», «Фразеологія», «Стилістика української мови»; факультативи: «Стенографія», «Машинопис», «Історія науки і техніки»; Спецкурси – «Редагування», «Стилістика» [343, с. 275].

На перший курс відділення журналістики у 1951–1952 н. р. було зараховано 31 особу. Навчальний процес здійснювався на основі нових, довгоочікуваних навчальних планів зі спеціальності «Журналістика», кваліфікація спеціаліста «Літературний працівник газети», термін навчання – 5 років, розроблених і затверджених у Москві у 1952 р. (Додаток А).

Викладання фахових дисциплін здійснювалося на основі розроблених у Москві єдиних навчальних програм. Загальний розрахунок годин по кафедрі журналістики на 1952–1953 н. р. включає низку фахових дисциплін [див. табл. 1.2]:

Таблиця 1.2

Фахові дисципліни першого курсу відділення журналістики 1951–1952 н. р.

№ з/п	Дисципліна	Курс
1	«Теорія і практика радянської преси»	2–5
2	«Історія російської журналістики»	3,4
3	«Історія російської журналістики»	4,5
4	«Історія зарубіжної журналістики»	4,5
5	«Історія книгодрукування в Росії»	1
6	Навчальна практика	2–4
7	Спецкурси і спецсемінари	3–5
8	Курсові роботи	3,4
9	Диплом	5
10	Державні іспити	3,4
11	Виробнича практика	
Факультативи:		
1	«Стенографія»	2–4
2	«Фоторепортаж»	3
3	«Машинопис»	4

1953 р. відкрито факультет журналістики [345, с. 2]. Восени 1953 р. на факультеті журналістики Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка сформовано кафедру історії журналістики, яка почала працювати паралельно з кафедрою теорії і практики радянської преси [346, с.2]. У результаті цього частина викладачів кафедри теорії і практики радянської преси влилася до складу нового підрозділу [30, с. 11].

З моменту створення відділення журналістики підготовка журналістських кадрів здійснювалася на базі однієї спеціальності «Журналістика». 1947–1953 рр. – це передумови становлення професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування, яка здійснювалася у межах спеціальності «Журналістика» напряму «Філологія».

Таким чином, витоки науки про редагування сягають 1947 р. Підготовка журналістів здійснювалася на засадах партійності, узгоджувалася з ідеологією правлячої партії, полягала у вихованні у студентів добровільного вірнопідданства партії, готовності виконувати її інструкції. Головний предмет вивчення складали партійні постанови, виступи партійних лідерів. Саме на таких засадах сформована журналістська освіта в Україні періоду СРСР. Передумови підготовки фахівців із видавничої справи та редагування обумовлені об'єктивною потребою часу – у країні збільшувалися обсяги друкованої продукції, відповідно, необхідно було збільшити кількість кваліфікованих спеціалістів – журналістів, редакторів.

1.3. Понятійно-категорійний апарат дослідження

Тлумачення терміна «редагування» в історичному контексті змінювалося залежно від цілей і завдань, які ставилися перед тими, хто готував конкретний твір для оприлюднення, а також від потреби суспільства в друкованій продукції. Латинські дієслова *redigo*, *redactum* означають доводити, приводити в порядок; упорядковувати; робити достовірним. Французьке *redaction* складається з двох слів: *red* – знову і *actio* – діяти. Спрощено тлумачити це поняття можна як повторну дію з метою удосконалення, наведення порядку після уже кимсь або власноруч зробленого. Складніша ситуація з науковим тлумаченням терміна. До етимології терміна звертаються багато дослідників. Усередині 60-х років минулого століття практики і теоретики переважно російської школи редагування робили перші спроби з наукової точки зору осмислити природу редагування, визначити його предмет, завдання, цілі.

Визначення понять «редактор, редагування» відсутнє у підручниках, виданих до 1968 року. Тлумачення в наявних на той час енциклопедичних і термінознавчих словниках були неточними, неповними, однобічними [260, с. 8].

Найтипівішими визначеннями терміна «редагування» були такі: «сфера суспільно-політичної й ідеологічної праці»; «вид інтелектуального випробування рукопису»; «аналіз твору»; «діяльність, пов'язана з регулюванням інформаційно-комунікативних процесів у суспільстві»; «критичний аналіз твору з партійних, спеціальних чи видавничих позицій»; «приведення (тексту) у відповідність із чинними у певний час у конкретному суспільстві нормами»; «остаточне опрацювання тексту перед здачею до складання з позиції сприймання»; «перевірка й обробка тексту як з точки зору політичної і фактичної, так і з точки зору літературної». Кожне з них свого часу було суспільно вмотивованим і мало право на існування. Однак, воно лише частково, а не сповна пояснює значення терміна. Передусім, «редагування» – поняття багатоаспектне. Це і вид професійної діяльності, й система професійних дій виконавця, залученого до цього процесу; це і творчість, і послідовне виконання рутинних операцій, спрямованих на удосконалення того чи іншого твору журналістики чи книговидання.

У тоталітарному СРСР процес редагування тлумачився як складова відповідальної партійно-ідеологічної роботи, що зводилася до наповнення матеріалу цитатами партійних вождів, інших ідеологічних та правописних норм, творчі аспекти редагування ігнорувалися [245, с. 112–113].

О. Мартинова предмет і завдання редагування визначає так: «Редагування – перевірка, виправлення і доповнення по суті конкретного тексту, рукопису, їх остаточна літературна обробка, редакція» [134, с. 5].

Таке тлумачення багатогранного процесу редагування не розкриває його справжнього змісту і значення відповідальної ролі редактора у творенні цілісного й високоякісного друкованого продукту, зводить роль носія цієї професії лише до звичайного правника тексту. З.Партико поняття «редагування» визначає як приведення об'єкта редагування у відповідність із чинними у певний час у конкретному суспільстві нормами, а також його творчу оптимізацію, метою яких є отримання заданого соціального ефекту [172, с. 33].

На переконання теоретика і практика видавничої справи А. Мільчина, безумовне дотримання в редагуванні встановлених кимось у суспільстві вимог і норм не можуть урахувати індивідуальних особливостей твору і автора, нівелюють його зміст і форму [141, с. 9–43]. В основу редагування учений поклав редакторський аналіз, професійно здійснити який без творчого підходу неможливо. Науковець таким чином тлумачить поняття: «Редагування – це процес, головна мета якого – на основі аналізу призначеного для видання твору встановити міру його суспільної цінності й торговельних перспектив, тобто міру відповідності змісту і форми твору його суспільному, соціально-функціональному призначенню та читацькій адресі, порівнюючи прогнозований вплив твору на читача у цілому і в деталях із тим, яким йому, на погляд редактора, бажано бути, і властивості, які має твір, з тими, які можуть забезпечити йому успіх на книжковому ринку, а також допомогти авторові придатного до видання твору посилити його позитивні сторони й усунути недоліки, виявлені в процесі редакторського аналізу» [141, с. 331–332].

Під іншим кутом розглядали термін засновники науки про редагування Р. Іванченко [84], М. Сікорський, російська дослідниця К. Накорякіна, львівська дослідниця Є. Огар та ін. Так, Р. Іванченко першим з українських дослідників проаналізував дискусії практиків і теоретиків і умовно розділив процес теоретичних пошуків природи редагування на три напрямки: 1) трактування редагування як виду суспільної діяльності; 2) творче застосування положень філологічної науки для редакторської практики; 3) пояснення сутності редагування крізь призму особливостей природи творчого процесу, специфіку створення того чи іншого виду тексту. Р. Іванченко зазначав: «На перший погляд може здатися, що обсяг редакторської роботи можна обмежити опрацюванням мови твору. Проте це на перший погляд. Саме виклад часто буває найбільш копіткою і громіздкою частиною редакторської роботи. Зовсім по-своєму можна, наприклад, розуміти і композицію твору. Тому і питання тематики, композиції, авторської позиції теж входять в загальний обсяг роботи редактора видавництва» [84, с. 11–96].

К. Накорякіна у підручнику «Редагування матеріалів масової інформації» особливо наголошує на посиленні в редакторській роботі саме творчого начала: «Редагування слід розуміти як багатогранну творчу літературну роботу над текстом» [149, с. 6].

Як багатогранну творчу діяльність розглядав редагування Д. Григораш. Об'єктом його досліджень були здебільшого журналістські матеріали, але трактування змісту редагування виходило далеко за межі звичайних виправлень та змін [37]. У розумінні Д. Григораша редагування – це літературне опрацювання матеріалу для вміщення його на сторінках друкованого органу або передачі по радіомовленню чи телебаченню; підготовка редакційного оригіналу (в газеті, журналі) чи мікрофонного матеріалу (в радіо, телебаченні). Охоплює усі етапи роботи над рукописом, у тому числі техніку правки тексту, підготовку матеріалу до опублікування чи випуску в ефір. Передбачає мовностилістичну правку рукопису, дотримання в текстах норм граматики, сприяє популярності викладу, єдності стилістичних і жанрових особливостей журналістських виступів та ін. [37].

Московські учені-книгознавці і видавці-практики вважали, що змістове наповнення поняття «редагування» має включати не лише те, що належить до творчої роботи редактора з авторським оригіналом, а й те, що безпосередньо не пов'язане з творчим процесом, але безумовно впливає на кінцевий результат: пошук і відбір авторів, роботу з ними на різних етапах редакторського аналізу авторських оригіналів, промоцію видання, вивчення кон'юнктури видавничого ринку. У 1967 році ці науковці розробили «Типове положення про підготовку рукопису до видання», затверджене колишнім Держкомвидавом СРСР і рекомендоване для використання видавцями і редакторами на всьому радянському просторі (Наказ Комітету по пресі при Раді Міністрів СРСР № 495 від 31 серпня 1967 р.). У цьому документі подано широке тлумачення: «Редагування – творчий процес спільної роботи редактора з автором над рукописом з метою підвищення ідейних, наукових, літературних достоїнств твору, усунення недоліків, виконання редакційно-технічних завдань» [243,

с. 16]. Отже, зміст редагування охоплював: попередню роботу редактора з автором, оцінку рукопису видавництвом (рецензування), власне редакційну роботу над рукописом, коректуру [260, с. 13].

У широкому розумінні редагування як процесу розглядав М. Сікорський. Головним він уважав «творчу роботу редактора з автором над рукописом друкованого твору, підготовку його до поліграфічного відтворення та випуску книги у світ», а також безпосередню участь редактора «в тематичному плануванні, підборі й роботі з авторами до і після здачі рукопису у видавництво» [229, с. 24–253].

Російський дослідник К. Билінський також подає вичерпне тлумачення терміна: «Редагування – єдиний творчий процес, що охоплює всі сторони роботи над рукописом. У нього входить оцінка теми, перевірка й виправлення викладу з точки зору політичної і фактичної (наукової, технічної, спеціальної), перевірка й виправлення розробки теми і літературна обробка тексту» [18, с. 12–15].

Послідовник М. Сікорського та К. Билінського, український дослідник М. Феллер, також був прибічником такого підходу до розуміння редагування: «Редагування – це перш за все – суспільна діяльність (участь у формуванні інформаційної системи суспільства або окремої галузі науки, техніки, економіки, культури, побуту), яка починається з того, які видання, на які теми, з якими особливостями розробки, викладу й оформлення сьогодні потрібні найперше, і продовжується як підбір авторів, формування творчих колективів, своєрідне керування їхньою працею. Потім робота над конкретним рукописом, редактор оцінює і обробляє його як складову певної інформаційної системи, зіставляючи з тим, що вже на книжковому ринку і в бібліотеках і що потрібно відповідним групам читачів» [284, с. 7]. Новим у підході М. Феллера є бачення процесу редагування в тісному контексті формування цілої інформаційної системи суспільства [260, с. 13].

Прихильниками усебічного розуміння сутності процесу редагування є Н. Зелінська, А. Капелюшний, М. Тимошик.

Так, Н. Зелінська зазначає, що «сьогодні редагування вже категорично не можна тлумачити як механічне застосування раз і назавжди сформульованих правил або методичних прийомів при опрацюванні певного тексту, незалежно від виду літератури, читацької адреси майбутнього видання та інших важливих обставин. На жаль, подібні підходи нерідко спостерігаються у наукових публікаціях, що гіперболізують можливості новітніх комп'ютерних технологій у редакційно-видавничій практиці. Творчий характер редагування зумовлений передовсім новизною змісту кожного окремого твору, оригінальністю його композиційного рішення, своєрідністю мислення автора, особливостями його манери викладу, цільовим і читацьким призначенням майбутнього видання» [71].

М. Тимошик вважає, що «Редагування — це вид професійної діяльності, який передбачає послідовне виконання спеціально підготовленим працівником за результатами редакторського аналізу низки творчих та організаційно-технічних функцій на різних етапах підготовки й випуску конкретного видавничого, журналістського чи кіношного продукту і спрямований на удосконалення змісту та форми цього продукту з метою результативнішого сприйняття його користувачем; розширення діапазону тлумачення поняття редагування лише як творчого процесу додають такі дії редактора: вивчення кон'юнктури видавничого ринку, пошук і відбір авторів, робота з автором у плані оцінки теми та така ж робота щодо стану її розробки й удосконалення, промоція видання; такий підхід до аналізу сутності редагування і в конкретиці сучасних тенденцій розвитку видавничої справи, і в конкретиці сучасного стану розвитку науки про видавничу справу та редагування є найбільш сприйнятливим» [260, с. 13].

Значну увагу дослідженню редагування приділив В. Різун. Він розглядав комплекс проблем, пов'язаних із становленням професії літературного редактора, історичними, теоретичними й методичними засадами його діяльності, технологією редакторської праці в засобах масової комунікації та автоматизацією технологічних процесів.

Можемо сказати, що термін «редагування» визначається як різновид професійної діяльності; система професійних дій виконавця; творчість; вид професійної діяльності, пов'язаної з підготовкою до випуску різних видів видавничої продукції, а також теле-, радіопередач і кінофільмів.

Редагування як цілісний творчо-організаційний процес складається із сукупності різноманітних і послідовних дій автора чи спеціально підготовлених працівників, спрямованих на випуск у світ конкретного видання. Теоретики видавничої справи та редагування виділили в цьому процесі три найголовніші аспекти: політичний (або ідеологічний), науковий та літературний (або літературно-стилістичний). М. Сікорський називає такий поділ умовним і зазначає, що редакторську роботу над змістом рукопису можна назвати політичним і науковим редагуванням, а роботу над формою рукопису (її композицією, мовою і стилем) – літературним редагуванням» [229, с. 25, 253].

М. Тимошик зазначає, що у світовій видавничій справі поняття «редагування» усталилося і як науковий термін, і як назва предмета викладання однієї з головних дисциплін на відповідних факультетах університетів. На спеціальних факультетах радянських ВНЗ традиційно викладалося «Літературне редагування». Така назва збереглася і нині. Літературне редагування є лише складовою редагування універсального, коли у зв'язку із складністю ряду видань, передусім, наукового характеру, в цьому процесі об'єктивно відбулося розділення праці декількох редакторів – залежно від рівня їхньої фахової підготовленості [245, с. 120].

Український учений В. Різун подає таке тлумачення поняття «літературне редагування»: «Літературне редагування – це вид суспільно-культурної діяльності, пов'язаної з регулюванням інформаційно-комунікативних процесів у суспільстві через засоби масової інформації і спрямованої на підготовку журналістського матеріалу до друку або виходу в ефір. Як вид діяльності, літредагування є системою професійних дій, спрямованих на виконання

виробничих завдань, які формулюються за результатами редакторського аналізу під впливом реальної виробничої ситуації» [207, с. 72].

Науковці З. Партико і Д. Феллер не погоджуються з таким визначенням літературного редагування. Так, З. Партико зазначає, що «Термін «літературне редагування», який останнім часом також використовують для назви дисципліни, навряд чи варто вживати, оскільки він охоплює не всі, а лише деякі аспекти редагування – композиційний, інформаційний, лінгвістичний, психолінгвістичний та логічний» [172, с. 33, 38].

На думку М. Феллера, визначення літературного редагування як такого, яке цілком накладається на поняття редагування, входить, передусім, у суперечність із усталеним у науковій і навчальній літературі уявленням про літературне редагування як один із видів редагування взагалі, як його складову, «яка виділяється лише при розділенні праці, коли науковий чи спеціальний редактор займається аналізом і оцінкою змісту роботи, що готується до видання, виключно з боку наукового або спеціального, в той час як автор потребує допомоги літературної» [284, с. 7].

М. Тимошик зазначає, що змістове наповнення багатогранного процесу редагування не може обмежуватися лише: а) перевіркою й виправленням помилок у тексті з точки зору його нормативності; б) творчими аспектами в роботі редактора з авторським оригіналом. Розширення діапазону тлумачення поняття редагування лише як творчого процесу додають у цьому випадку такі дії автора: а) процес пошуку й відбору авторів; б) робота з автором після здійснення редакторського аналізу у плані оцінки теми та таку ж роботу щодо стану її розробки й удосконалення та виконання інших виробничих завдань; в) вивчення кон'юнктури видавничого ринку; г) промоція видання. Таким чином, за словами М. Тимошика, Літературне редагування — це різновид редагування, яке передбачає послідовне виконання спеціально підготовленим працівником низки творчих функцій, спрямованих передусім на удосконалення мови, стилю, композиції, всієї структури конкретного видавничого, журналістського чи кіношного продукту [260, с. 6–7].

Літературне редагування не означає, що редагування стосується винятково художніх, літературних творів. Це редагування з погляду певного мовного ідеалу, дотримання певних норм, закріплених практикою функціонування різних видів мовлення, різних стилів (наукового, ділового, публіцистичного тощо). Мовний бік опрацювання тексту важливий у роботі літературного редактора, оскільки лише через слово у тексті втілюються тема, основна думка, образ. Отже, поза мовою неможливо здійснити правку тексту, адже всі його складники можуть бути виділені й уточнені виключно за допомогою слова. Проте, редактор править не мову, а твір у цілому. До компетенції літературного редактора належать також робота над композицією матеріалу, компонентами внутрішньої форми та змісту. Літературний редактор має справу з так званими первинними формами вираження змісту. Це – мова, правопис, елементи архітекtonіки твору (абзаци, заголовки тощо) [307, С. 157–158]. На основі наведеного вище можна зробити висновок, що літературне редагування – це система професійних дій; вид діяльності, що спрямована на виконання виробничих завдань, які формулюються за результатами редакторського аналізу матеріалу; вид суспільно-культурної діяльності, пов'язаної з регулюванням інформаційно-комунікативних процесів у суспільстві через засоби масової інформації і спрямованої на підготовку журналістського матеріалу до друку або виходу його в ефір.

Видавнича справа та редагування як спеціальність виникла раніше, ніж журналістика, хоча і входила до цього напрямку освітньої підготовки. «Видавнича справа не може бути складовою журналістики – така підпорядкованість (більшого – меншому) є логічно неправильною, – акцентує відомий науковець у галузі видавничої справи та редагування професор М. Тимошик. – Ці дві спеціальності мають цілий ряд специфічних відмінностей. Найголовніші з них – різноманіття цілком самостійних блоків «своїх» дисциплін, цілком самостійних об'єктів дослідження, цілком відмінних технологій виготовлення кінцевого продукту».

Історична традиція, наголошує М. Тимошик, ствердила побутування терміна «видавнича справа» не лише в широкому значенні (створення і розповсюдження писаної, друкованої, а тепер уже й електронної продукції), а й у вузькому. За загальноприйнятим визначенням, цей термін традиційно вживається в контексті книговидання, куди відносять практично всі види неперіодичних видань. За узагальненим же поняттям періодичних видань (газети, журнали), як і за всіма теле- і радіопрограмами, віддавна закріпився термін «журналістика» [262, с. 15–22]. Видавнича справа, відповідно до українського законодавства, є сферою суспільних відносин, що поєднує в собі організаційно-творчу та виробничо-господарську діяльність юридичних і фізичних осіб, зайнятих створенням, виготовленням і розповсюдженням видавничої продукції [56]. Вона складається з трьох важливих частин, без тісної взаємодії яких не може існувати самодостатньо, – власне видавництва, друкарні (поліграфічних підприємств) та розповсюджувальних організацій (пресових кіосків, книгарень, лотків тощо). Принциповим у цьому контексті є розрізнення видів, змісту та завдань діяльності представників видавничих професій, об'єднаних у наведеному вище трикутнику [262, с. 15–22].

Поняття терміна «журналістика» як форми творчої діяльності в періодичних пресових виданнях, на радіомовленні і телебаченні потребує, передусім, фахового оперативного осмислення та поширення поточної інформації із застосуванням сучасних технологій: по-перше, це – професійна діяльність зі збирання, переробки та періодичного поширення актуальної соціальної інформації, по-друге, все різноманіття продукції цієї діяльності – газетні, журнальні, телевізійні і радіорепортажі, коментарі, нариси, огляди тощо, по-третє, всі канали розповсюдження журналістської інформації – газети, журнали, телебачення, радіо, інформаційні агентства, Інтернет, по-четверте, вся сукупність професій в її рамках, по-п'яте, відповідний предмет вивчення і викладання в навчальних закладах [323].

І. Михайлин пропонує таке визначення: «Журналістика – це:

1) форма громадської та літературної діяльності по збиранню, обробці та поширенню інформації через канали масової комунікації, під якими розуміються передусім преса, радіомовлення, телебачення, інформаційні агентства, електронні канали зв'язку;

2) періодичні видання в цілому, а останнім часом і всі засоби масової інформації, включаючи ефірні та електронні;

3) наукова дисципліна, що вивчає різноманітні проблеми даного фаху; це значення виразно простежується в такому словосполученні, як «кафедра журналістики»; більш точними для вираження цього значення нам уявляються терміни «журналістикознавство» або «журналістикологія», які починають входити в ужиток нашої науки; але їхня конструктивна незграбність перешкоджає широкому використанню цих слів, а відтак автори воліють за краще лишатися в межах традиційного слововжитку» [142].

В. Владіміров так визначає поняття: «журналістика» — це специфічний вид суспільно-політичної діяльності, що полягає в системному знаходженні, літературно-публіцистичній обробці й періодичному поширенні суспільно значимої інформації на масову аудиторію по каналах масової комунікації з метою сприяння соціальному прогресові. Зрештою, і вся преса, і будь-який кореспондент зайняті саме цим; журналістика — це сукупність періодичних видань, телерадіокомпаній-, інформаційних агентств [28, с. 15].

Отже, «журналістика» – це професійна діяльність зі збирання, переробки та поширення актуальної соціальної інформації; все різноманіття продукції цієї діяльності – газетні, журнальні, теле- й радіорепортажі, коментарі, нариси, огляди тощо.

Соціальна комунікація (англ. *social communication*) — обмін між людьми або іншими соціальними суб'єктами цілісними знаковими повідомленнями, у яких відображено інформацію, знання, ідеї, емоції тощо, обумовлений цілим рядом соціально значимих оцінок, конкретних ситуацій, комунікативних сфер і норм спілкування, прийнятих у даному суспільстві. В Україні термінологічним вважається вживання цього словосполучення у множині «соціальні

комунікації», що передбачено Постановою Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 року за № 1718 «Про доповнення переліку галузей науки, з яких може бути присуджений науковий ступінь» і наказом Вищої атестаційної комісії України від 14 грудня 2007 року за № 67 «Про внесення змін і доповнень до Переліку спеціальностей, за якими проводяться захисти дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата наук і доктора наук, присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань» [205].

Як зазначає професор В. Різун, «під соціальними комунікаціями необхідно розуміти таку систему суспільної взаємодії, яка включає визначені шляхи, способи, засоби, принципи встановлення і підтримання контактів на основі професійно-технологічної діяльності, що спрямована на розробку, провадження, організацію, удосконалення, модернізацію відносин у суспільстві, які складаються між різними соціальними інститутами, де, з одного боку, у ролі ініціаторів спілкування найчастіше виступають соціальнокомунікаційні інститути, служби, а з іншого – організовані спільноти (соціум, соціальні групи) як повноправні учасники соціальної взаємодії. Ці комунікації є соціально маркованими, бо передбачають взаємодію з соціально визначеними групами людей. Соціальні комунікації утворюються за законами спілкування, але, як і будь-які технологічні речі, передбачають використання наукових знань про спілкування та про все, що використовується для організації суспільнокомунікаційної справи». Щодо терміна в однині «соціальна комунікація», то цілком допустимі, зазначає В. Різун, «два значення:

- 1) соціальна комунікація як різновид соціальних комунікацій;
- 2) соціальна комунікація (частіше у цьому значенні — суспільна) як різновид публічного спілкування, що є окремим видом суспільно-культурної діяльності і лежить в основі соціальних комунікацій» [204, с. 27–36].

Словосполучення «соціальна комунікація» зазвичай пояснюють трояко: як передачу інформації, ідей, емоцій у вигляді знаків, символів; як процес, що

пов'язує частини соціальної системи одна з одною; як механізм, що дозволяє визначати поведінку іншої людини [205].

Автори журналу «Комунікація» визначають соціальну комунікацію як «обмін між людьми або іншими соціальними суб'єктами цілісними знаковими повідомленнями, у яких відображені інформація, знання, ідеї, емоції тощо, обумовлений цілим рядом соціально значимих оцінок, конкретних ситуацій, комунікативних сфер і норм спілкування, прийнятих у даному суспільстві» [194, с. 19–26].

Термін «комунікація» прийшов до нас через англійську мову (communication) від латинського *communicare*, що означає «перебувати у зв'язку, брати участь, об'єднуватися». Українськими еквівалентами слів *communicate*, *community*, *communication* є «сполучатися», «спілкуватися», «спілка», «спільнота», «спілкування», тобто ідея єдності, об'єднання, зв'язку між членами спільної й є визначальною для поняття комунікації, або спілкування [211]. О. Холод визначає соціальні комунікації як «галузь знань, що вивчає організаційно впорядковану систему документів, їх масиви, продукти засобів масової комунікації та інформаційні технології, що забезпечують реалізацію інформаційних процесів і намірів при безпосередній участі членів комунікативного процесу» [303, с. 35].

В. Різун вважає, що «під соціальними комунікаціями необхідно розуміти таку систему суспільної взаємодії, яка включає визначені шляхи, способи, засоби, принципи встановлення і підтримання контактів на основі професійно-технологічної діяльності, що спрямована на розробку, провадження, організацію, удосконалення, модернізацію відносин у суспільстві, які складаються між різними соціальними інститутами, де, з одного боку, у ролі ініціаторів спілкування найчастіше виступають соціально-комунікаційні інститути, служби, а з іншого – організовані спільноти (соціум, соціальні групи) як повноправні учасники соціальної взаємодії» [211, с. 7, 10]. Визначаючи основні вимоги до формулювання дефініції «соціальні комунікації», В. Різун запропонував такий перелік:

1) «різні види організованої публічної інституціолізованої взаємодії (комунікаційної діяльності) у суспільстві між соціальними інститутами й споживачами відомостей, які продукуються, зберігаються та поширюються цими інститутами;

2) за допомогою комунікаційних технологій та технологічно визначених каналів, способів і засобів зв'язку;

3) при наявності виробництва відомостей (соціальної інформації);

4) які створюються залежно від потреб, мети, завдань і стратегічно спрямовані на формування соціального поля, громадської думки, впливають на прийняття рішень у соціумі;

5) це такі види комунікаційної діяльності, які передбачають утворення суспільної комунікаційної системи, що функціонує за законами спілкування і включає соціально-комунікаційні інститути, тобто такі соціальні інститути, які спеціалізуються на комунікаційній діяльності» [204, с. 35–36].

Г. Почепцов вважає, що соціальні комунікації «налаштовані на управління соціальними системами, маючи для цього як короткотривалий (тактичний) так і довготривалий (стратегічний) інструментарій. Освіта бібліотеки чи наука як стратегічний інструментарій підтримують домінуючі моделі світу, які належать даному виду суспільства» [194, с. 19–26].

Таким чином, термін «соціальні комунікації» можна визначити як передачу інформації, ідей, емоцій у вигляді знаків, символів; процес, що пов'язує частини соціальної системи одна з одною; механізм, що дає змогу визначати поведінку іншої людини.

Висновки до першого розділу

1. На основі загальнонаукового та порівняльно-аналітичного методів дослідження з'ясовано, що проблема професійної підготовки фахівців для видавничої справи та редагування у вищих навчальних закладах майже не досліджена.

2. Передумови розвитку підготовки фахівців з видавничої справи та редагування обумовлені зростанням обсягів друкованої продукції, що потребує збільшення кількості кваліфікованих спеціалістів, та відбувалися під ідеологічним тиском.

3. Уточнено дефініції, розширено зміст понять:

– «редагування», що визначається як різновид професійної діяльності; система професійних дій виконавця; творчість; вид професійної діяльності, пов'язаної з підготовкою до випуску різних видів видавничої продукції, а також теле-, радіопередач і кінофільмів;

– «літературне редагування» – як система професійних дій; вид діяльності, що спрямована на виконання виробничих завдань, які формулюються за результатами редакторського аналізу матеріалу; вид суспільно-культурної діяльності, пов'язаної з регулюванням інформаційно-комунікативних процесів у суспільстві через засоби масової інформації і спрямованої на підготовку журналістського матеріалу до друку або виходу його в ефір;

– «журналістика» – як професійна діяльність зі збирання, переробки та поширення актуальної соціальної інформації; все різноманіття продукції цієї діяльності – газетні, журнальні, теле- й радіорепортажі, коментарі, нариси, огляди та ін.;

– «соціальні комунікації» – як передача інформації, ідей, емоцій у вигляді знаків, символів; процес, що пов'язує частини соціальної системи одну з одною; механізм, що дає змогу визначати поведінку іншої людини.

Виділено питання, що потребують подальшого дослідження: аналіз розвитку змісту і форм професійної підготовки фахівців з ВСР у вищих навчальних закладах України; обґрунтування можливості використання історичного досвіду підготовки фахівців з видавничої справи та редагування в сучасних умовах розвитку спеціальності.

Основні результати дослідження опубліковано в наукових працях автора [295, 296].

РОЗДІЛ 2

СУТНІСТЬ І ЗМІСТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІЗ ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ ТА РЕДАГУВАННЯ (1967–2007 рр.)

2.1. Концепція та загальна методика дослідження

Методика дослідження – це система правил використання методів, прийомів та операцій. У науковому дослідженні часто застосовують метод критичного аналізу наукової і методичної літератури, практичного досвіду, як того потребує рівень методики і техніки. Широко використовуються такі методи, як спостереження, бесіда, анкетування, рейтинг, моделювання, експеримент та ін.

Вибір конкретних методів диктується характером фактичного матеріалу, умовами і метою конкретного дослідження, оскільки вони є упорядкованою системою, в якій визначається їх місце відповідно до конкретного етапу, використання технічних прийомів і проведення операцій з теоретичним і фактичним матеріалом у заданій послідовності.

Виходячи з того, що кожне наукове дослідження може відбуватись на двох рівнях: емпіричному (коли здійснюється процес накопичення фактів) і теоретичному (на якому здійснюється узагальнення знань), загальні методи пізнання умовно ділять на три групи:

методи емпіричного дослідження: робота з науковою літературою, спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент тощо;

методи теоретичного дослідження: ідеалізація, формалізація, логічні й історичні методи;

методи, що можуть бути застосовані на емпіричному і теоретичному рівнях: абстрагування, аналіз і синтез, індукція і дедукція, моделювання [139].

У нашому дослідженні ми використовуємо такі методи: аналізу, синтезу, індукції, дедукції, пошуково-бібліографічний, порівняльно-аналітичний;

хронологічно-системний, періодизації; структурний, історичного аналізу, систематизації, класифікації, узагальнення, прогнозування.

Аналіз – це метод пізнання, який дає змогу поділити предмет на частини з метою його детального вивчення, розкрити його внутрішню структуру; синтез – вивчення об'єкта у його цілісності, у єдиному і взаємному зв'язку його частин, тобто аналіз – розчленування отриманої інформації на окремі складові одиниці, синтез – зворотна операція, яка полягає в об'єднанні одиниці інформації з метою отримання нового знання. Аналіз і синтез є необхідною складовою методології наукового дослідження, у процесі якого синтез пов'язаний з аналізом, оскільки дає змогу поєднати частини предмета, розчленованого у процесі аналізу, встановити їх зв'язок і пізнати предмет як єдине ціле [139].

Залежно від рівня пізнання об'єкта та глибини проникнення в його сутність, застосовуються аналіз і синтез різного роду. На стадії поверхового ознайомлення з об'єктом нами використано прямий, або емпіричний, аналіз і синтез. При цьому здійснено виділення окремих частин об'єкта, виявлення його властивостей. Це дає можливість пізнати явище, однак для проникнення в його сутність він недостатній. Зворотний, або теоретичний, аналіз і синтез у нашому дослідженні базуються на деяких теоретичних припущеннях і причинно-наслідкових зв'язках різноманітних явищ.

Найглибше проникнути в сутність об'єкта дає змогу структурно-генетичний аналіз і синтез, що сприяє поглибленому вивченню причинно-наслідкових зв'язків. Цей тип аналізу і синтезу потребує виділення в складному явищі таких елементів і ланцюгів, котрі є центральними, головними, що вирішально впливають на всі інші сторони об'єкта [144].

У дослідженні нами використано методи індукції та дедукції, при використанні цих методів у нашому дослідженні на підставі знання про окреме зроблено висновки про загальне, і, відповідно, на основі загальних положень (аксіом, гіпотез) зроблено висновки про окремі факти, адже індукція – це шлях від фактів до теорії або від окремого до загального, спостереження і виявлення об'єктів супроводжується теоретичним формулюванням певного узагальнення.

Дослідження починається із збирання фактів, котрі пізніше систематизуються і аналізуються таким чином, щоб пізніше на їхній основі зробити певний висновок, тобто індукція допомагає сформулювати загальні висновки на підставі вивчення одиничних фактів.

Дедукція – метод дослідження від загального до конкретного або від теорії до практики. Виходячи із загальних тенденцій, дедуктивний метод дає змогу зануритись у глибину виокремленого матеріалу [167]. З опертям на нього вже відомі знання у вигляді загальних положень, теорем тощо переносяться на нові одиничні об'єкти. Цей метод передбачає формулювання неперевіреної теорії – гіпотези [36, с.81–108].

З метою систематизації та класифікації наукової літератури й архівних матеріалів із теми дослідження нами використано пошуково-бібліографічний та порівняльно-аналітичний методи.

Дослідити виникнення, формування та розвиток процесів і подій у хронологічній послідовності з метою виявлення тенденцій і суперечностей, розвитку змісту і форм організації підготовки фахівців дає змогу хронологічно-системний метод та метод історичного аналізу [167]. З їх допомогою нами визначено передумови, періоди, тенденції розвитку підготовки фахівців з видавничої справи та редагування в історичній послідовності.

Періодизація – ефективний метод аналізу та впорядкування матеріалу. Використовуючи цей метод, можна ґрунтовніше показати співвідношення розвитку історичного процесу загалом і окремих його аспектів.

Виокремити особливості періодів розвитку підготовки фахівців з видавничої справи та редагування, розкрити причинново-наслідкові зв'язки розвитку історичних подій, визначити тенденції та закономірності підготовки кадрів для видавничої діяльності дає змогу хронологічно-системний метод та метод історичного аналізу.

Методи структурний, систематизації, класифікації історичних фактів і процесів, аналіз документальних джерел та архівних матеріалів нами використано з метою аналізу навчальних планів, програм; для виявлення

основних тенденцій, змісту та форм розвитку підготовки фахівців з видавничої справи та редагування у середині ХХ – початку ХХІ ст. у змінах і часовій послідовності; вивчення та узагальнення практичного досвіду редакторів минулого для з'ясування їхньої ролі та внеску в підготовку фахівців для видавничої галузі та редагування.

Для формулювання висновків і визначення шляхів подальшого розвитку підготовки фахівців з видавничої галузі та редагування нами використано метод узагальнення.

Уведення в науковий обіг раніше маловідомих архівних джерел дозволить охарактеризувати історичний розвиток досліджуваного феномену з нових позицій. Позитивне вирішення цього питання підтверджує правильність окресленої гіпотези.

Під гіпотезою в науковому розумінні цього терміну мають на увазі, по-перше, припущення про деякий факт, що з якихось причин поки недоступний для розуміння, але який порівняно легко, без спеціальних досліджень, може бути зрозумілим; по-друге, гіпотезою називають також особливий прийом висування припущення і його доведення у процесі наукового дослідження [171].

Гіпотеза – це своєрідна за формою предтеча наукової теорії, це ідея, що систематизує за задалегідь визначеними принципами знання, що накопичилися, і пропонує нестандартні рішення проблем, що виникають у різних галузях знання.

Гіпотеза є формою логічного мислення, що ґрунтується на новому знанні вірогідного характеру, яке розкриває причину, що викликає визначені наслідки, однак таке припущення в той же час не можна вважати твердо встановленим.

Таким чином, гіпотеза спрямована на розкриття причинно-наслідкових зв'язків і відношень досліджуваних явищ об'єктивної дійсності. Від істинного знання вона відрізняється не предметом дослідження, а тільки рівнем обґрунтованості знання, що міститься в ній.

Необхідність етапу побудови гіпотези зумовлена такими чинниками:

гіпотеза є компасом, який визначає напрям діяльності дослідника;
вдало сформульована гіпотеза запобігає невизначеності результатів дослідження;

гіпотеза спрямовує думку дослідника [213, с. 312–313].

Гіпотеза дисертаційного дослідження – удосконалення професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування в Україні можливе за умови врахування вітчизняного й світового досвіду, прогресивних ідей підготовки фахівців та використання запропонованих висновків, рекомендацій і пропозицій на основі виявлення й аналізу тенденцій її розвитку в умовах світових інтеграційних процесів.

Формулювання гіпотези завжди пов'язується з конкретним об'єктом, про який складається наукове припущення. Гіпотеза полягає у тому, що в навколишніх предметах чи явищах їхня сутність нам безпосередньо не дається, ми бачимо тільки наявні їхні прояви [213, с. 312].

Умовно можна виділити три етапи конструювання логіки педагогічного дослідження.

Перший етап – аналітико-ознайомлювальний. На основі пошуково-бібліографічного та порівняльно-аналітичного комплексів методів вивчалися й аналізувалися архівні документи, бібліографічні видання; наукова література з досліджуваної проблеми, законодавча база, стан розробленості проблеми формування професійної компетентності фахівців; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання дослідження.

Другий етап – діагностично-пошуковий. З опертям на загальнонауковий комплекс методів розроблено методологію дослідження. На основі зібраного матеріалу сформульовано гіпотезу дослідження – удосконалення професійної підготовки фахівців із видавничої справи та редагування необхідне за умови врахування вітчизняного й світового досвіду, прогресивних ідей підготовки кадрів та використання запропонованих висновків, рекомендацій і пропозицій на основі виявлення й аналізу тенденцій її розвитку в умовах світових інтеграційних процесів.

Третій етап – контроль-впроваджувальний. На основі хронологічно-системного комплексу методів, періодизації, структурного методу, історичного аналізу визначено етапи підготовки фахівців із видавничої справи та редагування, особливості кожного етапу, досліджено й сучасну систему підготовки майбутніх фахівців з видавничої справи та редагування.

На основі теоретичного узагальнення і прогнозування підготовлено висновки дослідження, запропоновано рекомендації щодо оптимізації вітчизняної системи підготовки фахівців із видавничої справи та редагування.

Зазначена послідовність забезпечувала реалізацію принципу системності, оскільки здобутки попередніх етапів ставали підґрунтям для узагальнення результатів і наукового обґрунтування досягнення мети.

2.2. Становлення основ професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування (1967–1997 рр.)

1967 року Український поліграфічний інститут ім. Івана Федорова вперше в Радянському Союзі у межах напрямку «Філологія», спеціалізація «Журналістика», розпочав стаціонарну підготовку студентів із нової спеціалізації «Редагування науково-технічної інформації і рекламної літератури» (згодом – «Редагування наукової, технічної та інформаційної літератури») [348 с. 24; 96, с. 8]. Передбачалося, що вчитимуть на цій кафедрі будуть майбутніх редакторів, які б готували до друку тільки наукові тексти. Як зазначає Н. Зелінська, ця ідея на той час була кон'юнктурною — варто згадати дискусії «фізиків і ліриків» у 1960-х рр. А відкриття кафедри видавничої справи та редагування було своєрідним компромісом — «фізики» роблять відкриття та пишуть наукові статті, а редактори і видавці наукової літератури допомагають донести їхні думки до народу [11].

Підготовка фахівців для видавничої галузі розпочалася на редакційно-видавничому факультеті УПІ ім. І. Федорова ще 1946 р. за спеціальністю «Редагування політичної та художньої літератури» на кафедрі теорії і практики редагування. Засновниками спеціальності стали доцент М. Лимаренко і старший викладач В. Іцкович. До навчального процесу були залучені редактори-практики О. Белов, М. Бондаренко та викладачі Львівського університету М. Рудницький, О. Чичерин та інші. Але 1953 р. кафедра теорії і практики редагування припинила діяльність, студенти, відповідно, були переведені до факультету журналістики Львівського університету ім. Івана Франка, де 1953 р. відкрився факультет журналістики [347, с. 19]. 1957 р. кафедра теорії і практики редагування почала працювати при Київському вечірньому факультеті Українського поліграфічного інституту ім. І. Федорова. Підготовка фахівців для видавничої галузі здійснювалася за спеціалізацією «Редактор масової літератури». Очолювали її літературознавці і фахівці з видавничої справи доценти Д. Шлапак, А. Рудницький, професори О. Килимник, С. Шаховський [68, с. 8].

Першого січня 1954 року за наказом ректора Московського заочного поліграфічного інституту в Києві було відкрито Учбово-консультаційний пункт (УКП), що діяв на базі художньо-ремісничого училища поліграфістів № 18 [349, с. 23]. Згодом, у 1957 році, УКП було передано до Українського поліграфічного Інституту імені І. Федорова як заочний факультет [350, с. 20], а в 1959 – створено Київський видавничий факультет (КВФ) з вечірньою формою навчання (наказ № 168 від 10 серпня 1959 р. відповідно до наказу МВО УРСР № 10 від 5 серпня 1959 р. «Про створення у м. Києві вечірнього факультету Українського поліграфічного інституту») [351, с. 8]. Деканом вечірнього факультету КВФ було затверджено кандидата філологічних наук Д. Шлапака (наказ УПІ № 260 від 4 грудня 1959 р. відповідно до наказу МВСО УРСР № 157 К від 24 листопада 1959 р. «Про затвердження декана КВФ УПІ: за поданням директора інституту затвердити кандидата філологічних наук Д. Шлапака в.о. декана вечірнього факультету в м. Києві»). Він сформував

первісний колектив, котрий і став основою для розгортання роботи з організації підготовки тих фахівців, яких готує факультет і нині [73, с. 25, 26, 33,186]. Завдяки створенню КВФ удалося значно поліпшити підготовку і перепідготовку фахівців для столичних видавництв і поліграфічних підприємств. Потреба в цьому була актуальною і гострою – в кінці 50-х – на початку 60-х рр. минулого століття в Києві активно розвивалось поліграфічне виробництво, розширювалась його матеріально-технічна база. На той період припадає будівництво, реконструкція поліграфічних підприємств, тому проблема підготовки кадрів – видавців і поліграфістів – усе більше загострювалась, висувались нові вимоги щодо забезпечення кваліфікованими кадрами. Через значні труднощі з пропискою і житлом київські підприємства практично не могли одержувати випускників денного відділення Українського поліграфічного інституту, видавничий факультет не спроможний був збільшити кількість випускників через слабку матеріально-технічну базу. В результаті гостро постало питання про реформування Київського вечірнього факультету. У 1989 р. внаслідок реорганізації системи позабазових підрозділів Кабінет Міністрів УРСР прийняв відповідну постанову, згідно з якою видавничо-поліграфічний факультет виведено із складу УПІ ім. І. Федорова і передано до складу Київського політехнічного інституту [193, с. 25, 26, 39–40].

У період існування Київського видавничого факультету, коли УПІ був головним інститутом, зв'язок з останнім здійснювався за рахунок спільної роботи в галузі всіх напрямів діяльності факультету: навчально-методичної, наукової, суспільної. Усі навчальні плани факультету узгоджувались в УПІ. Ряд методичних посібників видано спільно з викладачами головного інституту і факультету. На факультеті використовувались методичні розробки кафедр головного інституту, і навпаки: для вечірньої та заочної форми навчання у Львові використовувались методичні посібники КВФ. Усі методичні посібники викладачів КВФ рецензували працівники кафедр головного інституту. 1959 р. в складі КВФ організовано кафедру видавничої справи та редагування, що мала готувати редакторів для видавничих організацій Києва. Навчання проводилося

за вечірньою формою [193, с. 25, 26, 33]. Необхідної літератури для підготовки фахівців не було, тому нагальною проблемою було дати студентам список навчальної літератури відповідно до навчального плану, стандарт якого був опрацьований у Московському політехнічному інституті та Українському поліграфічному інституті ім. І. Федорова. Оскільки журналістський напрям підготовки фахівців з ВСР виокремився з філологічних факультетів, то у програмах підготовки цього напрямку переважали філологічні дисципліни – мова і література [232, с. 175].

Окремо виділявся цикл суспільно-політичних предметів – «Політекономія», «Психологія», «Історія СРСР» та інші. З часом сформувався і цикл фахових, власне журналістських дисциплін («Історія журналістики», «Жанри газет, радіо», «Організація роботи редакції» тощо). Проте, проаналізувавши предмети, котрі викладали на факультетах журналістики, спостерігаємо намагання припасувати філологію до журналістики. Наприклад, «Литературное редактирование» К. Білінського і Д. Розенталя – не стільки власне редагування, скільки огляд орфографічних, стилістичних і граматичних помилок у тодішній газетярській та видавничій практиці [9].

Фахові предмети займали свої позиції у навчальних планах і докорінно змінювали сутність навчальних програм [193, с. 25, 26, 39–40].

У навчальному процесі важливе місце посідала перевірка знань, яка здійснювалася упродовж усього навчального року в письмовій, усній, індивідуальній і колективній формах роботи. Особливу увагу приділяли організації самостійної роботи студентів і контролю за нею з боку всього професорсько-викладацького складу університету. Найбільш слабких студентів викликали на консультації і повторні бесіди.

Важливим елементом вищої освіти є практика, яка дозволяє студентам отримати професійні уміння і навички. На гуманітарних спеціальностях в університетах на практичні і семінарські заняття відводилося всього 40–50 % навчальних годин. Нові навчальні плани університетів передбачали збільшення терміну проведення педагогічної практики з 6 до 20–24 тижнів, яка проходила,

в основному, влітку. Система виробничої практики сприяла покращанню успішності студентів за рахунок підвищення інтересу до спеціальності [29, с. 15].

Але у деяких випадках виробничій практиці студентів приділялося стільки уваги, що вивчення загально-теоретичних дисциплін відходило на другий план. Помітне зниження якості знань спостерігається у 1963–1964 рр. у зв'язку з ухваленням закону «Про реорганізацію системи народної освіти і наближення школи до життя» (1958–1962 рр.). Реформа, проведена відповідно до цього закону, призвела до загального зниження рівня знань абітурієнтів, що, у свою чергу, позначилося на якості знань студентів. У навчальні плани було внесено зміни: збільшилася кількість годин самостійної роботи студентів, що призвело до зниження їхньої успішності.

З лібералізацією суспільного життя велика увага приділяється вищій школі і покращанню навчального процесу. Період 1953–1964 рр. характеризується серією реформ у сфері освіти. Велика увага приділялася покращанню навчального процесу – реорганізації і складанні нових навчальних планів. У них наголос ставився на розширення самостійної роботи студентів, зменшення кількості заліків, іспитів, які виносили на сесію. Відкривалися нові спеціальності і спеціалізації. Нові навчальні плани університетів передбачали збільшення педагогічних дисциплін і триваліший термін педагогічної практики. Усе це мало позитивно позначитися на навчальній діяльності студентів. Але насправді середньостатистичний показник успішності студентів по ВНЗ України до 1964 р. знизився. Реформа вищої школи 1958 р. призвела до загального зниження рівня знань абітурієнтів, що викликало погіршення показників їхньої успішності після приходу до ВНЗ.

Розвиток освіти і культури потребував дедалі більше спеціалістів з вищою та середньою спеціальною освітою, а отже, збільшення кількості ВНЗ і технікумів. Лише за 5 років – з 1961 по 1966 р. – у 132 ВНЗ і 697 технікумах України набір збільшився у 1,5 рази. У них навчалось 1336 тис. студентів і

учнів. Кращим випускникам середніх шкіл та профтехучилищ надавалися пільги при вступі до ВНЗ і технікумів [129, с. 71–74].

Редакційний процес тлумачився в СРСР як складова відповідальної партійно-ідеологічної роботи, організаційні та творчі аспекти процесу редагування в умовах тоталітарного суспільства недооцінювалися або ігнорувалися, на відміну від Заходу, де редагування – це, передусім, творчість [260, с. 7]. Відповідно, і підготовка спеціалістів-редакторів здійснювалася відповідно до тогочасних ідеологічних настанов.

Як зазначає професор М. Тимошик, на відміну від нормативного підходу, на Заході процес редакторської підготовки видання до друку вважається творчим. Тому при аналізі методики редагування чи її складових західні дослідники теорії та практики редагування завжди дотримувалися творчого підходу [263, с. 140–146].

Проаналізувавши праці американських книгознавців В. Когіна та Л. Портер, бачимо, що вони виділяють такі складові методики редагування: змістовий тип редагування, редагування контексту, механічне редагування, прагматичне редагування. За їхніми словами, змістовий тип редагування містить у собі перевірку фактологічного матеріалу на достовірність, редагування сутності, логічності та інше, редагування контексту – перевірка літературного стилю, пунктуації, граматики, механічне редагування – вибіркового перегляду відредагованого матеріалу, прагматичне редагування передбачає дотримання заданих на початку художньо-технічних характеристик формату, дизайну верстки, обкладинки [328].

Навчальною літературою для підготовки фахівців були посібники Е. Лінхтенштейна, А. Михайлова «Редактирование научной, технической литературы и информации» [124], «Редактирование отдельных видов литературы» (ред. Н. Сікорський 1973 р.) [125].

У посібнику Е. Лінхтенштейна детально розписане редагування як творчий процес, редагування таблиць, колонтитулів, бібліографії, коментарів та приміток. У Н. Сікорського проблематика зводиться до ідеологічного

редагування, і тому не охоплені важливі питання в галузі редагування. Але Н. Сікорський детально розписав редагування науково-популярної літератури. Ці посібники є класичними і сьогодні вони не втратили своєї значимості і практичної цінності для фахівців-редакторів. Однак, дещо в них вже застаріле і не вміщує інформації, яка відповідала б сучасним стандартам редагування.

Також кафедра мала готувати фахівців з редагування рекламних текстів. І хоча у колишньому СРСР рекламувати не було чого, але професор М.Феллер, завідувач кафедри, ініціатор ідеї, зробив безпомилковий прогноз. Спочатку почали готувати фахівців з реклами, а потім уже реклама заповнила інформаційний простір. Навчальних матеріалів з реклами майже не було, і лише у 2001 р. професор Р. Іванченко, зважаючи на термінологію рекламної галузі як організаційно суміжну з видавничою, уклав чи не перший в Україні спеціалізований словник-довідник «Реклама» [122, с. 18].

Від початку створення кафедри у її роботі чітко окреслилися методологічний, теоретичний, історичний та методичний проблемні комплекси. У цих напрямках і відбувалося формування навчальних планів і дослідницьких програм, які склалися в подальшому в поняття «наукова школа». Спеціалісти цього інституту створили так звану «львівську школу редагування».

За десятиліття існування видавничо-поліграфічного факультету і навчальні плани, і програми окремих дисциплін були пристосовані саме для потреб редакторської практики. В підборі кадрів для кафедри довгий час відчувалося прагнення залучати філологів. Так, доволі довго кафедрою керували відомі літературознавці С. Шаховський (автор підручника «Українська література» для старших класів середньої школи) і О. Килимник (автор низки монографій про українських письменників). Це люди, котрі на практиці стикалися з редакторською роботою, а праця над викладом – основа редакторської роботи. Названі вчені багато зробили для становлення підготовки редакторів-спеціалістів.

У 1963–1966 та 1965–1966 рр. деканом на факультеті і завідувачем кафедри редагування працював доцент А. Рудницький, який мав технічну

освіту. Його спроба перебудувати роботу з підготовки фахівців-редакторів змусила колектив переглянути свої переконання щодо природи тексту. Мова йшла не лише про словесний текст, а й про текст, де є схеми, графіки, таблиці. Цей погляд на редакторську роботу дозволив удосконалити і поглибити навчальні плани підготовки і навчальні програми низки фахових дисциплін [20, с. 114–120].

У 1972 році львівська секція Українського поліграфічного інституту стала самостійною кафедрою теорії і практики редагування. Її очолює доцент, кандидат філологічних наук М. Феллер. Далі, в різні роки, на чолі кафедри працювали М. Старовойт (1978-1984), В. Рябий (1984-1988), С. Звєжинський (1988-1989), П. Якобчук (1989-1997). З 1997 р. і до нині кафедру очолює доктор філологічних наук, професор Н. Зелінська.

Активно співпрацюючи з видавництвами, органами науково-технічної інформації, колектив розробив навчальний план нової спеціалізації – «Редагування наукової, технічної та інформаційної літератури». 1978 року цей план як індивідуальний було затверджено Міністерством вищої і середньої спеціальної освіти СРСР [20, с.118].

З формуванням нових планів було покладено початок дослідження окремих видів літератури – наукової, навчальної, науково-популярної, рекламної. Паралельно з цим проводилися дослідження у дотичних галузях психолінгвістики, термінознавства, ефективності інформаційної діяльності, стандартизації та ін. Важливе місце у науковій роботі кафедри відтоді посіла історія видавничої справи в Україні, діяльність видатних видавців та редакторів.

Принципове базове методологічне значення для формування теорії редакторської діяльності мала ідея про літературне редагування як процес досягнення ефективності твору з огляду на особливості його створення та сприймання. Ця ідея була втілена Р. Іванченком у його книжках «Рукопис у редактора» [84], «Літературне редагування» [79] та М. Феллером у монографіях

«Эффективность сообщения и литературный аспект редактирования» [284], «Структура произведения» [281], «Стиль и знак» [280].

Наприкінці 80-х рр. на кафедрі журналістики УАД розпочалися ґрунтовні дослідження історії та теорії преси, журналістської майстерності (В. Рябий), різних видів літератури на українському матеріалі (Н. Зелінська, І. Квітко, Е. Огар, Н. Черниш), пропаганди книги (П. Якобчук).

У 90-х роках спеціальність, за якою готували редакторів, отримала назву «Видавнича справа та редагування». Колектив кафедри переглянув концепцію підготовки фахівців і вирішив посилити економічну, маркетингову складову навчального процесу, увівши до навчальних планів відповідні дисципліни (І. Мельник, М. Іваник, А. Судин); запровадити комп'ютерні дисципліни (Р. Мервінський). Новими були дисципліни соціології ЗМІ (Ю. Фінклер), журналістикознавства (М. Романюк, Л. Шеремет).

До 1989 року підготовка фахівців здійснювалася лише за вечірньою формою навчання. Після долучення Київського вечірнього факультету УПІ ім. І. Федорова до складу Київського політехнічного інституту студенти почали навчатися за денною та заочною формами (наказ № 109-1 від 12 вересня 1989 р.) [354, с. 139].

Ситуація з підготовкою редакційно-видавничих працівників набула особливої гостроти у 90-ті роки, коли слідом за бурхливим розвитком засобів масової інформації стала такими ж темпами розвиватися й видавнича справа. Головною причиною цього явища є те, що з недавньої «важливої ділянки ідеологічної й партійно-політичної роботи» ця справа все активніше стає об'єктом підприємницької діяльності. Отож, попит на друковане слово стала визначати не держава чи правляча партія, а ринок. Останній і став активно формувати цілковито нову за змістом і сутністю, надто розмаїту за головними типологічними ознаками, редакційно-видавничу систему [261, с. 34–36].

Становлення підготовки фахівців із ВСР здійснювалося у межах галузі «Філологія» і, відповідно, дисципліни викладалися мовні. У 1990-х роках підготовка фахівця для видавничої справи здійснювалася за вечірньою формою,

за спеціальністю «Видавнича справа та редагування», випускники отримували кваліфікацію «Редактор», провчившись 5 років і 10 місяців. Хоча дисципліни з ідеологічними настановами було вилучено з навчальних планів, однак продовжували викладати «Радянське право», «Політичну історію», «Історію УРСР». Разом з тим, навчальні плани поповнилися і такими дисциплінами, як «Автоматизовані видавничо-редакційні системи», «Проектування реферативних текстів» (Додаток Б, В).

Проаналізувавши навчальні плани вечірньої форми навчання, бачимо, що до циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки входили дисципліни: «Політична історія», «Філософія», «Політична економія», «Політична соціологія», «Естетика», «Радянське право», «Логіка», «Іноземна мова»; до циклу природничо-наукової підготовки – «Вступ до літературознавства», «Сучасна російська мова», «Сучасна українська мова», «Практична стилістика», «Історія російської літератури», «Історія української літератури», «Історія зарубіжної літератури»; до циклу професійної та практичної підготовки: «Обчислювальна техніка і програмування», «Громадянська охорона», «Охорона праці», «Історія книжкової справи», «Загальна і спеціальна бібліографія», «Загальне книгознавство», «Сучасна книговидавнича справа», «Організація і економіка книжкової справи», «Науково-технічна інформація», «Основи стандартизації і використання стандартів у видавництвах», «Автоматизовані видавничо-редакційні системи», «Редагування. Загальний курс», «Редакторський аналіз і підготовка видання», «Редагування і видання окремих видів літератури», «Пропаганда і реклама книги», «Авторське право», «Видавничо-поліграфічна техніка і технологія», «Художнє і технічне оформлення і конструювання книги», «Автоматизація редакційно-видавничого процесу», «Історія УРСР», «Громадянська охорона», «Охорона праці». Також до навчального плану входили дисципліни ради вузу: «Проектування реферативних текстів», «Книгознавство», «Наукознавство» Уведення до навчальних планів дисципліни «Машинопис» пов'язане з ростом системи курсового навчання (додатки Б-Д).

Формування національної системи вищої освіти розпочалось після проголошення незалежності України в 1991 році. Цей процес здійснювався через трансформацію тієї частини системи вищої освіти СРСР, яка функціонувала на території тодішньої Української Радянської Соціалістичної Республіки, в умовах значних змін у духовному житті суспільства, в контексті загальноцивілізаційних трансформацій, зумовлених значним поширенням нових освітніх технологій та істотним розширенням можливостей і потреб в індивідуальному, особистісному розвитку людини. Реформи були зорієнтовані на створення нової системи освіти в Україні, збереження й примноження здобутого в радянські часи досвіду та одночасно внесення суттєвих коректив у цілі, завдання й зміст освітнього процесу [31, с.7; 237].

Законодавчою базою трансформації освіти після проголошення незалежності в Україні став демократичний Закон про освіту, прийнятий в червні 1991 року. Він задекларував гуманізацію і демократизацію вищої школи, уможливив появу нових навчальних закладів різного типу і форм власності, перехід державних вузів на частково платну систему навчання, запровадив систему освітніх та освітньо-кваліфікаційних рівнів вищої освіти [166].

Домінуючими тенденціями розвитку системи вищої освіти України впродовж 90-х років ХХ ст. були деідеологізація та демілітаризація в умовах часткової деіндустріалізації країни, перехід від елітарної до масової вищої освіти, гуманізація навчального процесу та гуманітаризація структури підготовки фахівців, поява приватного сектору та диверсифікація джерел фінансування. Використовуючи досвід, передусім, європейських країн в Україні запроваджено багаторівневу ступеневу систему вищої освіти, створено систему ліцензування та акредитації, започатковано формування системи освітніх стандартів і нової нормативної бази. Це дозволило наблизити національну систему вищої освіти до академічних традицій та сучасної практики європейських університетських систем. [31, с.7].

У Законі «Про вищу освіту» (1991 р.) значну увагу відведено вищій освіті, яка забезпечує фундаментальну, професійну, практичну підготовку,

удосконалення наукової та професійної перепідготовки, підвищення кваліфікації. Серед основних принципів – демократизм, гуманізм освіти, зв'язок з національною історією, культурою. Законом «Про освіту» також передбачався перехід вищої школи України до ступеневої підготовки спеціалістів. Ступеневість вищої освіти полягає у здобутті різних освітньо-кваліфікаційних рівнів на відповідних етапах (ступенях) вищої освіти. Виходячи із структури вищої освіти, її перший ступінь передбачає здобуття вищої освіти освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст»; другий – «бакалавр» (базова вища освіта); третій – «спеціаліст», «магістр» (повна вища освіта). Ступеневість вищої освіти може бути реалізована як через неперервну програму підготовки, так і диференційовано, відповідно до структури ступеневості [22].

Також було затверджено Програму розвитку народної освіти на перехідний період (1991–1995), яка передбачала розроблення понад 150 підзаконних актів для забезпечення самостійного функціонування системи освіти в умовах незалежності.

У зв'язку з цим час вимагав певних змін — ліквідовувались одні та створювались інші кафедри, окремі гуманітарні дисципліни вилучались з навчального плану і замінювались новими. Поряд із змінами в організації навчального процесу докорінно змінюється і технологія поліграфічного виробництва, що вимагало створення нових спеціальностей і оновлення матеріальної бази інституту. Вводяться нові дисципліни, для яких необхідно було готувати методичне забезпечення. Виникають нові напрями підготовки спеціалістів: «Видавничо-поліграфічна справа», «Маркетинг», «Інженерна механіка», «Облік і аудит», «Товарознавство», «Електронні видання» та інші [197].

Динамічні трансформації у сфері економіки видавничої справи, у правовій базі, технічне та технологічне переозброєння галузі, комп'ютеризація редакційно-видавничих процесів, принципові зміни в структурі самого виробничого процесу, зокрема, зміщення акцентів у бік додрукарських процесів, — усе це висуває перед сучасним редактором низку нових

професійних вимог. У 90-х роках вимоги до підготовки фахівців для ВСР змінилися не лише у професійно-діловому та організаційно-творчому, але й у психологічному плані: на зміну цензорів (що цілком відповідало духу радянської школи редагування), акуратному виконавцеві, прийшов фахівець, який володіє широким спектром професійних знань і навичок, що часто виходять за межі вузькоцехових інтересів, здатний приймати самостійні рішення, підприємець, який уміє брати відповідальність на себе [71].

На початку 90-х рр. особливо складною виявилася проблема кваліфікованих верстальників та дизайнерів, що є актуальною і донині. Пов'язано це з застосуванням нових комп'ютерних технологій підготовки видавничих оригінал-макетів та їх постійним удосконаленням. Кадри фахівців, які займаються дизайном друкованої продукції, поповнювалися в основному з двох джерел. З одного боку – це фахівці в галузі прикладної математики, програмісти, ті, хто добре обізнаний у роботі з комп'ютерами, які, як правило, самостійно засвоїли основні навички живопису і дизайну; з іншого боку – професійні художники, яким довелося освоювати графічні комп'ютерні технології. Недолік перших – у тому, що вони, досконало володіючи сучасними інформаційними технологіями, легко засвоюючи новітні графічні програми, не знають основ образотворчого мистецтва і не завжди мають художній смак. Інші – не завжди можуть зрозуміти й освоїти все різноманіття можливостей образотворчих засобів сучасних комп'ютерних програм і здатні реалізувати свої художні задуми.

Але недостатня матеріально-технічна база і брак сучасних підручників нерідко призводять до того, що випускники поліграфічних навчальних закладів приходять зовсім непідготовленими на виробництво, оснащене сучасною технікою та технологією. З цього випливає, що навчальний процес потрібно максимально наблизити до виробництва. Студенти мають навчатися не на прадавній техніці, а на найсучаснішому обладнанні. Випускники повинні знати основні процеси не тільки в теорії, а й на практиці. Дуже зацікавлені в цьому

власники і керівники друкарень. Не зайвою у створенні тісної взаємодії була б і стимулююча роль держави [322, с. 307].

Також у 90-х роках відбувся принциповий перегляд концепції підготовки фахівців – спеціальність одержала назву «Видавнича справа та редагування» та посилилася економічною, маркетинговою складовою навчального плану (І. Мельник, А. Судин), запровадженням до нього комп'ютерних дисциплін (Р. Мервінський), соціології ЗМІ (Ю. Фінклер) та ін.

Стихійний ринковий розвиток початку 1990-х привів у галузь талановитих і цілеспрямованих людей різних професій, які опанували новітні технічні й технологічні досягнення майже самотужки. Освіта не встигала за бурхливим прогресом. Чимало сучасних очільників медіа-бізнесу пройшли школу самоосвіти, здобули знання в практичній роботі й тепер саме вони найбільш вимогливо ставляться до рівня професіоналізму нових кадрів у своїх компаніях. Прийшов час висококваліфікованих спеціалістів у кожному складнику видавничого процесу. Комплексна підготовка вимагається й від управлінців. Їм треба досконало знати не тільки засадничі принципи редакторської професії, сучасні технологічні процеси, а й бути достатньо обізнаними маркетингологами, економістами, правниками. Ера дешевої продукції, розрахованої на невибагливого читача, минає; зростає попит на грамотно підготовлену і якісно зроблену книжку, газету, журнал, брошуру. Крім того, видавнича справа є об'єктом активної підприємницької діяльності, продукція якої є товаром. Важко уявити собі нині редактора, не обізнаного в питаннях видавничого бізнесу [322, с. 305].

До обов'язкових засад редакторської професії — бездоганної мовної інтуїції та компетенції, уміння логічно і чітко мислити, широкої ерудованості, уміння аналізувати різноманітні комунікативні ситуації, знання психології авторської праці, читацької поведінки, володіння основами художньо-технічного оформлення видавничої продукції та ін., додалися обов'язкове знання видавничого маркетингу, що дає змогу називати його насамперед видавцем, і уміння користуватися при підготовці видання до друку новітніми

комп'ютерними видавничими технологіями. Усе це не могло не спричинити зміни у навчальному процесі — і на рівні загального робочого плану підготовки спеціаліста з видавничої справи та редагування, і на рівні змісту та структури окремих дисциплін, що його наповнюють. Паралельно з «класичними» редакторськими дисциплінами (редакторський аналіз, логічні, термінознавчі та лінгвостилістичні засади редагування, практична і функціональна стилістика, підготовка до видання різних видів літератури та ін.), уведено нові курси, присвячені проблемам видавничого маркетингу та бізнесу, рекламі видавничої продукції в умовах ринку, сучасного книжкового дизайну, мультимедійних технологій [68, с. 8].» (Додатки Є, Ж).

15 жовтня 1996 р. Верховна Рада схвалила Програму діяльності Кабінету Міністрів України, в якій підкреслювалося, що освіта потребує прискорення системного реформування. Ця галузь, відзначається в Програмі, за структурою та обсягами підготовки кадрів сформувалася за інших соціально-економічних умов і тому не відповідає вимогам ринкових перетворень, бюджетним можливостям України. У зв'язку з цим Програмою передбачалося: забезпечити виконання вимог Конституції України щодо обов'язковості повної загальної середньої освіти; розробити комплексну програму структурного реформування галузі, виходячи з наявних бюджетних можливостей та необхідності збереження визначальних якісних характеристик навчання та виховання молоді, підготовки й перепідготовки кадрів у державі; здійснити комплекс заходів щодо всебічного розвитку та функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя, вільного розвитку й використання російської та інших мов національних меншин; розробити кваліфікаційні характеристики для всіх освітньо-кваліфікаційних рівнів, затвердити у 1997 р. державні стандарти дошкільного виховання, загальної, професійно-технічної та вищої освіти; запровадити ступеневу підготовку за всіма напрямками вищої освіти; вдосконалити мережу державних вищих закладів освіти шляхом об'єднання та перепрофілювання навчальних закладів; запровадити механізм працевлаштування випускників вищих і професійно-технічних закладів освіти

шляхом удосконалення взаємодії між підприємствами різних форм власності, закладами освіти та державними службами зайнятості населення; внести на розгляд Верховної Ради України проекти законів України «Про базову освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту» [12, с. 428–429].

1997 р. прийнято Закон України «Про видавничу справу». Цей Закон визначає загальні засади видавничої справи, регулює порядок організації та провадження видавничої діяльності, виготовлення та розповсюдження видавничої продукції, умови взаємовідносин і функціонування суб'єктів видавничої справи, покликаний сприяти національно-культурному розвитку українського народу, громадян України всіх національностей, утвердженню їх духовності та моралі, доступу членів суспільства до загальнолюдських цінностей, захисту прав та інтересів авторів, видавців, виготовлювачів, розповсюджувачів і споживачів видавничої продукції.

2.3. Розвиток форм і змісту професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування (1997–2007 рр.).

Відповідно до пункту 2 постанови Кабінету Міністрів України від 24 травня 1997 року № 507 (507-97-п) «Про перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями» спеціальність «Видавнича справа та редагування» з напрямку «Філологія» переведено до напрямку «Журналістика». З цього приводу професор М. Тимошик зазначив: «Нині немає сенсу дискутувати з приводу того, доречно це було зроблено чи ні, але однозначно варто ствердити головне: незалежно від того, під яким чи під чийм крилом перебувала б підготовка фахівців з видавничої справи та редагування, виклики часу зробили цю спеціальність самодостатньою і вкрай актуальною саме сьогодні» [264, с. 23].

Але переведення спеціальності до напрямку «Журналістика» було суто формальним. В КПІ, наприклад, тоді не читалося жодної журналістської

дисципліни, а студенти, відповідно до навчальних планів, одержували кваліфікацію бакалавра «Філолог», спеціаліста – «Редактор» [Додатки И, І, Ї]. Першим викладачем, який став читати майбутнім видавцям напряму «Журналістика» журналістські дисципліни, стала Г. Онкович. Це були дисципліни «Журналістська майстерність», «Основи журналістики», «Аналітичні жанри», згодом – «Медіаосвіта» [Додаток Р].

Журналістський напрям підготовки фахівців виокремився з філологічних факультетів, тому в програмах цього напряму переважали філологічні дисципліни, тобто мова й література. Окремо виділялися суспільно-політичні предмети. Згодом сформувався і цикл фахових дисциплін (журналістських) – історія журналістики, жанри газет, організація роботи редакції тощо, спостерігається прагнення «припасувати» філологію до журналістики. З того часу почала формуватися система підготовки редакторсько-видавничих кадрів. Поставивши редактора в епіцентр видавничої справи (нині він і літературний працівник, і керівник колективу, і менеджер, і маркетолог, і психолог, і економіст, і юрист тощо), галузь висунула вимогу вищій школі щодо принципової зміни системи підготовки видавничих кадрів [322, с. 305].

З метою поліпшення підготовки фахівців у 2004 році У НТУУ «КПІ» розпочато навчання слухачів для вступу і на таку важливу для видавничо-поліграфічної галузі спеціальність «Видавнича справа та редагування». Метою підготовчих курсів для цієї спеціальності було надання допомоги абітурієнтам у підготовці до комплексного тестування з української мови й літератури та тестування з іноземної мови. Викладачі факультету проводили бесіди, розповсюджували агітаційні матеріали в школах, технікумах і ПТУ різних регіонів України. Постійна й наполеглива робота деканату й кафедр зі збереження високого конкурсу дала результат – конкурс на видавничо-поліграфічний факультет збільшився порівняно з 2003 роком на 21% (з 2,56 до 3,1), на кафедру видавничої справи та редагування – він був найвищим, як і в 2000 рр., – 6,92. Це пояснювалося тим, що впродовж багатьох років ця спеціальність залишається привабливою та престижною. Але основною

причиною є те, що кафедра добре знана серед освітян та науковців як українська школа теорії та практики редагування, де започаткований потужний і результативний напрям наукових досліджень у редакційно-видавничій справі [269, с. 12–17].

Конкурс на денну форму навчання становив за 2006–2010 рр. відповідно 7,8; 8,48; 4,37; 18,48; 18,92 на держпланові місця, що є хорошим показником актуальності підготовки фахівців з цієї спеціальності. При цьому за контрактною формою навчання в межах ліцензованого обсягу підготовки було зараховано на перший курс у 2006-2010 роках відповідно: 17 осіб (за державним замовленням 26), 32 особи (за державним замовленням 30), 19 осіб (за державним замовленням 30), 26 осіб (за державним замовленням 34), 21 особу (за державним замовленням 25). Це підтверджує актуальність підготовки фахівців для видавництва і видавничих організацій, багато з яких не вкомплектовано людьми з відповідними фаховими знаннями, спеціалістами з вищою освітою в галузі видавничої справи та редагування [99, с. 230–236].

Викладачі кафедри своєчасно й ефективно реагували на зміни в професійному видавничому просторі відповідними змінами в навчальному процесі. Основну увагу кафедра приділяла виробленню нової концепції підготовки видавця-редактора як активного суб'єкта інформаційно-маркетингової і менеджерської діяльності в галузі видавничої справи. Як результат, основу контингенту на факультеті складала добре підготовлена молодь, що здатна опанувати базові та професійно-орієнтовані дисципліни, оволодіти професійними знаннями на рівні сучасних досягнень галузевої науки. При кафедрах працюють комп'ютерні центри й комп'ютеризовані лабораторії, факультет підключено до глобальної мережі Internet. Для забезпечення професійної мобільності і конкурентоспроможності на ринку праці випускники повинні вміти застосовувати широкий спектр отриманих знань у реальній видавничій діяльності, бути здатними постійно розвиватися у професійному плані.

Спеціальність 8.03030301 «Видавнича справа та редагування» закріплена за випусковою кафедрою видавничої справи та редагування й забезпечена освітньо-кваліфікаційними характеристиками (ОКХ) усіх рівнів, у тому числі з варіативною компонентою, яка доповнює та конкретизує кваліфікаційні вимоги щодо підготовки фахівців. ОКХ визначають виробничі функції, типові завдання діяльності (професійні, соціально-виробничі, соціально-побутові) та вміння щодо вирішення типових завдань діяльності. Освітньо-професійні програми (ОПП) спеціальності 8.03030301 «Видавнича справа та редагування» напряму 0303 — «Журналістика та інформація» визначають нормативний зміст навчання за циклами професійно-орієнтованої, природничо-наукової, професійної та практичної підготовки, частину самостійного вибору навчальних дисциплін, дисциплін вільного вибору студентів. Розроблені та затверджені у встановленому порядку ОПП розкривають вимоги до знань, умінь, обсягу та рівня освітньо-професійної підготовки фахівців навчального ОКР високих професійних, наукових та методичних рівнів. Вони мають відповідну базову освіту, стаж практичної, виробничої, наукової та педагогічної роботи, проводять творчі та наукові дослідження в галузі за напрямками навчальних дисциплін (бакалавр, спеціаліст, магістр).

Спеціальність забезпечена навчальними планами, які затверджені у встановленому порядку, включають обов'язкові дисципліни професійного спрямування і враховують сучасні тенденції та вимоги до підготовки фахівців. На вітчизняному ринку праці для них є такі перспективи:

- організатори та керівники видавництв, редакцій газет, журналів, пресцентрів, інформаційних агентств, органів масової комунікації, науково-технічної інформації тощо;

- експерти з електронних видань;

- викладачі ВНЗ на відділеннях видавничої справи та редагування;

- налітики з проблематики інформаційної політики та інформаційної безпеки.

Інститут журналістики Університету імені Тараса Шевченка через свою аспірантуру незабаром став базою підготовки для цієї спеціальності, а також своєрідним центром розроблення типових для всіх споріднених в Україні кафедр навчальних програм, навчально-методичних комплексів. Для підготовки фахівців було створено і видано підручники і посібники з грифом Міністерства освіти і науки України, а також навчально-практичні видання: «Літературне редагування», «Історія видавничої справи», «Видавнича справа та редагування», «Коректура», «Поліграфія», «Системи верстки», «Редакторська майстерність», «Видавничий бізнес», «Видавнича справа за рубежом», «Художньо-технічне редагування». Науковці готують видання, яких досі в Україні не було – «Макетування і верстка», «Текстологія», «Електронні видання» [261].

В Українській академії друкарства навчальний процес здійснюється у таких формах: навчальні заняття, виконання індивідуальних завдань, самостійна робота студентів, практична підготовка, контрольні заходи. Основні види навчальних занять: лекція, лабораторне, практичне, семінарське, індивідуальне заняття, консультація.

Навчання в УАД здійснюється за такими формами: денна (стаціонарна), вечірня, заочна (дистанційна), екстернат, можливе поєднання різних форм навчання. Основною формою здобуття певного рівня освіти або кваліфікації з відривом від виробництва є денна (стаціонарна) форма навчання. Організація навчального процесу на цій формі навчання здійснюється я ВНЗ згідно з державними стандартами освіти і Положенням про організацію навчального процесу в Українській академії друкарства. Вечірня і заочна (дистанційна) форми навчання є формами здобуття певного рівня освіти або кваліфікації без відриву від виробництва. Організація навчального процесу на вечірній і заочній (дистанційній) формах навчання здійснюється ВНЗ згідно з державними стандартами освіти і Положенням з урахуванням передбачених чинним законодавством пільг для осіб, які поєднують роботу з навчанням. Екстернат є особливою формою навчання осіб, які мають відповідний освітній

(кваліфікаційний) рівень, для здобуття ними певного рівня освіти або кваліфікації шляхом самостійного вивчення навчальних дисциплін і складання у ВНЗ заліків, екзаменів та інших форм підсумкового контролю, передбачених навчальним планом (Додаток 3). Перелік напрямків підготовки (спеціальностей) для екстернатної форми навчання визначається Міністерством освіти за поданням вищих навчальних закладів. Організація навчального процесу в екстернаті здійснюється вищим навчальним закладом згідно з державними стандартами освіти і положення у терміни, передбачені графіком навчального процесу для денної (стаціонарної), вечірньої і заочної (дистанційної) форм навчання.

Науково-методичне забезпечення навчального процесу включає: державні стандарти освіти; навчальні плани; навчальні програми з усіх нормативних і вибіркового навчальних дисциплін; програми навчальної, виробничої й інших видів практик; підручники і навчальні посібники; інструктивно-методичні матеріали до семінарських, практичних і лабораторних занять; індивідуальні семестрові завдання для самостійної роботи студентів з навчальних дисциплін; контрольні завдання до семінарських, практичних і лабораторних занять; контрольні роботи з навчальних дисциплін для перевірки рівня засвоєння студентами навчального матеріалу; методичні матеріали для студентів з питань самостійного опрацювання фахової літератури, написання курсових робіт і дипломних проектів (робіт) [185].

1996 року створено кафедру видавничої справи та редагування на базі кафедри журналістської майстерності Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка. Того ж року тут відкрито спеціалізацію «Видавнича справа та редагування», а в 1999 р. – відділення видавничої справи. До 2000 р. кафедра мала назву Журналістської майстерності та редакційно-видавничої справи, яку очолював професор В. Різун. 2002 року кафедру було поділено на дві: теорії масової комунікації і видавничої справи та редагування (ВСР). На кафедрі ВСР започатковуються нові спеціалізації: «Пресові видання» (з 2003 р. – «Книжкові та періодичні видання»), «Міжнародні видання», «Телепрограми».

2003 року вперше в умовах роздільного конкурсу відбувся набір студентів на спеціальність «Видавнича справа та редагування» Підготовка спеціалістів здійснюється за спеціалізаціями: редактор книжкових і газетно-журнальних видань та редактор електронних видань (разом із кафедрою електронних видань та медіадизайну).

У 2000 році у Відкритому міжнародному університеті розвитку людини «Україна» з ініціативи П. Таланчука і Г. Онкович відкривається спеціальність «Видавнича справа та редагування», згодом – у Київському національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова. Дещо пізніше (2008 р.) – у Київському національному університеті культури та мистецтв [20, с.114–120]. В університеті «Україна» проходить підготовка фахівців видавничої справи, журналістів, літературних редакторів, працівників мас-медіа. Свій досвід студентам кафедри передавали відомі вчені, фахівці у сфері видавничої справи та редагування, доктори філологічних наук Р. Іванченко, М. Тимошик, М. Феллер, педагогічних – Г. Онкович, кандидати філологічних наук О. Глушко, О. Пазяк, історичних П. Куляс, кандидат мистецтвознавства, професор Б. Валуєнко. Викладачі кафедри та студенти активно розробляють і досліджують важливі наукові теми, пов'язані з актуальними питаннями професійної підготовки студентів: «Проблеми розвитку сучасного вітчизняного видавництва», «Основи редакторської майстерності і творчий процес», «Текстологічні проблеми редакторської роботи», «Інформаційна діяльність і енциклопедично-довідкова література в Україні», «Економіка і маркетинг у видавничій справі», «Авторське право в сучасній видавничій справі», «Досвід видавничої та інформаційної діяльності української діаспори» [25]. На кафедрі видавничої справи та мережевих видань Національного університету культури і мистецтв готують сучасних фахівців галузі. Сьогодні видавнича справа об'єднує у собі розроблення, підготовку та виробництво як класичних книжкових, газетно-журнальних видань так і інтерактивних, мультимедійних, мережевих, інтернет-видань [97].

Кафедра надає весь блок необхідних знань для таких професій, як видавець, журналіст, редактор, коректор, контент-редактор інтернет-ресурсів, верстальник-дизайнер книжкової та газетно-журнальної продукції, веб-дизайнер тощо. Студенти ВНЗ вивчають найсучасніші видавничі програмні продукти, настільні видавничі системи, які широко використовуються фахівцями у галузі. Велика увага приділяється практичним навичкам, реальній роботі, створено для цього всі умови – сучасні, потужні комп'ютерні класи, мультимедійні аудиторії, профільні лабораторії. Позитивні наслідки дала запроваджена кафедрою система проходження навчальної, навчально-виробничої та переддипломної практик, яка підпорядковується закріпленню набутих теоретичних знань, отриманих кожним студентом практичних навичок видавця, редактора, працівника інформаційних структур безпосередньо на виробництві [97].

Київський національний університет культури і мистецтв є першим університетом, де на новоствореній кафедрі видавничої справи та мережеских видань започатковано і результативно впроваджено викладання цілого блоку нових навчальних дисциплін, оволодіння якими дало можливість студентам, окрім традиційних друкованих видань, на належному рівні проводити редакційно-видавничу підготовку різних видів мережеских видань.

Тут започатковано захист кваліфікаційних випускних робіт за рівнем підготовки «Бакалавр» у формі реальних видавничих проектів, коли студент сам засвідчує на захисті набуті навички з обґрунтування концепції, редакційно-видавничої підготовки конкретного виду видання та його промоції.

Кафедра має потужну матеріальну базу (в її складі – три лабораторії: мультимедійної лектури, підготовки друкованих видань, підготовки мережеских видань), фахово підготовлений викладацький склад, що дає можливість помітно удосконалити підготовку фахівців з нового перспективного напрямку – редактор мережеских видань. Це перша в Україні кафедра з такою назвою, яка віддзеркалює нове змістове наповнення популярної серед молоді спеціальності «Видавнича справа та редагування» в нинішніх умовах розвитку

інформаційного суспільства. Щосеместру студенти розробляють та презентують власні видавничі проекти, беруть участь у різноманітних конкурсах, виставках, фестивалях, олімпіадах тощо. Під кураторством кафедри працюють редакції студентських газет, журналів, інтернет-порталів тощо. Таким чином наші випускники мають власне портфоліо робіт та практичні навички, які забезпечують їм якісне працевлаштування [201].

Навчальний процес на кафедрі організований відповідно до сучасних освітніх стандартів. Основною ознакою змісту робочих і навчальних програм стало максимальне наближення викладу та засвоєння матеріалу до практики діяльності редактора-видавця і журналіста, моделювання й професійний аналіз можливих виробничих ситуацій. Оновлену навчальну програму з професійно зорієнтованих дисциплін, створену на кафедрі, умовно можна поділити на кілька основних розділів (у дужках зазначені назви предметів):

історичний (історія видавничої справи – світової та української, зокрема й історія редагування, історія української і світової журналістики);

теоретико-практичний (основи видавничої справи та редагування, основи журналістики, текстознавство);

нормативно-правничий (видавничі стандарти, авторське право, медіаправо);

організаційно-практичний (вступ до спеціальності, коректура, поліграфія, режисура та архітектоніка видання, художньо-технічне редагування, жанри журналістики, фотожурналістика);

творчий (редагування за видами видань, літературне редагування, редакторська майстерність, журналістська майстерність);

маркетинговий (видавничий бізнес, видавнича справа за рубежом, електронна комерція);

електронний (сучасні інформаційні технології, системи версти, макетування і верстка, дизайн видання, веб-дизайн, динамічні сайти).

Навчання ступеневе: чотири (бакалавр) або п'ять (спеціаліст чи магістр) років, а потім ще три роки – аспірантура. Перші два роки студенти опановують

основи класичної освіти і професійних знань з філософії, психології, історії, культурології, політології, економіки, права, вищої математики, теорії та історії видавничої справи та редагування, іноземних мов. На старших курсах – спеціалізовану фахову підготовку, спецкурси з багатьох фахових дисциплін. Студенти мають змогу обрати собі наукового керівника, який допоможе провести навчальне дослідження і написати диплом, познайомитися з кращими в місті професіоналами, отримати перший досвід самостійної роботи, вести самостійні дослідження, брати участь у студентських наукових конференціях. Усі випускники кафедри одержують сучасні професійні навички теоретичної і прикладної роботи в області наук соціальних комунікацій, включаючи уміння складати програму дослідження, здійснювати її та передавати готові результати замовнику.

Упродовж навчання студенти спеціальності «Видавнича справа та редагування» проходять практику в базових видавництвах чи видавничих структурах або редакціях різних форм власності. Практики поділяються на ознайомчі, навчальні, виробничі. На першому курсі проходить ознайомча практика терміном проходження 4 тижні. На другому курсі – навчальна практика, термін проходження – 6 тижнів. На третьому – навчальна практика, термін проходження 6 тижнів. На четвертому – виробнича практика, термін – 8 тижнів.

Метою ознайомчої практики є ознайомлення із структурою та організацією роботи сучасного видавництва чи видавничого підрозділу; осягнення в реальних умовах, у загальних рисах, редакційно-видавничого процесу; випробування набутих знань як коректор видавництва. Завданням практики – вивчити структуру сучасного видавництва; з'ясувати спільне й відмінне в організації діяльності підрозділів у видавництві місця проведення практики із структурою сучасних видавництв західноєвропейського і американського типів; графічно зобразити цю структуру у звіті про практику;

детально ознайомитися з роботою окремих головних підрозділів видавництва: тематичною редакцією, відділом комп'ютерного набору і верстки,

редакцією художнього оформлення (дизайн-центром), виробничим відділом, відділом маркетингу (реалізації видавничої продукції);

з'ясувати сформовані у видавництві способи і засоби розробки видавничої програми та шляхи її реалізації;

проаналізувати тематичний діапазон літератури, що видається та описати види видань, які побачили світ з маркою цього видавництва протягом останніх двох років за такими характеристиками: видання за цільовим (соціально-функціональним), за адресністю читача, формою і матеріальною конструкцією, приналежністю до видавця, спонсора чи автора, рівнем художнього оформлення і способом поліграфічного виконання, за кількістю видань, за періодичністю випуску, за способом укладання текстів;

оволодіти практикою застосування коректорських знаків у верстці видання;

взяти участь в роботі одного із творчих чи виробничих засідань видавництва: редакційній колегії, виробничій нараді, «планірці»;

попрацювати над коректурою першої чи другої верстки майбутнього видання на етапах зчитування і вичитування верстки.

Метою навчальної практики є вивчення практики застосування видавничих стандартів у конкретному видавництві (редакції); вивчення редакційно-видавничого процесу; набуття навичок молодшого редактора (редактора-організатора) видавництва; набуття навичк редакторської роботи на одному з етапів підготовки авторського чи видавничого оригіналу до видання;

вивчити практику застосування у видавництві стандартів з видавничої справи; описати узагальнений підхід конкретного видавництва до цього питання;

вивчити сформований у видавництві загальний процес підготовки і випуску в світ видання відповідно до існуючих тут головних структурних підрозділів, умовно поділивши цей процес на три етапи: підготовчий, редакційний, виробничий; особливу увагу звернути на способи редакційної обробки оригіналу та підготовки оригінал-макету;

ознайомитися із функціональними обов'язками працівників, які обіймають профільні посади: редактора тематичної редакції, технічного (художнього) редактора, верстальника, художника-дизайнера, спеціаліст з маркетингу, спеціаліст з фінансів та економіки;

ознайомитися із редакційно-видавничим процесом видавництва;

попрацювати на посаді молодшого редактора (редактора-організатора) видавництва;

відредагувати (до одного аркуша) текст авторського чи видавничого оригіналу на одному з етапів редакційної підготовки його до видання.

Метою навчальної практики, яку проходять на третьому курсі, є закріплення набутих теоретичних знань як молодшого редактора (редактора-організатора) чи редактора тематичної редакції видавництва, а також конкретизація набутих знань за напрямками спеціалізацій: книжкові видання. Періодичні видання, електронні видання,.

Завданням практики є:

вивчити структуру й організацію роботи тематичної редакції видавництва;

вивчити функціональні обов'язки і, за можливості, застосувати набуті знання на посаді дублера – молодшого редактора (редактора-організатора), особливу увагу звернувши на:

прийом і оформлення рукопису та супровідних до нього документів від автора; редагування авторського варіанту плану-проспекту та анотації видання; складання каталожної картки; складання видавничого договору з автором; існуючу практику визначення ставок авторської винагороди за власний текст, переклад, редагування, коректуру, упорядкування;

організацію рецензування рукопису (внутрішнє і зовнішнє рецензування); вивчити функціональні обов'язки редактора тематичної редакції видавництва, особливу увагу звернувши на: перше читання рукопису; визначення структури твору; методика загального редагування; варіанти редакційної обробки оригіналу (редагування на папері чи на екрані); порядок

проходження версток; зчитування і вичитування; елементи тексту, що вимагають подвоєної уваги; методику роботи редактора з плівками; порядок роботи з чистими (підписними) аркушами та звірку сигнального примірника; застосування різних видів правки, вивчити порядок роботи редактора із службовою частиною видання (авантитул, титул, розгорнутий титул, зворот титулу, надвипускні та випускні дані, каталожна картка); вивчити практику взаємовідносин видавництва з поліграфічними підприємствами вивчити форми реалізації видавництвом своєї продукції; відредагувати (до трьох аркушів) текст авторського чи видавничого оригіналу на різних етапах підготовки його до видання.

Метою практики на четвертому курсі є набуття конкретних навичок із верстання майбутнього видання, робота над оригінал-макетом.

Завдання практики: оволодіти на практиці методикою верстки видання, звернувши особливу увагу на: види оригінал-макетів та способи їх підготовки; шрифтову гаму заголовної та текстової частин конкретного видання (в залежності від його виду) та способи виділення тексту; доведення обсягу тексту до кратності обліково-видавничого аркушу; проблему повторюваних переносів слів та «висячих» рядків; форматування і верстку сторінок; технічні вимоги до верстки; особливості технології прямого виведення шпальт на лазерному принтері; вимоги поліграфічних підприємств до якості оригінал-макетів; особливості й основні вимоги до процесу кольороподілу ілюстративного матеріалу та обкладинок.

Престижність, перспективність і затребуваність фаху редактора-видавця, який виокремився від спеціальності «Журналістика», стали особливо помітними останнім часом, коли в Україні активно формується нова типологія видань з її новим потужним сегментом: видання у мережі Інтернет, електронні варіанти друкованих видань, самостійні електронні періодичні видання, самостійні електронні книжкові видання, інтерактивні видання, портали, блоги, сайти [201]. Сучасне розуміння функціональних обов'язків редактора зумовило зміни у навчальному процесі. Ці зміни зумовили і зміни в навчальних планах

ВНЗ. До основних редакторських дисциплін уведено нові курси, пов'язані з видавничим маркетингом та бізнесом, рекламою видавничої продукції в умовах ринку, сучасного книжкового дизайну, мультимедійні технології.

Як зазначає Я. Котляревський, у Великій Британії фахівців для видавничої галузі готують 15 навчальних закладів, провідним з яких є Оксфорд Брукс Університет. Але у цій країні немає вищого навчального закладу, де б готували фахівців для всіх сфер поліграфічної промисловості та видавничої справи. Різні навчальні заклади присуджують ступені бакалавра та почесного бакалавра з видавничої справи, видавничого менеджменту, книжкової графіки та букдизайну, електронної видавничої справи, додрукарських процесів, друкарських процесів. Деякі з навчальних закладів присвоюють науковий ступінь магістра з відповідної спеціальності. Щодо Оксфорд Брукс Університету, тут, окрім зазначених рівнів підготовки фахівців, існують також курси з перепідготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів у сфері видавничого бізнесу (літні школи, короткотривалі тренінги, дистанційна освіта тощо).

У Німеччині підготовкою кадрів для видавничої справи, поліграфії та книжкової торгівлі займаються 7 вищих навчальних закладів. Провідними серед них є Ляйпцизька Вища школи техніки, економіки і культури та Бергський університет (м. Вупперталь). Фінансування навчальних закладів забезпечує держава. Подібно до британської системи підготовки, різні навчальні заклади спеціалізуються на підготовці фахівців видавничої галузі різних профілів.

В Україні підготовкою кадрів для видавничої справи і поліграфії займається Українська академія друкарства (до 1994 р. – Український поліграфічний інститут імені Івана Федорова) та Видавничо-поліграфічний інститут Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» (колишній вечірній факультет поліграфічного інституту ім. Івана Федорова), а також Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», Національний авіаційний університет, Національний університет «Львівська політехніка», Український державний

хіміко-технологічний університет, Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича, Харківський національний економічний університет, Харківський національний університет радіоелектроніки [108, с. 384; 385; 386; 388].

Незважаючи на те, що спеціальність «Видавнича справа та редагування» нині розвивається дуже динамічно і, як нами зазначено вище, багато ВНЗ готують фахівців з цієї галузі, суперечності між невідповідністю підготовки студентів та сучасними вимогами до підготовки спеціалістів видавничої галузі стають усе помітнішими. Випускники профільних навчальних закладів отримують ґрунтовні знання з мови та літератури, але недостатні – щодо використання комп'ютерних видавничих технологій. Випускники непрофільних ВНЗ до цього мають ще й проблеми з мовною освітою. Проблемою є недостатня економічна підготовка, зокрема менеджерська, маркетингова. Брак сучасних навчальних посібників, застаріла матеріально-технічна база призводять до того, що випускники ВНЗ приходять невідповідними у виробництво, оснащене сучасною технікою і технологією.

Проблематику фахових дисциплін зі спеціальності «Видавнича справа та редагування» умовно можна згрупувати у три блоки:

- організаційний;
- творчо-технічний;
- промоційний.

Основна тематика організаційного блоку – значний за обсягом масив матеріалу, пов'язаний з організацією сучасної видавничої системи в Україні і світі, її тенденціями та проблемами. Зорієнтуватися тут неможливо без ретельного засвоєння правового поля у сфері видавничої справи, необхідності порівняння вітчизняного законодавства із світовим. У цьому контексті початкуючим редакторам доцільно засвоїти міжнародні та українські стандарти, дотримання яких забезпечить не лише високу культуру певного видання, а й підніме на відповідний рівень, який би відповідав міжнародним критеріям.

Окремим завданням постає вивчення усього розмаїття видів видавничої продукції за головними ознаками – формою, змістом, матеріальною конструкцією, характером інформації, структурою, періодичністю, способом укладання текстів, їх читацького призначення.

У творчо-технічному блоці переважає проблематика, пов'язана з творчими і технічними аспектами роботи редактора-видавця. Передусім він має вільно орієнтуватися у різноманітті редакторських професій, бачити діапазон їх застосування, а також вивчити існуючі функціональні обов'язки для найпоширеніших видавничих посад: директора, головного редактора, завідувача редакції, редактора редакції, літературного редактора, коректора, художнього редактора, технічного редактора, менеджера з продажу тощо.

Важливим завданням є вивчення редакційно-видавничого процесу як сукупності на різних його етапах професійних дій видавничих працівників, спрямованих на підготовку і випуск у світ того чи іншого виду видавничої продукції. Основна проблематика у цьому блоці завдань – термінологічні та організаційно-творчі аспекти редагування в широкому і вузькому розумінні цього поняття, зміст, методика та види редагування, особливості редагування за допомогою комп'ютерних програм.

Також не менш важливим завданням є засвоєння особливості редакторської підготовки різних видів видань – газетно-журнальних, рекламних, інформаційних, наукових, науково-популярних, довідкових, навчальних, художніх, дитячих. Є певна специфіка роботи редактора і над перекладами та перевиданнями, нею слід досконально оволодіти. Для забезпечення професійно грамотного і зручного обміну виправленими текстами між усіма учасниками редакційно-видавничого процесу редактор-видавець зобов'язаний не лише знати, а й уміти правильно застосовувати в редагованих текстах коректурні знаки.

Складний і тривалий процес підготовки і випуску готового видавничого продукту та його подальше просування на ринок не може обійтися без участі представників інших професій видавничо-поліграфічного комплексу –

поліграфістів, реалізаторів. Мова йде про тематичний блок, тобто рекламнопromocійний. Його завдання полягає у вивченні основних етапів взаємовідносин редактора-видавця з поліграфістами та реалізаторами друкованих видань. Йдеться про правильний вибір поліграфічного підприємства, особливості відкриття у ньому замовлення на тиражування видання, знання вимог друкарів до підготовки оригінал-макетів, а також знання мережі дистрибуції, розмаїття складових системи продажу та поширення друкованих видань у ринкових умовах, набуття навичок щодо методик складання різних видів договорів у видавничій справі та кошторису майбутнього видання [248].

Багато в чому могла б допомагати студентам виробнича практика, але часто-густо вона проходить формально. Основна причина полягає у неузгодженості взаємин між навчальними закладами і виробничими структурами. Чисельні інструкції регламентують порядок організації практики та її фінансування. Однак фінансові можливості освітян не дають можливості їх реалізувати.

Законодавчо не врегульовано взаємини між одержувачем знань і підприємством, що надає такі знання. Виходить, що час і гроші витрачені на здобуття реального фаху «молодим спеціалістом» безпосередньо на виробництві ідуть нанівець, коли після набуття необхідних знань та навичок він залишає підприємство і іде на іншу роботу вже як досвідчений фахівець. Не слід забувати і про психологічний аспект, коли наставник сам не дуже зацікавлений у передачі знань, оскільки сам породжує собі конкурента, що в умовах ринкової економіки та наявного безробіття є вагомим фактором. Як висновок – кадрова ситуація в галузі залишається вкрай складною і, багато в чому, просто не відповідає вимогам сучасності. Не сприяє розвитку галузева наука. Не поспішає за швидкими змінами у техніці і технології вітчизняна освіта. Існує розбалансованість діяльності ринку праці та навчальних закладів, недостатній рівень кваліфікації фахівців, особливо з точки зору практичних навичок тощо. Потребує удосконалення навчання у системі професійно-

технічної освіти, як у кількісному так і у якісному вимірі. Нагальним є розвиток розгалуженої системи перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців видавничої справи, розширення можливостей отримання післядипломної освіти [322, с. 309].

Базою для практичних занять та проведення практик є Видавничо-поліграфічний комплекс «Політехніка» ВП, філії ВП, Парламентське видавництво, інформгентства «Інтерфакс-Україна», «Укрінформ», видавництво «Наукова думка», «Вища школа», «Освіта», «Педагогічна преса», «Шкільний світ», ДВ «Преса України», ТОВ «Новий друк», ЗАТ «ХК «Бліц-Інформ», ДП «Поліграфічний комбінат по виготовленню цінних паперів «Україна», ДП «Київська офсетна фабрика», ДК «Поліграфічний комбінат «Зоря», Редакція газети «Вісті» Центральної спілки споживчих товариств України, видавництва «Вольф», «Літтон» та низка інших [269, с. 12–17]. В Інституті журналістики КНУ імені Т.Г. Шевченка створена 1996 року кафедра видавничої справи та редагування на базі кафедри журналістської майстерності. Того ж, 1996 року, відкрито спеціалізацію «Видавнича справа та редагування», а у 1999 р. – відділення видавничої справи. Біля витоків відкриття спеціальності видавнича справа і редагування стояв проф. В. В. Різун, який був і першим завідувачем кафедри. Підготовка спеціалістів здійснюється за спеціалізаціями: редактор книжкових і газетно-журнальних видань та редактор електронних видань (разом із кафедрою електронних видань та медіадизайну).

Оновлення на демократичній та гуманістичній основі освітніх змісту й форм постало одним із важливих напрямків розвитку професійної підготовки фахівців із видавничої справи та редагування. Реалізація цих завдань багато в чому залежить від здатності використовувати сучасні освітні технології, і в першу чергу – особистісно орієнтовані. Ефективна підготовка фахівців із ВСР дозволяє поглиблювати вміння студентів аналізувати видавничий продукт з погляду сучасних соціальних взаємин,

оптимально розв'язувати проблемні професійні ситуації, порівнюючи і зіставляючи різні погляди.

Дисципліни, які вивчають майбутні редактори, мають стосунок і до філології, і до літературознавства, і до комп'ютерної техніки. На перших курсах студенти вивчають українську та іноземну мови, історію видавничої справи, стилістику і загальне редагування.

Далі до програми вводять більш спеціалізовані курси – редакторський аналіз та підготовку видань, настільні редакційно-видавничі системи, галузеве редагування, текстознавство, теорію перекладу, соціальні комунікації тощо. До речі, російську мову припинили викладати кілька років тому. Це обурює багатьох викладачів і практично всіх студентів, адже більшість роботодавців продовжує вимагати від фахівців досконалого знання обох мов.

Практику – коректорську, редакторську та переддипломну – студенти проходять переважно у видавництвах та в редакціях ЗМІ. Доброю традицією стає випуск студентами різноманітних збірок та міні-підручників, у процесі якого перевіряються набуті теоретичні знання. Хоча й не всі виші виділяють кошти на друкування таких видань, та навіть неопубліковані, вони надалі стають у пригоді під час працевлаштування.

На жаль, поки що в Україні неможливо отримати диплом магістра видавничої справи та редагування – ВНЗ, що готують не лише редакторів, а й журналістів, пропонують після четвертого курсу навчання в магістратурі за напрямом «Журналістика та інформація» [199].

У забезпеченні навчального процесу значну роль відіграє навчально-методична література. Упродовж останніх років у галузі видавничої справи, редагування, журналістики побачили світ підручники й навчальні посібники багатьох українських дослідників. Велику роль у вихованні студентів цього фаху відігравали й продовжують відігравати книги М. Зарицького [58], Н. Зелінської [72], В. Іванова [75], А. Капелюшного [89; 90; 91], Т. Крайнікової [112], Е. Огар [156], З. Партика [172; 173; 176], В. Різуна [207], В. Сави [216],

В. Теремка [241; 242; 243], М. Тимошика [245; 248; 250; 256], Н. Черниш [316; 317], С. Яреми [326], В. Карпенка [92] та інших.

Аналізуючи наукову й науково-методичну літературу із зазначеної проблеми, звертаємо увагу на навчальні посібники з грифом Міністерства освіти та науки України професора М. Тимошика «Її величність – книга» (1999 р.) [250], «Видавнича справа та редагування» (перша частина) (2002 р.) [246], підручник «Історія видавничої справи» (2003 р.) [248], В. Карпенка «Журналістика: основи професійної комунікації» (2002 р.) [92], «Коректура» Т. Крайнікової [112], «Літературне редагування» К. Серажим [223]; на навчальні посібники М. Тимошика «Видавнича справа та редагування» [245]; «Книга для автора, редактора, видавця» [256]. Це – перші в Україні навчальні книжки, де комплексно розглядаються організаційні та творчі питання, пов'язані з діяльністю видавництва та редактора. Аналізуються структури західних і вітчизняних видавничих систем, види видавничої продукції, особливості їх зовнішньої і внутрішньої конструкції, акцентується увага на методиці редакторської підготовки до друку різних видів видань, зокрема газетно-журнальних, рекламних, інформаційних, наукових, науково-популярних, довідкових, навчальних, художніх. Окремо висвітлюються відносини редактора-видавця з поліграфістами, реалізаторами видавничої продукції, розглядаються складові її собівартості, а також службові частини видання.

У практичному посібнику М. Тимошика «Як редагувати книжкові та газетно-журнальні видання» йдеться про сутність професії редактора, функціональні обов'язки, етичні засади редакторської діяльності. Науковець детально висвітлює методику, технологію редагування, його види та завдання, акцентує увагу на особливостях редакторської підготовки різних видів видань, подає конкретні приклади та рекомендації [264, с. 23].

2012 року було засновано серію «Теорія та історія видавничої справи та редагування», до якої увійшли напрацювання М. Тимошика. Зокрема, у першому випуску «Наука про видавничу справу та редагування: тривожні

тенденції термінотворення» М. Тимошик акцентує увагу на розірваності з політичних причин української традиції термінотворення, наголошує на необґрунтованості й недоцільності спроб деяких сучасних українських дослідників запроваджувати в українську термінологію з видавничої справи та редагування кальковані з іноземних мов терміни та поняття [257].

У випуску «Редагування: завдання, зміст, види» М. Тимошик уперше зробив спробу всебічно проаналізувати багатоаспектне поняття редагування у конкретиці його змісту, завдань та видів; простежив еволюцію наукової думки до зближення різних підходів щодо тлумачення цього поняття. Під час аналізу автор врахував сучасний стан розробки цієї проблематики не лише на колишньому радянському науковому просторі, а й у світі в цілому [252].

У випуску «Методика редагування: змістовий, структурний, цілісний та вибірково-аспектний» науковець усебічно розглядає методику редагування як сукупність практичних способів удосконалення тексту, детально аналізує такі складові її як редагування змістового, структурного характеру, цілісний та вибірково-перегляд тексту за окремими структурними одиницями. Акцентує увагу на етичних засадах редагування [251].

У випуску «Редакторський аналіз: завдання, зміст, логічні засади» автор наголошує на найголовнішій складовій методики редагування – редакторському аналізу. Науковець розглядає різні підходи вчених та подає свою концепцію щодо завдань, змісту й методики редакторського аналізу [253].

У випуску «Технологія редагування і техніка правки: теоретичні та практичні аспекти» технологія редагування і техніка правки розглядаються в конкретиці засвоєння та застосування видавничими працівниками певних методів, процесів, прийомів для реалізації своїх творчих і виробничих функцій.

Окремо йдеться про технологічні операції всіх учасників редакційно-видавничого процесу, пов'язані з коректурою [315].

У випуску «Художнє редагування: теоретичні та практичні аспекти» автор розглядає терміни, зміст, завдання художнього редагування, складові

художнього оформлення видань та особливості їх редагування; види та специфіку застосування ілюстрацій у видавничій практиці [255].

У випуску «Технічне редагування: теретичні та практичні аспекти» розглядаються зміст, завдання, термінологічні аспекти технічного редагування, технічні параметри верстки та роль редактора у їх визначенні, аналізуються типові помилки технічного редагування при складанні окремих текстових одиниць [254].

У випуску «Історія української видавничої справи: наукова концепція та нові спроби її фальсифікації» М. Тимошик на основі архівних документів та аналізу наукових праць доводить необґрунтованість спроб окремих авторів законсервувати застарілі ідеологічні догми в контексті обґрунтованої раніше нової періодизації виникнення і розвитку українського друкованого слова [249].

У 2012 році побачив світ підручник В. Жадька «Журналістика та основи редакторської майстерності», який є продовженням виданого ним 2005 року навчального посібника «Основи журналістики та редакційно-видавнича справа». У цих навчальних виданнях розглядаються проблеми, пов'язані з підготовкою і випуском у світ друкованої продукції. Журналістика і редакторська майстерність розглядаються як важливий складник масової комунікації. Розділ «Основи редакторської майстерності» знайомить студентів із характером та особливостями їхнього майбутнього фаху, професійної вправності.

Посібник складається з двох частин, де журналістика і редакторська майстерність представлені як важливий складник масової комунікації, журналістські жанри – як форми комунікативного процесу. Розкриваються методи роботи в галузі журналістики, її значення у суспільному житті: роль і місце журналіста у системі ЗМІ загалом та в редакційному колективі зокрема; питання соціологічного вивчення аудиторії та масової роботи редакцій; ефективність та дієвість журналістських виступів; проблеми журналістської майстерності та журналістської етики тощо. Розділ «Основи редакторської майстерності» знайомить студентів із характером та особливостями їхнього

майбутнього фаху, професійної вправності. До кожного розділу подаються запитання і завдання для самоконтролю, у кінці посібника наводяться література і словничок [49]; «Журналістика та основи редакторської майстерності» [48].

У книгах В. Шпака «розглядаються основні аспекти формування, становлення та функціонування національної видавничої справи в період трансформації, політичного світогляду. Досліджується її роль і місце у суспільному обігу. Аналізуються умови функціонування книговидавничої справи, засобів масової інформації, як складової інформаційного простору України» [321]. В. Шпак – автор навчальних посібників «Розвиток малого підприємництва в Україні (на прикладі української видавничо-поліграфічної кампанії «Експрес-об'ява»)» (2003 р.), «Видавничий бізнес» (2011 р.), «Розвиток видавничої справи в Україні в 1990-2010 рр.» (2011 р.) [321]. Досвід видавця, президента одного з найпотужніших українських видавничих концернів дозволяє йому розгорнути перед читачем-студентом повну картину функціонування сучасного видавничого менеджменту й маркетингу, пояснити проблеми, пов'язані з виготовленням і розповсюдженням друкованої продукції.

Напрямок досліджень П. Куляса пов'язаний із редагуванням. Книги цього дослідника – «Словник найпоширеніших помилок у засобах масової інформації з варіантами їх виправлення» (2009 р.) [119], «Система – проти автоматизму суржику: редакторський погляд» (2009 р.) [118], «Типологія помилок у корекційних таблицях» (2011 р.) [120] – важливі віхи не тільки розвитку вітчизняного редагування, а й освітньої діяльності. Багато уваги автор приділяє питанням спотворення української літературної мови в усі періоди національного гноблення й примусової русифікації. Аналізуючи мовний матеріал сучасної преси і наукової літератури, дослідник виявляє русизми й пропонує варіанти заміни цих «покручів» питомо українськими відповідниками. Не менш важливими є досягнення П.П. Куляса в напрямку створення типології помилок.

Як зазначає П. Куляс, також існують глибокі роботи в ширшому контексті редагування та особливостей писемної комунікації – Ф. Бацевича, А. Капелюшного, З. Партика. В них розкриваються засади помилкознавства з погляду загальної теорії редагування, ментально-психологічних механізмів породження мовлення, нормативних основ редагування. Автор пропонує систему, в якій опирається на всі ці напрацювання українських науковців і педагогів. Він значно розширив класифікацію помилок, опираючись на результати аналізу текстів сьогочасної писемної комунікації, здійснюваного разом із студентами. До таблиці девіацій включено лише те, що трапляється в публікаціях. Термінологічний апарат, опис особливостей помилок і причин їх виникнення автор адаптував для навчального процесу» [118, с. 4–5].

Важливим досягненням вважаємо довідково-навчальне видання Я. Чепуренко «Інформаційний простір України: Словник-довідник законодавчих термінів» (2008 р.). Ця книга дає можливість ознайомити студентів із сучасною законодавчою термінологією та системою законодавчих актів, які регулюють відносини в інформаційному просторі України» [312].

За останні роки вийшли друком навчально-методичні доробки, а саме: «Коректура» (2009 р.) О. Харчук [302], «Редагування навчальних видань» (2009 р.) [301], «Засоби масової комунікації: література і суспільство» (2012 р.) [300] О. Харитоненко. Створено методичні рекомендації з багатьох дисциплін, а також щодо виконання, оформлення і захисту дипломних робіт, проходження навчальної і виробничої практик.

М. Сенкевич і М. Феллер, а також Н. Зелінська, як і Р. Іванченко у своїх підручниках надають великого значення психологічним засадам редагування, наголошують на тому, що редактор має виконати головне завдання – «допомогти авторові донести до читача свої думки найбільш повно й точно». Але Н. Зелінська вважає, що для виконання цього завдання «потрібно, по-перше, виявити, що автор прагнув відобразити в тексті, і визначити, наскільки це йому вдалось (читання «на рівні автора»); по-друге, оцінити, як сприйматиме запропонований текст його адресат (читання «на рівні читача»), і, по-третє,

максимально полегшити його сприйняття (зближення рівнів автора і читача, або власне редакторська правка). На практиці все це майже завжди здійснюється одночасно, тобто аналіз, оцінка і, якщо є потреба, виправлення тексту суміщаються». Дослідниця називає це триєдністю «аналіз – оцінка – виправлення». Якщо Н. Зелінська пише про поєднання всіх трьох завдань щодо видавничої практики, то в практиці ЗМІ це відбувається ще частіше.

Як вважає А. Капелюшний, не можна вважати таке поєднання позитивним моментом у редакторській праці. Набагато ефективнішим є все-таки максимальне роз'єднання «триєдності». Якщо тільки дозволяють умови й час, варто уважно проаналізувати журналістський текст, оцінити його і вже тільки після цього виправляти. Проте, на жаль, оперативність у діяльності мас-медіа часто не дає можливості для тривалої праці над рукописом. Водночас не можна не зауважити, що в деяких дослідженнях до сфери праці редактора (літературного редактора) відносять надто широке коло завдань або ж ці завдання надто подрібнюють, виокремлюючи не дуже істотні й роблячи на них наголос. Наприклад, З. Партико називає такі завдання редагування: верифікація повідомлень, адаптація повідомлень, адвербіалізація повідомлень, нормалізація повідомлень, рецепція повідомлень, інтерпретація повідомлень, уніфікація/урізноманітнення повідомлень, політизація/деполітизація повідомлень, естетизація повідомлень, етизація повідомлень. М. Феллер зазначає: «Праця сучасного редактора складна й багатоманітна. Це, насамперед, – громадська діяльність (участь у формуванні інформаційної системи суспільства...), що починається з визначення того, які видання, на які теми, з якими особливостями розробки, викладу й оформлення сьогодні потрібні передовсім, і продовжується як добір авторів, формування творчих колективів, своєрідне керування їх працею». Дослідник завершує перелік, наголошуючи на тому, що редактор стежить за розповсюдженням видання, вивчає його дієвість і громадський резонанс. Ясна річ, що здебільшого в дослідженнях з теорії редагування зі зрозумілих причин майже не враховано специфіку праці редактора в ЗМІ. Найбільш повно враховано ці особливості в посібниках

К. Накорякової, В. Різуна, Д. Григораша. Зокрема, К. Накорякова зосереджує увагу й на таких питаннях: «Ефективність журналістського виступу та його літературна досконалість – поняття нерозривні. Одне з найважливіших завдань редагування, яке трактуємо як галузь суспільної діяльності й літературно-творчої практики, – допомогти авторів досягти досконалості».

З. Партико видав три навчальні посібники та словник видавничих термінів. Зокрема, у навчальному посібнику «Основи видавничої справи» описано складові теорії видавничої справи, роль книги й періодики в житті суспільства, типометрію, будову оригіналів та видавничої продукції, її типологію; подано детальний опис видавничої діяльності; розглянуто організацію видавничої справи у світі та в Україні; описано основні нормативні документи видавничої справи, основи її комп'ютеризації [174]. У навчальному посібнику «Загальне редагування: нормативні основи» подано історію виникнення, об'єкт, предмет, мету, завдання, методологію, галузі, аспекти редагування, а також основні методи контролю й виправлення помилок; інформаційні, соціальні, композиційні, рубрикаційні, логічні, лінгвістичні, психолінгвістичні, видавничі й поліграфічні норми редагування [172].

Інформаційну історію розвитку суспільства, основи теорії інформації, її загальні властивості описано у навчальному посібнику «Теорія масової інформації та комунікації». Тут же висвітлено види, способи кодування й будову повідомлень, специфічні властивості суспільної та масової інформації, її функціонування в суспільстві, особливості аналітико-синтетичного опрацювання; викладено основи теорії масової комунікації та наведено типові задачі інформаційної політики, що виникають у суспільстві й державі [176]. У словнику видавничих термінів автор подав понад вісім сотень термінів сучасної видавничої справи та редагування. В означеннях термінів враховано цифрові технології виробництва [175].

Нові життєві обставини вимагають орієнтації вищої школи на всебічний розвиток особистості фахівця в процесі його підготовки. Завдання фахівця інформаційної епохи – розвивати критичне мислення, вміння аналізувати й

добирати особистісно значущу інформацію, структурувати, узагальнювати й осмислено використовувати медіапродукти. У цьому контексті цікаві наукові напрацювання О. Тріщук. У монографії «Науково-інформаційний дискурс як соціокомунікативне явище» дослідниця упровадила й теоретично обґрунтувала нову категорію «науково-інформаційний дискурс», розкрила його статус і сутнісні параметри, виявила внутрішню морфологію, механіку розгортання, визначила основні його функції, роль і значення як різновиду соціального дискурсу [270].

Особливості набуття медіакомпетентності на прикладі редакторського фаху представлено у монографії «Медіакомпетентність фахівця» за науковою редакцією доктора педагогічних наук, професора Г. Онкович (Г. Онкович, Ю. Горун, Н. Литвин, К. Нагорна та ін.) [163].

Основу роботи складають дипломні дослідження студентів кафедри «Видавнича справа та редагування» Видавничо-поліграфічного інституту НТУ України «КПІ», виконані в руслі спецкурсу «Медіаосвіта» («Професійно-орієнтована медіаосвіта») й успішно захищені як дипломні проекти. Так, у розділі «Медіакомпетентність редактора (з опертям на сайти з медіаграмотності)», автором якого є Ю. Горун, обґрунтовано ефективність технології формування медіаграмотності редактора як складової його професійної компетентності з використанням сайтів із медіаграмотності. Дослідниця запропонувала власне визначення понять медіакомпетентність редактора, сайти з медіаграмотності; виділила складові медіакомпетентності редактора, котрі можна розвивати за допомогою сайтів залежно від специфіки редакторської діяльності; визначила, за допомогою яких засобів через сайти з медіаграмотності формується медіакомпетентність редактора. Для цього молода дослідниця проаналізувала вплив Інтернет-джерел із медіаграмотності на розвиток медіакомпетентності редактора.

Як зазначає Г. Онкович, чимало аспектів дослідження Ю. Горун можна позначити словом «вперше», оскільки тема є новою, актуальною й поки що недостатньо дослідженою. Її робота – значний внесок у розвиток медіаосвіти.

Результати її дослідження можна використовувати у науково-педагогічній діяльності, а також при розроблянні спецкурсів для фахової підготовки редакторів чи безпосередньо на виробництві. Розділ містить методично-практичний матеріал для редакторів, журналістів, які у своїй роботі використовуватимуть медіаосвітні сайти у професійній діяльності [163, с. 9].

У розділі «Періодичні видання з мистецтвознавства як засіб медіаосвіти», автором якого є В. Кравчук, уперше вивчено мистецтвознавчу періодику як окремий пласт спеціалізованої преси, що може слугувати реалізації завдань медіаосвіти; досліджено медіаосвітню функцію часописів про мистецтво; запропоновано модель використання подібної преси як одного з видів навчального матеріалу (при вивченні історії та теорії мистецтва, а також для оволодіння навичками ефективного використання медіа студентами творчих навчальних закладів); розглянуто можливість запровадження медіаосвітніх занять із використанням мистецтвознавчої періодики для студентів немистецьких ВНЗ [163, с. 9].

Редакторському аспекту підготовки до видання такої літератури, як комікси (мальовані історії) присвячено розділ, автором якого є К. Нагорна. Матеріалом її дослідження стали освітні комікси з української літератури, а саме: «Хазяїн» за мотивами п'єси І. Карпенка-Карого, «Москаль-чарівник» за мотивами п'єси І. Котляревського, «Конотопська відьма» за мотивами повісті Г. Квітки-Основ'яненка, «Мина Мазайло» за мотивами п'єси М. Куліша, «Ніч проти Різдва» за мотивами повісті М. Гоголя, «Кайдашева сім'я» за мотивами повісті І. Нечуя-Левицького, «Захар Бекут» за мотивами повісті І. Франка із серії «Класні комікси» видавництва «Грані-Т», «Тарас Бульба» видавництва «Генеза», а також книжки-картинки видавництва «Веселка» та ін. Вперше у вітчизняній гуманітаристиці дослідниця розглядає навчально-виховні можливості коміксів й умови їх застосування; визначає їхнє використання як одну з медіаосвітніх технологій у процесі навчання у школі; обґрунтовує особливості редакційного процесу опрацювання коміксів й виокремлює роль редактора у цьому процесі [163, с. 10].

Дослідниця Н. Литвин вперше в світовій практиці розглянула роль медіапсихології у формуванні професійних якостей редактора; запропонувала власні визначення понять «медіапсихологія редактора», «критичне мислення редактора»; уточнила зміст термінів «професійні якості редактора», «медіапсихологія» й з'ясувала, які саме медіапсихологічні знання необхідні сучасному редакторові. Розділ містить методично-практичний матеріал для редакторів, журналістів, які у своїй роботі стикатимуться з використанням медіапсихологічних чинників у професійній діяльності [163, с. 11].

Новизна дослідження І. Костюхіної полягає у тому, що в ньому вперше йдеться про медіапсихологію як засіб виявлення механізмів впливу на емоції глядача розважальних телепередач. З цією метою розглянуто класифікації розважальних програм, визначено їхні недоліки та розроблено власну типологію за актуальним критерієм. На основі, наприклад, критерію соціальної значущості дослідниця поділяє їх на: суто розважальні; розважальні з елементами проблемності; проблемні з елементами розважальності; суто проблемні. У дослідженні доведено, що розважальні програми послуговуються механізмами впливу на телеглядача й на прикладі шоу «Х-фактор» розглянуто ці механізми. Значну увагу при цьому приділено ролі редактора у створенні розважальних програм, важливості такої професійної ознаки, як критичне мислення [163, с. 11].

Сучасна медіаосвіта – це широкий простір для розроблення нових теорій і концепцій, апробації унікальних освітніх технологій, що й ілюструє видання.

Матеріали монографії можна рекомендувати дослідникам і викладачам дисциплін у галузі медіаосвіти, мас-медіа, соціальних комунікацій та медіапсихології, а також студентам та аспірантам, чий інтерес перебуває в сфері медіа, комунікацій та медійної освіти [163].

Ми погоджуємося з висновками В. Жадька про забезпечення студентів спеціальності «Видавнича справа та редагування» навчальною літературою:

1. Сьогодні є підручники й навчальні посібники з усіх комплексів дисциплін, які викладаються в межах редакторсько-видавничого циклу: це

теорія і практика видавничої справи; історія видавничої справи; літературне, технічне, художнє редагування; поліграфія; економіка видавничого підприємства; журналістика; історія періодичного друку; книгознавство; законодавчі та нормативні документи України в сфері інформації, видавничої та бібліотечної справи.

2. Спостерігається певний дисбаланс у забезпеченні навчальною літературою за різними напрямками: є посібники, присвячені редагуванню, коректурі, історії видавничої справи, художньо-поліграфічному оформленню видань, збільшилась кількість книг, присвячених видавничому бізнесу. Натомість недостатньо підручників із верстки, поліграфії, архітектоніки видань, історії редагування тощо.

3. Є суттєва потреба в методичних виданнях, практикумах із фаху [47, с. 6].

Кваліфіковані викладачі і висока якість підготовки випускників зумовили реорганізацію Видавничо-поліграфічного факультету, і з метою ефективної координації зусиль споріднених структурних підрозділів у методичному, організаційному, науковому напрямках і виробничій діяльності, спрямованих на забезпечення високої якості підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації фахівців для видавничо-поліграфічної галузі, а також забезпечення навчальних дисциплін університету методичною літературою і відповідно до рішення Вченої ради у Національному технічному університеті України «КПІ» від 06 вересня 2004 року було створено на базі видавничо-поліграфічного факультету (ВПФ) навчально-науковий інститут «Видавничо-поліграфічний інститут (ВПІ)» (наказ № 1-114 від 15 вересня 2004 р. Про створення навчально-наукового інституту «Видавничо-поліграфічний інститут»). Відповідно до наказу № 261-п від 28.01.2005 р. у зв'язку із реорганізацією Видавничо-поліграфічного факультету кафедру видавничої справи та редагування переведено до Видавничо-поліграфічного інституту із збереженням штатної посади та терміну, визначеного контрактом (наказом) [Див. табл. 2.1].

Таблиця 2.1

Список викладачів кафедри видавничої справи та редагування

№ з/п	Прізвище, імя, по батькові викладача	Штатна посада
1	Волкотруб Людмила Миколаївна	доцент
2	Ганжуров Юрій Семенович	доцент
3	Д'ячук Світлана Василівна	старший викладач
4	Д'яченко Юрій Павлович	доцент
5	Забеліна Валентина Павлівна	старший викладач
6	Зарицький Микола Степанович	професор
7	Левчук Олена Миколаївна	старший викладач
8	Побідаш Ірина Леонідівна	асистент
9	Сасина Марія Сергіївна	старший викладач
10	Стехіна Вікторія Миколаївна	доцент
11	Тріщук Ольга Володимирівна	зав.кафедри
12	Фіголь Надія Миколаївна	асистент
13	Харлан Антоніна Петрівна	старший викладач
14	Хоню Вікторія Вікторівна	старший викладач

Висновки до другого розділу

1. У розділі окреслено методику, визначено гіпотезу дослідження, етапи педагогічного дослідження. Гіпотеза нашого дослідження – удосконалення професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування в Україні

можливе за умови врахування вітчизняного й світового досвіду, прогресивних ідей підготовки фахівців та використання запропонованих висновків, рекомендацій на основі виявлення й аналізу тенденцій та її розвитку в умовах світових інтеграційних процесів. Для реалізації мети і завдань дослідження використано такі методи: пошуково-бібліографічний, аналізу, синтезу, узагальнення, систематизації, класифікації, порівняльно-аналітичний, хронологічно-системний, періодизації, структурний, історичного аналізу, теоретичного узагальнення і прогнозування.

2. Зазначено, що становлення підготовки фахівців із видавничої справи та редагування розпочалося 1967 р. у Українському поліграфічному інституті ім. Івана Федорова і здійснювалася в межах напряму «Філологія», спеціалізація «Журналістика». Зasadничі принципи редакторського опрацювання тексту вперше розробили Р. Іванченко у своїх працях «Рукопис у редактора», «Літературне редагування» та М. Феллер у монографіях «Эффективность сообщения и литературный аспект редактирования», «Структура произведения», «Стиль и знак». Редакційний процес тлумачився в СРСР як складова відповідальної партійно-ідеологічної роботи, організаційні та творчі аспекти процесу редагування в умовах тоталітарного суспільства недооцінювалися або ігнорувалися, на відміну від Заходу, де редагування – це, передусім, творчість.

1972 р. львівська секція Українського поліграфічного інституту стала самостійною кафедрою теорії і практики редагування, де започатковано нову спеціалізацію «Редагування наукової, технічної та інформаційної літератури». З формуванням навчальних планів для нової спеціалізації розпочалося дослідження наукової, навчальної, науково-популярної, рекламної літератури. Вимоги до підготовки фахівців з ВСР з настанням незалежності України змінилися: редактор має володіти знаннями про видавничий маркетинг, користуватися новітніми комп'ютерними технологіями.

3. З метою покращання підготовки спеціалістів для видавничої галузі у 2004 р. у ВПІ НТУУ «КПІ» розпочато підготовку слухачів для вступу на

спеціальність «Видавнича справа та редагування». Значну увагу кафедра видавничої справи та редагування інституту приділяла виробленню нової концепції підготовки видавця-редактора як активного суб'єкта інформаційно-маркетингової і менеджерської діяльності в галузі видавничої справи. Навчальний процес в Українській академії друкарства здійснюється за такими формами: денною, вечірньою, заочною, екстернатною. Також можливе поєднання різних форм навчання. На кафедрі видавничої справи та редагування Інституту журналістики КНУ ім. Т. Г. Шевченка для забезпечення навчального процесу створено і видано підручники і посібники з грифом Міністерства освіти і науки України, навчально-практичні видання, в яких розглядалися нові підходи до створення видавничого продукту. У Київському національному університеті культури і мистецтв започатковано і результативно упроваджено викладання нових навчальних дисциплін, пов'язаних із підготовкою різних видів мережевих видань.

Основні результати дослідження опубліковано в наукових працях автора [288, 292, 293, 295].

РОЗДІЛ 3

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІЗ ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ ТА РЕДАГУВАННЯ В УКРАЇНІ (2007–2014 рр.)

3.1. Трансформація змісту і форм професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування під впливом інформатизації суспільства

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 р. за № 1718 «Про доповнення переліку галузей науки, з яких може бути присуджений науковий ступінь» та наказу Вищої атестаційної комісії України від 14 грудня 2007 р. за № 867 «Про внесення змін і доповнень до Переліку спеціальностей, за якими проводяться захисти дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата наук і доктора наук, присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань», номенклатура наукових спеціальностей поповнилася новою галуззю «27 – Соціальні комунікації», де було відкрито спеціальність 27.00.05. Теорія та історія видавничої справи та редагування. З того часу підготовка фахівців з видавничої галузі та редагування здійснюється у межах галузі «Соціальні комунікації». Чергове підтвердження низки спеціальностей відбулося в 2011 р., коли вийшов спеціальний наказ МОНмолодьспорт України щодо номенклатури спеціальностей.

Методологічні засади нового напрямку було розроблено колективом Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка на чолі з професором В. Різунюм. Він виокремив базові функції соціальної комунікації як виду публічного спілкування (інформаційного, експресивного, прагматичного), а також обґрунтував існування напрямку «Соціальні комунікації». В. Різун очолив першу експертну раду ВАК України з соціальних комунікацій на підставі постанов Вищої атестаційної комісії України від 17 січня 2008 р. за № 1-06/1 та від 13 лютого 2008 р. за № 41-06/2.

Рішення про розширення номенклатури спеціальностей ВАК України набуло стратегічного значення, адже спричинило інноваційну перебудову цієї наукової галузі в Україні у руслі сучасних світових тенденцій у розвитку інформаційного суспільства. Першим кроком у цьому напрямі стало реформування ВАК України, що відбулося у 2010 р. відповідно до указу Президента України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» № 1085/2010 від 9 грудня 2010 р., згідно з яким Вища атестаційна комісія України була ліквідована, а її функції були передані Міністерству освіти і науки, молоді та спорту України.

Термін «комунікація» з латинської «communicare» означає «перебувати у зв'язку, брати участь, об'єднуватися». Українськими відповідниками є «сполучатися», «спілкуватися», «спілка», «спільнота», «спілкування». Російськими, відповідно, «общий», «общество», «общаться», «общение», «приобщить». Як бачимо, ідея єдності, об'єднання, зв'язку зі спільнотою є визначальною для поняття комунікації, або спілкування [211]. Як зазначає В. Різун, лінгвоетимологічний аналіз терміну «соціальні комунікації» передбачає наявність різних видів спілкування у соціумі. Але основним концептом є спілкування як таке, тобто взаємодія між членами різних утворень і форм спільності людей [207].

На думку А. Савоценка, комунікація – важлива складова життєдіяльності людства, а разом чи не найголовніша діяльність на підприємстві, адже все: створення, функціонування, занепад, – основане на комунікаціях. Продукт видавничої справи – це теж комунікація, яка традиційно представлена у друкованому вигляді. Адже книга, журнал, газета — це важливий елемент комунікаційної сили видавництва. Вона самостійно комунікує з продавцями, посередниками, покупцями, споживачами, експертами, іншими книгами і видавництвами [217].

Соціально-комунікаційний аспект редакторської діяльності впливає із самої сутності роботи редактора – безпосередньої, і при цьому вирішальної, участі у підготовці до публікації літературного твору, основна суспільна

функція якого – функція соціального спілкування (через свій твір автор спілкується з певним, окресленим читацьким призначенням видання, колом уявних «співрозмовників»). Комунікаційна діяльність, крім того, визначена ще й організаційними процесами, що супроводжують увесь цикл «життєдіяльності» видавничого продукту – від появи креативної ідеї, яка згодом у ньому втілюватиметься, до його просування на ринку.

Саме активна участь у комунікаційних процесах висуває високі професійні вимоги до особи редактора. Настільки високі, що, наприклад, Асоціація вільнонайманих редакторів Канади (The Freelance Editors' Association of Canada) запропонувала світові (у прямому розумінні – «викинувши» в Інтернет) справжній кодекс редактора – набір професійних стандартів, серед яких не лише перелік особистих рис редактора, а й чіткий набір знань і умінь, що забезпечують високу якість опрацювання авторського оригіналу. Та найцікавішим уявляється початкове речення преамбульної частини: «Editing is both an art and a craft» («Редагування є одночасно мистецтвом і ремеслом») [311, Р. 165–176; 67, с. 29–30].

На етапі стрімкого розвитку ринкової економіки та конкурентоспроможності в Україні роботодавець має бути впевнений у професійній компетентності молодого спеціаліста та його професійній усталеності. Формування молодого спеціаліста відбувається у вищому навчальному закладі. Процес формування базується на застосуванні методів, прийомів навчання, результативність яких є визначальною рівневою характеристикою майбутнього випускника. Традиційна методика навчання у вищому навчальному закладі передбачає спілкування викладача і студента, сутність якого зводиться до передачі знань студентам; контролю викладача за якістю та успішністю засвоєння знань. В дидактиці така модель отримала статус директивної. Під час директивної моделі результат навчання зводиться лише до передачі знань (викладач) та механічного засвоєння та відтворення (студент). Основними критеріями директивної моделі навчання виступають: точність, достовірність інформації, підсумковий контроль. Зауважимо, що

науковцями експериментально доведено, що директивна модель навчання є недоцільною та застарілою. Отже, оптимальним є пошук нових методів, принципів та форм організації навчального процесу у вищій школі [215].

Сучасна наука вимагає упровадження нових форм і методів навчання, які сприяють становленню особистості студента, розкриттю його потенційних можливостей. Актуальним на часі є розробляння моделей освіти студентів на основі широкого використання медіаосвітніх технологій, зокрема мультимедіа, які дають можливість студенту реалізувати його освітній, соціальний, культурний та науково-пізнавальний потенціал.

Стимулювання пізнавальної активності студентів передбачає певне скорочення (або трансформацію) традиційних навчальних занять, спрямованих лише на лінійну передачу інформації від викладача до студентів. Традиційні заняття замінюються такими, які змушують студента самостійно шукати джерела необхідної інформації, аналізувати їх та приймати рішення у межах поставлених завдань.

Показовою є і тенденція до актуалізації постійного контролю знань і навичок (а відтепер – і компетенцій) студентів упродовж семестру як одного з характерних принципів інтерактивної моделі організації навчання, на відміну від одноразового контролю кінцевого результату під час сесії (директивна модель). Інтерактивна модель організації процесу навчання, орієнтована, передусім, на процес, передбачає постійний зворотній зв'язок і активність, спрямовану на творчу переробку інформації.

Підтримуючи активність студентів, інтерактивний формат створює умови для більш розвинутої внутрішньої мотивації навчання, активізує не лише сприймання матеріалу, але його зацікавлене засвоєння. Таким чином, мета навчання тісніше пов'язується з його процесом, що підвищує ефективність навчального процесу [59, с. 139–140].

Усебічне використання у навчальному процесі медіатехнологій сприяє гуманізації освіти, підвищенню ефективності навчання, активізації навчально-виховної діяльності за рахунок збільшення частки самостійної роботи в

навчальній діяльності, введення елементів дослідницького характеру, що є визначальним для розвитку творчої особистості.

Медіапедагоги розглядають декілька варіантів упровадження медіаосвіти: включення її в навчальні програми в загальноосвітньому або вищому навчальному закладі; дистанційна освіта за допомогою телебачення, радіо, інтернету; самостійна/неперервна освіта медіазасобами і т.д. Формування медіаграмотності майбутніх спеціалістів у межах ВНЗ може здійснюватися двома способами: через уведення окремого курсу з медіаосвіти або через інтеграцію медіаосвітніх технологій в існуючу систему навчально-виховного процесу, зокрема завдяки міждисциплінарним дослідженням з інформаційних, комунікаційних та освітніх наук, соціології та ін. [165, с. 89–92].

Медіаосвіта в навчальних закладах зорієнтована на розвиток загального інтелектуального і професійного рівнів майбутнього спеціаліста. Медіатехнології можуть ефективно інтегруватися практично у всі навчальні дисципліни. Дидактично доцільне використання медіа в навчанні дозволяє одночасно досягнути мети медіаосвіти і підвищити рівень навчання конкретному предмету.

Як зазначає Г. Онкович, уведення медіаосвіти в навчальний процес – важлива вимога до підготовки спеціалістів у вищій школі. Це пов'язано з тим, що для розуміння процесів, що відбуваються у медіасередовищі, сучасній молоді необхідно володіти комунікативними і інформаційними навичками, мати здатність до критичного аналізу.

Для удосконалення професійної освіти, забезпечення її доступності та ефективності, підготовки молоді до діяльності в інформаційному суспільстві сьогодні доцільно враховувати процеси стрімкого інформаційно-технологічного розвитку різноманітних галузей. Щоб навчити студентів користуватися інноваційними технологіями, необхідно сформулювати у них уміння керувати потоками інформаційних ресурсів, володіти комунікаційними технологіями і стратегіями їх використання [164, с. 235–239].

Сьогодні у професійному навчанні медіаосвітні технології створюють необмежені можливості для накопичення індивідуального досвіду майбутнього спеціаліста, який повинен орієнтуватися у сучасному медіапросторі, розуміти основні принципи функціонування різноманітних видів засобів масової інформації, розрізняти інформацію за рівнем впливу на особистість, аналізувати і оцінювати медіаповідомлення, знати правила організації професійної діяльності з використанням технології мультимедіа, збирати, опрацьовувати, зберігати і передавати інформацію з урахуванням пріоритетів професійної діяльності.

Упровадження комп'ютерів у сферу освіти змінило форми, зміст, методи навчання, наблизило її до реалій сучасного життя. Основним завданням викладача у цьому випадку є, як вважає Б. Гершунський, розвиток особистості студента, творчий пошук в організації навчального процесу, підбирання, розробляння і вибирання кращих і доцільних для навчання програмних продуктів [17, с. 187–188].

Інформаційні технології надають принципово нові можливості для організації і представлення навчального матеріалу. Це пов'язано з появою лазерних відео-дисккових програвачів, цифрових синтезаторів звуку, графічних редакторів, екологічних екранів з високою чіткістю зображення. Прорив через комп'ютеризацію різноманітних видів діяльності, викликаний розвитком мультимедіа-технологій (графіка, анімація, фото, відео, звук, текст в інтерактивному режимі роботи), створює інтегроване інформаційне середовище, у якому користувач набуває нових можливостей. При цьому використовуються майже всі сенсорні канали людини. Відомий психолог Ю. Машбіц визначав, що комп'ютер є знаряддям людської діяльності, застосування якого якісно змінить можливості пізнання, збільшить накопичення і застосування знань. За його словами, використання комп'ютера як засобу пізнання людини означає з'яву нових форм мислення, мнемічної, творчої діяльності, це можна розглядати як фактор історичного розвитку психічних процесів людини [17, с. 187–188].

Як зазначає О. Баранов, «викладання гуманітарних дисциплін і засвоєння гуманітарних знань має свою специфіку і неодмінно припускає вплив на емоційну сферу студента». У цьому зв'язку вельми актуальним видається використання можливостей, які надають медійні засоби, – застосування великої кількості ілюстративного матеріалу, комп'ютерної графіки, відеофайлів, презентацій, анімацій у поєднанні зі звуковим супроводом. Це забезпечує підключення до процесу перероблення інформації механізмів образного сприйняття, використання у процесі навчання усвідомлюваного і неусвідомлюваного [4, с. 16].

Результатом медіаосвіти є медіаграмотність. Відомі науковці визначають медіаграмотність як «здатність адекватного сприймання, інтерпретації, оцінки, а також створення медіатекстів» (В. Монастирський) [145, с. 111]; «здатність людини використовувати, аналізувати, оцінювати і передавати повідомлення у найрізноманітніших формах» (А. К'юбі) [332]; «рух... покликаний допомогти людям розуміти, створювати і оцінювати культурну значущість аудіовізуальних і друкованих текстів» (П. Ауфдерхайде) [329]. При цьому, потрібно уміти знаходити баланс між різноманітними шляхами досягнення медіаграмотності. Захоплення тільки практичними вправами або абстрактним теоретизуванням може призвести до невдачі. Ось чому мета медіаосвіти не повинна фокусуватися тільки на навчанні школярів/студентів (або дорослої аудиторії) «читати» і витягати зміст із медіатекстів або надавати їм можливість створювати власні медіатексти. Вона повинна також надати можливість студентам систематично роздумувати над процесами «читання» і «письма», розуміти і аналізувати їх власну діяльність як читачів і авторів [277, с. 44].

Значну увагу науковці звертають на використання комп'ютера під час вивчення дисциплін професійно орієнтованого циклу (Г. Онкович, В. Редько, С. Фадєєв) [165]. Мається на увазі, що, використовуючи комп'ютер, студент може автоматизувати трудомісткі, але необхідні для його діяльності процеси. Складання словників, підготовка дидактичного матеріалу, наприклад, для

вивчення орфографії, пунктуації, лексики, граматики, вже відбувається із застосуванням комп'ютерних технологій.

Сучасне суспільство, у якому інформація набуває ролі соціально значущого ресурсу, вимагає висококваліфікованих спеціалістів, які б вільно володіли інформаційно-комунікаційними технологіями і ефективно використовували б їх у своїй професійній діяльності. Важливо при цьому створити різноманітні спеціалізовані і факультативні медіаосвітні програми для підготовки кваліфікованих спеціалістів різних спеціальностей.

У Національному технічному університеті України «КПІ» вивчають, упроваджують, доопрацьовують і збагачують досвід, накопичений медіапедагогами. На кафедрі видавничої справи та редагування створюють друковані медіатексти і медіапродукти. В умовах наявності технічної бази кафедри складаються сприятливі можливості для включення студентів у процес медіаторчої діяльності, що має особистісно-групову та соціальну значущість, і формування у них умінь створення медіапродукту за педагогічної підтримки викладацького складу.

Для підготовки спеціалістів видавничої справи та редагування, окрім професійних знань, необхідні знання, уміння, навички і компетенції вільного володіння інформаційно-комунікаційними технологіями.

Для нашого дослідження необхідно окреслити поняття компетенції майбутнього фахівця.

Входження України до Європейського Співтовариства передбачає докорінні зміни у питаннях державної політики та виховання. Перед навчальними закладами професійної освіти поставлено завдання забезпечити підготовку кваліфікованих кадрів, які були б конкурентоспроможними на національному та міжнародному ринку праці. Одним з перспективних напрямків реформування сучасної вищої освіти є запровадження компетентнісного підходу до підготовки фахівців різних галузей.

Під компетентнісним підходом розуміють орієнтацію всіх компонентів навчального процесу на здобуття майбутнім фахівцем компетенцій, необхідних для здійснення якісної професійної діяльності [319, с. 286–291].

Ключовими складовими поняттями в компетентнісному підході виступають компетенція і компетентність.

Компетенція у перекладі з латинської *competentia* – сукупність предметів відання, завдань, повноважень, прав і обов'язків державного органу або посадової особи, що визначаються законодавством.

«Компетентність» у перекладі з латинської *competentia* означає коло питань, в яких людина добре обізнана, володіє пізнанням і досвідом.

Деякі сучасні науковці вважають, що для набуття інформаційної компетентності неохідне тільки володіння комп'ютерною технікою. Так, С. Литвинова подає інформаційну компетентність «як здатність учителя – предметника використовувати інформаційно-комунікаційні технології для забезпечення навчально-виховного процесу» [8, с. 41].

Науковці Д. Іванов, К. Митрофанов та О. Соколова під компетентністю розуміють уміння людини вирішувати будь-яке складне завдання. На їхню думку, компетентність – це характеристика, яка дається людині після оцінювання ефективності її дій, направлених на вирішення низки завдань [77].

Ю. Татур дає таке означення компетентності: «Компетентність спеціаліста з вищою освітою – це проявлені ним на практиці прагнення і здатності (готовність) реалізувати свій потенціал (знання, уміння, досвід, особистісні якості та ін.) для успішної творчої (продуктивної) діяльності в професійній і соціальній сфері, усвідомлюючи її соціальну значущість і особисту відповідальність за результати цієї діяльності, необхідність її постійного удосконалення» [17, с. 9]. У структурі компетентності Ю. Татур виділяє п'ять аспектів: мотиваційний, когнітивний, поведінковий, ціннісно-смысловий, емоційно-вольову регуляцію процесу і результату прояву [17, с. 9, 20–26].

А. Хуторський подає визначення компетенції як соціальної вимоги (норми) до освітньої підготовки учня, необхідної для його якісної продуктивної

діяльності в певній сфері [308, с. 115]. Структурою інформаційної компетентності фахівців дослідник вважає поєднання таких складових:

когнітивної – що відображає систему набутих знань, необхідних для творчого вирішення професійних завдань;

діяльнісно-творчої – що сприяє формуванню і розвитку у студентів різноманітних способів діяльності, необхідних для подальшої професійної самореалізації;

аксіологічної – що реалізується в забезпеченні умов, що сприяють входженню студента до світу цінностей, що надають допомогу під час вибору найбільш значущих ціннісних орієнтацій» [8, с. 41].

І. Галяміна вважає, що «компетенція – це здатність і готовність застосовувати знання і уміння при розв'язанні професійних завдань в різноманітних галузях – як у конкретній, так і в слабо прив'язаних до конкретних об'єктів, тобто це здатність і готовність проявляти гнучкість у мінливих умовах ринку праці» [34].

Розглядаючи освітню компетенцію, А. Хуторський дає їй таке визначення: «Освітня компетенція – вимога до освітньої підготовки, яка виражена сукупністю взаємопов'язаних змістових орієнтацій знань, умінь, навичок і досвіду діяльності учня по відношенню до певного кола об'єктів реальної дійсності, необхідних для здійснення особистістю соціально-значимої продуктивної діяльності» [308, с. 58–64].

Поняття «професійна компетентність» увійшло до термінології у 1980-х рр. з праць Ю. Бабанського, С. Баранова, В. Сластьоніна, її вважали складовою професіоналізму.

Т. Браже розглядає професійну компетентність з позицій системного підходу й зараховує до неї ціннісні орієнтації фахівця, мотиви його діяльності, загальну культуру, спілкування з оточенням, світогляд, здатність до вдосконалення власної особистості та саморозвитку [16, с. 89–94]. С. Батишев розуміє професійну компетентність як інтегральну характеристику робочих і особистих якостей фахівця, які демонструють рівень його знань та вмінь, досвід

праці, якого вистачає для здійснення цієї діяльності, і його моральну позицію [5, с. 10].

А. Петровський схарактеризував професійну компетентність з боку діяльнісного підходу – стимулами та складовими діяльності він визначає особисті потреби, волю, мотиви, емоції, інтереси, переконання. До зовнішніх складових діяльності дослідник зараховує мету, об'єкт, засоби [180, с. 210].

Російський учений В. Поляков визначив декілька рівнів професійної компетентності, після проходження яких фахівця насправді можна вважати підготовленим до професійної діяльності:

1. Неусвідомлена некомпетентність – фахівець не вміє справлятися з виконанням професійних завдань, однак не усвідомлює цього, вважаючи, що жодних проблем і труднощів не існує й він чудово виконує свої обов'язки.

2. Усвідомлена некомпетентність – фахівець розуміє, що службові обов'язки виконує без належної компетенції. Поступово в нього формується потреба в навчанні та засвоєнні сучасних технологій.

3. Усвідомлена компетентність – фахівець діє відповідно до службових правил, однак витрачає час на обміркування своїх дій і звіряння їх з рекомендованою технологією.

4. Неусвідомлена компетентність – постійні правильні дії підвищують фахівця до того рівня професіоналізму, коли потреба в замислюванні над окремими операціями і їхньою послідовністю відпадає. Більшість дій виконує «на автоматі» та правильно [187, с. 19–26.].

Фахові компетентності майбутнього редактора М. Тимошик узагальнив на основі професіограми працедавців медіа-галузі, поділивши їх на певні блоки. Перший – загальний напрям освіти, акцентований на поглибленій гуманітарній підготовці (знання таких нормативних дисциплін, як: «Історія», «Філософія», «Політологія», «Культурологія», «Економіка», «Правознавство», «Соціологія», «Психологія», «Логіка», «Українська література» та «Зарубіжна література») у межах спеціалізованого навчання видавців-редакторів; семіотичні якості: бездоганне володіння державною та однією-двома іноземними мовами.

Другий блок – професійно зорієнтований напрям освіти, знання комплексу таких нормативних дисциплін, які умовно можна поділити на такі розділи: історичний (історія видавничої справи та редагування); теоретичний (основи видавничої справи та редагування, теорія масової комунікації, теорія твору, текстознавство); творчий (редагування за видами видань, художнє та технічне редагування, редакторська майстерність); організаційно-практичний (вступ до спеціальності, організація і планування видання, коректура, поліграфія, режисура та архітектоніка видання); нормативно-правничий (видавничі стандарти, авторське право, правові основи масової комунікації); маркетинговий (видавничий бізнес, видавнича справа за кордоном, електронна комерція); оргтехнічний, тобто володіння комп'ютером, принтером, сканером на «просунутому» рівні: вміти працювати з електронними таблицями, текстовими, графічними та ілюстративними редакторськими програмами (система верстки, макетування і верстка, дизайн видання). У третьому блоці автор звертає увагу на громадянські якості: патріотизм і порядність. Таким чином, М. Тимошик виводить таку загальну модель професійної компетентності майбутнього редактора: Професіоналізм, Порядність і Патріотизм [256, с. 205–208].

В. Різун пропонує модель компетентності майбутнього редактора на основі завдань майбутнього журналіста-редактора: професійний напрям освіти – комплекс знань, умінь, навичок з технології редакторської праці, структури редакторської діяльності, предмета редагування (інтегровані літературне, технічне та художнє редагування); загальний напрям освіти – знання суміжних до редагування дисциплін (психологія авторської творчості, психологія сприймання твору, інформатика, кібернетика, лінгвістика, соціологія, літературознавство тощо) [10].

О. Жирун, спираючись на доробок Є. Климова, у висвітленій моделі комунікативної компетентності редактора виділяє такі основні типи компонентів: «людина – людина», «людина – знакова система» та «людина – художній образ» [51, с. 86–90].

Ю. Бережко-Камінська у своїй моделі виокремлює дві основні групи компонентів професійної компетентності редактора:

1) особистісні можливості, завдяки яким фахівець має змогу ефективно реалізовувати завдання редакторського процесу;

2) гармонійне поєднання теоретичних і практичних напрацювань, які необхідні для здійснення діяльності редактора. Дослідниця відзначає, що структура редакторської діяльності охоплює й інші сторони: конструктивну, організаторську, комунікативну та гностичну.

Основні професійні якості редактора, наведені Ю. Бережко-Камінською, можна поділити на групи: особистісні: пізнавально-сприймальні якості (начитаність, широкий світогляд, інтерес до літератури і процесу пізнання, аналітичний склад мислення, здатність творчо мислити); інтегровані якості (гармонійне поєднання творчого потенціалу та господарського мислення); організаційні якості (вміння керувати); комунікативні якості (комунікабельність), семіотичні якості (добре володіння пером, уміння чітко висловлювати свої думки); моральні якості (непідкупність; повага до інших людей та самоповага, відчуття такту; моральна відповідальність, вимогливість до себе та інших), діяльнісні якості (уміння приймати адекватні ситуації рішення, прогнозувати її подальше розгортання; здатності до «нових підходів, рішень, ідей); активність/ енергійність, працелюбність, оптимізм [10].

Розвиток національної системи вищої освіти у руслі світових тенденцій полягає у переорієнтації навчального процесу із продукування фахівців згідно з чітко визначеними і зафіксованими у кваліфікаційних характеристиках вимогами робочого місця (посади) до підготовки всебічно розвиненого індивіда, здатного адаптуватися до умов, що постійно змінюються, успішно взаємодіяти заради спільного результату, вчитися протягом усього життя.

Вирішення такого завдання забезпечить упровадження освіти, орієнтованої на компетенції, яка сьогодні є новою парадигмою професійної підготовки фахівців у системі вищої освіти. Компетенції стають відправною точкою у

складанні навчальних планів, формуванні методик навчання і систем діагностики якості освіти.

Майбутнє української держави закладається у сфері освіти шляхом формування особистості сучасних студентів, розвитку їх здібностей, інтелекту, професійних умінь та навичок. Цей процес вже не може відбуватися без засвоєння студентами комп'ютерної грамоти, без ознайомлення й опанування ними сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), без формування основ інформаційної культури особистості та інформативної компетентності фахівця. ІКТ є своєрідними засобами інформатизації суспільства й освіти, які органічно увійшли у життя мільйонів людей, стали невід'ємною складовою загальнолюдської культури і нині являють собою системне поєднання наукової та освітньої галузей з промисловим виробництвом. Нинішня видавничо-поліграфічна галузь потребує універсальних фахівців Така потреба зумовлена економічними причинами, і перш за все – неможливістю утримання повного і потрібного штату через високі податки. І редактор як один із основних фахівців у галузі часто повинен, на вимогу працедавців, виконувати не тільки власні традиційні обов'язки, а й обов'язки журналіста та перекладача, функції менеджера з PR, більдредактора, дизайнера тощо. Відповідно, він повинен відповідати іміджу компанії, мати чималий обсяг специфічних знань з уміннями та здатність до відбору, аналізу й оперативного застосування лінгвістичних засобів широкого кола мов, володіти електронними програмами обробки інформації, вміти виконувати багато інших функцій для підвищення продуктивності праці та конкурентоспроможності на ринку [26, с. 68].

Професійна компетентність майбутніх фахівців з видавничої справи та редагування – це підготовка фахівця, здатного до глибокого, нестандартного й критичного мислення, детального моделювання редакційно-видавничого процесу, втілення в повсякденну практику видавництва та редакцій нових виробничих ідей і технологій видавничої справи.

Тому постала необхідність пошуку нових засобів формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів з видавничої справи та редагування, готових працювати в умовах і реаліях сучасного видавничого ринку.

Комплексне застосування ІКТ підвищує ефективність професійної та практичної підготовки майбутніх фахівців з видавничої справи та редагування, сприятиме підготовці таких фахівців відповідно до вимог сучасного суспільства, а використання інформаційних систем управління видавництвом у навчальному процесі дозволить підключити студентів до реальної практично-орієнтованої діяльності, створюючи умови для формування їхньої професійної компетентності. Компетентність редактора – єдність його теоретичної і практичної готовності до здійснення редакційної діяльності.

Проблема формування професійної компетентності майбутнього редактора є важливою частиною складної проблеми формування його професійної майстерності, а отже й професійно значимих якостей. Розробка і реалізація на практиці даної проблеми має велике значення в підвищенні рівня успішності в редакторській діяльності [26, с. 68].

Цікавим для нашого дослідження є досвід Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». На базі цього університету створено навчально-методичний комплекс «Інститут післядипломної освіти». Його завдання – підвищення компетентності викладачів у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, розвиток комп'ютерної грамотності. З цією метою інститутом розроблено дві навчальні програми: «Комп'ютерна грамотність викладача. Рівень базовий» – для початківців, «Комп'ютерна грамотність викладача. Рівень поглиблений» (І. Малюкова, М. Івченко) – для досвідченіших користувачів. Автори розробили багатомодульний дистанційний курс «Медіаосвіта у вузі «ІКТ – компетентність учителя»; сценарії навчання викладачів шкіл, професійно-технічних навчальних закладів, вузів і закладів післядипломної освіти.

Для підвищення кваліфікації до програми навчання ввійшли курси «Базова комп'ютерна підготовка» (Microsoft Word 2007, Power Point 2007),

«Основи Excel для викладачів» (на базі Microsoft Office 2007), «Розробка динамічних веб-сайтів з використанням Php, MySQL»; «Створення цифрового відео підтримки навчання»; «Основи комп'ютерної графіки»; «Управління організацією на основі інформаційних технологій» та ін. Поєднання проектів, що направлені тільки на розвиток комп'ютерної грамотності, з медіаосвітніми програмами сприяє розвитку медіаграмотності, медіакультури. Студенти, таким чином, будуть отримувати навички самостійно, творчо сприймати, аналізувати, створювати і передавати інформацію, визначати види комунікації, демонструвати вміння у процесі створення власного медіапродукту тощо [44, с. 190–196]. У процесі навчання студенти отримують глибокі знання в області сучасних комп'ютерних технологій, техніки переробки і відтворення тексту і графіки; вивчають сучасні автоматизовані і цифрові друковані системи поліграфічних виробництв, їхнє технічне і програмне забезпечення; освоюють методи і технічні засоби вводу, опрацювання текстової і зображувальної інформації.

Перетворенню студента з об'єкта професійної підготовки на суб'єкт індивідуального професійного розвитку сприяє інтерактивна модель навчання. Для того щоб студент був спроможний застосувати інноваційні методи навчання, він повинен бути не просто теоретично з ними ознайомлений, а й безпосередньо виступати в ролі суб'єкта навчання [35, с. 35–47].

Ефективність навчання сьогодні є чи не найголовнішою методичною умовою сучасної вищої освіти, реалізація якої неможлива без зворотнього зв'язку між студентами і викладачем. У цій взаємодії, з одного боку, студент виявляє свій потенціал і зацікавленість у результатах навчання, а з іншого, викладач демонструє оригінальні підходи до методики і методології власної праці, виступаючи як організатор, консультант, модератор. У такому разі і студент, і викладач стають суб'єктами інтерактивної моделі організації навчання, яка передбачає постійний зворотний зв'язок і активність, спрямовану на творче переосмислення інформації. Інтерактивна взаємодія виключає домінування однієї думки над іншою, що створює особливий простір

демократичного спілкування, грамотної полеміки, критичного мислення і продуманих рішень. Створення комфортних умов навчання, за яких кожен студент відчуватиме свою успішність, інтелектуальну спроможність та фахову спрямованість, тісно пов'язує мету навчання з його процесом, що підвищує ефективність навчального процесу. Необхідність ефективної фахової підготовки студентів спеціальності «Видавнича справа і редагування» робить її невід'ємною від інтерактивної моделі навчання. Вона дозволяє поглиблювати вміння студентів аналізувати видавничий продукт з погляду сучасних соціальних взаємин, оптимально розв'язувати проблемні професійні ситуації, порівнюючи і зіставляючи різні погляди.

З розвитком інформаційно-комунікаційних технологій змінилися умови роботи у сфері видавничої справи та редагування та вимоги щодо підготовки фахівців для цієї галузі. Нині активно розвивається інтерактивність традиційних і нових медіа, створюються онлайн-версії друкованих та аудіовізуальних засобів масової комунікації: сайти газет та журналів, онлайн-радіо, цінтернет-телебачення, блоги, соціальні мережі.

Англійське слово «interactive» («той, що впливає, взаємодіє») у сучасній видавничій сфері розуміють як діалог зі споживачами інформації, що здатна суттєво збільшити аудиторію ЗМК, розширити мережу інформаційних джерел та можливості для додаткового пошуку і збирання інформації. За таких умов набуття професійної компетентності майбутніх фахівців із видавничої справи та редагування неможливе без застосування інтерактивних технологій у навчанні [8, с. 42].

Суть інтерактивних технологій навчання полягає у навчанні, яке відбувається через взаємодію всіх, хто навчається. Це спілкування (колективне, кооперативне, навчання у праці), у якому і викладач, і студент є суб'єктами. Викладач виступає лише у ролі координатора, організатора процесу навчання. Інтерактивне навчання найбільше відповідає особистісно-орієнтованому підходу до навчання – моделюються реальні життєві ситуації, пропонуються проблеми для спільного розв'язання, застосовуються рольові ігри [188].

Основою інтерактивного навчання є активізація пізнавальної діяльності студентів за допомогою активного спілкування одне з одним; студента із викладачем; викладача з окремим представником групи чи групою студентів; викладача зі студентською аудиторією. Роль викладача під час застосування інтерактивних методів навчання перестає бути центральною з точки зору домінування в аудиторії. Вона полягає у спрямуванні студентів на досягнення мети заняття, а також у розробці плану заняття, консультуванні студентів, контролі за часом під час виконання запланованих вправ, спонуванні до налагодження співпраці між студентами, підведенні підсумку заняття. Студенти при цьому мають значно більше самостійності для власної активності, обговорення запропонованої проблеми або ситуації, прийняття рішень, ніж під час пасивних форм навчання.

Методи, які використовують під час навчання (дискусія, рольова гра, моделювання, аналіз ситуації тощо), також називають інтерактивними. Основними завданнями застосування інтерактивних методів навчання є:

- підвищення мотивації до навчання;
- вироблення навичок самостійного пошуку шляхів розв'язання поставлених завдань та обґрунтування прийнятого рішення;
- удосконалення навичок швидкого відбору потрібної інформації;
- вироблення навичок роботи в команді, професійної взаємодії з колегами;
- виховання толерантності та терпимості до іншої точки зору, уміння добирати вагомі аргументи, аби переконати одногрупників у власній правоті;
- формування знань про майбутню професію та формування професійних навичок;
- підняття на рівень усвідомленої компетентності студента [8, с. 42].

Як приклад ефективності застосування інтерактивних методів навчання майбутніх редакторів можна розглянути метод аналізу ситуацій (англ. – «case-studi»). Це метод проблемно-ситуаційного аналізу, заснований на навчанні через вирішення конкретних завдань – ситуацій. Цей метод навчання удосконалює навички роботи з інформацією: вироблення умінь формулювати

питання й запити, осмислення значень деталей, описаних у ситуації, аналізу та синтезу висловлених аргументів, оцінки альтернатив, уміння слухати та розуміти оточуючих, що для майбутнього редактора є важливим з точки зору роботи з джерелами інформації як невід'ємної частини інформаційної компетентності. Результатом застосування методу є не лише знання, але й навички професійної діяльності. Саме ця особливість методу аналізу ситуацій, на думку Ю. Билиної, якнайкраще підходить для формування у студентів аксіологічного аспекту інформаційної компетентності та розуміння ролі етичної поведінки під час роботи з інформаційними джерелами, відбору та оброблення інформації [8, с. 44].

При підготовці майбутніх видавців і редакторів необхідно звернути увагу на особливу ефективність інтерактивного навчання з використанням мультимедійних технологій, що відкривають нові можливості для проектної діяльності. Мультимедіа – це система комплексної взаємодії візуальних і аудіоефектів під управлінням інтерактивного програмного забезпечення з використанням сучасних технічних і програмних засобів, які об'єднують текст, звук, графіку, фото, відео тощо в одному цифровому відтворенні. Так звана проектна методика навчання вимагає від студентів серйозного ставлення до професійної компетентності й максимально наближає їх до фахової практичної діяльності. У методиці проект розглядається як сукупність певних дій, документів, текстів, призначених для створення реального об'єкта, предмета або теоретичного продукту [266, с. 110–115].

О. Пометун визначає суть інтерактивного навчання «у тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і учень і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють і здійснюють. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації» [188, 50].

Н. Фенько виділяє такі інтерактивні методи в підготовці майбутніх видавничих фахівців:

кооперативного навчання: «Спільний проект», «Алгоритм дій», «Прогнозування»;

колективно-групового навчання: «Мікрофон», «Мозковий штурм», «Асоціативний експеримент»;

ситуативного моделювання: «Рольова гра», «Психологічний фон»;

опрацювання дискусійних питань: «Дискусія», «Дебати».

Основними завданнями застосування інтерактивних методів навчання є:

підвищення мотивації до навчання;

вироблення навичок самостійного пошуку шляхів розв'язання поставлених завдань та обґрунтування прийнятого рішення;

удосконалення навичок швидко відбирати необхідну інформацію;

вироблення навичок роботи в команді, професійної взаємодії з колегами;

виховання толерантності та терпимості до іншої точки зору, уміння добирати вагомі аргументи, аби переконати одногрупників у власній правоті;

формування знань про майбутню професію та формування професійних навичок;

підняття на рівень усвідомленої компетентності студента [285, с.73–75].

Інтерактивне навчання як форма освітнього процесу оптимізує сутність, зміст і структуру педагогічних взаємовпливів.

У контексті інтерактивного навчання можемо розглянути його нову форму – колективне занурення у майбутній фах, на прикладі студентського фестивалю «Видавничий NON STOP» – заходу, започаткованого студентами кафедри видавничої справи КНУКіМ та КНУ ім. Т. Шевченка за підтримки Фондації регіональних ініціатив (ФРІ) з ініціативи завідувача кафедри, доктора наук, професора М. Тимошика. Мета фестивалю – професійне зростання журналістів-початківців, спеціалістів з видавничої справи та редагування, знайомство та налагодження контактів між студентами цього напрямку в Україні [162, с. 83–85]. Занурення у фах, спілкування з видатними спеціалістами галузі

та навчання тривало 48 годин у форматі лекцій, зустрічей з відомими фахівцями, круглих столів, майстер-класів, презентацій, конкурсів, кінопереглядів, буккросингу, виставок, концертів. Усі заходи фестивалю присвячені підвищенню професіоналізму майбутніх медіапрацівників [161].

Професіоналізм медіапрацівника характеризує високу його підготовленість до виконання завдань професійної діяльності, що виявляється в систематичному підвищенні кваліфікації, творчій активності, здатності продуктивно задовольняти вимоги суспільного виробництва і культури, що постійно зростають. Таким чином, усі заходи фестивалю доповнювали навчальний процес, професійно збагачували й працювали на майбутній фах студентів, відповідали їхнім професійним потребам, задовольняли змагальність, адже проходили у формі діалогу [162, с. 83–85].

Під інтерактивністю, передусім, розуміють принцип побудови і функціонування педагогічного, психологічного, комп'ютерного спілкування в режимі діалогу. Реалізуючи технологічні принципи навчання, інтерактивна педагогічна технологія передбачає й інтерактивність комп'ютерних засобів навчання, й інтерактивність організації педагогічного процесу, коли базовим концептуальним положенням визначено навчання на основі інтерактивного спілкування [106]. Як зазначає С. Ткаченко, високий рівень комп'ютерної грамотності — це норма сьогодення, яка не залежить від рівня та напрямку освіти, яку здобула людина. Остання обставина вимагає кардинального перегляду концепту бачення ІКТ передусім системою освіти, яка покликана готувати кваліфікованих фахівців. Новітні технології (комп'ютерні, мережеві, мобільні) повинні активно та оптимально застосовуватися на всіх етапах навчального процесу та рівнях освітньої підготовки з метою системної адаптації людини до ефективного та креативного використання ІКТ для досягнення поставлених цілей у реальному житті [265, с. 79]. За словами дослідника, актуальними є питання інформаційної освіти майбутніх редакторів, для яких робота зі значними масивами інформації є головним у професійній діяльності. Це вимагає обізнаності в доволі широкому спектрі інформаційної

компетентності, зокрема і з практикуму володіння послугами інформаційної мережі Інтернет та її спеціалізованих ресурсів (www, електронна пошта тощо).

Автором проаналізовано соціальні сервіси всесвітньої мережі Web 2.0., що мають доволі широкий діапазон можливостей застосування у педагогічній площині. Так, перша категорія — сервіси загального зберігання медіафайлів. До них належать підкатегорії зберігання фото, графіки, схем (Flickr (<http://flickr.com>), Panoramio, Flamber), презентацій (Sketch, Spresent, Zoho), відео (YouTube (<http://youtube.com>); Соціальна сага; Відеоблог), документів (книг) (Skribt) та аудіозаписів (Підкасти, Інтернет радіо). Вони призначені для вільного зберігання користувачем різних видів інформації; передбачено зручні способи її класифікації та систематизації, а також вільного доступу до медіафайлів інших користувачів, що відкриває широкі можливості для цілеспрямованого та ефективного пошуку навчальних матеріалів як студентами, так і викладачами; засобами даних сервісів відкриваються широкі перспективи організації спільної навчальної діяльності, на базі якої можна легко реалізовувати групові та проектні технології навчання студентів, що своєю чергою розвиває такі вкрай необхідні для майбутніх редакторів особистісні якості як комунікабельність, креативність, толерантність та вміння працювати в команді над спільним медіапродуктом.

Наступна категорія – сервіси створення та редагування спільних групових документів. Це, насамперед, блоги та технологія Wiki-Wiki (<http://uk.wikipedia.org>). Основним функціональним призначенням цих сервісів є: надання користувачеві можливості створення нотаток та подальшого їх вільного зберігання на віддаленому сервері у вигляді поміток віртуального щоденника та анотування іншими користувачами (блоги); спільне створення інформаційним співтовариством мереживних інтегрованих документів з можливістю вільного редагування будь-якими користувачем сервісу будь-якого субдокумента (Wiki-Wiki). У педагогічній практиці ця категорія сервісів може активно використовуватись як платформа для віртуальної підтримки студентських конференцій, круглих столів, медіапідтримки веб-проектів. Також

їх можна використовувати для технічної Інтернет-підтримки спільної (групової) реалізації електронних енциклопедій, довідників, комплексів творчих робіт.

Соціальні пошукові системи (Google, Rollio, Swicki) дають можливість здійснювати різнорівневий пошук медіаконтенту. Крім того, в деяких з них передбачено можливість інтеграції пошукового механізму в користувацькі інтерфейси. Ці сервіси є надійними засобами пошуку необхідної інформації (до прикладу, навчальних матеріалів) у величезному гіперпросторі мережі Інтернет. Вони можуть однаковою мірою використовуватись як викладачем, так і студентом.

Сервіси спільного зберігання закладок (Delicious, Rumark) призначені для групової систематизації спеціальних тегів-закладок – посилань на цікаві та важливі ресурси мережі. У педагогічній площині варто використовувати як електронний тематичний каталог, яким можна користуватися з будь-якої точки доступу до мережі, що значно підвищує мобільність даного способу каталогізації.

Ми погоджуємося з С. Ткаченком, що вищезазначені аспекти відкривають нові перспективи використання сервісів Web 2.0 у педагогічній діяльності загалом та в системі підготовки редакторів зокрема. Основними перевагами застосування цих технологій є вільний доступ до них, відкритий та демократичний характер співпраці з іншими користувачами даних ресурсів, широкий арсенал програмно-технічних можливостей для роботи з найрізноманітнішими видами медіаконтенту. За умов оптимальної організації навчального процесу з використанням соціальних сервісів Web 2.0 перед майбутніми редакторами відкривається можливість реалізувати себе в площині практичної масмедійної діяльності (створення електронних видань, участь у форумах, конференціях, online-дискусіях) [265, с. 78–80].

Сьогодні гостро постає питання інформаційної освіти майбутніх редакторів, для яких робота з великим обсягом інформації є головним у професійній діяльності. Редактор нині – це не просто висококваліфікований спеціаліст, який працює з інформацією в найрізноманітніших її видах, а й

фахівець, який володіє практичними навичками отримання інформації та подальшої трансформації у вигляді, оптимальному для використання.

Таким чином, медіаосвіта відіграє важливу роль у професійній підготовці сучасних спеціалістів, зокрема редакторів. Завдання медіаосвіти у професійному становленні майбутніх спеціалістів визначаються потребою виховання у них медіакультури, оволодіння уміннями і навичками критичного аналізу, а також використання медіа у професійній сфері.

Варто також звернути увагу і на медіакомпетентність як складову професійної компетентності редактора. Класифікацію показників медіакомпетентності особистості надає О. Федоров:

Мотиваційний – мотиви контакту з медіа та медіатекстами: жанрові, тематичні, емоційні, гносеологічні, гедоністичні, психологічні, моральні, інтелектуальні, естетичні, терапевтичні та ін.

Контактний – частота контакту із засобами масової інформації та творами медіакультури (медіатекстами).

Інформаційний – знання термінології, теорії та історії медіакультури, процесу масової комунікації.

Перцептивний – здібність до сприйняття медіатекстів. Інтерпретаційний – уміння критично аналізувати процес функціонування медіа в соціумі і медіатексти різних видів і жанрів на основі певних рівнів розвитку медіасприйняття і критичного мислення.

Практико-операційний (оцінний) – вміння вибирати ті чи інші медіа та медіатексти, створювати й розповсюджувати власні медіатексти, уміння самоосвіти в медійній сфері.

Креативний – наявність творчого начала в різних аспектах діяльності, пов'язаної з медіа.

Інтерпретаційний – уміння інтерпретувати, аналізувати медіатексти на основі певного рівня медіа сприйняття [277, с. 44].

Професійна компетентність науковцями розглядається як оволодіння теоретичними та практичними навичками під час навчання у вищому

навчальному закладі. Засвоюючи ту чи іншу спеціальність, майбутній спеціаліст має володіти такими базовими якостями, як здатність вирішення професійних завдань із використанням інформаційно-комунікаційних технологій і соціально-правові основи поведінки особистості в громадському суспільстві.

З іншого боку, важливим фактором під час підготовки компетентного спеціаліста є підготовка в галузі сучасних інформаційних та комунікаційних технологій, які дозволяють розглядати їх як основу для формування професійних знань та умінь. У зв'язку з цим формуванню професійної компетентності майбутнього спеціаліста, системі його навчання, а також формуванню культури самостійного та креативного мислення повинно бути приділено значну увагу [313, с. 96].

На нашу думку, медіакомпетентність редактора нині є важливою складовою його професійних умінь та компетентності. Медіакомпетентність редактора – це сукупність його знань, здібностей та умінь, що сприяють відбору, використанню, критичному аналізу, оцінці інформації, а також її створенню та передачі під час професійного опрацювання творів різних видів, форм і жанрів, у тому числі й медіапродукції.

Медіакомпетентний редактор може використовувати різноманітні джерела, канали та засоби інформації у професійній діяльності. Він розуміє, коли та яка саме інформація потрібна, з якою метою і для яких цілей її можна використати, а також де і як її можна отримати. Оскільки до професійних обов'язків редактора входить опрацювання значних обсягів інформації та перевірка її на повноту, достовірність, доступність і доречність, він повинен знати, хто саме її створює та розповсюджує, мати уявлення про те, які ролі та функції відіграють засоби масової інформації та інші постачальники інформації.

Медіакомпетентний редактор може аналізувати повідомлення, що транслюють медіа, виявляти достовірність отриманої та створеної інформації за різноманітними критеріями. Медіакомпетентність редактора передбачає не лише володіння ним комунікаційними та інформаційними технологіями, а й

включає навички критичного мислення, інтерпретації інформації, уміння працювати з будь-якими джерелами інформації (усними, письмовими, електронними тощо) та видами інформаційних ресурсів [42].

Під впливом інформатизації суспільства, звичайно, змінюються і форми навчання майбутніх спеціалістів. Освіті часів Радянського Союзу властиві були однакові форми навчання.

Радянська однолінійна структура навчання у ВНЗ передбачала студії упродовж 5 років (6 – для медичних спеціальностей) без проміжних стадій, державні экзамени, написання і захист дипломної роботи з отриманням (у разі успіху) документа з назвою «диплом спеціаліста», який мав і академічний (давав право вступу на докторські студії), і професійний (право виконувати певну роботу) кваліфікаційний зміст. П'ятирічні програми підготовки спеціалістів залишаються перехідною формою організації навчання у ВНЗ.

Основними видами навчальних занять були на той час: лекції, лабораторні, практичні, семінарські заняття, консультації, самостійна робота, курсовий проект, курсова робота, практика.

Лекція – основний вид навчальних занять, призначених для викладення теоретичного матеріалу, тематика лекцій визначалася робочою програмою навчальної дисципліни. Лекції проводилися лекторами – професорами і доцентами, а також провідними науковими працівниками та спеціалістами, запрошеними для читання лекцій.

Лабораторне заняття – вид навчального заняття, на якому студент під керівництвом викладача проводив натурні або імітаційні експерименти чи дослідження з метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень, набував практичних навичок роботи з лабораторним обладнанням, оснащенням, обчислювальною технікою, вимірювальною апаратурою, оволодівав методикою експериментальних досліджень у конкретній предметній галузі та обробки отриманих результатів. Лабораторні заняття проводилися в спеціально оснащених навчальних лабораторіях з використанням обладнання, пристосованого до умов навчального процесу (лабораторних макетів, установок

та ін.), або в умовах реального професійного середовища (на підприємстві, в наукових лабораторіях тощо).

Практичне заняття – вид навчального заняття, на якому студенти під керівництвом викладача шляхом виконання певних відповідно сформульованих завдань закріплювали теоретичні положення навчальної дисципліни і набували вмінь та навичок їх практичного застосування. Практичні заняття проводилися в аудиторіях або в навчальних лабораторіях, оснащених необхідними технічними засобами навчання, обчислювальною технікою тощо.

Семінарське заняття – вид навчального заняття, на якому викладач організовує дискусію з попередньо визначених проблем. На підставі індивідуальних завдань (рефератів) студенти готували тези виступів з цих проблем. Семінарські заняття проводилися в аудиторіях або навчальних кабінетах, як правило, з однією академічною групою.

Консультація – вид навчального заняття, на якому студент отримував від викладача відповіді на конкретні питання або пояснення окремих теоретичних положень чи їх практичного використання. Під час підготовки до екзаменів (семестрових, державних) проводилися групові консультації. Протягом семестру консультації з навчальних дисциплін проводяться за встановленим кафедрою розкладом.

Самостійна робота студента була основним засобом засвоєння навчального матеріалу у вільний від аудиторних занять час, і включала: опрацювання навчального матеріалу, виконання індивідуальних завдань, науково-дослідну роботу.

Курсовий проект з навчальної дисципліни – це творче індивідуальне завдання, кінцевим результатом виконання якого була розробка нового продукту (пристрою, обладнання, технологічного процесу, механізму, апаратних і програмних засобів тощо (або їх окремих частин). Курсовий проект містив розрахунково-пояснювальну записку, креслення та інші матеріали, які визначаються завданням на курсове проектування, виконувався студентом самостійно під керівництвом викладача протягом визначеного терміну в

одному семестрі згідно з технічним завданням на основі знань та умінь, набутих з даної та суміжних дисциплін, а також матеріалів промислових підприємств і науково-дослідних установ, патентів тощо.

Курсова робота – індивідуальне завдання, яке передбачає розробку сукупності документів (розрахунково-пояснювальної або пояснювальної записки, при необхідності – графічного, ілюстративного матеріалу) та є творчим або репродуктивним рішенням конкретної задачі щодо об'єктів діяльності фахівця (пристроїв, обладнань, технологічних процесів, механізмів, апаратних та програмних засобів, або їх окремих частин; економічних, соціальних, лінгвістичних проблем тощо), виконаним студентом самостійно під керівництвом викладача згідно із завданням, на основі набутих з даної та суміжних дисциплін знань та умінь.

Практика була необхідним компонентом підготовки фахівців певного освітньо-кваліфікаційного рівня. Мета практики – оволодіння студентами методами, формами організації та знаряддями праці в галузі їх майбутньої професії, формування у них професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних виробничих умовах, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності.

Залежно від конкретної спеціальності та цілей практика була навчальна та виробнича. За змістом програми практики – конструкторська, асистентська тощо.

Заключною ланкою практичної підготовки була переддипломна практика студентів, у процесі якої реалізувалося завдання дипломного проекту (роботи). Звіт з практики захищався студентом перед комісією, яка призначалася на кафедрі. Студенту, який не виконав програму практики з поважних причин, могло бути надано право проходження практики повторно. Студент, який отримав незадовільну оцінку з практики, відраховувався з університету [299].

Кабінетом Міністрів затверджено національну програму «Освіта» («Україна – XXI століття»), метою якої є піднесення вітчизняної освіти до

світового рівня. Нею передбачено реорганізацію існуючої системи освіти з урахуванням політичних, економічних і духовних змін у суспільстві, створення гнучкої системи підвищення кваліфікації та перепідготовки працівників, створення навчальних закладів майбутнього: університетських комплексів, профільних академій, регіональних університетів, мережі коледжів, ліцеїв, гімназій, шкіл тощо [150].

Сучасні світові стандарти в галузі освіти передбачають підготовку висококваліфікованих спеціалістів, здатних інтегрувати теоретичні знання і практичні уміння в цілісну систему, володіти новими технологіями тощо.

Одним із шляхів модернізації освітньої системи постає упровадження в навчальний процес ВНЗ інноваційних педагогічних технологій. Інновація педагогічного процесу означає уведення нового в зміст і форми навчання, в організацію спільної діяльності учасників навчального процесу. На допомогу класичним технологічним аспектам приходять нові, зокрема, інтерактивні технології навчання.

Під інтерактивністю, передусім, розуміють принцип побудови і функціонування педагогічного, психологічного, комп'ютерного спілкування в режимі діалогу [106].

Так, англійські автори Ф. Персивал і Г. Еллінгтон визначають технологію навчання як «більш ретельне подання всіх аспектів побудови ситуацій навчання», що передбачає «застосування будь-яких методів і технік навчання, які є найбільш адекватними для досягнення цілей, поставлених перед тими, хто навчається». Її роль вони бачать в «наданні допомоги у всьому підвищенні ефективності процесу навчання» [335].

Інтерактивні технології навчання О. Пометун, Л. Пироженко поділили на чотири групи: парне навчання (робота студента з викладачем чи однолітком один на один), фронтальне навчання, навчання у грі, навчання у дискусії.

Кооперативна (групова) навчальна діяльність – це форма (модель) організації навчання студентів у малих групах об'єднаних спільною навчальною метою. За такої організації навчання викладач керує роботою кожного студента

опосередковано, через завдання, якими він спрямовує діяльність групи. Кооперативне навчання відкриває для студентів можливості співпраці зі своїми ровесниками, дає змогу реалізувати природне прагнення кожної людини до спілкування, сприяє досягненню особистостями вищих результатів засвоєння знань і формування вмінь. Така модель легко й ефективно поєднується із традиційними формами та методами навчання і може застосовуватися на різних етапах навчання. До групового (кооперативного) навчання можна віднести: роботу в парах, ротацийні трійки, «Два-чотири-всі разом», «Карусель», роботу в малих групах, «Акваріум».

До фронтальних технологій інтерактивного навчання відносять такі, що передбачають одночасну спільну роботу всього колективу. Це і обговорення проблеми у загальному колі (її застосовують з іншими технологіями), і «Мікрофон» (надається можливість кожному сказати щось швидко, по черзі, висловити свою думку чи позицію), і незакінчені речення (поєднується з вправою «Мікрофон»), і «Мозковий штурм» (відома інтерактивна технологія колективного обговорення, широко використовується для прийняття кількох рішень з конкретної проблеми), і «Навчаючи-вчуся», і «Ажурна пилка», і «Case-метод», і «Дерево рішень».

До технологій навчання у грі відносяться імітації, рольові ігри, драматизація. Учасники навчального процесу, за ігровою моделлю, перебувають в інших умовах, ніж у традиційному навчанні. Учасникам надають максимальну свободу інтелектуальної діяльності, що обмежується лише конкретними правилами гри. Студенти самі обирають свою роль у грі; висувуючи припущення про ймовірний розвиток подій, створюють проблемну ситуацію, шукають шляхи її розв'язання, покладаючи на себе відповідальність за обране рішення. Викладач в ігровій моделі виступає як: інструктор (ознайомлення з правилами гри, консультації під час її проведення), суддя-рефері (коригування і поради стосовно розподілу ролей), тренер (підказки студентам з метою прискорення проведення гри), головуючий, ведучий (організатор обговорення). Як правило ігрова модель навчання має 4 етапи:

- орієнтація (введення слухачів у тему, ознайомлення з правилами гри, загальний огляд її перебігу);
- підготовка до проведення гри (ознайомлення зі сценарієм гри, визначення ігрових завдань, ролей, орієнтовних шляхів розв'язання проблеми);
- основна частина – проведення гри;
- обговорення [188, с. 42].

Технології навчання у дискусії є важливим засобом пізнавальної діяльності студентів у процесі навчання, тому що дискусія – широке публічне обговорення спірного питання. Досвід використання дискусії у навчанні дає змогу сформулювати деякі головні організаційно-педагогічні підвалини, які є спільними для будь-яких різновидів дискусії:

- проведення дискусії необхідно починати з висунування конкретного дискусійного питання (тобто такого, що не має однозначної відповіді і передбачає різні варіанти розв'язання, зокрема протилежні);
- не слід висувати питання на кшталт: хто правий, а хто помиляється в тому чи іншому питанні;
- у центрі уваги має бути ймовірний перебіг дискусії (Що було б можливим за того чи того збігу обставин? Що могло статися, якби..? Чи були інші можливості, способи, дії?);
- усі вислови учнів мають стосуватися обговорюваної теми;
- учитель має виправляти помилки неточності, яких припускаються учні, та спонукати учнів робити те саме;
- усі твердження учнів мають супроводжуватись аргументацією, обґрунтуванням, для чого учитель ставить питання на зразок: «Які факти свідчать на користь твоєї думки?», «Як ти міркував, щоб дійти такого висновку?»;
- дискусія може вирішуватись як консенсусом (прийняттям узгодженого рішення), так і збереженням існуючих розбіжностей між її учасниками [188, с. 48].

Дискусія сприяє розвитку критичного мислення, дає змогу визначити власну позицію, формує навички відстоювання своєї особистої думки, поглиблює знання з даної проблеми. Такі технології є досить цікавими для сучасної школи. До них відносять: «Метод ПРЕС», «Обери позицію», «Зміни позицію», «Безперервна шкала думок», «Дискусія», «Дискусія в стилі телевізійного ток-шоу», «Дебати» [188, с. 50].

Ми погоджуємося зі словами М. Кадемії, що нові запити суспільства ХХІ сторіччя висунули відповідні вимоги до підготовки майбутніх компетентних фахівців, що і зумовило потребу в пошуку і впровадженні нових сучасних технологій навчання, а це, у свою чергу, – інтерактивних форм навчання на всіх рівнях освіти.

У підготовці майбутніх фахівців склалася усталена система підготовки кадрів, в якій використовуються традиційні форми проведення занять: лекції, практичні заняття, лабораторні роботи, консультації, заліки, екзамени, різноманітні форми позааудиторної роботи.

У зв'язку з переходом на компетентнісну основу в підготовці майбутніх фахівців виникає потреба у зміні технологій, форм і методів проведення занять, що дозволить уникнути наслідків наявної суперечності між теоретичною підготовкою й ефективністю практичної роботи фахівців. Це і зумовило необхідність розроблення і використання інноваційних технологій навчання в підготовці компетентних фахівців [87, с. 125].

Так, АУП за підтримки Міністерства закордонних справ ФРН оголосив у вересні 2014 р. набір видавців, редакторів та топ-менеджерів друкованих видань для участі в тренінгу «Менеджмент та маркетинг газет». Під час тренінгу учасники отримають необхідні знання і навички в сфері газетного менеджменту та маркетингу, а саме: газета як продукт, аудиторія видання, бізнес-планування, менеджмент персоналу, менеджмент редакції, рекламний менеджмент, менеджмент поширення, маркетинг. У процесі тренінгу учасники ознайомилися з прикладами ефективного медіа-бізнесу в українській та

німецькій пресі. На тренінг було запрошено викладача з ФРН Вернера Д'Інка – видавця газети «Франкфуртер Алльгемайне Цайтунг».

Майстер-клас Вернера Д'Інка дозволив не лише зрозуміти засадничі принципи роботи німецьких мас-медіа, а й порівняти їх з українськими реаліями, стандартами тощо; Вадима Балицького – директора з розвитку проектів Центру «Видавець&Редактор», медіаконсультанта, топ-менеджера, співавтора і розробника інформаційної і графічної моделі провідних українських газетних брендів «Газета по-киевски», «День», «Галицькі контракти», «Всеукраинские ведомости» та інших; Валерія Іванова – президента Академії Української Преси, професора, доктора філологічних наук; Сергія Чернявського – медіатренера, консультанта з газетного бізнесу, члена Ради директорів Української асоціації видавців періодичної преси, працював директором по маркетингу і збуту в «Газете по-киевски», виконавчим директором «Авизо», керівником друкованих проектів в видавництві «Інфотера» [19].

Оскільки розвиток новітніх технологій суттєво коригує підготовку журналістів у ВНЗ, зокрема в бік опанування цифрових технологій, то тут насамперед важливі для майбутнього фахівця мас-медіа тренінги від «Інтерньюз Нетворк». Зокрема, організацією було проведено тренінг для групи редакторів та менеджерів регіональних друкованих ЗМІ, які планують перехід своїх редакцій до конвергентних ньюзрумів; тренінг, присвячений інструментам відео та аудіо в роботі журналіста; семінар «СМИ и Twitter: новый этап развития». Ці заходи дозволяють показати учасникам тренінгу можливості застосування таких інструментів, як твіттер, блогосфера й навчити використовувати їх у професійних цілях, реєструвати й ефективно використовувати хетч-теги, робити й розміщувати репортажі, здійснювати моніторинг соціальних мереж, підвищити ефективність роботи з блогами, а саме цим аспектам у вузівській програмі віддано не так і багато часу.

«Інтерньюз Нетворк» запропонував Зимові та Літні школи – 7-денний курс із застосуванням можливостей нових медіа відповідно до реалій медіаринку. Як

і в заходах АУП, значну роль у таких проектах відіграє журналістська «соціалка»: тренінги щодо коректного використання даних соціологічних опитувань під час виборчої кампанії, щодо роботи в економічній та діловій журналістиці, тренінг з фандрайзингу. Якщо зважити, що в новітній вузівській програмі підготовки журналістів присутні такі курси, як «Жанри в Інтернеті», «Новітні медіа», «Організація роботи віртуальної редакції», «Веб-дизайн», то очевидно те, що подібні семінари та тренінги значно розширювали б практичні навички та вміння студентів.

Як і АУП, МГО Інтерньюз-України використовує в навчальній роботі майстер-класи від відомих медіафахівців: це Андрій Куликов «Виробництво та верстка теле- і радіоновин», Олександр Мартиненко «Робота інформаційного агентства. Інтернет-журналістика», Едді Стартап і Девід Тай «Тренінг для фахівців теле- і радіоринку».

Ще одна журналістська організація – Інститут медіаправа – проводить спеціалізовані семінари-тренінги, в основному, з тих курсів, які дають майбутнім журналістам знання своїх прав та обов'язків у щоденній роботі. Це дуже важливо, адже знання законодавства, що не раз наголошувалося дослідниками, в українських журналістів досить побіжне. Тому їй приділяється більша увага основам правового функціонування мас-медіа – через уведення у навчальний процес у вишах курсу «Медіа-право». У цьому плані цінні навчальні семінари для викладачів факультетів журналістики на тему «Мас-медіа та судова система» та з питань доступу до публічної інформації. Інститутом медіа-права були проведені тренінг зі стратегічного ведення судових процесів щодо захисту права на свободу вираження поглядів та доступу до інформації, семінар-тренінг для журналістів із правових питань щодо висвітлення виборчого процесу й судових позовів проти ЗМІ, цикл тренінгів на тему «Організація доступу до інформації в органі влади», тренінг на тему «ЗМІ та вибори: правове регулювання висвітлення виборчого процесу», семінари «Висвітлення діяльності органів судової системи, судової реформи та судових процесів», «Упровадження Європейської Конвенції про транскордонне

телебачення в Україні», «Висвітлення у ЗМІ виборчих кампаній: європейські стандарти», «Практичні аспекти впровадження норм Європейської конвенції про транскордонне телебачення», «Узгодження українського медіазаконодавства з європейськими стандартами, визначеними у Європейській конвенції про транскордонне телебачення та Директиві ЄС про аудіовізуальні послуги», а також експертний семінар щодо концентрації медіа-власності, організовано Міжнародну літню школу медіа-права [19].

Варто звернути увагу і на тренінги Міжнародної громадської організації «Інтерньюз -Україна», які проводять Ігор Куляс та Олександр Макаренко. Як підсумок проведених тренінгів з'явився практичний посібник «Ефективне виробництво теленовін: стандарти інформаційного мовлення; професійна етика журналіста-інформаційника».

У посібнику розглядаються базові поняття журналістики: стандарти інформаційного мовлення та етичні засади професії журналіста. На реальних прикладах з практики західної журналістики і з часів становлення новітньої української інформаційної журналістики автори аргументують ключові засади роботи журналіста-новинника. У посібнику також глибоко розглядається таке явище, як цензура у телевізійних новинах, даються численні рецепти спротиву цензурі. Основою для посібника стали численні тренування, що їх проводили автори упродовж 2002–2006 рр. для українських журналістів та журналістів СНД [117].

Як приклад роботи можна навести професійні стандарти інформаційного мовлення, почуті автором публікації «Професійні стандарти інформаційної журналістики» на сайті «Четверта влада» В. Торбічем, на тренінгу «Журналістські розслідування» у 2007 році від медіа-тренерів МГО «Інтерньюз-Україна» І. Куляса та О. Макаренка.

Як зазначає В. Торбіч, автори пояснюють, що таке стандарти і для чого вони потрібні на прикладі цвяхів. Всі знають, що таке цвяхи і як вони виглядають, а також всі знають, що цвяхи металічні та рівні. Але уявіть, що вам

запропонують цвяхи у формі штопора, змійки, або цвяхи зі скла чи тіста – порівнюють автори.

Будь-який товар чи будь-яка річ має певний перелік ознак, які вирізняють його з-поміж усіх інших речей. Саме такі ознаки автори посібника і називають стандартами. Так само є стандарти інформаційної журналістики:

1. Оперативність подачі інформації.

Означає, що будь-яка інформація має бути подана чимшвидше (у найближчому випуску новин, номері газети чи на інформаційному сайті) у якнайдосконалішому форматі.

2. Точність подачі інформації.

Передбачає насамперед точне відтворення фактів, точне цитування суб'єктивних висловлювань, неспотворену картинку, закадровий текст, що відповідає картинці, коректне використання архіву і обов'язкове його титрування, наявність інтершуму, ретельну перевірку назв, імен, цифр і виключних понять, виправлення своїх помилок.

3. Повнота інформації.

Стандарт повноти або вичерпності інформації передбачає, що в кожному журналістському матеріалі має бути відповідь на основні запитання, які розкривають суть новин (Що? Хто? Де? Коли? Як? – для журналістських розслідувань додатково – Чому? Які наслідки?). Викладені всі вагомні деталі і важливі контексти, подана повноцінна картинка з місця події, пояснені цифри і подана вся необхідна фоновіа інформація.

4. Збалансованість.

Чіткий виклад позицій усіх сторін будь-якого конфлікту, а за необхідності й аргументації цих позицій, усіх точок зору на неоднозначне питання, виклад експертних оцінок.

5. Відокремлення фактів від коментарів та оцінок журналіста.

6. Достовірність інформації.

Подаючи будь-яку інформацію, журналісти повинні чітко посилатися на те джерело, з якого її отримали, а посилаючись на анонімне джерело, бути переконаними в його добросовісності та порядності.

7. Простота подачі інформації.

Зрозуміла, чітка, як слід розкадрована картинка. Проста та зрозуміла розмовна мова. Пояснення всіх складних слів та понять. Спрощення та пояснення цифр шляхом порівняння. Уникання задовгих синонімічних рядів.

Ще порада авторів посібника: Журналіст не повинен усе брати на віру, навпаки, він має до всього ставитись зі зваженим скептицизмом.

Ще автори зазначають: «Попри відмінності у специфіці всі ці стандарти є чинними і придатними як для телебачення і радіо, так і для газети чи інтернет-видання. Ці стандарти вигадали не автори цього посібника і не «Інтерньюз-Україна», вони формувалися десятиліттями реальним практичним досвідом передових західних мас-медіа. А новий український досвід лише підтверджує цінність цих стандартів для професіоналів» [267].

Спеціальність «Видавнича справа та редагування» стрімко розвивається в цілковито відмінних від попередніх умовах ствердження нових інформаційних технологій, без оволодіння якими годі говорити про професійне створення високоякісного і конкурентоздатного видавничого продукту. Сьогодні не можна буквально користуватися практично жодним підручником, який був створений бодай п'ять-десять років тому. Створення посібників, підручників, навчально-методичних комплексів з нормативних дисциплін є завданням номер один, адже методичне забезпечення спеціальності на даний момент, на нашу думку, є недостатнім.

Цікавою для підготовки фахівців є і Програма «Інтернет семінари (вебінари) у навчальній діяльності». Метою курсу є навчання технології практичного використання вебінарів у навчальній діяльності викладача, основними завданнями: засвоїти базові теоретичні відомості про технологію вебінарів, вимоги до технічного оснащення, методичні основи проведення вебінарів; здобути навички – планування, підготовки та проведення навчальних

вебінарів; опанувати методику використання вебінарів як середовища підтримки дистанційного навчання та як елемент електронної підтримки очних форм навчання (лекцій, семінарів, консультацій), а також створення бібліотеки записів вебінарів» [див. табл. 3.1].

Після закінчення інтернет-семінару слухачам пропонується виконати випускню роботу, що включає:

розроблення плану вебінара зі свого навчального предмету;

підготовку матеріалів вебінару;

підготовку вебінару; проведення пробного вебінару;

захист вебінару;

та захист вебінару (курсової роботи), що включає:

аналіз відеозапису свого вебінару слухачем;

аналіз відеозапису вебінару Віртуальною комісією (три особи з числа групи, що навчається);

аналіз вебінару викладачем (ами);

виставляння оцінок за окремими параметрами вебінару.

Навчання за обраною програмою відбувається в два етапи:

I етап – аудиторні заняття – 3-4 тижні – 2-3 рази на тиждень;

II етап – самостійна робота, підготовка випускної роботи з консультаціями викладача – до 3-х тижнів.

Загальний обсяг програми навчання складає 108 акад. годин (3 кредити ECTS). Після успішного закінчення навчання слухачі отримують свідоцтво про підвищення кваліфікації.

Аудиторні заняття включають такі теми:

Таблиця 3.1

Аудиторні заняття

№ з/п	Теми занять	Розподіл часу			
		К-сть годин	Лекції	Тренінги	Тематичні дискусії
1	Вступ. Огляд курсу. Постановка завдань. Вебінари. Опис технології. Функціональні можливості. Технічні та технологічні обмеження. Перегляд демо вебінарів. Огляд віртуального класу	4	2		2
2	Планування та підготовка вебінару. Визначення необхідних матеріалів. Заходи до початку вебінару	4	4		
3	Підготовка матеріалів до вебінару	8	2	4	
4	Методика використання вебінарів у навчальному процесі: лекція, семінар, консультація, дистанційний курс, проектна робота, конференція	4	2	2	
5	Розроблення методики проведення вебінару	6	2	4	
6	Заходи після проведення вебінару	2	2		
7	Система управління організації і проведення вебінарів. Налаштування технічних засобів (аудіо, відео). Запис вебінару.	4	2	2	
8	Аналіз типових проблем та помилок в організації та проведенні вебінарів	4	2		2
9	Огляд інших платформ та систем проведення вебінарів	4	4		
10	Проведення залікових вебінарів	4	4		
	Усього:	44	26	12	6

Програмою передбачено самостійну роботу, консультації та випускню роботу для розроблення та проведення власного вебінару» [196] [див. табл. 3.2].

Таблиця 3.2

Самостійна робота, консультації, випускна робота
Розроблення та проведення власного вебінару

№ з/п	Теми занять	Розподіл часу
1	Розроблення плану вебінару	4
2	Розроблення презентації та інших навчальних матеріалів для вебінару	8
3	Створення та апробація вебінару	8
4	Проведення навчального вебінару та збереження його запису	4
5	Аналіз результатів вебінару віртуальною комісією	2
6	Підготовка звіту та захист роботи	2
	Усього:	28

У затвердженій Указом Президента України від 17 квітня 2002 р. (№ 347/2002) Національній доктрині розвитку освіти висловлюється впевненість у тому, що реалізація її забезпечить перехід до нового типу гуманістично-інноваційної освіти, що сприятиме істотному зростанню інтелектуального, культурного, духовно-морального потенціалу особистості та суспільства, зростання самостійності і самодостатності особистості, її творчої активності, що зміцнить демократичні основи громадянського суспільства і прискорить його розвиток. Освіта, здобута в Україні, стане

конкурентоспроможною в європейському та світовому освітньому просторі, а людина – захищеною і мобільною на ринку праці [150].

Проблеми, що виникли в національній системі освіти в кінці ХХ – на початку ХХІ століття, мають загальносвітовий контекст, тому вирішення цього багатопланового завдання неможливе без урахування світових тенденцій розвитку університетської освіти. Аналіз таких тенденцій дає можливість виділити ряд найважливіших. Це – фундаменталізація, випереджальний характер та індивідуалізація навчальної діяльності та усієї системи освіти. Безумовно, фундаменталізація та індивідуалізація просвітницької діяльності неможливі без розробки нової генерації навчальних програм, які повинні відображати зміст дисциплін і всю технологію оволодіння знаннями.

Сучасний етап розвитку науково-технічного прогресу створює передумови для активного впровадження інтерактивних методів у процес підготовки фахівців із видавничої справи та редагування, активізації мотиваційних начал для реалізації можливостей студента під час навчання. Існує значна кількість різнопланових концептуальних підходів для визначення суті інтерактивних методів навчання, проте їх загальною особливістю є розуміння стилю навчання як моделі специфічного ставлення до процесу навчання. Функції викладача під час проведення інтерактивних занять полягають у спрямуванні діяльності студентів на досягнення поставлених цілей [313, с. 126–131].

1991 року зміни, пов'язані з проголошенням незалежності України, торкнулися і навчальних закладів – ліквідовувались одні та створювались інші кафедри, окремі гуманітарні дисципліни вилучались з навчального плану і замінювались новими. Зазнала змін також і технологія поліграфічного виробництва, що вимагало створення нових спеціальностей і поновлення матеріальної бази Українського поліграфічного інституту ім. Івана Федорова; для нових дисциплін, що вводилися до навчального процесу, необхідно було готувати методичне забезпечення. Зміни спричинилися і до появи нових напрямів підготовки спеціалістів: «Видавничо-поліграфічна справа»,

«Маркетинг», «Інженерна механіка», «Облік і аудит», «Товарознавство», «Електронні видання» та інші. Зрозуміло, що зміна напрямів підготовки спеціалістів викликала реформування структурних підрозділів. На базі факультету поліграфічної технології створено факультет видавничо-поліграфічної інформаційної технології, механічний факультет реформується у факультет комп'ютерної поліграфічної інженерії, економічний факультет стає факультетом економіки і організації книжкової справи. На комерційній основі в інституті працює факультет перепідготовки і підвищення кваліфікації, створений на базі факультету підвищення кваліфікації керівних працівників та спеціалістів видавництва, поліграфії та книжкової торгівлі. Створено нові кафедри: охорони праці та екології, прикладної математики, суспільно-гуманітарних наук. У 1993 році в інституті відкрито докторантуру зі спеціальності 05.02.15 «Машини, агрегати і процеси поліграфічного виробництва». У 1994 році Український поліграфічний інститут ім. Івана Федорова перейменовано на Українську академію друкарства (УАД). Тоді ж Державна акредитаційна комісія присвоїла академії найвищий – IV рівень акредитації. 1997 року Львівський поліграфічний технікум став структурним підрозділом Української академії друкарства.

2000 року на пропозицію Кабінету Міністрів Автономної Республіки Крим у Сімферополі відкривається навчально-консультаційний центр академії. 2002 року постановою Кабінету Міністрів України до переліку напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями, було внесено напрям підготовки «Видавничо-поліграфічна справа». Українська академія друкарства успішно пройшла акредитацію та ліцензування за найвищим IV рівнем. До складу академії входило 5 факультетів денної та заочної форм навчання, Кримський інститут інформаційно-поліграфічних технологій, Поліграфічний коледж, підготовче відділення, видавництво «Українська академія друкарства», відділ інформаційного забезпечення, науково-дослідна частина з відповідними науковими лабораторіями та відділом аспірантури і

докторантури, спеціалізована вчена рада з захисту кандидатських і докторських дисертацій, відділ міжнародних зв'язків, навчально-виробничо-експериментальна друкарня, навчально-демонстраційний центр фірми «Гейдельберг» та інші структурні підрозділи.

У результаті реорганізації системи підрозділів Міносвіти УРСР на базі Київського вечірнього факультету Українського поліграфічного інституту імені І. Федорова в 1989 році в структуру КПІ увійшов поліграфічний факультет, який з 6 вересня 2004 перейменованій на Видавничо-поліграфічний інститут. Сьогодні Київський політехнічний інститут – найбільший вищий навчальний заклад України. Одним з перших університетів України НТУУ «КПІ» у вересні 2003 року приєднався до співдружності університетів, які підписали «Велику Хартію Університетів Європи» (Magna Charta Universitatum) [151].

Головним завданням видавничо-поліграфічного факультету Київського політехнічного інституту є якість підготовки випускників, забезпечення їх високої професійної мобільності, попиту на них на ринку праці, працевлаштування і соціального захисту. Якість підготовки майбутніх фахівців вирішується ще на етапі формування контингенту студентів, тому на факультеті чимало зусиль спрямовано на підвищення престижності майбутньої професії та заохочення до навчання молоді.

У 2002 і 2003 рр. значно більше уваги порівняно з минулими роками приділялося відбору здібної молоді в системі доуніверситетської підготовки (СДП). Вона здійснювалася на факультетських курсах, призначених для учнів середніх навчальних закладів та осіб, що вже мають повну середню освіту. Основна мета курсів – проведення занять для поглиблення знань із тих дисциплін, які винесені на вступні випробування; ознайомлення слухачів з історією факультету, його досягненнями, основними напрямками роботи кафедр, лабораторій, наукових підрозділів. За останні 2000-2002 рр. частка слухачів курсів становила 60% від загальної кількості студентів першого курсу.

Час вніс зміни у блок дисциплін, які є обов'язковими для підготовки фахівців видавничої справи, змінилася технологія і техніка видавничої справи. [99, с. 230–236].

У квітні 2007 р. на Колегії МОН України було прийнято рішення про надання НТУУ «КПІ» статусу дослідницького університету, Статут якого затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 21.11.2007 р. № 1332. Постановою Кабінету Міністрів України від 03.02.2010 р. № 76 НТУУ «КПІ» надано статус самоврядного (автономного) дослідницького національного університету. Співпраця зі 100 іноземними університетами-партнерами здійснюється згідно з міжуніверситетськими угодами. Зокрема, створено Спільний українсько-німецький факультет машинобудування з університетом імені Отто фон Геріке (м. Магдебург, Німеччина), розроблено проект з Дрезденським Технічним Університетом щодо подвійного диплома; реалізується також проект зі Середньо-східним університетом (Туреччина) щодо створення студентського мікросупутника і безпілотного літального апарату; в співдружності з Чжедзянським університетом (м. Ханджоу) створений Українсько-китайський центр високих технологій; фірми Siemens, Motorola, Festo відкрили в КПІ свої лабораторії, де ведеться цілеспрямована підготовка фахівців [151].

Нами окреслено особливості підготовки фахівців з видавничої справи та редагування: становлення основ професійної підготовки спеціалістів видавничої справи та редагування в Україні; загострення соціально-економічних і суспільно-політичних процесів у державі, активний пошук працівників освіти інтенсивних шляхів її розвитку, пошук оптимальних варіантів навчальних планів і програм ВНЗ; пошук нових форм професійної підготовки фахівців в умовах наближення освіти України до світових стандартів, запровадження освітніх інновацій та інформаційних технологій, кредитно-модульної системи організації навчання.

Необхідно також проаналізувати і наукові школи, які мають значний вплив на розвиток підготовки фахівців із видавничої справи та редагування.

Наукова школа – творчий колектив дослідників різних поколінь, об'єднаних загальною програмою і стилем дослідницької роботи, які діють під керівництвом лідера.

Головними ознаками наукової школи є: значущість одержаних результатів; високий авторитет у певній галузі науки; оригінальність методики досліджень, спільні наукові погляди; наявність наукових лідерів; висока кваліфікація дослідників, згуртованих навколо провідного вченого [62].

Наукова школа у галузі видавничої справи та редагування організувалася 1967 року – вперше на теренах СРСР в Українському поліграфічному інституті імені І. Федорова відбувся набір студентів на стаціонарне навчання. І хоча тоді окремого напрямку навчання не існувало, а видавнича справа і редагування перебували під крилом журналістики, та кафедра працювала на майбутнє. Назвавши спеціалізацію «Редагування науково-технічної інформації та рекламної літератури», її засновники виокремили два блоки, які через певний час здобули право називатися спеціальностями

Кафедра, яка тоді мала назву кафедри теорії і практики редагування, готувала фахівців саме з видавничої справи, тобто не лише тих, хто професійно втручається в текст, поліпшує його для сприйняття читачами, а й маркетологів, менеджерів, тих, хто вивчають ринок і вміють організувати видавничий процес. Створювали кафедру науковці В. Шпиця, Г. Толстой, С. Гунько, Р. Машталір, М. Феллер, М. Старовойт, В. Рябий, С. Звезжинський. Основу наукової школи редагування склали педагоги і вчителі М. Феллер, І. Квітко, Г. Комков, Н. Бутенко, М. Шевченко, Ж. Ковба, В. Звенигородський [68, с. 8].

Кадри готували філологи М. Шевченко, Н. Бутенко, Н. Трофимович, І. Сиротинський, Г. Леонченко, М. Лисенко, Л. Бондар, та інші; редактори-практики І. Квітко, В. Звенигородський, Г. Комков, І. Єфименко, М. Іваник; фахівці у галузі науково-технічної інформації Ю. Полтораки та реклами Ж. Ковба, М. Йоффе та інші.

Р. Іванченком та М. Феллером було висунуто наприкінці 60-х років ідею про літературне редагування як процес досягнення ефективності твору з огляду на особливості його створення та сприймання [68, с. 8].

Напрямок «Літературне редагування» сформувався у колишньому СРСР, де права автора було обмежено, отже, вся відповідальність за текст покладалася на редактора. Це призвело до запровадження декількох редакторів: політичного, літературного, наукового, а відтак і редагування класифікувалося як політичне, літературне, наукове [258, с. 9].

Від початку створення кафедри у її діяльності чітко окреслилися методологічний, теоретичний, історичний та методичний проблемні комплекси. У цих генеральних напрямках і відбувалося формування навчальних планів, що забезпечували підготовку майбутніх редакторів, і дослідницьких програм, що поступово склалися у поняття «наукова школа» [68, с. 9].

Засадничі принципи редакторського опрацювання тексту вперше розробили Р. Іванченко у своїх працях «Рукопис у редактора» (1967 р.), «Літературне редагування» (1970, 1982 рр.) та М. Феллер у монографіях «Эффективность сообщения и литературный аспект редактирования» (1978 р.), «Структура произведения» (1982 р.), «Стиль и знак» (1983 р.) [68, с. 8].

У 1972 р. викладачі Українського поліграфічного інституту (М. Феллер, І. Квітко та М. Шевченко) опублікували «Довідник коректора». До цього часу він залишається найповнішим україномовним виданням, що описує норми редагування.

Паралельно на кафедрі проводилися дослідження, в яких літературне редагування розглядалося стосовно потреб видавничої підготовки творів різних видів літератури. Так, Н. Зелінська захистила кандидатську дисертацію «Літературна форма наукового тексту в аспекті його редагування» [68, с. 7].

Н. Черниш дослідила реалізацію теоретичних принципів літературного редагування на прикладі діяльності конкретного редактора – М.П. Бажана [314]. Прийоми роботи редактора над термінологією досліджували І.С. Квітко – у 1976 році захистила кандидатську дисертацію «Термин в научном документе»

[98], Е. Огар – у 1996 році захистила кандидатську дисертацію «Українська друкарська термінологія: формування та функціонування» [158].

1992 року в навчальних планах спеціальності «Видавнича справа та редагування» з'явилася дисципліна «Історія редагування в Україні». У 90-х роках, на початку становлення незалежності нашої країни, такої історії не було написано, і науковці УАД упродовж майже 10 років збирали опубліковані, рукописні й архівні документи. Результатом цієї праці став посібник «Видавнича справа та редагування в Україні: постаті і джерела (XIX – перша третина XX ст.)», виданий 2003 року.

У 80-х роках розпочалися дослідження історії та теорії преси, журналістської майстерності (В. Рябий «Актуальні функції демократичної журналістики в Україні»), різних видів літератури на українському матеріалі (Н. Зелінська «Поетика наукового тексту: українська наукова публіцистика XIX – початку XX ст.», Н. Черниш «Українська енциклопедична справа: історія розвитку, теоретичні засади підготовки видань», Е. Огар «Дитяча книга: проблеми видавничої підготовки»; пропаганди книги (П. Якобчук «Пропаганда и реклама общественно-политической книги») [68, с. 9–10].

У 90-ті роки в зв'язку з переходом країни до ринкової економіки відповідно і в підготовці фахівців відбулися певні зміни: перегляд концепції підготовки фахівців з видавничої галузі – спеціальність отримала назву «Видавнича справа та редагування», посилення економічної та маркетингової складової в навчальних планах (І. Мельник, М. Іваник, А. Судин. «Видавничий маркетинг», «Видавничий бізнес»), запровадження комп'ютерних дисциплін (Р. Мервінський), соціології ЗМІ (Ю. Фінклер «Мас-медіа як соціальний інститут: особливості взаємин з владою»), журналістикознавства (М. Романюк, Л. Шеремет), філології (О. Сербенська, І. Капраль). Незважаючи на той факт, що українські та російські науковці інколи видавали спільні книжки, українська школа редагування формувалася відмінно від російської. Російська школа редагування традиційно спиралася на канонізовані вимоги до тексту, зводилася до культури мовлення. Наприклад, М. Сенкевич і М. Феллер

у своїй книзі «Литературное редактирование» зазначають, що у книзі, присвяченій літературному редагуванню, центральне місце належить роботі над мовою і стилем рукопису [68, с. 11].

Українська школа редагування виходила з уявлення про комунікативний акт. Як зазначає М. Феллер, «Потреба виходити у процесі редагування із зіставлення сприймання тексту читачем і створення автором (Р. Іванченко «Літературне редагування») обумовила виділення в творі самостійних і несамостійних мовленнєвих рівнів (М. Феллер «Эффективность сообщения и литературный аспект редактирования», В. Різун «Літературне редагування»), а також використання понять про комунікаційну або інформаційну ситуацію (М. Феллер, Р. Іванченко), уявлення про авторський і читацький контексти» [283, с. 3].

Один із перших українських фахівців у галузі редагування М. Феллер витоки сучасного вчення про комунікативний акт пов'язує з «Риторикою» Арістотеля, який запропонував найпростішу схему комунікативного акту: оратор – промова – слухач. За Арістотелем, слухач є метою всього і, отже, промова (у розумінні Арістотеля – містить водночас не лише «власне промову», а також слухача і оратора, що і робить її тим, що ми називаємо «комунікативний акт») залежить від слухача і являє собою чи не вперше описану в науці систему. У цій системі визначальним є слухач, а особливості – стиль промови визначає серед іншого його «зіпсутість» – нездатність чи небажання сприймати промову так, як хотів би оратор. Необхідність використання спеціальних прийомів у промовлянні, які для Арістотеля виступають як стиль, пов'язана саме з «зіпсутістю» слухача, особливостями його налаштування і свідомості. Риторика Арістотеля, передусім, психологічно орієнтована.

Сучасні автори, наводячи виділені Арістотелем типи промов, не передають самої суті цієї засади: вибір типу промови залежить від психологічного стану (типу) слухачів. Ще одна важлива для літературного редагування особливість риторики Арістотеля – поради щодо управління

процесом спілкування, подолання психологічних обмежень, пов'язаних із сприйманням адресата. Звідси впливає друга особливість Аристотелевої концепції. Його риторика, передусім, психологічно орієнтована. Сучасні автори, наводячи виділені Аристотелем три типи промов, не передають самої суті цієї засади: вибір типу промови залежить від психологічного стану (типу) слухачів. Один тип – представники «охлосу» – здатні лише на однозначні почуття і не здатні а, головне, водночас позбавлені бажання і вміння міркувати, прислухатися до протилежних їхнім емоцій, – потребує промов – однозначно хвалебних або однозначно викривальних, підпорядкованих почуттям (пафосу). Другий тип – «члени народних зборів» – визначається такими особливостями, як наявність здатності і готовності міркувати, але відсутність докладних знань і прагнення їх одержувати, – потребує дорадчих промов, бо не приймають рішень не обміркувавши їх. Вимоги ще одного типу слухачів – «суддів» (докладна інформація, категорична заборона емоційного впливу) визначають тип судової промови, позбавленої пафосу і не обмеженої щодо кількості фактів [283, с. 3–5].

Центром розвитку редагування в УРСР був Український поліграфічний інститут (тепер – Українська академія друкарства). На базі цього інституту створилася львівська школа редагування. Праці цієї школи: Р. Іванченко «Робота редактора над точністю слова і стислістю викладу» (Львів, 1964 р.) [82], «Літературне редагування» (Харків, 1970 р.) [79]; Д. Григораш «Теорія і практика редагування газети» (Львів, 1966 р.) [38]; М. Феллер «Литературное редактирование» (Москва, 1968 р.) [279].

Згодом починає розвиватися «київська школа редагування». Її особливістю була увага до редагування художньої літератури та публіцистики. Засновником цієї школи став Р. Іванченко («Літературне редагування», 2-е вид. Київ, 1983), з іменем якого пов'язується формування нового наукового напрямку – літературне редагування. У полі його наукової діяльності перебували літературознавство і текстологія, теорія літературного редагування і становлення редакційно-видавничої справи в Україні; історія

започаткування українських видавництв і періодичних видань (від витоків друкарства на українських землях до сьогодні), видатні персоналії на теренах українського друкарства, становлення різних видів видань (від довідкових та інформаційних до рекламних, від популярних до наукових, у тому числі – вузькоспеціалізованих), традиції і новації у ділянці підготовки фахівців видавничої справи та редагування.

Після здобуття Україною незалежності у 1990-х роках першими виданнями з редагування були дві книги В. Різуна: «Модельювання і технологія редакторських систем» (Київ, 1995) і «Літературне редагування: Підручник» (Київ, 1996). Осторонь від цих обох шкіл стоять дослідження з автоматизації редакційних процесів З. Партика («Методы машинной корректуры и машинного редактирования» (Москва, 1983); «Статистика ошибок при корректуре и редактировании текстов» (Москва, 1989); «Комп'ютеризація видавничого процесу: Навчальний посібник» (Київ, 1996), а також виконане під керівництвом В. Перебийніс дослідження «Лингвистические проблемы автоматизации редакционно-издательского процесса» (Київ, 1986).

Створення професором М. Тимошиком своєрідного корпусу навчальних видань («Видавнича справа та редагування», «Історія видавничої справи», «Видавничий бізнес», «Книга для автора, редактора, видавця») стало підґрунтям для виокремлення наукового напрямку з видавничо-редагувального блоку – першого з двох наукових напрямків, що мав назву «теорія і практика видавничої справи», за яким активно розвивається наукова школа М. Тимошика. Другий напрям наукової школи професора пов'язаний з історією української видавничої справи в цілому та українського друкарства зокрема і започатковувався ще на зорі української незалежності. Вихід на початку 1990-х років книги І. Огієнка «Історія українського друкарства» з передмовою, науковими коментарями і упорядкуванням М. Тимошика і з грифом навчального посібника, наданого тодішнім Міністерством освіти, стало своєрідним проривом на цьому напрямку досліджень.

Як свідчить наше дослідження, наукові школи напочатку носили назви міст, де розташовувались навчальні заклади і наукові установи, котрі працювали в певному напрямі. З часом почали вести мову про наукові школи ВНЗ, викладачі кафедр яких створювали наукову і навчальну продукцію, навчали студентів. У видавничій справі та редагуванні це: наукові школи Львівської академії друкарства, НТУУ «КПІ», КНУ імені Тараса Шевченка. Надалі напрацювання науковців кафедр та їхніх учнів стали сприйматися як наукова школа вченого. У видавничій справі і редагуванні нині це: наукова школа професора Р. Іванченка, наукова школа професора Н.В.Зелінської, наукова школа професора М. Тимошика. Як правило, персоналії, іменами яких названо наукову школу, очолювали або очолюють професорсько-викладацький колектив у вищому навчальному закладі, є авторами монографій і навчальних посібників, керівниками наукових дисертацій аспірантів і докторантів. Можемо передбачити, що кількість авторських наукових шкіл у кожній галузі збільшуватиметься.

3.2. Обґрунтування можливості використання історичного досвіду підготовки фахівців з видавничої справи та редагування в сучасних умовах розвитку спеціальності

З розвитком книговидавництва та виокремленням його в самостійну галузь, підвищенням конкуренції на книжковому ринку, прагненням видавництва працювати в ринкових умовах професія редактора набула нових якісних ознак. Від фахової компетенції редактора залежать не лише підготовка до друку текстової та ілюстративної частин майбутнього видання, а й креативні маркетингові підходи до пошуку теми і потрібного автора; допомога у втіленні авторського задуму; координація роботи автора під час редакційно-видавничого процесу; залучення автора до реалізації вже готового видавничого продукту та до пошуку нових цікавих ідей.

Професія редактора останніми роками настільки розширила свій діапазон, що стала чи не ключовою і найпопулярнішою не тільки в мас-медійній, видавничій індустрії. У науковій літературі автори дедалі частіше дискутують щодо редакторського фаху загалом і проблем підготовки молодих редакторів зокрема [14, с. 53].

Сьогоднішній редактор звільнився від догм, що регламентували його творчість, але він продовжує залишатися не звільненим від зрослих потреб аудиторії читачів. Розуміння свободи від догм часто породжує вседозволеність, яка у видавничій практиці виявляється у публікації чого завгодно і як завгодно. Тому в процесі навчання майбутнього видавця-редактора принципово важливо прищепити йому почуття соціальної відповідальності за результати власної праці.

Але в умовах сучасного книговидання і суттєво зміцнюються творчі засади редакторської діяльності. Сьогодні редагування вже категорично не можна тлумачити як механічне застосування раз і назавжди сформульованих правил або методичних прийомів при опрацюванні певного тексту, незалежно від виду літератури, читацької адреси майбутнього видання та інших важливих обставин. На жаль, подібні підходи нерідко спостерігаються у наукових публікаціях, що гіперболізують можливості новітніх комп'ютерних технологій у редакційно-видавничій практиці, а творчий характер редагування зумовлений, передовсім, новизною змісту кожного окремого твору, оригінальністю його композиційного рішення, своєрідністю мислення автора, особливостями його манери викладу, цільовим і читацьким призначенням майбутнього видання [71].

В епоху глобалізації та інформатизації комунікаційних процесів редактор ЗМК, щоб бути конкурентоспроможним, повинен готуватися до виконання нових обов'язків, пов'язаних, передусім, з активним функціонуванням інтернет-медій. Фахівець повинен уміти готувати інформаційний матеріал так, щоб його одночасно можна було оприлюднити у друкованому виданні, теле- чи радіопрограмі, мережевому ресурсі. Отже, основна увага в редакційно-

видавничому процесі зміщується з готового видавничого продукту на контент, який може змінюватися залежно від потреб комунікаційного засобу, за допомогою якого читач цей контент отримує. У сучасній мультимедійній редакції функції головного редактора значно розширюються. Тепер він повинен інтегрувати всі робочі процеси зі збирання, опрацювання та подачі інформації аудиторії, керувати редакційним процесом, вирішувати, які історії мають бути висвітлені, хто їх висвітлюватиме для якої платформи, яке потрібно обладнання, які терміни виконання, розподілити роботу між журналістами, зважаючи на професійні якості кожного. Найважливіша відмінність головного редактора сучасної редакції від головного редактора традиційної редакції полягає у вмінні першого орієнтуватися у різних комунікаційних платформах та швидко визначати, яку подію на якій платформі краще представити аудиторії. Від того, для якого виду ЗМК готуватиметься інформація, залежить і сама ідея історії, і способи збирання та добору інформації, і специфіка її підготовки до оприлюднення [50, с. 142,143].

У результаті використання інформаційних технологій у сфері видавничої справи та редагування змінюються технологічні процеси друкарського набору, редагування рукопису, друкарського передруку, макетування і верстки на етапі тиражування, процеси видавничих і друкарських коректур. Зміна найменшого технологічного ланцюжка порушує технологічний процес, робить переоцінку всіх задіяних у цій сфері соціальних технологій. Використання інформаційних технологій спричинило і виникнення нових спеціальностей, що замінюють цілі виробничі колективи. Також були спроби автоматизувати процес редагування. Так, у кінці 50-х – на початку 60-х років минулого століття російські вчені вперше висловили думку про те, що редагування можна автоматизувати. Суть такої автоматизації вбачалася в тому, що «не зовсім правильна» ... мова буде перекладена на «зовсім правильну». Пізніше, в 60-х–80-х роках у рамках досліджень у галузі комп'ютерної лінгвістики було розроблено програми, що давали змогу автоматизувати деякі процеси редагування.

Із кінця 80-х років у ЗМІ за допомогою комп'ютерів почали здійснювати автоматичний контроль орфографічної правильності тексту, контроль складності, контроль стилістичних характеристик лексики, частковий контроль синтаксису й пунктуації, автоматичне виправлення (в режимі діалогу) орфографічних помилок [45].

Безперечно, входження таких технологій у редакційно-видавничу сферу, витіснення традиційної технології призводять до підвищення кваліфікації фахівця, звільняє працівника від рутинних операцій, пришвидшує виконання операцій [182, с. 191–192].

Але як би кардинально не змінювалися соціально-політичні, ідеологічні, технологічні тощо режими творення інформаційного продукту, сутність власне професійної діяльності редактора, видавця залишається незмінною: пошук і відбір літературного (незалежно від виду літератури) твору, його оцінка, удосконалення, підготовка до видання, вплив на поліграфічне виконання та участь у подальшому просуванні на книжковому ринку. При професійному підході це не мало б викликати заперечень.

Розвиток теорій редагування на тлі технічного озброєння галузі повинен відбуватися синхронно із традиційними редакторськими практиками, до яких належать: уважне прочитування тексту, повний редакторський аналіз із формулюванням об'єктивної оцінки потенційного видання, обговорення спірних моментів з автором, виправлення авторського оригіналу та узгодження окремих позицій тощо. Відкидання традиційних складових під гаслами модернізації, прискорення процесу вже призвело до різкого зниження якості видань, що випускаються в Україні [70, с. 312].

Причинами цього фахівці називають, насамперед, скорочення часу і коштів на редакційну підготовку оригіналів, внаслідок чого багато видавництв відмовляються від традиційної схеми редакційно-видавничого процесу, зводячи його в кінцевому підсумку до гранично спрощеної моделі: складання і верстка з одним вичитуванням, а то й без вичитування. Тобто, за межами «новітньої»

схеми нерідко опиняється навіть попередній редакторський аналіз, а часто і редагування як таке.

Тотальне зниження рівня філологічної грамотності, загальної культури авторів при постійному зростанні масовості авторства, тематична «всеїдність» видань та публікацій, зниження рівня читацьких запитів, в яких сьогодні відбувається творення українського видавничого продукту та наповнення книжково-інформаційного ринку загалом – мало би підвищити рівень редакторського радикалізму та видавничої відповідальності, а також спонукати до сприймання видавничої справи як форми діяльності, що може суттєво вплинути на загальний рівень комунікативної культури суспільства.

У пошуках шляхів економії на видавничому процесі не виправдали себе і сподівання на те, що редакторську оцінку та редагування авторського оригіналу можна замінити фаховим рецензуванням. За словами Н. Зелінської, це визнають навіть американські видавці: «...Критерії оцінки рукописів не завжди відомі оцінювачам. На першому місці при схваленні рукопису часто опиняються такі зовнішні чинники, як престиж інституції, до якої належить автор, існування особливих стосунків між авторами і редактором чи рецензентами, стать автора, професійний статус рецензента і навіть... довжина рукопису або кількість посилань, які він уміщує» [63].

Редактору необхідно звернутися до попереднього досвіду і добре опрацювати авторський оригінал, чим ретельніше, тим краще. Авторський текст має індивідуальну природу творення та соціальний характер читацького сприймання, між результатами яких існують доволі серйозні розходження. І оскільки визначальним для редактора, а особливо в ринкових умовах, є задоволення потреб читача, його, редакторські, втручання в авторський текст, у професійному ідеалі, диктуються соціоцентризмом, функція якого – функція соціального спілкування (через свій твір автор спілкується з певним, окресленим читацьким призначенням видання, колом уявних «співрозмовників»). Комунікаційна діяльність, крім того, визначена ще й організаційними процесами, що супроводжують увесь цикл «життєдіяльності»

видавничого продукту – від появи креативної ідеї, яка згодом у ньому втілюватиметься, до його просування на ринку. Саме активна участь у комунікаційних процесах висуває високі професійні вимоги до особи редактора.

Також до «забутих» засад належить і розуміння редакторської праці як мистецької, творчої, якщо видавнича галузь хоче витримати конкуренцію з боку зарубіжних видавців, для яких головна творча складова у роботі редактора, і коректура.

Із усієї кількості ВНЗ, що готують редакторів, тільки до навчальних планів трьох ВНЗ – Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, Видавничо-поліграфічного інститут НТУУ «КПІ» та Української академії друкарства включена дисципліна «Коректура».

Коректура – це наука, що розкриває основи технології внесення правок у текст книг, журналів, газет та інтернет-видань. На заняттях розкривається суть і завдання коректорської діяльності, що поєднує знання технічних правил складання та верстання, коректурних знаків, державних стандартів при опрацюванні різних видів видавничої продукції.

Видавництва, редакції і друкарні ХХ століття були немислимі без коректорської служби – у радянських видавничих структурах працювали тисячі коректорів. Розгалужена система коректури обумовлювалася тим, що рукопис багато разів передруковувався: щонайменше двічі – у видавництві, а потім ще одне складання – у друкарні. А на всіх етапах клавіатурного процесу виникали численні помилки. Вимоги до коректорів були надзвичайно високими, особлива відповідальність лягала на коректорів, що допустилися ідеологічних помилок. Тому друкарські та видавничі коректорати забезпечували майже стовідсоткове вичитування оригіналу.

У ХХ столітті, з метою оптимізації редакційно-видавничого процесу, почали застосовувати безгранковий метод (з пропущеним етапом коректури в гранках). Але скорочення клавіатурних процесів і пришвидшення внесення виправлень у складання відбулося лише з комп'ютеризацією видавничої

справи. Коректура – консервативна ланка видавничої практики, що зумовлюється нормуванням літературної мови і великою кількістю офіційних документів, спрямованих на регламентацію редакційно-видавничого процесу.

У зв'язку з комп'ютеризацією видавництв, перенесенням у видавництва процесів, пов'язаних із складанням, верстанням, макетуванням та виведенням готового оригінал-макету, класичне розуміння послідовних етапів творення друкованого продукту зазнало суттєвих змін. Деякі вчені оголосили коректуру зайвою ланкою редакційно-видавничого процесу, а видавці процес спростили, ліквідувавши коректурний обмін версток на папері. З метою здешевлення примірника друкованого продукту немало керівників періодичних видань та видавництв ліквідували посади коректорів, передавши їхні функції редакторам та випусковим журналістам. Про поширеність цього явища в сучасній видавничій справі свідчить і виникнення поняття «універсальний спеціаліст», такий, що здатен виконувати функції літературного редактора і коректора, молодшого редактора і коректора тощо.

Однак на практиці таке поєднання не дає ідеального результату – часто таке «універсальне» читання коректурних відбитків призводить до істотних помилок. Технологічне переоблаштування видавничого процесу теж призвело до зменшення ролі «живого» коректорського читання відбитків. У видавництвах і редакціях періодичних видань працівники користуються комп'ютерними програмами з перевірки орфографії, замінюючи таку важливу професію, як коректор. Нині і серед практиків, і серед теоретиків видавничої справи часто можна почути сумніви щодо необхідності та перспективності коректури в сучасних ринкових умовах. [112, с. 26–28]. Звичайно, мережа Інтернет відкриває доступ до різноманітної інформації, фото, графіки, що значно полегшує роботу редактора і усього редакторського колективу. Але щодо оброблення тексту ту виникають певні сумніви. Сучасна комп'ютерна лінгвістика активно провадить розробку у галузі лінгвістичного забезпечення – створення автокоректорів, авторедакторів, словників, автоматизованих

правописних і стилістичних довідників, формалізованих граматик, що входять у підсистеми для машинного аналізу й синтезу текстів.

Програмні засоби з коректури тексту постійно удосконалюються і дають можливість усувати орфографічні та пунктуаційні помилки, помилки складання, повтори слів, перевіряти уніфікованість написання певних імен, назв, чисел тощо. Як бачимо, користь від цих нововведень, безсумнівно, велика. Але це все викликає забуття коректури [112, с. 113].

Деякі науковці згодні з такою перспективою коректорської праці. Так, дослідник З. Партико вважає, що «...процес коректури потрібен лише в тих випадках, коли для видання використовують традиційний видавничий процес (наприклад, із металевим набором) або коли використовують частково комп'ютеризований видавничий процес (автор подав рукопис у ЗМІ на некомп'ютерному носії інформації, наприклад, на папері). Коли ж використовують повністю комп'ютеризовану технологію (автор подав свій оригінал і на папері, і на комп'ютерному носії інформації), то в цьому випадку проведення процесу коректури є зайвим» [173].

Т. Крайнікова, навпаки, зазначає, що «підтримку цієї тези можна зустріти серед літературних редакторів-практиків. Дехто з них вважає, що людина на їхній посаді повинна працювати з текстом на всіх рівнях складності – від елементів стилю до пунктуації й орфографії. Отож, ... і коректорська посада в редакції не принципова. А якщо й літературний редактор зверне на перевірку правопису менше уваги (бо насамперед стежить за літературністю викладу), то його «підстрахує» машина». Але машина не може збагнути чуття мови, стилістичні відтінки слова, гнучкість синтаксичних конструкцій, доречність пунктуаційних знаків. Тому комп'ютер може тільки суттєво допомогти коректору, але не замінити його.

Безсумнівно, використання таких програм для перевірки правопису тексту в сучасній видавничій і журналістській практиці доцільне. Але не потрібно сподіватися на абсолютні результати такої коректури – уважний і

наскрізний перегляд техскладання професійним коректором нині все ще залишається дуже важливим і конче необхідним.

Отже, необхідно не відмовлятися від хороших традицій і напрацьованих прийомів, а наповнювати їх новим змістом, оптимізувати з урахуванням нових, зокрема інструментальних, можливостей – такими уявляються теоретичні та практичні завдання галузі, мірилом ефективності якої має стати одержаний читачем якісний видавничий продукт [63].

Висновки до третього розділу

1. Аналіз змісту професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування показав, що впровадження комп'ютерів у сферу освіти змінило зміст і форми навчання, наблизило її до реалій сучасного життя. Основним завданням викладача у цьому випадку є розвиток особистості студента, творчий пошук в організації навчального процесу, підбирання, розробляння і вибирання кращих і доцільних для навчання програмних продуктів. Інформаційні технології надають принципово нові можливості для організації і представлення навчального матеріалу для майбутніх працівників видавничої сфери. Це пов'язано з появою лазерних відео-дисккових програвачів, цифрових синтезаторів звуку, графічних редакторів, екологічних екранів з високою чіткістю зображення, розвитком мультимедіа-технологій (графіка, анімація, фото, відео, звук, текст в інтерактивному режимі роботи), створює інтегроване інформаційне середовище, у якому користувач набуває нових можливостей.

2. Підготовка фахівців для галузі редагування в сучасних умовах має відбуватися синхронно із традиційними редакторськими практиками, до яких належать: уважне прочитування тексту, повний редакторський аналіз із формулюванням об'єктивної оцінки потенційного видання, обговорення спірних моментів з автором, виправлення авторського оригіналу та узгодження окремих позицій тощо. Ігнорування традиційних складових у зв'язку з модернізацією, прискоренням процесу призвело до різкого зниження якості видань, що випускаються в нашій країні.

Вимоги до діяльності сучасного редактора мають ґрунтуватись на вивченні попереднього досвіду редакторської роботи і полягають у такому:

- редактор повинен володіти широкими знаннями в тій галузі науки, техніки, виробництва, культури, якій присвячено певний матеріал (рукопис);
- редактору необхідно добре знати видавничу справу, процес перетворення рукопису в книгу або публікацію в засобах масової інформації, володіти знаннями про сучасну поліграфічну техніку та технологію, економіку ЗМІ або видавничого виробництва, щоб простежити за перетворенням рукопису в публікацію та дотриманням усіх умов технічного оформлення рукопису, його реклами і просування на ринок;
- редактор зобов'язаний бути людиною високої культури, бездоганно грамотним, добре знати літературу, літературну мову і стиль мовлення, уміло використовувати всі лексико-стилістичні засоби, щоб допомогти автору зробити його твір яскравішим, зрозумілим, цікавим;
- редактор має вміти працювати з автором або авторським колективом, знати логічні та психологічні закономірності духовної діяльності, дбайливо ставитися до праці авторів, пам'ятаючи про необхідність робити за можливості лише мінімальні правки в рукописі, максимально делікатно висловлювати зауваження.

Історико-педагогічний аналіз розвитку професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування у вищих навчальних закладах дав змогу визначити перспективні шляхи її подальшого здійснення: потрібно вивчати, узагальнювати і використовувати позитивні надбання вищої школи України минулого; провідні ідеї національного досвіду підготовки фахівців можуть бути використані в сучасних умовах реформування освітньої галузі.

Основні результати дослідження опубліковано в наукових працях автора [290, 291, 298].

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення й розв'язання наукового завдання, що виявляється в науково-теоретичному обґрунтуванні змісту та форм організації вітчизняної системи підготовки майбутніх фахівців з видавничої справи та редагування в Україні.

1. На основі аналізу наукових праць, нормативно-правових актів та дисертацій з'ясовано, що професійна підготовка фахівців з видавничої справи та редагування у вищих навчальних закладах України не досліджена, досвід професійної підготовки на різних рівнях суспільного розвитку не узагальнено; нормативно-правова база щодо функціонування системи професійної підготовки потребує оновлення.

2. Уточнено понятійно-категорійний апарат дослідження, зокрема поняття «редагування», яке визначається як різновид професійної діяльності; система професійних дій виконавця; творчість; вид професійної діяльності, пов'язаної з підготовкою до випуску різних видів видавничої продукції, а також теле-, радіопередач і кінофільмів; «літературне редагування» – як система професійних дій; вид діяльності, що спрямована на виконання виробничих завдань, які формулюються за результатами редакторського аналізу журналістського матеріалу; вид суспільно-культурної діяльності, пов'язаної з регулюванням інформаційно-комунікативних процесів у суспільстві через засоби масової інформації і спрямованої на підготовку журналістського матеріалу до друку або виходу її в ефір; «журналістика» – як професійна діяльність із збирання, переробки та періодичного поширення актуальної соціальної інформації; все різноманіття продукції цієї діяльності – газетні, журнальні, телевізійні й радіорепортажі, коментарі, нариси, огляди й ін.; «соціальні комунікації» – як передача інформації, ідей, емоцій у вигляді знаків, символів; процес, що пов'язує частини соціальної системи одна з одною; механізм, що дозволяє визначати поведінку іншої людини.

3. Висвітлено основні періоди розвитку підготовки фахівців з видавничої справи та редагування в Україні протягом 1967–2014 рр. Застосування порівняльно-історичного підходу до розвитку професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування уможливило визначення співвідношення між попереднім та наступними періодами, встановити їх послідовність і визначити специфічні риси кожного з них, що сприяло формуванню цілісного системного уявлення про розвиток професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування в Україні.

4. На основі теоретичного аналізу виявлено позитивні та негативні для кожного періоду тенденції розвитку форм і змісту професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування в Україні. Серед негативних тенденцій: адміністративно-наказовий метод керівництва; ідейно-політичний тиск на працівників освіти, затеоретизованість та заідеологізованість навчально-виховного процесу вузів; недооцінка національної культури й традицій; недостатність матеріально-технічної бази, обмеженість забезпечення науково-методичною і спеціальною літературою; часта зміна навчальних планів і програм; невиправдане зменшення кількості годин, що відводилися на практичну підготовку. Серед позитивних тенденцій: інтеграція освіти і науки; запровадження в навчальні плани підготовки фахівців нових форм навчальних занять із загальнонаукових тем, фундаментальних дисциплін та оновлення програм проходження навчальної та виробничої практики; уніфікація й модернізація змісту професійної підготовки; організація самостійної роботи студентів та залучення випускників ВНЗ до спільної з викладачами науково-дослідної роботи; виникнення наукових шкіл редагування.

5. Історико-педагогічний аналіз розвитку професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування у вищих навчальних закладах дав змогу визначити перспективні шляхи її подальшого здійснення. Сутність їх полягає в тому, що потрібно вивчати, узагальнювати позитивні надбання вищої школи України минулого; провідні ідеї національного досвіду підготовки фахівців

можуть використовуватись у сучасних умовах реформування освітньої галузі на теоретичному та практичному рівнях.

6. Науково обґрунтовані результати проведеного дослідження дають підстави запропонувати рекомендації щодо оптимізації вітчизняної системи підготовки фахівців із видавничої справи та редагування на таких рівнях:

– *законодавчому* (удосконалення нормативно-правової бази, спрямованої на покращення теоретичної та практичної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування);

– *організаційно-методичному* (розширення спектра освітніх напрямів і спеціальностей підготовки бакалаврів, спеціалістів і магістрів, входження до європейського та світового освітнього і наукового простору, сприйняття й успішна реалізація ідей Болонської декларації);

– *практичному* (впровадження в зміст і форми навчальної діяльності інноваційних підходів та освітніх технологій; органічне поєднання в навчальній, науковій і виховній діяльності кращих національних традицій і базових принципів світових освітніх систем: навчання впродовж усього життя; інноватизація, інформатизація навчання і наукової діяльності, запровадження компетентнісного підходу до організації навчання).

Проведене дослідження не вичерпує всіх питань професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування в Україні, яка нині входить до галузі «Соціальні комунікації». Відтак подальших досліджень потребують інші напрями підготовки фахівців із цієї галузі («Зв'язки з громадськістю», «Журналістика», «Реклама»), при цьому доцільно звертати увагу на упровадження нових форм і методів навчання, які сприяють розвитку особистості студента, розкриттю його потенційних можливостей, спонукають до реалізації його освітнього, соціального, культурного та науково-пізнавального потенціалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В. П. Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз / В. П. Андрущенко, І. А.Зязюн, В. Г. Кремень та ін. – К., 2003. – 472 с.
2. Антонова С. Редакторская подготовка зданий / С. Антонова. – М. : МГУП, 2002. – С. 23–144.
3. Артемчук Г. І. Методика організації науково-дослідної роботи / Г.І. Артемчук В. М. Курило, М. П. Кочерган. – К. : Форум, 2000. – 271 с.
4. Баранов О. А. Экран становится другом / О. А. Баранов. – М., 1978. – С. 16.
5. Батышев С.Я. Энциклопедия профессионального образования : в 2 т. / С. Я. Батышев. – М. : РАОАПО, 1998. – Т. 2. – 440 с.
6. Бех І. Д. Компетентністний підхід у сучасній освіті [Електронний ресурс] / І. Д. Бех. – Режим доступу: <http://www.ipv.org.ua/component/content/article/8-beh/56-2012-09-04-22-32-01.html> 23.11.2011.
7. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання / І. Д. Бех. – К. : ІЗМН, 1998. – 204 с.
8. Билина Ю. Л. Формування інформаційної компетентності майбутніх фахівців видавничої справи та редагування за допомогою інтерактивного методу навчання CASE-STUDY / Ю. Л. Билина // Інженерні та освітні технології в електротехнічних і комп'ютерних системах. – 2013. – № 4. – С. 42.
9. Былинский К. Литературное редактирование / К. Былинский, Д. Розенталь. – М. : Искусство, 1961. – 340 с.
10. Бобренко Р. В. Формування культурознавчої компетентності майбутніх фахівців з видавничої справи і редагування засобами образотворчого мистецтва : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Р. В. Бобренко. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – 22 с.

11. Бойко А. Альма-матер української книжки [Електронний ресурс] / А. Бойко. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/EDUCATION/almamater_Ukrayinskoyiknizhki.html 23.11.2011.
12. Бокань В. А. Історія культури України : навч. посіб. / В. А. Бокань, Л.П. Польовий. – Вид. 2-е допов. – К. : МАУП, 2001. – 256 с.
13. Болюбаш Я. Як змінилася освіта в Україні за 20 років незалежності [Електронний ресурс] / Я. Болюбаш. – Режим доступу: <http://vkurse.ua/ua/educations/kak-izmenilos-obrazovanie-v-ukraine.html> 08.12.2012.
14. Борко Т. М. Проблеми підготовки редакторів в українських виданнях / Т.М. Борко // Вісник Житомирського державного університету. – 2012. – Вип. 3 (75) : Педагогічні науки. – С. 53.
15. Борко Т. М. Формування професійної компетентності майбутніх редакторів засобами художньої перекладної літератури : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Т. М. Борко. – Київ, 2011. – 20 с.
16. Браже Т. Г. Развитие творческого потенциала учителя / Т. Г. Браже // Педагогика. – 1999. – № 8. – С. 89–94.
17. Бужикова Р. І. Застосування комп'ютерних технологій під час занять з іноземної мови у вищих навчальних закладах / Р. І. Бужикова // Проблеми освіти : наук. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – К., 2011. – Вип. 66. – С.187–188.
18. Былинский К. Литературное редактирование / К. Былинский, Д. Розенталь. – М. : Искусство, 1961. – 340 с.
19. Василик Л. Є. Роль семінарів / тренінгів у розвитку журналістської освіти в Україні [Електронний ресурс] / Л. Є. Василик. – Режим доступу: http://www.philology.univer.kharkov.ua/nauka/e_books/visnyk_1074/content/vasylyk.pdf 28.12.2014.
20. Видавничо-поліграфічний факультет. 1954–2004 [Текст] : нариси історії / П. О. Киричок, Р. Г. Іванченко, А. К. Дорош, А. І. Петрук та ін. ;

упоряд. В. В. Хоню ; М-во освіти і науки України. Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т». – К. : ВПФ НТУУ «КПІ», 2004. – С. 114–120.

21. Вища освіта і Болонський процес в Україні [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://eduknigi.com/ped_view.php?id15.10.2013

22. Вища освіта України : онлайн-бібліотека освітньої та наукової літератури [Електронний ресурс] / В. В. Ягупов. – Режим доступу: <http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-2563e9143ffb/list-21cead78727> 2.01.2014.

23. Вища освіта України в умовах трансформації суспільства: стан, проблеми, тенденції розвитку, 1991 – 2006 рр.: Наук.-допом. бібліогр. покажч. / упоряд. : Л.О. Пономаренко, І. П. Моїсеєва, Л. І. Ніколюк, О. С. Микитенко; наук. ред. П. І. Рогова; наук. консультант Б. І. Корольов; Бібліогр. ред. Л.О. Пономаренко. – К., 2008. – 487 с.

24. Вища школа. Як змінилася освіта в Україні за 20 років незалежності [Електронний ресурс] / Я. Болубаш. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/home/aktual/22193/27.12.2014> 16.02.2014.

25. Відкритий міжнародний університет розвитку Людини «Україна» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.osvita.com.ua/ua/universities/58/#faculty> 16.02.2014.

26. Відоменко Д. Сучасні інформаційні системи управління видавництвом як чинник розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців з видавничої справи та редагування / Д. Відоменко // Вісник Житомирського державного університету. – 2014. – Вип. 2 (740) : Педагогічні науки. – С. 68.

27. Віщук О. Ю. Робота редактора з авторами-дітьми : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук із соц. комунікацій : спец. 27.00.05 «Теорія та історія видавничої справи та редагування» / О. Ю. Віщук. – Київ, 2014. – 15 с.

28. Владіміров В. М. Вступ до спеціальності «Журналістика» : навч. посіб. / В. М. Владіміров. – К. : МАУП, 2007. – С. 15.

29. Власова Н. М. Навчальна діяльність студентів України у 1953–1964 рр. / Н. М. Власова // Наука і релігія. Суспільство. – 2009. – № 2. – С. 13–17.

30. Волобуєва А. Історія кафедри – мовою документів / А. Волобуєва // Журналістика. – 2014. – Вип. 13 (38). – С. 11.

31. Вхідження національної системи вищої освіти в європейський простір вищої освіти та наукового дослідження : моніторинг. дослідж. : аналіт. звіт / кер. авт. кол. Т. В. Фініков; Міжнарод. благод. фонд «Міжнарод. дослідж. освіт. політики». – К. : Таксон, 2012. – С.7.

32. Гайдамака В. Підготовка журналістських кадрів для друкованих засобів масової інформації в Україні (1991–1993 рр.) / В. Гайдамака // Схід. – 2011. – № 3 (110). – С. 90–94.

33. Галузинський В. М. Педагогіка: теорія та історія : навч. посібник /В.М. Галузинський, М. Б. Євтух. – К. : Вища школа, 1995. – 237 с.

34. Галямина И. Г. Проектирование государственных образовательных стандартов высшего профессионального образования нового поколения с использованием компетентностного подхода: материалы к четвертому заседанию методологического семинара «Россия в Болонском процессе: проблемы, задачи, перспективы» [Электронный ресурс] / И. Г. Галямина. – М. : Издательский центр проблем\ качества подготовки специалистов. – 2004. – С.7. // Режим доступу: <http://www.rc.edu.ru/rc/bologna/works>22.04.2013.

35. Грабовий А. Інтерактивні технології навчання в підготовці майбутніх вчителів хімії /А. Грабовський // Шлях освіти. – 2007. – № 3 (45). – С. 35–47.

36. Гончаренко С. У. Зміст загальної освіти і її гуманітаризація / С.У. Гончаренко // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи : [монографія] / за ред. І. А. Зязюна. – К. : «Віпол», 2000. – С. 81–108.

37. Григораш Д. С. Журналістика в термінах і виразах / Д. С. Григораш. – Л. : Вища шк., 1974. – 295 с.

38. Григораш Д. С. Теорія і практика редагування газети. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1966. – 168 с.

39. Гримич М. Українська мова щодня: Початковий рівень [Текст] : навчальний посібник / М. Гримич, Н. Непийвода, В. В. Різун. – К. : Заповіт, 1998. – 160 с.

40. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF> 23.09.2014.

41. Десятов Т. М. Аналіз сучасного стану і перспективи розвитку професійної освіти України / Т. М. Десятов // Професійно-технічна освіта. – 2004. – № 2. – С. 5–6.

42. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.

43. Дроздова А. В. Авторське редагування художнього твору в параметрах соціального простору і соціального часу : творча лабораторія Олеся Гончара : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук із соціальних комунікацій: спец. 27.00.05 «Теорія та історія видавничої справи та редагування» / А. В. Дроздова. – Запоріжжя, 2012. – 20 с.

44. Духаніна Н. М. Медіаосвіта як фактор модернізації та підвищення якості вищої освіти // Н. М. Духаніна // Проблеми освіти: наук. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОНМС України. – К., 2011. – Вип. 66. Ч. II. – С. 190–196.

45. Етапи розвитку теорії редагування: загальна характеристика [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://allreferat.com.ua/ru/Dilovodstvo_dokumentoznavstvo_bibliotechna_sprava_arhivoznavstvo/kontrolnaya/3977/page/3 16.02.2014.

46. Євтух М. Б. Пріоритети професійної підготовки студентів у вищій педагогічній школі /М. Євтух, З. Шалік // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: Зб. наук. пр. / Запоріз. облас. ін-т удоскон. вчителів та ін. – К.; Запоріжжя, 1999. – Вип.13. – С. 21–26.

47. Жадько В. О. Забезпечення студентів спеціальності «Видавнича справа та редагування» навчальною літературою [Електронний ресурс] / В.О. Жадько. – Режим доступу: enpuir.pnu.edu.ua/.../5876/.../Zhadko%20Vpd. 11.03.2014.

48. Жадько В. О. Журналістика та основи редакторської майстерності : навч. посіб. / В. О. Жадько; наук. ред. В. П. Андрущенко. – К. : Знання, 2012. – 271 с.

49. Жадько В. О. Основи журналістики та редакційно-видавничої справи : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл., які навчаються за спец. «Журналістика» і «Видавнича справа та редагування». – К. : Вид-во «СПД Жадько В. О.», 2005. – 351 с.

50. Женченко М. І. Новітні редакторські професії в умовах конвергенції та мультимедіатизації ЗМІ / М. І. Женченко // Наукові записки Інституту журналістики. – 2012. – Том 49. № 55 (1). Жовтень – грудень. – С. 142,143.

51. Жирун О. А. Дослідження комунікативної компетентності майбутніх редакторів / О. А. Жирун // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія. Психологія. Педагогіка: зб. наук. праць. – Київ: ІВЦ «Політехніка», 2009. – № 1 (25). – С. 86–90.

52. Жмудський О. З. Історія Київського університету / Відп. ред. О.З. Жмудський. – К., 1959. – С. 387–388.

53. Жирун О. А. Психологічні особливості розвитку комунікативної компетентності майбутніх редакторів у взаємодії з авторами: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. н. : спец. 19.00.07. «Педагогічна та вікова психологія» / О. А. Жирун. – Київ, 2006. – 22 с.

54. Загальний огляд системи вищої освіти України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.irf.ua/.../programs_edu_ep_333_ua_hegf. 2.01.2014.

55. Зайченко І. В. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / І. В. Зайченко. – Чернігів: РВК «Деснянська правда», 2003. – 528 с.

56. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu> 19.09.2014.

57. Запаско Я. Ошатність української книги / Я. Запаско. – Л.: Фенікс, 1998. – С. 10–43.

58. Зарицький М. С. Переклад: створення та редагування / М.С. Зарицький. – К. : Парламентське вид-во, 2004. – 120 с.

59. Засади діяльності ВПФ. Видавничо-поліграфічний факультет. 1954–2004 [Текст] : нариси історії / П. О. Киричок, Р. Г. Іванченко, А. К. Дорош, А.І. Петрук та ін. ; упоряд. В. В. Хоню ; М-во освіти і науки України. Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т». – К. : ВПФ НТУУ «КПІ», 2004. – С. 139–140.

60. Захарчук Т. В. Інноваційні технології навчання в сучасній школі [Електронний ресурс] / Т. В. Захарчук. – Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/127314/>.11.03.2014.

61. Згуровський М. З. Болонський процес: головні принципи та шляхи структурного реформування вищої освіти України [Текст] / М. З. Згуровський; Національний технічний ун-т України «Київський політехнічний ін-т». – К.: НТУУ «КПІ», 2006. – 543 с.

62. Зеленська Л. Д. Наукова школа: сутність та етапи становлення [Електронний ресурс] / Л. Д. Зеленська. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/10_NPE_2008/Pedagogica/27756.doc.htm01.01.2013.

63. Зелінська Н. Видавнича справа в системі сучасних соціальних комунікацій / Н. Зелінська // Соціальні комунікації сучасного світу : наук.-теорет. зб. / голов. ред. О. М. Холод. – 2009. – С. 210–212.

64. Зелінська Н. В. Видавнича справа та редагування: теоретичні пошуки та соціальні ефекти / Н. В. Зелінська // Світ соціальних комунікацій : наук. журн. [гол. ред. О. М. Холод]. – Т. 2. – К. : КиМУ, ДонНУ, 2011. – 183 с.

65. Зелінська Н. В. «Наука байдужа до біографій своїх творців...» : Вибрані твори / Н. В. Зелінська. – Львів : Українська академія друкарства, 2013. – 408 с.

66. Зелінська Н. В. Наукове книговидання в Україні: історія та сучасний стан : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. / Н. В. Зелінська. – Львів : Світ, 2002. – 268 с.

67. Зелінська Н. Наукова спадщина Р. Г. Іванченка у контексті суспільної реабілітації редакторського фаху / Н. Зелінська // Обрії друкарства : наук.-практ. конф., 25–27 жов. 2004 р. : тези доп. – К., 2004. – С. 29–30.

68. Зелінська Н. В. Наукова школа кафедри видавничої справи і редагування УАД: напрями, постаті, здобутки / Н. В. Зелінська // Поліграфіст. – 2007. – № 11 (1417). – С.8.

69. Зелінська Н. В. Поетика приголомшеного слова (Українська наукова література XIX – початку XX ст.) : монографія / Н. В. Зелінська. – Львів : Світ, 2003. – 352 с.

70. Зелінська Н. Проблеми теорії редагування: між «сучасними» концепціями та «архаїчними» практиками / Н. Зелінська // Світові стандарти сучасної журналістики : збірник наук. праць. – Черкаси : Видав. Чабаненко Ю., 2010. – С. 312.

71. Зелінська Н. Сучасний редактор: проблеми професійного вишколу [Електронний ресурс] / Н. Зелінська // Електронна б-ка Ін-ту журналістики / засн. : Інститут журналістики. – Наукові видання: сторінка-рубрика. – 2009. – Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=218>: 03.06.2011.

72. Зелінська Н. В. Теоретичні засади роботи редактора над літературною формою твору (літературне опрацювання тексту): навч. посіб. / Н. В. Зелінська. – К. УМК з вищої освіти, 1989. – с. 73.

73. З історії становлення кафедр факультету. Коротка довідка про початковий склад кафедр // Видавничо-поліграфічний факультет. 1954–2004 [Текст] : нариси історії / П. О. Киричок, Р. Г. Іванченко, А. К. Дорош, А.І. Петрук та ін. ; упоряд. В. В. Хоню ; М-во освіти і науки України. Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т». – К. : ВПФ НТУУ «КПІ», 2004. – 76 с.

74. Зязюн І. А. Процеси модернізації сучасної педагогічної освіти в Україні / І. А. Зязюн // Професійна освіта: педагогіка і психологія : польсько-український журнал / за ред. Т. Левовацького, І. Вільш, І. Зязюна, Н. Ничкало. – Ченстохова – К. : АІД, 2006. – VIII. – С. 105–115.

75. Іванов В. Основні теорії масової комунікації і журналістики: навч. посібник / За наук. ред. В. В. Різуна – К.: Центр Вільної Преси, 2010. – 258 с.

76. Іванов В. Ф. Техніка оформлення газети: курс лекцій / В. Ф. Іванов. – К. : Т-во «Знання», 2000. – 222 с.

77. Іванов Д. А. Компетентностный подход в образовании. Проблемы, понятия, инструментарий : / Д. А. Иванов, К. Г. Митрофанов, О. В. Соколова – М. : АПК и ППРО, 2005. – 101 с.

78. Іванченко Р. Г. Адекватність розуміння і ясність тексту / Р.Г. Іванченко. – К. : Т-во Знання України, 1991. – 48 с.

79. Іванченко Р. Г. Літературне редагування / Р. Г. Іванченко. – 2-ге вид. допов. і перероб. – К.: Вища шк, 1983. – 247 с.

80. Іванченко Р. Г. Мовний штамп в літературній практиці / Р.Г. Іванченко. – Л. : Укр. полігр. ін.-т ім. І. Федорова, 1965. – 32 с.

81. Іванченко Р. Г. Підготовка фахівців друкарської галузі / Р. Г. Іванченко // Друкарство. – 1997. – № 2. – 80 с.

82. Іванченко Р. Г. Робота редактора над точністю слова і стислістю викладу / Р. Г. Іванченко. – К. : б. в., 1962. – 48 с.

83. Іванченко Р. Г. Робота редактора над ясністю тексту / Р. Г. Іванченко. – Л. : Укр. полігр. ін.-т ім. І. Федорова, 1969. – 41с.

84. Іванченко Р. Г. Рукопис у редактора / Р. Г. Іванченко – Х. : Ред.-вид. відділ Кн. палати УРСР, 1967. – 219 с.

85. Иванов Д. А. Компетентностный подход в образовании. Проблемы, понятия, инструментарий : / Д. А. Иванов, К. Г. Митрофанов, О. В. Соколова – М. : АПК и ППРО, 2005. – 101 с.

86. Ісаєвич Я. Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми / Я. Ісаєвич. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2002. – 520 с.

87. Кадемія М. Ю. Використання інтерактивних технологій навчання / М. Ю. Кадемія // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2013. – №3. – С. 125.

88. Калашнікова С. А. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки управлінців-лідерів в умовах сучасних суспільних трансформацій : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 / Калашнікова Світлана Андріївна ; ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти» НАПН України. – К., 2011. – 36 с.

89. Капелюшний А. О. Практичний посібник-довідник журналіста: Редагування в ЗМІ : Аналіз і перевірка фактичного матеріалу / А. О. Капелюшний. – Львів : ПАІС, 2004. – 576 с.

90. Капелюшний А. О. Редагування в засобах масової інформації : навч. посібник / А. О. Капелюшний. – Львів : ПАІС, 2005. – 304 с.

91. Капелюшний А. Стилїстика редагування журналістських текстів: навч. посіб. // А. Капелюшний // Л. : ПАІС, 2003. – 544 с.

92. Карпенко В. О. Журналістика: основи професійної комунікації : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., що навч. за спец. «Журналістика» / В. О. Карпенко ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Інститут журналістики. – К. : Нора-прінт, 2002. – 348 с.

93. Карпенко В. О. Інформаційна політика та безпека: свобода слова - підмурівок інформаційної політики / В. О. Карпенко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <1i^r://икгНіе. о^/таіп/кагр/Бегрека11.Мт> 05.09.2012.

94. Карпенко В. О. Майстерність редактора: професійні та організаторські аспекти / В. О. Карпенко. – К. : Центр вільної преси, 2006. – 190 с.

95. Карп'юк Я. С. Наука про журналістський текст. Її розвиток в Україні / Я.С. Карп'юк [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=101105.09.2012>.
96. Кафедра видавничої справи і редагування святкує 40-ліття / Поліграфіст. – Львів : Укр. Академія друкарства, 2007. – 35 с.
97. Кафедра видавничої справи та мережевих видань [Електронний ресурс] <http://ijimv.knukim.edu.ua/vs/index.php/component/content/article/9-uncategorised/76-kafedra-vidavnichoji-spravi-ta-merezhevikh-vidan.16.02.2014>.
98. Квитко И. Термин в научном документе / И. Квитко. – Львов : Высш. шк., 1976. – 125 с.
99. Киричок П. О. Відкриття в НТУУ «КПІ» підготовки магістрів за спеціальністю 8.03030301 «Видавнича справа та редагування» / П. О. Киричок, Ю. П. Мамонов, О. В. Тріщук, Н. М. Фіголь // Технологія і техніка друкарства : збірник наукових праць. – 2011. – Вип. 1 (31). – С. 230–236.
100. Книга. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.franko.lviv.ua/general/aboutu.html>.
101. Книга і преса в контексті культурно-історичного розвитку українського суспільства : збірник наукових праць кафедри видавничої справи і редагування УАД : вип. 24 / відп.ред. Н. В. Зелінська. – Л. : УАД, 2011. – 184 с.
102. Кобаль В. І. Нові технології навчання як засіб інтеграції вищої освіти у Болонський процес / В. І. Кобаль // Міжнародний науковий вісник «Вітчизняний та зарубіжний досвід упровадження Болонської системи : успіхи і проблеми»: Збірник наукових статей за матеріалами XVIII Міжнародної науково-практичної конференції, 5–8 травня 2009р., Ужгород (Україна) – Мішкольц (Угорщина). – Ужгород : Ліра, 2009. – С. 145–165.
103. Козлакова Г. О. Інформаційно-програмне забезпечення дистанційної освіти: зарубіжний і вітчизняний досвід: монографія / Г. О. Козлакова ; Академія педагогічних наук України, Інститут вищої освіти. – Просвіта, 2002. – 231 с.

104. Колесниченко В. Л. К вопросу о методическом использовании новых информационных технологий (на примере Интернет-ресурсов) на занятиях по английскому языку / В. Л. Колесниченко // Медиаобразование. – № 4. – 2009. – С. 32–37.

105. Колісник Ю. Журнальні видання УРСР як засіб ідеологічного виховання мас [Електронний ресурс] / Ю. Колісник. – Режим доступу: <http://www.stattionline.org.ua/jurnalist/20689-zhurnalni-vidannya-ursr-yak-zasib-ideologichnogo-vixovannya-mas.html> _26.10.2014.

106. Комар О. А. Інтерактивні технології у ВНЗ [Електронний ресурс] / О.А. Комар. – // Режим доступу : dspace.udpu.org.ua:8080/interaktivni_tehn _26.10.2014.

107. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики [текст] / [Н. М. Бібік, Л.С. Ващенко, О. І. Локшина, О. В. Овчарук та ін.]; під заг. ред. О.В. Овчарук. – К. : К.І.С., 2004. – 112 с.

108. Котляревський В. Удосконалення системи підготовки кадрів для видавничо-поліграфічної діяльності / В. Котляревський // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – Вип. 24.5 – С. 384; 385; 386; 388.

109. Короткий курс лекцій із навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень у педагогіці» (для підготовки фахівців напряму 0101 «Професійна освіта» зі спеціальності 7.010104 «Професійне навчання» заочної форми навчання) / Укладач к.п.н., доц. С. О. Кубіцький. – К. : ДАКККіМ, 2010. – 220 с.

110. Корсак К. В. XXI століття: освіта і виховання в умовах переходу людства до ноотехнологій / К. В. Корсак // Шлях освіти. – 2011. – № 1. – С. 20–25.

111. Костюк В. Проблеми сучасної журналістської освіти / В. Костюк // Вісник Запорізького національного університету. – 2009. – № 2. – С. 113–116.

112. Крайнікова Т. С. Коректура : підручник для вузів / Т. С. Крайнікова. – Київ : Наша культура і наука, 2005. – 251 с.

113. Кремень В. Г. Особистісно-розвивальне навчання як науковий

пріоритет / В.Г. Кремень // Учитель. – 1999. – № 11–12. – С. 36–43.

114. Кремень В. Г. Філософія освіти / В. Г. Кремень // Філософія національної ідеї. Людина. Освіта. Соціум. – К. : Грамота, 2007. – С. 442–518.

115. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи. Навчальний посібник / А. І. Кузьмінський. – К. : Знання, 2005. – С. 52.

116. Кузьмина М. В. Сетевые медиасервисы в системе повышения квалификации работников образования / М. В. Кузьмина // Медиаобразование. – № 4. – 2009. – С. 42–48.

117. Куляс І. Ефективне виробництво теленовін: стандарти інформаційного мовлення; професійна етика журналіста-інформаційника / І. Куляс, О. Макаренко // Практичний посібник для журналістів. – К. : видавництво ХББ, 2006. – 120 с.

118. Куляс П. П. Система – проти автоматизму суржику: редакторський погляд : навч. посіб. / П. П. Куляс // Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, НАПН України, Ін-т вищ. освіти. – 2-ге вид., доповн. – К. : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2013. – 293 с.

119. Куляс П. П. Словник найпоширеніших помилок у засобах масової інформації з варіантами їх виправлення : посіб. для майб. ред. / П. П. Куляс // Відкритий міжнар. ун-т розв. людини «Україна». – К. : Ун-т «Україна», 2006. – с.129.

120. Куляс П. П. Типологія помилок у корекційних таблицях : навчальний посібник / П. П. Куляс. – К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова. – 2011. – 168 с.

121. Левчук О. М. Роман Іванченко як організатор комунікацій у професійному середовищі: становлення його наукової школи з теорії і практики редагування / О. М. Левчук // Технологія і техніка друкарства. – 2010. – 1 (27). – С. 233–244.

122. Левчук О. М. Становлення київської школи літературного редагування професора Р. Г. Іванченка // О. М. Левчук // Поліграфія і видавнича справа. – 2013. – № 1–2 (61–62). – С. 18.

123. Лебедева М. Б. Что такое ИКТ-компетентность студентов педагогического университета и как ее формировать / М.Б. Лебедева, О.Н. Шилова // Информатика и образование. – 2004. – № 3. – С. 95–100.

124. Лихтенштейн Е. С. Редактирование научной, технической литературы и информации. Учебник для вузов / Е.С. Лихтенштейн, А.И. Михайлов. – М. : Высшая школа, 1974. – 310 с.

125. Лихтенштейн Е.С. Редактирование отдельных видов литературы / Под ред. Н. М. Сикорского. – М., 1987.

126. Личностно-ориентированное образование [Электронный ресурс]. / Режим доступа: <http://www.pligin.ru/avtors.html>]23.11.2013.

127. Луговий В. І. Освіта, навчання, інформація, компетентність: кононізація понять (теоретико-методологічний дискурс) / В. І. Луговий // Модернізація вищої освіти в Україні і світі: десять років наукового пошуку: колектив. моногр. / [за заг. ред. В. П. Андрущенко, В. І. Лугового, М.Ф. Степка]. – Х. : Видавництво НАУ, 2009. – С. 178–210.

128. Луговий В. І. Тенденції розвитку педагогічної освіти в Україні (теоретико-методологічний аспект): дис... д-ра пед. наук: 13.00.01 / Луговий Володимир Іларіонович. – К., 1995. – 429 с.

129. Лук'яненко О. В. Політехнізація вищої педагогічної школи доби «відлиги» / О. В. Лук'яненко // Придніпровські соціально-гуманітарні читання: Матеріали Запорізької сесії I Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 11 квітня 2012 р) : у 4-х частинах. – Д. : ТОВ «Інновація», 2012. – Ч. 1. – С. 71–74.

130. Майборода В. К. Методика підготовки й оформлення рукопису та автореферату дисертації : навчальний посібник; видання третє, змінене та доповнене / за ред. В. І. Лугового, доктора педагогічних наук, професора, академіка НАПН України. – Чернігів: ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка, 2012. – 228 с.

131. Майборода В. К. Становлення і розвиток національної вищої педагогічної освіти в Україні (1917–1992 рр.): дис. ... д-ра пед. наук у формі наук. доповіді : 13.00.01 / Майборода Василь Каленикович. – К., 1993. – 58 с.

132. Манько В. М. Теоретичні та методичні основи ступеневого навчання майбутніх інженерів-механіків сільськогосподарського виробництва : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / В. М. Манько. – Тернопіль, 2005. – 40 с.

133. Мариновська О. Науково-методичний супровід освітніх інновацій / О. Мариновська // Освітні інновації та передовий педагогічний досвід в закладах освіти Івано-Франківської області: наук.-метод. зб./упоряд. : З. Болюк, Р. Зуб'як, О. Мариновська та ін.; за заг. ред. З. Болюк, О. Мариновської, Р. Зуб'яка. – Івано-Франківськ: ОІППО, 2007. – С. 84–125.

134. Мартынова О. В. Основы редактирования: учеб. пос. / О.В. Мартынова. – М. : Академия, 2008. – 144 с.

135. Мелешенко О. К. Від кафедри історії журналістики до кафедри міжнародної журналістики: шлях довжиною у 54 роки / О. К. Мелешенко // Українська журналістика в контексті світової: Збірник наукових праць зі спеціальності «Журналістика» / Київський національний університет імені Тараса Шевченка / Інститут журналістики. – К., 2007. – Вип. 1 (6). – 164 с.

136. Мельник О. Підготовка майбутнього редактора в контексті інтеграції до європейського освітнього простору / О. Мельник // Українська журналістика: умови формування та перспективи розвитку: зб. наук. пр. / МОН України, Черк. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького; відп. ред. С. М. Квіт, Т. Г. Бондаренко. – Черкаси, 2007. – С. 188–190.

137. Мельник О. В. Формування професійної компетентності студента-редактора засобами вивчення поезії / О. В. Мельник // Вища освіта України. – 2006. – № 4. – Додаток 3. – Т. 2. – С. 273–277.

138. Меморандум неперервного образования Европейского Союза (A Memorandum on Lifelong Learning) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.znanie.org/docs/memorandum.html. 04.05.2013.

139. Методи емпіричного і теоретичного дослідження у дидактиці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : textbooks.net.ua/content/view/6114/49/11.11.2014.
140. Мильчин А. Э. Культура издания, Или как не надо и как надо делать книги / А. Э. Мильчин. – М. : Логос, 2002. – 224 с.
141. Мильчин А. Э. Методика редактирования текста: учебник / А.Э. Мильчин. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Логос, 2005. – 524 с.
142. Михайлин І. Л. Основи журналістики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pidruchniki.com/13761025> / Zhurnalistika /osnovi_zhurnalistiki_naukova_distsiplina_pro_teoretikometodologichni_problemi_f_ahustruktura.22.11.2012.
143. Михайлин І. Л. Сучасний словник літератури і журналістики / М.Ф. Гетьманець, І.Л. Михайлин. – Х. : Прапор, 2009. – 384 с.
144. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес: Матеріали до першої лекції / Уклад. М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, К. М. Левківський, Ю.В. Сухарніков; відп. ред. М. Ф. Степко. – К. : Изд., 2004. – 24 с.
145. Монастырский В. А. Киноискусство в социокультурной работе / В.А. Монастырский. – Тамбов, 1999. – С. 111.
146. Мороз О. Г. Педагогіка і психологія вищої школи : навч. посібник для молодих викладачів, аспірантів і майбутніх магістрів / О. Г. Мороз, О.С. Падалка, В. І. Юрченко. За заг. ред. О. Г. Мороза. – К. : НПУ, 2003. – 267 с.
147. Наказ Вищої атестаційної комісії України від 14 грудня 2007 р. за № 867 «Про внесення змін і доповнень до Переліку спеціальностей, за якими проводяться захисти дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата наук і доктора наук, присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1398-0711.11.2014>.

148. Накорякина К. М. Литературное редактирование. Материалы для занятий / К. М. Накорякина, И. К. Гужова, Р. А. Молибоженко, Т. И. Сурикова. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 2000. – 158 с.

149. Накорякина К. М. Редактирование материалов массовой информации: Общая методика работы над текстом / К. М. Накорякина. – М. : Изд-во МГУ, 1982. – С. 6.

150. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Педагогічна газета. – 2001. – № 7 (85), липень.

151. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» [Електронний ресурс] – Режим доступу: [<http://www.kpi.ua/>] 19.09.2014.

152. Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз / В. П. Андрущенко, І. А. Зязюн, С. О. Сисоєва та ін. – К. : Наукова думка, 2003. – 853 с.

153. Никончук М. В. Медиаобразовательные сайты в помощь редактору / М. В. Никончук // Материалы Девятой Международной научно-практической конференции «Информационное поле современной России: практики и эффекты». – Казань, 2012. – Т.2. – С. 245–249.

154. Ничкало Н. Г. Неперервна професійна освіта як філософська та педагогічна категорія // Н. Г. Ничкало // Неперервна професійна освіта: теорія і практика : наук.-метод. журнал. – К., 2001. – Вип. 1. – С. 10–21.

155. Носова С. С. Медиаграмотность и ее формирование у будущих специалистов по рекламе в рамках курса «Профессиональный иностранный язык» [Электронный ресурс] / С. С. Носова // сайт кафедры социальных коммуникаций Томского государственного университета. – Режим доступу: <http://pr.tsu.ru/articles/50/> 18.02.13.

156. Огар Е. І. Дитяча книга: проблеми видавничої підготовки : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / Е. І. Огар. – Л. : Аз-Арт, 2002. – 160 с.

157. Огар Е. І. Дитяча книга в українському соціумі (досвід перехідної доби) / Е. І. Огар. – Л. : Світ, 2012. – 319 с.

158. Огар Е. І. Українська друкарська термінологія: формування та функціонування : дис... канд. філол. наук: 10.02.01 / Емілія Ігорівна Огар. – Львів, 1996. – 162 с.

159. Огар Е. І. Українсько-російський [та] російсько-український словник-довідник з видавничої справи / Авт.-упоряд. Е.І. Огар. – Львів : Палітра друку, 2002. – 263 с.

160. Огнев'юк В. О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філос. наук : спец. 09.00.03 – «Соціальна філософія та філософія історії» / В. О. Огнев'юк. – К., 2003. – 46 с.

161. Онкович А. Д. Фестиваль как приклад к душе / А. Д. Онкович // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : mim.org.ru/phocadownload/onkovich-me14.doc 24.10.2014.

162. Онкович Г. В. Колективне занурення у майбутній фах як інтерактивна технологія і роль кафедри у його забезпеченні // Г. В. Онкович // Кафедра у системі управління науково-педагогічною діяльністю вищого навчального закладу: Збірник матеріалів Першої міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 25 квітня 2014 р. / Редакція: А.Б. Кондрашихін, Т. В. Іванова, В. Є. Виноградова, І. М. Мельникова. – К., 2014. – С. 83–85.

163. Онкович Г. В. Медіакомпетентність фахівця : колективна монографія / Г. В. Онкович, Ю. М. Горун, В. О. Кравчук, Н. О. Литвин, І. В. Костюхіна, К.А. Нагорна, за наук. ред. д. пед. наук, проф. Онкович Г. В. – К. : Логос, 2013. – 287 с.

164. Онкович Г. В. Медіаосвіта в Україні : сучасний стан та перспективи розвитку // Г. В. Онкович // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Серія «Філологічні науки». 2010. – №21. – С. 235–239.

165. Онкович Г. В. Медіаосвіта в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку // Г. В. Онкович // Нові технології навчання. – М-ли другого

Міжнародного семінару «Навчально-виховне середовище та моральність у ХХІ столітті» / Ін-т інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. – Київ – Вінниця, 2010. – № 62. – С. 89–92.

166. Освітні реформи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Хрущовська_відлига [cite_ref-9].03.07.2013.

167. Основи наукових соціально-педагогічних досліджень (лекції). Лекція 4. Методи наукових соціально-педагогічних досліджень [Електронний ресурс]. – // Режим доступу : studentam.net.ua/content/view/4278/85/11.11.2014.

168. Основи теорії редагування перекладів : конспект лекцій [Електронний ресурс] – 12.02.2012. – С. 1–2. – Режим доступу: <http://www.uk.xlibx.com/4filologiya/140907-4-osnovi-teorii-redaguvannya-perekladiv-konspekt-lekciy-dlya-studentiv-kursu-osvitno-kvalifikaciynogo-rivnyamagi.php>11.11.2014.

169. Особистісно орієнтовані технології навчання і виховання у вищих навчальних закладах / [заг. ред.: В. П. Андрущенко, В. І. Луговий]. – К. : Педагогічна думка, 2008. – 254 с.

170. Паливода Ю. Робота з автором як складова основних фахових компетенцій автора [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2297> 08.10.2014.

171. Паніна Н. В. Технологія соціологічного дослідження курс лекцій / Н.В. Паніна. – 2-ге вид., доповн. – К., 2007. – 320 с.

172. Партико З. В. Загальне редагування: нормативні основи / З.В. Партико. – Львів: Афіша, 2001. – 266 с.

173. Партико З. В. Комп'ютеризація видавничого процесу : навч. посібник для вузів по спец. «Журналістика», «Видавнича справа і редагування», «Графіка» / З. В. Партико. – К. : Вища школа, 1996 . – 207 с.

174. Партико З. В. Основи видавничої справи: навч. посібник / З.В. Партико. – Львів: ВФ «Афіша», 2014. – 304 с.

175. Партико З. В. Словник видавничих термінів / З. В. Партико. – Запоріжжя: Вид-во КПУ, 2013. – 68 с.

176. Партико З. В. Теорія масової інформації та комунікації: навчальний посібник. – Л. : Афіша, 2008. – 292 с.

177. Партыко З. В. Методы машинной корректуры и машинного редактирования / З. В. Партыко // Издательское дело: Обзор информация / Информпечать. – 1983. – Вып. 5. – 40 с.

178. Партыко З. В. Статистика ошибок при корректуре и редактировании текстов / З. В. Партыко // Издательское дело: Обзор информация / Информпечать. – 1989. – Вып.3. – С.40

179. Пастушенко О. Дисертаційні дослідження вітчизняної періодики в аспектах соціальних комунікацій (1998–2013) / О. Пастушенко // Бібліотечний вісник. – 2013. – № 5. – С. 36–44.

180. Петровский А. В. Психология : учеб. для студ. высш. учеб. завед. / А.В. Петровский, М.Г. Ярошевский. – М. : Академия, 2001. – С. 210.

181. Підбуцька Н. В. Актуальні проблеми професійної підготовки сучасних фахівців / Н. В. Підбуцька. – 2010. – № 1. – С. 109–116.

182. Піх І. Проблеми комп'ютеризації редакційно-видавничих процесів / І. Піх, В. Сеньківський, Р. Козак, І. Калиній // Комп'ютерні технології друкарства. – 2013. – № 29. – С. 191–192.

183. Побідаш І. Л. Редакторська та журналістська діяльність Леоніда Глібова: дис. ... канд. філол. наук: 10.01.08 / Побідаш Ірина Леонідівна. – К., 2006. – 188 с.

184. Політекономіка [Електронний ресурс]. – // Режим доступу : <http://www.megos.org.ua/politekonomika.html> 13.11.2014.

185. Положення про організацію навчального процесу в Українській академії друкарства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uad.lviv.ua/uploads/documents/price/pol8.pdf>

186. Положення про ступеневу систему освіти в Україні: Наказ Міністерства України від 21.08.93. № 311 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ministry.edu-ua.net.

187. Поляков В. А. Непрерывное экономическое образование молодежи / В. А. Поляков, И. А. Сасова // Педагогика. – 1994. – № 4. – С. 19–26.

188. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібн. // О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. За ред. О. І. Пометун. – К. : Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.

189. Пономарів О. Д. Сучасна українська мова: підручник / О.Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. – К. : «Либідь». – 2008 р. – 488 с.

190. Постанова від 18 травня 1994 р. № 325 «Про Перелік напрямів підготовки фахівців з вищою освітою за професійним спрямуванням, спеціальностей різних кваліфікаційних рівнів та робітничих професій» [Електронний ресурс]. – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/507>. 02.11.2014.

191. Постанова Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 р. за № 1718 «Про доповнення переліку галузей науки, з яких може бути присуджений науковий ступінь» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://xne1aajfpcds8ay4h.com.ua/pages/view/763>. 22.12.2014. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1718-2006-%D0%BF>.

192. Почапська-Красуцька О. І. Проблеми та перспективи сучасної журналістської освіти в Україні та світі / О. І. Почапська-Красуцька [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://xne1aajfpcds8ay4h.com.ua/pages/view/763>. 22.12.2014.

193. Початки підготовки фахівців з видавничої справи та поліграфії / Від УКП МЗПІ та КВФ УПІ – до ВПФ НТУУ «КПІ». Становлення факультету // Видавничо-поліграфічний факультет. 1954–2004 [Текст] : нариси історії / П.О. Киричок, Р. Г. Іванченко, А. К. Дорош, А. І. Петрук та ін. ; упоряд. В.В Хоню ; М-во освіти і науки України. Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т». – К. : ВПФ НТУУ «КПІ», 2004. – С.25, 26, 33.

194. Почепцов Г. Г. Соціальні комунікації і нові комунікативні технології / Г.Г. Почепцов // Комунікація. – 2010. – № 1. – С. 19–26.

195. Прихода Я. В. Редактор у системі соціальних комунікацій. / Я.В. Прихода // Вісник Книжкової палати. – 2011. – № 121. – С. 1–3.

196. Програма «Інтернет семінари (вебінари) у навчальній діяльності» [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://ipo.kpi.ua/ua/pidvishchennia-kvalifikacii/webinar0.html> 12.03.2014.

197. Програма розвитку народної освіти Української РСР на перехідний період (1991–1995 рр.) : Рішення колегії Міністерства народної освіти УРСР від 19.06.91 р. Протокол № 6/37 // Збірник наказів та розпоряджень Міністерства освіти Української РСР. – Київ : «Освіта». – 1991. – № 15–16. – С. 3–36.

198. Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах [Електронний ресурс] – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0173-93>

199. Професія – РЕДАКТОР Урок грамоти. Де навчають редакторів? [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://redactor.in.ua/ru/actual/404.Profes%D1%96ya_%E2%80%94_REDAKTOR17 02.2014.

200. Работа над словом. Язык, стиль и литературное редактирование газеты / Под ред. А. З. Огорокова. – 2-е изд., доп. – М.: Политиздат, 1971. – 184 с.

201. Редактор. Видавець. Дизайнер [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ijimv.knukim.edu.ua83/2012-11-28-23-47-31.html> ir.kneu.edu.ua:8080 17.02.2014.

202. Ретроспектива педагогічної освіти в Україні (XIX – початок XX ст.) : монографія / Н. М. Дем'яненко, І. П. Важинський. – М. : МПА, 2002. – 240 с.

203. Різун В. Відділення журналістики в документах і матеріалах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1902>

204. Різун В. В. До питання про соціальнокомунікаційний підхід у науці / В.В. Різун // Комунікація. Журнал з питань комунікацій у суспільстві. – К., 2010. – Число 1. – С. 27–36.
205. Різун В. В. Зі статті «Соціальнокомунікаційний підхід у науці та галузі соціальної інженерії» [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://journalib.univ.kiev.ua/Socialniy_pidhid.pdf 17.03.2014.
206. Різун В. В. Київська школа журналістики: її витоки та вплив на формування української школи журналістики / В. Різун // Актуальні питання масової комунікації. – 2006. – Вип. 7. – С. 10.
207. Різун В. В. Літературне редагування / В. В. Різун. – К. : Либідь, 1996. – 236 с.
208. Різун В. В. Моделювання і технологія редакторських систем / В.В. Різун. – Київ : 1995. – 200 с.
209. Різун В. В. Нариси про текст. Теоретичні питання комунікації і тексту / В. В. Різун, А. І. Мамалига, М. Д. Феллер . – Київ : Київський ун-т, 1998. – 335 с.
210. Різун В. Основи комп'ютерного набору і коректури / В. Різун. – К. : Либідь, 1993. – 170 с.
211. Різун В. В. Начерки до методології досліджень соціальних комунікацій [Електронний ресурс] // В. В. Різун. – Наукова сторінка професора Володимира Різун. – Київ, 2011. — Режим доступу: http://journalib.univ.kiev.ua/Nacherky_do_metodologiyi.pdf 25.02.2012.
212. Різун В. В. Становлення журналістської освіти в КНУ імені Тараса Шевченка / В. В. Різун, Т. А. Вовк [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1901> 21.04.2013.
213. Розділ чотирнадцятий. Гіпотеза [Електронний ресурс] – Режим доступу : eprints.kname.edu.ua/3022/14/.doc 21.04.2013. – С. 312–313.
214. Романовський О. Г. Формування конкурентноздатного спеціаліста як стратегічна задача філософії сучасної освіти / О. Г. Романовський // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2008. – № 3. – С. 3–9.

215. Руденко Ю. Використання методу «кейс-стаді» в розвитку увиразнення мовлення майбутніх вихователів / Ю. Руденко [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ird.npu.edu.ua/files/rydenko.pdf> 713.03.2014 рр.

216. Сава В. І. Основи техніки творення книги / В. І. Сава. – Львів : Каменяр, 2000. – 136 с.

217. Савощенко А. С. Значення маркетингового комунікаційного комплексу у видавничій сфері / А. С. Савощенко, М. М. Сірук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ir.kneu.edu.ua:8080 17.09.2014.

218. Савченко О. Я. Ознаки особистісно-орієнтованої підготовки майбутнього вчителя / О. Я. Савченко // Творча особистість учителя: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – Київ, 1997. – С. 3–5.

219. Салига П. Г. Трансформація мережевих електронних журналів як явища масової комунікації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук із соц. комунікацій : спец. 27.00.05 «Теорія та історія видавничої справи та редагування» / П. Г. Салига. – К., 2014. – 16 с.

220. Самчук З. Ф. Світоглядні основи соціально-філософського дослідження ідеології: проблема критеріїв та пріоритетів вибору : у 2 т. / З.Ф. Самчук. – Дніпропетровськ : АРТ-ПРЕС – Т. 2. – 2009. – 904 с.

221. Сегол Р. І. Редагування перекладу текстів англомовних телесеріалів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук із соц. комунікацій : спец. 27.00.05 «Теорія та історія видавничої справи та редагування» / Р. І. Сегол. – К., 2010. – 16 с.

222. Серажим К. С. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність / За ред. В. Різуна. – К., 2002. – 392 с.

223. Серажим К. С. Літературне редагування : навч.-метод. посіб. / упоряд. К. С. Серажим. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2012. – 142 с.

224. Сергійчук О. М. Вища школа України в умовах лібералізації суспільного життя 1953–1964 рр. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.

істор. наук : спец. 07.00.01 «Історія України» / О. М. Сергійчук. – Київ, 2002. – 17 с.

225. Сериков В. В. Образование и личность: теория и практика проектирования педагогических систем / В. В. Сериков. – М. : Логос, 1999. – 272 с.

226. Сикорский Н. М. Теория и практика редактирования: учебник / Н.М. Сикорский. – М. : Высшая шк., 1971. – 384 с.

227. Сисоєва С. О. Інформаційна компетентність фахівця: технології формування : навч.-метод. посіб. студ. та викл. вищ. навч. закл. / С. О.Сисоєва, Н. В. Баловсяк. – Чернівці : Технодрук, 2006. – 206 с.

228. Сізова К. Л. Особливості роботи редактора над навчальними виданнями / К. Л. Сізова, Н. М. Алексеєнко // Наукові записки Інституту журналістики. – 2006. – Т. 25. – С. 175–178.

229. Сикорский М. Теория и практика редактирования / М. Сикорский. – М. : Высшая школа, 1980. – 256 с.

230. Словарь русского языка: В 4 т. – 2-е изд., испр. и доп. – Т. 3. – М., 1984. – С. 695.

231. Собчук-Ліва А. Проблема підготовки фахівців / А. Собчук-Ліва // матеріали V Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД» [Електронний ресурс] / 17–19 листопада 2012 р. / Переяслав-Хмельницький, 2012. – Режим доступу: <http://conferences.neasmo.org.ua/node/38115.04.2012>.

232. Співпраця з колегами у межах України. Зв'язки з УАД ім. І. Федорова // Видавничо-поліграфічний факультет. 1954–2004 [Текст] : нариси історії / П. О. Киричок, Р. Г. Іванченко, А. К. Дорош, А. І. Петрук та ін. ; упоряд. В. В. Хоню. – К. : ВПФ НТУУ «КПІ», 2004. – С. 175.

233. Становлення факультету / Видавничо-поліграфічний інститут. Київ: ВПК «Політехніка», 2009. – С. 5–9.

234. Степанюк О. В. Редагування як напрям діяльності референта / О.В. Степанюк // Поліграфія і видавнича справа. – 2008. – Вип. № 2 (48). – С. 106–110.

235. Степко М. Ф. Болонський процес і навчання впродовж життя / М.Ф. Степко [Електронний ресурс] / М. Ф. Степко, Б. В. Клименко, Л.Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ. – Х., 2004. – Режим доступу: http://library.zntu.edu.ua/Bolon_process/Book.pdf 05.04.2013.

236. Степко М. Ф. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес. Матеріали до першої лекції / Уклад. М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, К.М. Левківський, Ю. В. Сухарніков; відп. ред. М. Ф. Степко. – К. : Изд., 2004. – 24 с.

237. Сучасна освіта та наука в незалежній Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua-referat.com/> 05.04.2013.

238. Татур Ю. Г. Компетентность в структуре модели качества подготовки специалиста // Ю. Г. Татур // Высшее образование сегодня. – 2004. – № 3. – с. 9, 20–26.

239. Творча професійна підготовка фахівців: особливості процесу // Сучасна мистецька освіта: реалії та перспективи : зб. наук. пр. [редкол. : І.А. Зязюн, А. П. Лашенко, С. О. Сисоєва та ін. – К. ; Суми, 2004. – С. 197–206.

240. Теоретико-методологічні засади інтеграції змісту гуманітарної освіти у вищих навчальних закладах негуманітарного профілю: монографія / [Онкович Г.В., Бойченко М. І., Н. М. Дем'яненко та ін.]; За заг. ред. Г.В. Онкович. – К. : Педагогічна думка, 2012. – С. 30–40.

241. Теремко В. І. Видавничий маркетинг : навч. посіб. / В. І. Теремко. – К. : Академвидав, 2009. – 272 с.

242. Теремко В. І. Видавництво XXI. Виклики і стратегії / В. І. Теремко. – К. : «Академвидав», 2012. – 328 с.

243. Теремко В. І. Основні засади видавничого бізнесу : навч. посіб. / В.І. Теремко. – К. : Академвидав, 2010. – 136 с.

244. Типовое положение о подготовке рукописи к изданию. – М. : Книга, 1967. – С. 16.
245. Тимошик М. С. Видавнича справа та редагування / М.С. Тимошик // Навчальний посібник. – К.: Наша культура і наука. – Концерн «Видавничий дім «Ін Юре», 2004. – 224 с.
246. Тимошик М. С. Видавнича справа та редагування: Курс лекцій : навч. посібник У 2-х ч. / За ред. В. В. Різуна. – Ч. 1. – К., 2002. – 98 с.
247. Тимошик М. С. Видавнича справа в Україні на сучасному етапі: тенденції, проблеми: Текст лекції для студентів Інституту журналістики з курсу «Видавнича справа та редагування» / М. С. Тимошик. – К., 2002. – 24 с.
248. Тимошик М. С. Історія видавничої справи : підручник / М.С. Тимошик. – К. : Наша культура і наука, 2007. – 496 с.
249. Тимошик М. С. Історія української видавничої справи: наукова концепція та нові спроби її фальсифікації / М. С. Тимошик. – К.: КНУКІМ, 2012. – 32 с.
250. Тимошик М. С. Її величність – книга: історія видавничої справи Київського університету. 1834-1999: Моногр. / Передм. В. В. Скопенка. – К.: «Наша культура і наука», 1999. – 306 с.
251. Тимошик М. С. Методика редагування: змістовий, структурний, цілісний та вибірковий аспекти / М. С. Тимошик. – К.: КНУКІМ, 2012. – 34 с.
252. Тимошик М. С. Редагування: завдання, зміст, види / М. С. Тимошик. – К.: КНУКІМ, 2012. – 40 с.
253. Тимошик М. С. Редакторський аналіз: завдання, зміст, логічні засади. – К.: КНУКІМ, 2012. – 32 с
254. Тимошик М. С. Технічне редагування: теретичні та практичні аспекти / М. С. Тимошик. – К.: КНУКІМ, 2012. – 32 с.
255. Тимошик М. С. Художнє редагування: теретичні та практичні аспекти / М. С. Тимошик. – К.: КНУКІМ, 2012. – 38 с.
256. Тимошик М. С. Книга для автора, редактора, видавця / М.С. Тимошик. – К.: Наша культура і наука, 2006. – 578 с.

257. Тимошик М. С. Наука про видавничу справу та редагування: тривожні тенденції термінотворення / М. С. Тимошик. — К. : КНУКІМ, 2012. — 22 с.

258. Тимошик М. С. Редагування: до проблеми формування терміносистеми і тлумачення термінів у науці про видавничу справу та редагування / М. С. Тимошик // Наукові записки Інституту журналістики: науковий збірник / за ред. В. В. Різуна. — К., 2009. — Т. 37. — Жовтень-грудень. — 196 с.

259. Тимошик М. С. Редагування текстів за видами видань (газетно-журнальні, рекламні, інформаційні) / М. С. Тимошик // Друкарство. — 2003. — № 5. — 96 с.

260. Тимошик М. С. Редагування як ключовий термін у науці про видавничу справу та редагування: змістове наповнення, наукові інтерпретації в Україні та на Заході / М. Тимошик // Наукові записки Інституту журналістики : науковий збірник / за ред. В. В. Різуна. — К., 2010. — Т. 40. — Липень–вересень. — С. 6–20.

261. Тимошик М. С. Спеціальність «Видавнича справа та редагування» : данина моді чи потреба часу? / М. С. Тимошик // Друкарство. — 2003. — № 2. — С. 34–36.

262. Тимошик М. С. Спеціальність «Видавнича справа та редагування»: самостійна, самодостатня, а не в тіні журналістики / М. С. Тимошик // Редактор і видавець: Наук.-практ. збірник. — К.: Інститут журналістики, 2007. — Число 1. — С. 15–22.

263. Тимошик М. С. Теоретичний і практичний аспекти методики редагування / М. С. Тимошик. — Комунікаційні технології: наук. журн. [гол. ред. О. М. Холод]. — К.: КНУКіМ, 2013. — Т. 2. — С. 140–146.

264. Тимошик М. С. Як редагувати книжкові та газетно-журнальні видання: практичний посібник / М. С. Тимошик // — К. : Наша культура і наука, 2012. — С. 23.

265. Ткаченко С. В. Перспективні напрями використання інтернет-сервісів WEB 2.0 у процесі професійної підготовки редакторів / С. В. Ткаченко // Поліграфія і видавнича справа : Науково-технічний збірник. – 2009. – № 1(49). – С.78–80; 79.

266. Ткаченко І. А. Проектна технологія в процесі підготовки майбутніх редакторів / І. А. Ткаченко // Поліграфія і видавнича справа. – 2008. – Вип. № 2 (48). – с. 110–115.

267. Торбіч В. Професійні стандарти інформаційної журналістики / В. Торбіч [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://4vlada.com/press_club/8411. 28.12.2014.

268. Трачук Т. Журналістикознавство: погляд львівських дослідників / Т. Трачук [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.franko.lviv.ua/faculty/jur/publications/visnyk26/Statti_Trachuk.htm 21.12.2014

269. Тріщук О. В. Від прийому 2003 року до нового, ювілейного / О.В. Тріщук. – Технологія і техніка друкарства. – 2004. – № 1 (3). – С. 12–17.

270. Тріщук О. В. Науково-інформаційний дискурс як соціокомунікативне явище [Текст] : монографія / О. В. Тріщук. – К. : НТУУ «КПІ», 2009. – 392 с.

271. Тріщук О. В. Редагування науково-інформаційного тексту : підруч. для студентів ВНЗ / О. В. Тріщук. – Київ : НТУУ «КПІ», 2013. – 248 с.

272. Українська державна служба статистики [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>. 12.03.2012.

273. Університет у постіндустріальному світі // Освіта України. – 2007. – 4 вересня.

274. Ус Т. І. Кафедри видавничої справи та редагування як наукові школи / Т.І. Ус // Організація діяльності випускової кафедри в умовах інтеграції освіти // Збірник матеріалів круглого столу, м. Київ, 25 вересня 2014 р. / Ред. Г.В. Онкович, А.Б. Кондрашихін, І.М. Мельникова, В.Є. Виноградова. – К., 2015. – С. 98–100.

275. Фінклер Ю. Е. Мас-медіа та влада: технологія взаємин [монографія] / Ю. Е. Фінклер. – Львів : Аз-Арт, 2003. – 212 с.
276. Федоров А. А. Медиаобразование в зарубежных странах / А.В. Федоров. – Таганрог : Изд-во Кучма, 2003. – 238 с.
277. Федоров А. В. Развитие медиаобразования на современном этапе / А.В. Федоров // Инновации в образовании. – 2007. № 3. – С. 44.
278. Феллер М. Довідник коректора / М. Феллер, І. Квітко, М. Шевченко // Довідкове видання. – Харків: Книжкова палата УРСР, 1972. – 408 с.
279. Феллер М. Литературное редактирование [лингвостилистические основы]: учеб. пособие для студентов фак. журналистики и ред. фак. / М.Феллер, М. Сенкевич. – М. : Высш. школа, 1968. – 367 с.
280. Феллер М. Стил ь и знак. Стил ь как способ изображения действительности / М. Феллер. – Львов: Вища школа, 1984. – с. 279.
281. Феллер М. Структура произведения. Как она действует. Как ее строят. Как оценивают и помогают улучшить. Автору и редактору / М. Феллер. – М. : Книга, 1981. – 270 с.
282. Феллер М. Текст і зображення як модель комунікативного акту: монографія / М. Феллер. – К. : Центр вільної преси, 1998. – 123 с.
283. Феллер М. Український університетський курс літературного редагування (задум автора – текст – сприймання читача) / М. Феллер // Наукові записки / Національний університет «Києво-Могилянська академія». – 2002. – Т. 20. – с. 3.
284. Феллер М. Эффективность сообщения и литературный аспект редактирования / М. Феллер. – Львов : Вища шк., 1978. – 366 с.
285. Фенько Н. М. Інтерактивні методи навчання при підготовці фахівців спеціальності «Видавнича справа та редагування» / Н. М. Фенько, І. Ю. Круть // Поліграфія і видавнича справа. – 2009. – № 1. – С. 73–75.
286. Фіялка С. Б. Редагування навчальної літератури з культурознавства для вищої школи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук із соц.

комунікацій : спец. 27.00.05 «Теорія та історія видавничої справи та редагування» / С. Б. Фіялка. – К., 2012. – 18 с.

287. Фокина Т. И. Использование прецедентных текстов русской культуры в украинской периодике / Т. И. Фокина // Информационное поле современной России: практики и эффекты : материалы Шестой Междунар. научн.-практ. конф. (Казань, 22–24 октября 2009 г.) / Под. ред. В.З. Гарифуллина / Вып. ред. Р. П. Баканов. – Казань: Изд-во Казан. гос. ун-та, 2009. – С. 263–265.

288. Фокіна Т.І. Наукові засади розвитку редагування в Україні / Т.І. Фокіна // Проблеми освіти: наук. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – К., 2013. – Вип. 77. – Ч. II. – С. 277–281.

289. Фокіна Т. І. Основні напрями розвитку науки про редагування у вищій школі / Т.І. Фокіна // Проблеми освіти: наук. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – К., 2014. – Вип. 78. – Ч. I. – С. 223–227.

290. Фокина Т. И. Медиаобразование в процессе подготовки будущих редакторов / Т. И. Фокина // Медиаобразование 2013: сб. трудов Междунар. форума конф. (Москва, 31 октября – 02 ноября 2013 г.) / под редакцией И.В. Жилавской. – М. : РИЦ ММГУ им. М.А. Шолохова, 2013. – С. 331–338.

291. Фокина Т. И. Роль средств медиаобразования в процессе подготовки будущих редакторов / Т. И. Фокина / Медиаобразование как фактор оптимизации российского медиапространства: коллективная монография / Отв. ред. И. В. Жилавская и Т. Н. Владимирова. – М. : РИЦ МГГУ имени М.А. Шолохова, 2014. – С. 274–281.

292. Фокіна Т. І. Роман Григорович Іванченко – видатний вітчизняний науковець, засновник кафедри видавничої справи та редагування Київського політехнічного інституту / Т. І. Фокіна // Проблеми освіти: наук. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – К., 2013. – Вип. 77. – Ч. 1. – С. 200–203.

293. Фокіна Т. І. Р. Г. Іванченко – засновник редакторської школи в Україні / Т. І. Фокіна // Вища освіта України : теорет. та наук.-метод. часопис. – К.; Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2011. – № 1. – Дод. 1. – (Темат. вип.). – С. 376–381.

294. Фокина Т. И. Русские логоэпистемы в заголовках украинских газет / Т.И. Фокина // Национально-культурный компонент в тексте и языке : материалы докл. IV Междунар. науч. конф. (Минск, 3–5 дек. 2009 г.) ; в 2 ч. / отв. редакторы Н. П. Баранова, А. М. Горлатов, С. М. Прохорова. – Минск : МГЛУ, 2009. – Ч. 2. – С. 257–259.

295. Фокіна Т. І. Становлення професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування в Україні / Т. І. Фокіна // «Друкарство молоде» : матеріали 12 Міжнар. наук.-техн. конф. студентів і аспірантів (Київ, 17–19 квіт. 2012 р.). – Київ: НТУУ «КПІ», 2012. – Кн. 2. – С. 61–62.

296. Фокіна Т. І. Становлення спеціальності «Видавнича справа та редагування» в Україні / II Всеукраїнські Морозівські пед. читання (Київ, 30–31 березня 2002 р.) / Історико-педагогічні студії: науковий часопис [гол. ред. Н.М.Дем'яненко]. – К. : вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2013. – Вип. 6. – С. 248–250.

297. Фокіна Т. І. Особливості професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування у вищому навчальному закладі / Т.І. Фокіна // Проблеми освіти: наук. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – К., 2013. – Вип. 74. – Ч.ІІ. – С. 257–260.

298. Фокина Т. И. Технологии медиаобразования в подготовке будущих редакторов / Т. И. Фокина // Медиаобразование. – М., 2014. – №2. – С. 75–81.

299. Форми навчання та організації навчального процесу в університеті. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/osvitnia/04today> 27.12.2014.

300. Харитоненко О. І. Засоби масової комунікації: література і суспільство : навчально-методичний комплекс / О. І. Харитоненко. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. – 72 с.

301. Харитоненко О. І. Редагування навчальних видань : навчально-методичний комплекс / О. І. Харитоненко. – К. : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. – 100 с.
302. Харчук О. В. Коректура: Методичні рекомендації (зміст лекцій, правила застосування коректурних знаків, плани лабораторних занять, тексти для самостійної роботи) / О. В. Харчук. – К.: «Альфа-М», 2007. – 52 с.
303. Холод О. М. Соціальні комунікації : соціо- та психолінгвістичний аналіз : навч. посіб. / Холод О.М. – Львів : ПАІС, 2011. – С. 35.
304. Хилько М. М. Методологічні основи дослідження журналістикознавства / М. М. Хилько [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.info-library.com.ua/books-text-11400.html> 21.12.2014.
305. Хилько М. М. Філософські методи у дослідженні журналістикознавства [Електронний ресурс] / М. М. Хилько – с. 132. – Режим доступу : dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/13-Khilko.pdf. – 19.12.2014.
306. Хоню В. В. Діяльність видавництва «Вік» (1894–1919). Становлення видавничої галузі в Україні : автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.08 «Журналістика» / В. В. Хоню. – К., 2000. – 19 с.
307. Хоню В. В. До визначення ролі літературного редактора у процесі підготовки видання / В. В. Хоню. – Технологія і техніка друкарства. – 2007. – № 1. – С. 150–166.
308. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированого образования / А. В. Хуторской // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58–64.
309. Чемерис І. М. Комунікативно-маніпулятивні технології, прийоми та методи масмедіа (на прикладі британського газетного дискурсу) / І.М. Чемерис. – С. 157–163.
310. Чемерис І. М. Проблеми професійної підготовки журналістів: порівняльний аналіз опитувань випускників / І. М. Чемерис // Вища освіта України. – 2006. – Дод. 3, т. 3. Вища освіта України у контексті інтеграції до освітнього простору. – С. 286–290.

311. Чемерис І. М. Формування професійної компетентності майбутніх журналістів засобами іншомовних періодичних видань : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / І.М. Чемерис. – К., 2008. – 20 с.

312. Чепуренко Я. О. Інформаційний простір України : словник законодавчої термінології / Я. О. Чепуренко. – К. : Освіта України, 2008. – 544 с.

313. Черемісіна С. Г. Прогресивні технології підготовки фахівців / С.Г. Черемісіна // збірник тез доповідей Міжнародної навчально-методичної конференції (10–11 грудня 2009 р.). – Суми, 2010. – С. 126–131.

314. Черныш Н. И. Академик Николай Платонович Бажан – редактор и издатель: Опыт работы в Главной редакции Украинской Советской энциклопедии : автореф. дисс. на соискание научной степени канд. филол. наук : спец. 05.25.04. «Книговедение» / Н. И. Черныш. – М., 1987. – 17 с.

315. Черниш Н. І. Видавнича справа та редагування в Україні: постаті і джерела (XIX – перша третина XX ст.) : навч. посібн. для студ. вищих навч. закладів / за ред. Н. Зелінської. – Львів : Світ, 2003. – 612 с.

316. Черниш Н. І. Основи культури видання : навч.-метод. посібник / Н.І. Черниш. – Львів : Українська академія друкарства, 2013. – 144 с.

317. Черниш Н. І. Українська енциклопедична справа: історія розвитку, теоретичні засади підготовки видань : навч. посібник. / Н. І. Черниш. – Львів : Фенікс, 1998. – 92 с.

318. Шейко В. М. Перспективи розвитку соціальних комунікацій як нової наукової галузі [Електронний ресурс] / В. М. Шейко // Соціальні комунікації в стратегіях формування суспільства знань : матеріали міжнар. наук. конф., (Харків, 26–27 лют. 2009); в 2 ч. – Х. : ХДАК, 2009. – ч. 1. – С. 3.

319. Шелудько В. С. Компетентнісний підхід як основа підготовки фахівців з вищою освітою / В. С. Шелудько // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. – Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. – К., 2009. – Вип. 18. – С. 286–291.

320. Шляхи модернізації вищої освіти в контексті євроінтеграції // Матеріали регіонального науково-практичного семінару / За заг. ред. Г.В Терещука. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2008. – С.7.

321. Шпак В. І. Розвиток видавничої справи в Україні в 1990–2010 рр. / В.І. Шпак. – К. : ВКП «Експрес-Поліграф», 2011. – С. 22.

322. Шпак В. Формування нової генерації фахівців видавничої справи. історичний аспект / В. Шпак // Наукові записки з української історії. – 2013. – Вип. 33. – С. 307.

323. Що таке журналістика і як вона з'явилася? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://arhiv-statev.pp.ua/index.php?newsid=247341323>. 16.05.2013

324. Як підготувати і захистити дисертацію на здобуття наукового ступеня. Методичні поради / Автор-упорядник Л. А. Пономаренко. – К. : Вид-во «Толока», 2001. – 80 с.

325. Ярема С. М. Видавничі поліграфічні технології та обладнання : (заг. курс): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. М. Ярема. – К., 2003. – 320 с.

326. Ярема С. М. Технічне редагування : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., що навч. за спец. «Вид. справа та редагування» / С. М. Ярема. – К. : Ун-т «Україна», 2003. – 286 с.

327. Baverstock A. How to Market Books. – 2nd ed. – London: Kogan Page Ltd, 1997. – 352 p.

328. Coggin W., Porter L. Editing for the Technical Professions. – New-York, 1993. – 254 p.

329. Copy Editing Professional Editorial Standards. – Режим доступу: http://artefact.lib.ru/design/text_cp_copy_editing_professional_editor

330. Derricourt R. An Author's Guide to Scholarly Publishing. – Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1996. – 233 p.

331. Holmes J. Thesis to Book: What to get rid of // Scholarly Publishing. – 1974. – V.5. – № 4. – P. 339–349; V.6. – № 1. – P. 40–50; 1975. – V.6. – № 2. – P. 165–176.

332. Kubey R. Media Education: Portraits of an Evolving Field // Media Literacy in the Information Age. — New Brunswick ; London : Transaction Publishers, 1997.\

333. Lumann N. Schorr E. Reflexionsprobleme im Erziehungssystem. — Frankfurt a. M., 1988.

334. O'Connor M. How to Copyedit Scientific Books & Journals. — Philadelphia : ISI Press, 1993. — 150 p.

335. Percival E. Ellington H. A Handbook of Educational Technology. — London ; N.Y., 1984. — P. 12, 13, 20.

МАТЕРІАЛИ АРХІВУ КИЇВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ
Т. Г. ШЕВЧЕНКА

336. Архів Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка.

Ф. Р-1246 Канцелярія. Накази ректора. 1947–1953 рр.

Оп. 5

Спр. 62. Наказ № 366 від 15 травня 1947 р. про відкриття фаху «Журналістика», с. 197–198.

337. Архів Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка.

Ф. Р-1246 Канцелярія. Накази ректора. 1947–1953 рр.

Оп. 5

Спр. 63. Наказ № 416-а від 15 червня 1947 р. про зарахування студентів, с. 169–171.

338. Архів Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка

Ф. П-158 Документальні матеріали партійного комітету КДУ ім.Т.Г. Шевченка. 1947–1953 рр.

Оп. 3

Спр. 4. Протоколи загальних зборів факультету, с. 88–89.

339. Архів Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка

Ф. Р-1246 Документальні матеріали філологічного факультету журналістики 1947–1953 рр.

Оп. 21

Спр. 80. Засідання Ради факультету щодо успішності студентів та результатів першого семестру, с. 1–2.

340. Архів Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка

Ф. П-158 Документальні матеріали партійного комітету КДУ ім.Т.Г. Шевченка. 1947–1953 рр.

Оп. 2

Спр. 4. Проведення першої партійної конференції (наказ № 368 / від 28.08.1947 р., с. 148.

341. Архів Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка

Ф. П-158 Документальні матеріали партійного комітету КДУ ім. Т.Г.Шевченка. 1947–1953 рр.

Оп. 4

Спр. 11. Директивний лист міністра вищої освіти СРСР (№ Д-24 від 30.04.1948 р.) про персональний склад кафедри журналістики, с. 3.

342. Архів Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка

Ф. П-158 Документальні матеріали партійного комітету КДУ ім. Т.Г. Шевченка. 1947–1953 рр.

Оп. 4

Спр. 11. Директивний лист міністра вищої освіти СРСР № 1635 від 19 вересня 1950 р. про персональний склад кафедри журналістики, с. 4.

343. Архів Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка

Ф. П-158 Документальні матеріали партійного комітету КДУ ім. Т.Г. Шевченка. 1947–1953 рр.

Оп. 2

Спр.16. Звіт про результати учбової діяльності, с. 16, 275;

344. Архів Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка.

Ф. Р-1246 Документальні матеріали філологічного факультету журналістики 1947–1953 рр.

Оп. 17.

Спр. 241. Засідання ради факультету, с. 2–3.

345. Архів Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка

Ф. Р-1246 Канцелярія. Накази ректора. 1947–1953 рр.

Оп. 5

Спр. 62. Наказ № 1062 від 4 вересня 1953 р. «Про організацію факультету журналістики», с. 2.

346. Архів Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка.

Ф. Р-1246 Канцелярія. Накази ректора. 1947–1953 рр.

Оп. 5

Спр. 62. Наказ № 1310 від 8 жовтня 1953 р. про створення кафедри журналістики, с.2.

МАТЕРІАЛИ АРХІВУ ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

347. Архів Львівського університету ім. І. Франка

Ф. Р-121 Канцелярія. Накази ректора. 1950–1954 рр.

Оп. 1

Спр.1. Наказ № 36 від 15 травня 1953 р. про відкриття кафедри журналістики, с. 19.

МАТЕРІАЛИ АРХІВУ ЛЬВІВСЬКОЇ АКАДЕМІЇ ДРУКАРСТВА

348. Архів Української академії друкарства

Ф. Р-115 Канцелярія. Накази ректора. 1960–1970 рр.

Оп. 3

Спр.34. Наказ № 23 від про відкриття спеціальності «Редагування науково-технічної інформації і рекламної літератури», С. 24.

МАТЕРІАЛИ АРХІВУ ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНОГО ІНСТИТУТУ
НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ УКРАЇНИ «КИЇВСЬКИЙ
ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

349. Архів Видавничо-поліграфічного інституту Національного технічного університету «КПІ». Канцелярія. Накази. Наказ № 350 від 31 грудня 1953 р.) про відкриття Учбово-консультаційного пункту, с. 23.

350. Архів Видавничо-поліграфічного інституту Національного технічного університету «КПІ». Канцелярія. Накази. Наказ МВО СРСР № 916 від 06 вересня 1957 р. про передачу до Українського Поліграфічного Інституту імені І. Федорова вечірнього факультету, с. 20.

351. Архів Видавничо-поліграфічного інституту Національного технічного університету «КПІ». Канцелярія. Накази. Наказ № 168 від 10 серпня 1959 р. про створення Київського видавничого факультету (КВФ), с. 8.

352. Архів Видавничо-поліграфічного інституту Національного технічного університету «КПІ». Канцелярія. Накази. Постанова про виведення із складу УПІ ім. І. Федорова і передачу до складу Київського політехнічного інституту (наказ Мінвузу УРСР № 216 від 05.09.1989 р.), с. 3.

353. Архів Видавничо-поліграфічного інституту Національного університету України «КПІ». Канцелярія. Накази. Наказ № 141-1 від 20.12.1989 р. «Про зміну наказу по КПІ № 68-1 від 1.06.1988 р.», с. 2.

354. Архів Видавничо-поліграфічного інституту Національного університету України «КПІ». Канцелярія. Накази. Наказ № 109-1 від 12.09.1989 р. про відкриття підготовки спеціалістів поліграфічного профілю для видавничої галузі в Київському політехнічному інституті. – Т. 2. – с. 139.

355. Архів Видавничо-поліграфічного інституту Національного університету України «КПІ». Канцелярія. Накази. Перелік спеціальностей та спеціалізацій Київського політехнічного інституту. Додаток № 1, с. 14.

356. Архів Видавничо-поліграфічного інституту Національного університету України «КПІ». Канцелярія. Накази. Наказ № 1-114 від 15.09.2004 р. «Про створення навчально-наукового інституту «Видавничо-поліграфічний інститут», с. 273–274.

357. Архів видавничо-поліграфічного інституту Національного університету України «КПІ». Канцелярія. Накази. Наказ № 1-116 від 20.09.2004 р. «Про зміни у складі вченої ради НТУУ «КПІ», с. 276.

358. Архів Видавничо-поліграфічного інституту Національного університету України «КПІ». Наказ № 1-145 від 05.11.2004 р. «Про зміни у складі вченої ради НТУУ «КПІ», с. 336.

359. Архів Видавничо-поліграфічного інституту Національного університету України «КПІ». Наказ № 1-116 від 20.09.2004 р. «Про зміни у складі вченої ради НТУУ «КПІ». Наказ № 1-165 від 16.12.2004 р. «Про розробку ECTS-інформаційного пакету НТУУ «КПІ», с. 336.

360. Архів Видавничо-поліграфічного інституту Національного університету України «КПІ». Наказ № 261-п від 28.01.2005 р. «По науково-педагогічному складу», с. 232.

361. Архів Видавничо-поліграфічного інституту Національного університету України «КПІ». «Рабочие учебные планы дневной формы обучения на 1990–1991 г. № 2», с. 112.

362. Архів Видавничо-поліграфічного інституту Національного університету України «КПІ». «Новые учебные планы. 1990 г.», с. 100.

363. Архів Видавничо-поліграфічного інституту Національного університету України «КПІ». «Рабочие учебные планы вечерней формы обучения 1991–1992 г.», с. 104.

364. Архів Видавничо-поліграфічного інституту Національного університету України «КПІ». «Учебные планы 1993 уч. год. Стационар», с. 69.

365. Архів Видавничо-поліграфічного інституту Національного університету України «КПІ». «Учебные планы вечерней и заочной форм обучения. 1993 уч. г.», с. 69.

366. Архів Видавничо-поліграфічного інституту Національного університету України «КПІ». «Учебные планы вечерней и заочной форм обучения. 1994 уч. г.», с. 69–70.

367. Архів Видавничо-поліграфічного інституту Національного університету України «КПІ». «Рабочие учебные планы за 1995–1996 уч. г.», с. 56 – 58.

368. Архів Видавничо-поліграфічного інституту Національного університету України «КПІ». «Рабочие учебные планы. Стационар. 1996 г.», с. 98–100.

369. Архів Видавничо-поліграфічного інституту Національного університету України «КПІ». «Рабочие учебные планы по вечерней и заочной формам обучения. 1997–1998 уч. г.», с. 90–92.

370. Архів Видавничо-поліграфічного інституту Національного університету України «КПІ». «№ 2. Учебные рабочие планы. 1997–1998. ФЭА, ФИФТ, РТФ, ФПМ, ИВП, ХТФ, ФЭЛ», с. 38–41.

371. Архів Видавничо-поліграфічного інституту Національного університету України «КПІ». «Рабочие учебные планы заочной формы обучения. 1997–1998 уч. г.», с. 67–70.

372. Архів Видавничо-поліграфічного інституту Національного університету України «КПІ». «Рабочие учебные планы дневной формы обучения. 1998–1999 гг.», с. 113–115.

373. Архів Видавничо-поліграфічного інституту Національного університету України «КПІ». «Рабочие учебные планы заочной формы обучения. 1998–1999 гг.», с. 77–79.

374. Архів Видавничо-поліграфічного інституту Національного університету України «КПІ». «Рабочие учебные планы дневной формы обучения. 1999–2000 гг.», с. 78–81.

375. Архів Видавничо-поліграфічного інституту Національного університету України «КПІ». «Рабочие учебные планы заочной формы обучения. 1999-2000 гг.», с. 97–100.

376. Архів Видавничо-поліграфічного інституту Національного університету України «КПІ». «Робочий навчальний план, безвідривна форма навчання. 2002-2003 н. р.», с. 104–107.

377. Архів Видавничо-поліграфічного інституту Національного університету України «КПІ». «Робочі навчальні плани бакалаврів на 2003 –2004 рр. », с. 129–132.

378. Архів Видавничо-поліграфічного інституту Національного університету України «КПІ». «Робочі навчальні плани спеціалістів на 2003–2004 рр.», с. 98–101.

379. Архів Видавничо-поліграфічного інституту Національного університету України «КПІ». «Робочі навчальні плани бакалаврів на 2006–2007 рр.», с. 113–116.

380. Архів видавничо-поліграфічного інституту Національного університету України «КПІ». «Робочі навчальні плани бакалаврів заочної форми навчання на 2006–2007 рр.», с. 125–128.

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ВИЩИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ ТА УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ

381. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України

Ф. Р-4621 Міністерство вищої освіти України, м. Київ. 1955–1985 рр.

Оп. 1

Спр. 372. Канцелярія. Протоколи про управління вищими учбовими закладами. 1966 р, с. 24.

382. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України

Ф. 4684 Українське республіканське правління Науково-технічного товариства поліграфії та видавництва, м. Київ. 1955–1980 рр.

Опис 1

Спр. 122. Річні звіти про роботу українського і обласних правлінь НТТ (1950–1980 рр.), с. 28.

383. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України

Ф. 4849 Головне управління учбовими закладами Міністерства культури УРСР, м. Київ. 1944–1956 рр.

Оп. 2.

Спр. 22. Відділ вузів, с. 89.

384. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України.

Ф. 4784 Політвидав України Державного комітету Української СРС у справах видавництва, поліграфії та книжкової торгівлі, м. Київ (видавництво політичної літератури). 1944–1978 рр.

Оп 1

Спр. 33. Накази директора з основної діяльності, статистичні звіти по кадрах, с. 35.

385. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України

Ф. 4795 Науково-методичні кабінети Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти УРСР (об'єднаний фонд). 1966–1970 рр.

Оп. 3

Спр. 20. Тематичні плани видання учбово-методичної документації, звіти про роботу курсів підвищення кваліфікації, документи про проведення науково-методичних семінарів, с. 80.

ДОДАТКИ
Додаток А
Навчальні плани

спеціальність «Журналістика» термін навчання – 5 років
кваліфікація спеціаліста «Літературний працівник газети»
розроблено і затверджено 1952 р., м. Москва

1 курс (75 студентів)

№ з/п	Дисципліна	К-сть годин на рік
1	Основи марксизму-ленінізму	130
2	Іноземна мова	136
3	Історія СРСР	64
4	Вступ до мовознавства	104
5	Старослов'янська мова	68
6	Сучасна російська мова	68
7	Сучасна українська мова	100
8	Вступ до літературознавства	68
9	Історія російської літератури	
	а) історія книгодрукування	16
	б) вступ до радянської літератури	20
	в) стародавня література	32
10	Зарубіжна література (+ антична)	38
11	Фольклор	36
12	Економічна і політична географія	104
13	Фізичне виховання	68
	Курсова робота з української мови	
	Факультативно:	
1	логіка	70
2	фізкультура	68
3	військова підготовка	136

2 курс (86 студентів)

№ з/п	Дисципліна	К-сть годин на рік
1	Основи марксизму-ленінізму	120
2	Історія СРСР	72
3	Іноземна мова	136
4	Сучасна російська мова	136
5	Сучасна українська мова	134
6	Історія російської літератури	68
7	Історія української літератури	68
8	Зарубіжна література	68
9	Теорія і практика радянської преси	68
10	Стилістика української мови	68
11	Фізичне виховання і спорт	68
12	Навчальна практика	96
	Курсова робота зі стилістики і літературної правки	
	Факультативно:	
1	психологія	36
2	стенографія	68
3	фізкультура	68
4	військова підготовка	136

3 курс (97 студентів)

№ з/п	Дисципліна	К-сть годин на рік
1	Політекономія	78
2	Сучасна російська мова	36
3	Історія російської літературної мови	64
4	Сучасна українська мова	36
5	Історія української літературної мови	64
6	Історія російської літератури	136
7	Історія української літератури	136
8	Зарубіжна література	100
9	Основи радянської держави і права	32
10	Історія російської журналістики	68
11	Теорія і практика радянської преси	100
12	Іноземна мова	72
13	Дисципліна на вибір	100
	Навчальна практика	144
	Курсова робота зі спецкурсу	
	Факультативно:	
1	Фоторепортаж	50
2	Іноземна мова	32
3	Військова підготовка	136

4 курс (84 студентів)

№ з/п	Дисципліна	К-сть год. на рік
1	Політекономія	64
2	Діалектичний матеріалізм	40
3	Історичний матеріалізм	40
4	Історія російської літератури	60
5	Історія української літератури	74
6	Зарубіжна література	28
7	Література народів СРСР	60
8	Історія міжнародних відносин	88
9	Основи організації промисловості і сільського господарства в СРСР	64
10	Історія російської журналістики	32
11	Історія більшовицької преси	32
12	Теорія і практика радянської преси	120
13	Дисципліна на вибір	88
	Навчальна практика	160
	Курсова робота зі спецкурсу	
	Виробнича практика	144
	Факультативно:	
1	Іноземна мова	68
2	Військова підготовка	136

5 курс (72 студенти)

№ з/п	Дисципліна	К-сть год. на рік
1	Історія філософії	70
2	Історія більшовицької преси	84
3	Теорія і практика радянської преси	56
4	Дисципліна на вибір	28

Додаток Б
Навчальний план
 Затверджено Міністерством вищої і середньої освіти УРСР
 від 04 квітня 1990 р.

Спеціальність «Видавнича справа та редагування»
 (вечірня форма навчання)

Кваліфікація спеціаліста редактор   Строк навчання 5 років 10 місяців

Дисципліна	Розподіл за семестрами				Годин						
	Іспитів	Заліків	Контр. роб.	Курс. роб.	Усього	Із них					
						Лекції	Лаб.роб	Пр. роб.	Семінари	Курс. роб.	Сам.роб (годин)
Політична історія	2	1			88	54			34		
Філософія	4	3			70	36			34		
Політична економія	6	5			88	54			34		
Політична соціологія	8	7			53	36			17		
Естетика		7			18	18					
Радянське право		9			18	12			6		
Логіка		6			17	17					
Іноземна мова	4	1-3			140		140				
Громадянська охорона		6			36	18		18			
Охорона праці		9			18	10	8				
Обч. тех. і програмув.	2				51	10	7	34			
Вступ до літ-ва	1				36	30			6		
Історія рос. літератури	2,4	1,3			158	140			18		
Історія укр. літерат.	3,5	2,4			156	128			28		
Історія зар. літератури	7,9	6,8			156	132			24		
Історія книжк. справи		4			34	20			14		
Заг. і спец. бібліогр.		5			36	20		16			
Заг. книгознавство	8				53	36			17		
Суч. книгов. справа		10			70	70					
Орг. і ек. книжк. справи	11				45	30		15			
Наук.-технічна інформація	11				45	30		15			
Основи стандарт. і викор. стандартів у видавництв		6			51	34		17			

Продовження додатка Б

Сучасна російська мова	12,5	1,3	2,6	5	176	90		86			
Авт. вид.-редак. системи	8	7,6	7,8		130	60		70			
Сучасна українська мова	4,7	3,5,6	3-7	7	174	86		88			
Практична стилістика	9	8	7,9		104	54		50			
Редагування. Заг. курс	4	2	1-4	4	140	76		64			
Реданаліз і підг. видання	8,6	7	5-8		172	86		86			
Ред. і вид. окремих видів літератури	8,9,10	9,10	8-11	10-11	402	184		218			
Пропаг. і реклама книги		11			30	15		15			
Авторське право		9			36	36					
Вид.-поліг. тех. і технол.	1	5			36	18	18				30
Худ. і техн. оформлення і конструювання книги		5			54	36		18			40
Авт. ред.-вид. процесу	10				34	17	17				
Історія УРСР		3			36	30		6			
Дисципліни ради вузу											
Проектування реферативних текстів		11	11		30	15			15		
Книгознавство	10				34	10	10	14			
Наукознавство		10			34	30		4			

Кількість занять 3023

Кількість контр. роб. 26

Кількість курсових робіт 5

Кількість іспитів 32

4 тижн.

Кількість заліків 40

Державні іспити

Дипломна робота із захистом у ДЕК

Кількість лекцій 1760

Кількість лаб. роб. 60

Кількість практ. роб. 956

Кількість семінарів 24

Переддипломна практика 12 сем.,

Загальна дисципліна

«Видавнича справа і редагування»

Додаток В
Навчальний план
 Затверджено Міністерством вищої і середньої освіти УРСР
 від 04 квітня 1990 р.

Спеціальність «Видавнича справа та редагування»

Кваліфікація спеціаліста редактор

(вечірня форма навчання)

Строк навчання 5 років 10 місяців

Дисципліна	Розподіл за семестрами				Годин						
	Іспитів	Залків	Контр. роб.	Курс. роб.	Усього	Із них					
						Лекці і	Лаб.р об	Пр. роб.	Семі на-	Курс. роб.	Сам. роб(г один)
Політична історія	2	1			88	54			34		
Філософія	4	3			70	36			34		
Політична економія	6	5			88	54			34		
Політ. соціологія	8	7			53	36			17		
Естетика		7			18	18					
Радянське право		9			18	12			6		
Логіка		6			17	17					
Іноземна мова	4	1-3			140		140				
Громад. охорона		6			36	18		18			
Охорона праці		9			18	10	8				
Об. тех. і програмув.	2				51	10	7	34			
Вступ до літ-ва	1				36	30			6		
Історія рос. літерат.	2,4	1,3			158	140			18		
Історія укр. літерат.	3,5	2,4			156	128			28		
Заг. і спец. бібліогр.		5			36	20		16			
Заг. книгознавство	8				53	36			17		
Суч. книгов. справа		10			70	70					

Продовження додатка В

Орг. і ек. кн. справи	11				45	30		15			
Наук.-тех. інформ.	11				45	30		15			
Основи станд. і вик. станд. у видавництв		6			51	34		17			
Сучасна рос. мова	12,5	1,3	2,6	5	176	90		86			
Авт. вид.-ред. сист.	8	7,6	7,8		130	60		70			
Суч. українська мова	4,7	3,5,6	3-7	7	174	86		88			
Практ. стилістика	9	8	7,9		104	54		50			
Редаг. Заг. курс	4	2	1-4	4	140	76		64			
Реданаліз і підготовка видання	8,6	7	5-8		172	86		86			
Ред. і вид. окремих видів літератури	8,9,10	9,10	8-11	10-11	402	184		218			
Проп. і рекл. книги		11			30	15		15			
Історія зар. літерат.		4			34	20			14		
Історія книж. справи		4			34	20		14			
Авторське право		9			36	36					
Вид.-поліг. техніка і технологія	1	5			36	18	18				30
Ху. і техн.оформл. і конструюв. книги		5			54	36		18			40
Авт. ред.-вид. проц.	10				34	17	17				
Історія УРСР		3			36	30		6			

Додаток Г

Навчальний план на 1990–1991 н. р.
 Спеціальність «Видавнича справа та редагування»
 Поліграфічний факультет
 Спеціалізація «Автоматизовані системи у редакційно-видавничому процесі»
 (денна форма навчання) Кваліфікація спеціаліста редактор Строк навчання 5 р. 6 міс.

Дисципліна	Усього	Лекцій	Практ. роб.	Лаб. роб.	Індив. роб.	Іспити	Заліки	Курсові роб.	Контрольні роб.
Історія України	37	35	52		20	2			
Іноземна мова	70		70		35		1,2		
Фізичне виховання	140				140		1,2		
Об. техніка і програмування	76	35		35		2			
Машинопис	54		36		18		1		1
Вступ до редакційних аспектів літературознавства	68	34	17		17		2		
Історія російської літератури	175	70	70		35	1	2		
Історія укр. літератури	34	24	10						
Сучасна російська мова	175	70	70		35	1,2		2	1,2
Сучасна українська мова	123	53	70			21			1,2
Редагування (загальний курс)	157	105	35		17	1	2		1,2
Видавничо-поліграфічна техніка і технологія	88	53		35			1,2		
Історія вітчизняної і світової культури	36	36					1		
Історія України	2	1	1			3	1	2	
Іноземна мова	² 1		² 1			² 1		² 1	
Фізичне виховання	⁰ 4		⁰ 4			⁰ 4		⁰ 4	
Обчис. техніка і програм.	2	1			1	2	1		1
Машинопис	2/1		2/1						
Вступ до ред. асп. літ-ва						3	2	1	

Продовження додатка Г

Історія російської літератури	⁴ 1	2	² 1		⁴ 1	2	² 1	
Історія укр. літератури					2	2		
Сучасна російська мова	4	2	² 1		4	2	² 1	
Сучасна українська мова	4	2	2		3	1	2	
Редагування (заг. курс)	3	2	1		³ 1	² 1	1	
Вид.-пол. техн. і технологія	3	2		1	2	1		1
Історія вітчизняної і світової культури	2	2						

Усього: годин 1315

Навчально-виробнича практика 2 сем., 3 тижн.

практ. роб. 448

лекцій 479

лаб. роб. 71

контр. роб. 317

Додаток Г

Навчальний план 1991/1992 н. р.

Спеціальність «Видавнича справа та редагування»

(вечірня форма навчання)

Факультет поліграфічний Кваліфікація спеціаліста редактор

Строк навчання 5 років 10 місяців

Дисципліна	Усього год.	Лекції	Практ. роботи	Лабор. роботи	Курс. робот
Історія України	70	36	35		
Історія світової і вітчизняної культури	18	18			
Філософія	70	35	35		
Політекономія	88	53	35		
Політологія	106	72	34		
Радянське право	17	17			
Естетика	18	18			
Логіка	34	34			
Іноземна мова	140		140		
Обчислювальна техніка і програмування	51	17	34		
Вступ до літературознавства	36	30	6		
Історія російської літератури	176	158	18		
Історія зарубіжної літератури	158	140	18		
Історія української літератури	157	140	17		
Історія книжкової справи	34	17	17		
Загальна і спеціальна бібліографія	36	18	18		
Загальне книгознавство	53	36	17		
Редакторська майстерність	36		36		
Організація і економіка книжкової справи	70	35	35		
Науково-технічна інформація	138	69	69		
Осн. станд. і використання стандартів у видавництві	123	70	53		
Сучасна російська мова	176	90	86		
Автоматизовані видавничо-редакційні системи	139	70	69		
Сучасна українська мова	192	94	52		
Практична стилістика	106	54	52		
Редагування (загальний курс)	158	88	70		
Редакторський аналіз і підготовка видання	174	97	77		
Редагування і видання окремих видів літератури	245	140	105		
Реклама	54	36	18		
Видавничо-поліграфічна техніка і технологія	36	18		18	
Худ. і техн. оформлення і конструювання книги	54	36	18		
Редагування науково-реферативного тексту	72	36	36		
Наукознавство	51	34	17	18	
Сучасна наукова термінологія	36	24	12		

Додаток Д
Робочий навчальний план на 1992-1993 н. р.
Спеціальність 0215 Видавнича справа та редагування
Факультет поліграфічний
Вечірня форма навчання
Кваліфікація спеціаліста редактор
Термін навчання 5 років 10 місяців

Дисципліна	Годин					Розподіл					
	Усього	у тому числі				Іспитів	Залків	Курсове проєктув.	Курс. роб.	Розрах.-граф. роб.	Контр. роб.
		Лекцій	Практ. роб., сем.	Лабор. Роб.	Курсове проєктув.						
Історія України	70	35	35			2					
Історія світ. та вітч. культ.	18	18					1				
Філософія	70	35	35			4	3				
Економічна теорія	88	53	35			6	5				
Політологія	53	35	18			8	7				
Основи права	17	17					8				
Авторське право	36	36					9				
Естетика	18	18					7				
Логіка	34	34					6				
Іноземна мова	140		140			4	1-3				
Об.тех. і програмув.	31	17	34			2					
Введення в літ-во	36	30	6			1					
Історія рос. літ.	176	158	18			4/2	1,3				
Історія укр. літ-ри	157	140	17			3,5	2,4				
Історія заруб. літ-ри	158	141	17			9/7	6,8				
Історія книж. справи	34	17	17				4				
Суч. книгов. справа	140	70	70				10				
Заг. книгознавство	53	36	18			8					
Заг. та спеціальна бібліографія	36	18	18				5				
Орг. і економіка книговидав. справи	70	35	35								
Наук.-техн. Інф-ція	36	18	18			11					
Основи станд. і викор. стандартів у видавництві	123	70	53				6/11				
Сучасна рос. мова	176	90	85			2,5	1,3		5		2-5
Сучасна укр. мова	192	94	98			47	3,5/6		7		3-7
Практ. стилістика	106	54	52								
Редагув. (заг. курс)	158	88	70								
Реданаліз і підготовка видання	174	97	77								
Ред. і вид. окремих видів літератури	245	140	105								
Вид.-пол. тех. і техн.	36	18		18							

Додаток Е
Навчальний план на 1993 н. р.
Спеціальність Журналістика
Кваліфікація Видавнича справа та редагування
Факультет поліграфічний
стаціонар

Кваліфікація бакалавра журналіст   Кваліфікація спеціаліста редактор
Термін навчання бакалавра 4 роки   спеціаліста 5 років і 6 місяців

Дисципліна	Розподіл за семестрами			Годин			
	Іспитів	Залків	Індивідуальних	Усього	Із них		
					Лекції	Індивідуальних	Практ. роб., сем.
ГУМАНІТАРНА ПІДГОТОВКА							
Історія України	2			36	36		27
Філософія	4	3		100	36		30
Економічна теорія	5			36	18		18
Політологія	8			90	35		27
Правознавство		7		90	30		30
Іноземна мова	4	1,2,3		284			144
Фізичне виховання		234		306			268
Логіка	3			36	18		18
Психологія	10	9		108	54		54
Істор. і теорія світ. та вітч. культ		9,10		102	72		
ФУНДАМЕНТАЛЬНА ПІДГОТОВКА							
Вступ до ред. асп. літ-ва	1			97	36		18
Історія української літератури	3,6	2,4		400	180		108
Історія російської літератури	2,4			408	170		100
Історія зарубіжної літератури	6,8	7		484	300		76
Історія книжкової справи	4			130	60		40
Загальна бібліографія		5		188	36		36
Загальне книгознавство	6			114	62		20
Сучасна українська мова	3,5	1,2,3,4	4 р.	500	154		152
Сучасна російська мова	1,4	3,2		462	135		134
Практична стилістика	7	5,6		252	72		72
Сучасне книгознавство	10	9		148	50		40
Охорона праці	10	8		86	50	18	
Осн. екології, безпеки жит-сті		5,6		108	36		36
СПЕЦІАЛЬНА ПІДГОТОВКА							
Машинопис		1		90		18	36
Об. техніка та програмування	2	1		72	36		36
Орг. та ек. видавничої справи	10			120	60		30
Науково-технічна інформація	8	7	7 р.	140	70		34
Основи станд. та використання стандартів у видавництві		5		54	18		18
Настільні ред.-видав. системи		5,6		444	131		130
Редагування (загальний курс)	1,3	2	2 р.	314	100		80

Продовження додатка Е

Реданаліз та підготовка видання	5	3,4	5 р.	365	65		65
Вид.-пол. техніка і технологія	2			108	35		45
Худ.-тех. оф. і констр. книги		4		90	36		36
Автоматизація ред.-вид. процесу	9	8		114	34		34
Основи маркетингу		9		54	18		18
Реклама		8		126	50		14
Дисцип. спец-ції та ради вузу	6-10	6-10	8,10	1228	240		236
Авторське право	8			48	48		
Керівництво колективом	9			54	18		18
Практика (коректорська), редакторська, операторська		4 2,10					
Усього: Лекцій 850; Інд. занять 36; Практичн. занять 2321;							

Державний іспит Видавнича справа та редагування 8 сем.

Захист дипломної роботи на ДЕК 11 сем.

ПРАКТИКА (редакторська, коректорська, операторська) буде проходити в позаучбовий час (3-4, 5-6, 9-10 сем.) по 4 години щотижня. Курс буде розбито на бригади. Кожна бригада один раз на тиждень працюватиме 4 год. у видавництві або редакції журналу (газети) під контролем викладача.

Додаток Є

Навчальний план на 1994 н. р.

Спеціальність Журналістика

Кваліфікація Видавнича справа та редагування

Факультет поліграфічний
стаціонар

Кваліфікація бакалавра журналіст

Кваліфікація спеціаліста редактор

Термін навчання бакалавра 4 роки
спеціаліста 5 років і 6 місяців

Дисципліна	Розподіл за семестрами			Годин			
	Іспитів	Заліків	Інд. занят	Усього	Із них		
					Лекції	Індивідуальн	Пр. роб сем
ГУМАНІТАРНА ПІДГОТОВКА							
Історія України	2			36	36		27
Філософія	4	3		100	36		30
Економічна теорія	5			36	18		18
Політологія	8			90	35		27
Правознавство		7		90	30		30
Іноземна мова	4	1,2,3		284			144
Фізичне виховання		234		306			268
Логіка	3			36	18		18
Психологія	10	9		108	54		54
Історія і теорія світ. та віт. культури		9,10		102	72		
ФУНДАМЕНТАЛЬНА ПІДГОТОВКА							
Вступ до ред. аспектів літ-ства	1			97	36		18
Історія української літератури	3,6	2,4		400	180		108
Історія російської літератури	2,4			408	170		100
Історія зарубіжної літератури	6,8	7		484	300		76
Історія книжкової справи	4			130	60		40
Загальна бібліографія		5		188	36		36
Загальне книгознавство	6			114	62		20
Сучасна українська мова	3,5	1,2,3,4	4 р.	500	154		152
Сучасна російська мова	1,4	3,2		462	135		134
Практична стилістика	7	5,6		252	72		72
Сучасне книгознавство	10	9		148	50		40
Охорона праці	10	8		86	50	18	
Основи екології, безпеки жит-сті		5,6		108	36		36
СПЕЦІАЛЬНА ПІДГОТОВКА							
Машинопис		1		90		18	36
Обч. техніка та програмування	2	1		72	36		36
Орг. та ек. видавничої справи	10			120	60		30
Науково-технічна інформація	8	7	7 р.	140	70		34
Основи станд. та викор. стандартів у видавництві		5		54	18		18
Настільні ред.-вид. системи		5,6		444	131		130
Редагування (загальний курс)	1,3	2	2 р.	314	100		80
Ред. аналіз та підготов. видання	5	3,4	5 р.	365	65		65
Вид.-полігр. техніка і технологія	2			108	35		45
Худ.-тех. оф. і констр. книги		4		90	36		36
Автом. ред.-видавничого процесу	9	8		114	34		34
Основи маркетингу		9		54	18		18
Реклама		8		126	50		14

Продовження додатка Є

Дисципліни сп-ції та ради вузу	6-10	6-10	8,10	1228	240		236
Авторське право	8			48	48		
Керівництво колективом	9			54	18		18
Практика (коректорська), редакторська, операторська		4					
		2,10		450			

Усього:	850	Державний іспит	Видавнича справа та редагування	8 сем.
Лекцій	2520			
Інд. занять	36	Захист дипломної роботи на ДЕК		11 сем.
Практичних занять	2321			

ПРАКТИКА (редакторська, коректорська, операторська) буде проходити в позаучбовий час (3-4, 5-6, 9-10 сем.) по 4 години щотижня. Курс буде розбито на бригади. Кожна бригада один раз на тиждень працюватиме 4 год. у видавництві або редакції журналу (газети) під контролем викладача.

Додаток Ж

Робочий навчальний план на 1995-1996 н. р.
 Спеціальність 7. 030506 видавнича справа та редагування
 Факультет поліграфічний Кваліфікація спеціаліста редактор
 Вечірня форма навчання Термін навчання 5 років 10 місяців

Дисципліна	Годин					Розподіл				
	Усього	у тому числі				Іспитів	Залків	Курс. проект.	Курс.роб. б.	Контр. роб.
		Лекцій	Лабор. занятя	Практ. занятя (сем.)	Курс. проект.					
Історія України	36	18		18		1				
Філософія	36	18		18		3				
Основи економ. теорій	36	18		18		5				
Політологія	36	18		18		7				
Соціологія	17	17					8			
Основи права	18	18					9			
Релігієзнавство	17	17					4			
Основи екології	18	18					5			
Іноземна мова	140	140				4	1,2,3			
Обч. техніка і програм.	51	10	7	34		2				
Вступ до літ-вства	36	30		6		1				
Історія рос. літ-ри	193	175		18		2,4	1,3			
Історія укр. літ-ри	174	156		18		3,5	2,4			
Історія зар. літ-ри	156	138		18		7,9	6,8			
Історія книжк. справи	51	30		21			4			
Заг. та спец. бібліограф.	36	20		16			5			
Загальне книгознавство	53	36		17		8				
Суч. книг-ча справа	70	70					10			
Орг. і екон. книг-чої справи	72	36		36		11				
Наук.-технічна інформація	72	36		36	11					
Основи станд. і викор. стандартів у видавництві	51	34		17		6				
Сучасна російська мова	176	90		86	2,5	1,3		5	1-5	
Авт. ред.-видавничі системи	157	88		69	8	6,7			7,8	
Сучасна українська мова	228	104		124	4,7	3,5,6		7	3-7	
Практична стилістика	106	56		50	9	8			7-9	
Редагування (заг. курс)	158	88		70	4	2		4	1-4	
Реданаліз та підг. видання	174	88		86	6,8	7			5-8	
Ред. окрем. видів літератури	402	182		220	8-11	9-11		10,1 1	10,1 1	
Реклама	36	36				9				
Авторське право	36	36				9				
Вир.-полігр. техніка і техн-я	54	36		18		1				
Худ.-тех. офор. і конс. книги	54	36		18		5				
Автом. ред.-вид. процесу	34	17		17	10					
Редагування реферат. тексту	36	18		18		11				
Джерелознавство	34	10	10	14	10					
Наукознавство	34	30	4			10				

Додаток 3
НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН 1996 н.р.

Національний технічний університет України «КПІ»

Спеціальність 6. 0305 Філологія
Спеціалізація 7.030506 Видавнича
справа та редагування

Кваліфікація спеціаліста – редактор
Строк навчання – 5 років 10 місяців

(Вечірня форма навчання)

Затверджено у 1996 р.

Дисципліна	Розподіл за семестрами			Годин				
	Іспитів	Заліків	Курс. роб.	Усього	Із них			
					Лекції	Лабор. роб.	Практ. роб., сем.	Контр. роб.
Історія України	1			36	26		10	
Філософія	3			36	18		18	
Основи економ. теорій	5			36	18		18	
Політологія	7			36	18		18	
Соціологія		8		17	17			
Основи права		9		18	18			
Релігієзнавство		4		17	17			
Основи екології		5		18	18			
Логіка		6		34	34			
Іноземна мова	4	1,2,3		140			140	
Обч. техніка та програм.	2			51	10	7	34	
Вступ до літ-вства	1			36	30		6	
Історія рос. літератури	2,4	1,3		193	175		18	
Історія укр. літератури	3,5	2,4		174	156		18	
Історія зар. літератури	7,9	6,8		122	104		18	
Історія книжкової справи		4		51	30		21	
Заг. та спец. бібліографія		5		36	20		16	
Загальне книгознавство	8			53	36		17	
Суч. книг-нича справа	10			70	70			
Орг. і ек. видавн. справи	11			72	36		36	
Наук.-технічна інформація	11			72	36		36	
Основи станд. та викор. стандартів у видавництві		6		51	34	17		
Сучасна російська мова	2,5	1,3	5	176	90		86	2-5
Автом. ред.-вид. процесу	10			34	17		17	
Сучасна українська мова	4,7	3,5,6	7	228	104		124	3-7
Практична стилістика	9	8,7		106	56		50	7-9
Редагування (заг. курс)	4	1,2	4	158	88		70	1-4
Ред. аналіз та підг видання	6,8	7		174	88		86	5-8
Ред. окремих видів літ-ри	8-11	9-11	10,11	402	182		220	8-11
Реклама		9		36	36			
Авторське право		9		36				
Вид.-полігр. техн. і технол.		1		54	36		18	
Худ.-техн. оформлення та конструювання книги		5		34	17		17	
Автом. і ред.-вид. системи	8	6,7		157	88		69	7,8
Джерелознавство	10			34	10	10	14	

Додаток И

Робочий навчальний план на 1997–1998 н. р.

Спеціальність бакалавр 6. 0305 Філологія

спеціаліст 7. 030506 Видавнича справа та редагування

Факультет видавничо-поліграфічний

Денна форма навчання

Кваліфікація Бакалавр філолог

Термін навчання бакалавр 4 роки

спеціаліст редактор

спеціаліст 5 років і 6 місяців

Дисципліна	Годин					Розподіл				
	Усього	у тому числі				Іспитів	Залків	Курсове проект в.	Курсові	Розрах.- граф. робіт
		Лекції	Практи- чні	Лаборат орні	Індивід. заняття					
Історія України	70	35	35			2				
Філософія	70	35	35			4				
Основи ек. теорій	70	35	35			6				
Основи соціології	36	18	18				7			
Релігієзнавство	34	17	17				4			
Політологія і осн. конст. права	70	35	35			8	7			
Основи права	32	16	16				8			
Іноземна мова	278		280		416		1-4			
Фіз. виховання	696			280		416	1-4,6,8, 10	68		
Логіка	36	18	18			3				
Психологія	105	53	52			10	9			
Цивільна оборона	36		36				9			
Безпека жит-сті	34		34				6			
Вступ в ред. аспекти літ- ства	54	36	18			1				
Історія рос. літ.	244	157	87			2,4	1,3			
Історія укр. літ.	332	175	105		52	3,5	2,4			
Історія зар.літ.	341	170	103		68	6,7	8			
Сучасна російська мова	264	123	105		36	1,4	2,3			
Сучасна укр. мова	402	193	140		69	3,5	1,2,4			
Практична стилістика	175	88	53		34	7	5,6			
Об. тех. та програмув.	70	35	35			2	1			
Машинопис	54		36		18		1			
Історія книжк. справи	87	53	34			4				
Загальна бібліографія	54	36	18				5			
Загальне книгознавство	68	51	17			6				
Орг. та ек. книж. справи	88	53	35			10				
Сучасне книгознавство	87	52	35			10	9			
Наук.-техн. інформація	136	68	52		16	8	7			
Наст. ред.-вид. системи	140	70	52		18	7	5,6			
Осн. ст. та вик. станд. у вид.	54	36	18				5			
Редаг. (загальний курс)	230	106	71		53	1,3	2	2 р.		

Продовження додатка И

Реданаліз та під. вид.	176	88	88			5	3.4	5 р.		
Вид.-пол. тех. і технол.	70	35	35			2				
Охорона праці	72	36	36			7				
Худ.-тех. оф. та конст. книги	72	36	36				5			
Авт. ред.-вид. процесу	100	50	34		16	8	7			
Реклама	90	36	18		36		9			
Авторське право	54	36	18			9				
Осн. маркетингу і менеджм.	36	18	18				9			
Керів-во колективом	85	34	34		17	10				
Дисц. спец-ції та ради вузу:	1172	483	361		328	6,7,9	6-10	8 р. 10р.		
Редагування перекладу	68	34	34			6	6			
Текст. пробл. ред. роботи	51	34	17			6				
Ред. наук.-попул. л-ри	108	36	18		54	9	9			
Ред. навчальної л-ри	51	34	17			6				
Ред. технічної л-ри	80	32	32		16		8			
Підготовка видання	119	51	17		51	10	10			
Вид-ва в ринк. умовах	72	36	36			7				
Друкарство в Україні	85	34	17		34		10			
Кооперативні вид-ва	80	32	32		16		8			
Вид-ва укр. діаспори	108	36	18		54	9				
Акт. пробл. термінознавства	122	35	35		52	10	9			
Лінгвістика тексту	102	34	17		51		10			
Ред. рефератив. тексту	54	36	18			7	7			

Усього годин 6718

Кількість:

Іспитів 43

Заліків 47/8

Курс. роб. 3

Практика усього 416

Коректорська 3-4 сем.,

Редакторська 5-6 сем.,

Операторська 7-8 сем.

Переддипломна Дипломний проект 11 сем.

Коректорська, редакторська, операторська практики проходять упродовж навчального року по 4 години щотижня. Курс розбивається на бригади. Кожна бригада один раз на тиждень працює у видавництві.

Державний екзамен (бакалавр) 8 сем.

Випускна робота з дисципліни

«Видавнича справа та редагування»

Державний екзамен і захист дипломного проекту (спеціаліст) з дисципліни «Видавнича справа та редагування» 11 сем.

Додаток І

Робочий навчальний план на 1997-1998 н. р.

Бакалавр 6. 0305 Філологія

Спеціальність 7. 030506 Видавнича справа та редагування

Факультет видавничо-поліграфічний
(безвідривна форма навчання)

Кваліфікація бакалавр філолог спеціаліст редактор

Термін навчання спеціаліст 5 років і 10 місяців бакалавр 4 роки і 6 місяців

Дисципліна	Годин					Розподіл				
	Усього	Із них				Іспитів	Заліків	Курс. проект.	Курс. роб.	Контр. роб.
		Лекції	Практичні	Лабораторні	Курсове проект.					
Історія України	20	14	6			1				1
Філософія	18	12	6			3				3
Осн. екон. теорій	16	10	6			5				5
Політологія і ОКП	20	14	6			7				7
Соціологія	10	8	2				8			8
Укр. та світ. культ.	12	8	4				1			1
Основи права	8	8					9			9
Осн. псих. та педаг	6	4	2				7			7
Релігієзнавство	6	4	2				4			
Основи екології	8	6	2				5			
Логіка	17	17					6			
Іноземна мова	28		28			3	1,2			1-3
Вступ до літ-ства	36	30	6			1				
Історія рос. літ.	194	124	70			2,4	1,3			
Історія укр. літ.	192	105	87			3,5	2,4			
Історія зар. літ.	122	70	52			7,9	6,8			
Суч. рос. мова	176	88	88			2,5	1,3			2-5
Суч. укр. мова	211	123	88			4,7	3,5,6		6 р.	3-7
Практ. стилістика	106	53	53			9	8,7		8 р.	7-9
Обч. техн. та прогр.	51	9	34	8		2				
Історія книжк. справи	51	34	17				4			
Заг. та спец. бібліогр.	36	18	18				5			
Загальне книгознавство	35	35				8				
Суч. книговид. справа	61	61				10				
Наук.-техн. інформація	72	36	36			11				
Осн. стандарт. та викор стандартів у видавн.	51	34	17				6			
Авт. ред.-вид. процесу	34	17	17			10				
Редагування (заг. курс)	158	88	70			4	1,2		4 р.	1-4
Реданаліз та підг вид.	158	88	70			6,8	7			
Ред. окремих видів літ.	350	175	175			8-11	9-11		10 р. 11 р.	8-11
Реклама	36	36					9			
Авторське право	36	36					9			
Вид.-пол. тех. і технол.	54	36	18				1			

Продовження додатка І

Худ.-тех. оф. та конср. книги	18	18				5			
Авт. ред.-вид. системи	157	70	87			6	6,7		7,8
Джерелознавство	34	9	17	8		10			
Наукознавство	34	30		4			10		
Орг. і ек. книг. справи	72	36	36			11			

Усього годин 2704; Іспитів 33; Курс. роб.5;
Редагування окремих видів літератури:

Переддипломна практика – 4 тижні

Примітка: 1. 1-12 дисципліна вивчається за заочною формою навчання.
2. При цьому загальний обсяг може перевищувати установлену норму годин за рік для безвідривної форми навчання.

1. Редагування реферативного тексту
  - Редагування перекладу
  - Редагування документів
  - Редагування науково-популярної літератури
  - Редагування навчальної літератури
2. Редагування технічної літератури

1. У цьому курсі окремим розділом читається і курс ділового мовлення

Державний іспит дисципліна «Редагування» 11 семестр

Захист дипломного проекту

Державний іспит (бакалавр) 9 семестр

дипломна робота

дисципліна «Редагування»

Додаток І

Робочий навчальний план 1998-1999 н. р.

Спеціальність бакалавр 0305 Філологія

Спеціаліст 7. 030504 Видавнича справа та редагування

Факультет видавничо-поліграфічний (Денна форма навчання)

Кваліфікація бакалавра філолог спеціаліста редактор

Термін навчання бакалавр 4 роки спеціаліст 5 років і 6 м.

Дисципліна	Годин					Розподіл				
	Усього	у тому числі				Іспиті	Залікі в	Контр орльн	Курс. роб.	Розра х.- граф.
		Лекці и	Практ ичних	Індиві дуаль	Курсо в.					
ПІДГОТОВКА БАКАЛАВРІВ										
Історія України	70	35	35			2				
Філософія	70	35	35			4				
Основи економіч. теорій	70	35	35			6				
Основи соціології	36	18	18				7			
Основи права	32	16	16				8			
Іноземна мова	278		140	138		8	1-4; 6,8			
Фізичне виховання	556		280	276			6,9			
Логіка	36	18	18			3				
Основи екології	36	18	18				5			
Безпека життєдіяльності	34	17	17				6			
Релігієзнавство	34	17	17				4			
Політологія і ОКП	68	34	34			8	7			
Охорона праці	16						8			
Вступ до літ-ства	54	36	18			1		1		
Історія укр. літератури	350	193	157			3,5	2,4			
Історія рос. літератури	279	175	104			2,4	1,3			
Історія зар. літератури	410	240	170			6,7	8			
Сучасна українська мова	420	245	175			3,5	1,2; 4	1-5	4р.	
Сучасна російська мова	316	158	158			1,4	2,3	1-4		
Практична стилістика	175	105	70			7	3,6	5-7		
Обчис. техн. та програм	70	35	35			2	1			
Машинопис	54		54				1	1		
Історія книжкової справи	87	35	34			4		4		
Загальна бібліографія	54	36	18				5			
Загальне книгознавство	68	51	17			6				
Наук.-техн. інформація	136	68	68			8	7	7-8		
Осн. станд. та використ. стандартів у видавництві	54	36	18				5			
Настільні ред.-вид. системи	175	87	88			7	5,6			
Редагування (заг. курс)	230	124	106			1,3	2	1-3	2р.	
Реданаліз та під. видання	176	88	88			5	3,4	3-5	5 р.	
Вид.-пол. тех. та технол.	70	35	35			2				
Худ.-техн. констр. книги	72	36	36				5			
Авт. ред.-вид. процесу	136	68	68			8	7	7-8		
Дисцип. спец. та ради вузу	576	305	271			7-2	6-2	6-8	8 р.	

ПІДГОТОВКА СПЕЦІАЛІСТІВ

Охорона праці	34	17	17			10				
Психологія	105	53	52			10	9			
Цивільна оборона	36		36				9			
Фізична підготовка	140			140			10			
Орг. та ек. книж. справи	68	52	36			10				
Сучасне книгознавство	87	552	36				9			
Реклама	54	36	18				9	9		
Авторське право	72	36	36			9				
Дисц. спец. та ради вузу	645	348	297			104	104	104	10 р.	
Осн. марк. і менеджмен.	34	17	17				10			
Редагування документів	54	36	18				9	9		
Переддипл. практика	144			144						
Редагування перекладу	68	34	34			6		6		
Текст. проб. ред. роботи	51	34	17				6	6		
Ред. навчальної літератури	51	34	17				6	6		
Ред. наук.-попул. літератури	126	54	54	18		9	9	9	10 р.	
Редаг. технічної літератури	80	48	32				8	8		
Вид-цтва укр. діаспори	80	48	32				8			
Підготовка видання	119	68	51				10	10		
Видавництва в ринк. умовах	108	36	36	36		7		7		
Редаг. реферативного тексту	90	36	18	36		7	7	7	8 р.	
Друкарство в Україні	85	51	34			10		10		
Акт. пробл. укр. термінозн.	176	70	52	54		10	9	9,10		
Вид. справа в США	85	34	17	34			10			
Редагування газети	48	32	16			8		8		

Усього годин 7942; іспитів 40; заліків 53; курсових робіт 5

ПРИМІТКА Військова підготовка за вільним вибором студентів, не враховується у загальний обсяг навантаження.

ПРАКТИКА Коректорська (3-4 сем.), редакторська (5-6 сем.); Операторська (7-8 сем.), переддипломна (11 сем.). Коректорська, редакторська, операторська практики проходять упродовж навчального року по 4 години щотижня. Курс розбивається на бригади. Кожна бригада один раз на тиждень працює у видавництві. Державний іспит (бакалавр) 8 сем. Випускна робота з дисципліни «Видавнича справа та редагування». Захист дипломного проекту (спеціаліст) 11 сем. Захист дипломного проекту з дисциплін «Видавнича справа та редагування»

Додаток Й

Робочий навчальний план 1999/2000 н.р.
 Спеціальність бакалавр 6. 030200 Журналістика
 Спеціаліст 7. 030203 Видавнича справа та редагування
 Факультет Видавничо-поліграфічний
 (денна форма навчання)

Кваліфікація бакалавр журналіст Спеціаліст редактор
 Термін навчання бакалавр 4 роки; Спеціаліст 5 р. і 6 міс.

Дисципліна	Годин				Розподіл				
	Усього	Із них			Іспитів	Заліків	Контр. роб.	Курс. роб.	Розрах-граф. роб.
		Лекції	Лаборат. роботи	Практичних					
Підготовка бакалаврів									
Історія України	70	36		36		2			
Філософія	70	36		36		4			
Осн. екон. теорій	70	35		35		6			
Основи соціології	36	16		16			7		
Основи права	32	16		16			8		
Іноземна мова	278			140	138	6	1-4; 3,8		
Фізичне виховання	556			380	276		1-4; 6,8		
Військова підготовка	204			204		8			
Логіка	36	18		18		3			
Основи екології	36	18		18			5		
Безпека життєдіяльності	34	17		17			6		
Релігієзнавство	34	17		17			4		
Політологія і ОКП	68	34		34		8	7		
Охорона праці	16	16					8		
Вступ до літературозн.	54	36		18		1		1	
Історія укр. літератури	350	193		157		3,5	2,4		
Історія рос. літ.	279	175		104		2,4	1,3		
Історія зар. літ.	410	240		170		6,7	8		
Суч. укр. мова	420	245		175		3,5	1,2; 4	1-5	4 р.
Сучасна рос. мова	316	158		158		1,4	2,3	1-4	
Практ. стилістика	175	105		70		7	3,6	5-7	
Обч. тех. та прогр.	70	35		35		2	1		
Машинопис	54			54			1	1	
Істор. книж справи	87	35		34		4		4	
Заг. бібліографія	54	36		18			5		
Заг. книгознавство	68	51		17		6			
Наук.-техн. інформ.	136	68		68		8	7	7-8	
Осн.станд. та викор. стандарт. у видавн.	54	36		18			5		
Наст. ред.-вид. системи	175	87		88		7		5,6	
Редагув. (заг. курс)	230	124		106		1,3	2	1-3	2 р.
Реданаліз та підг вид.	176	68		88		5	3,4	3-5	5 р.
Вид.-пол. тех. та техню	70	35		35		2			
Худ.-техн. констр. книги	72	36		36			5		
Авт. ред.-вид. проц	136	68		68		8	7	7-8	

ПІДГОТОВКА СПЕЦІАЛІСТІВ

Охорона праці	34	17		17		10			
Психологія	105	53		52			9,10		
Цивільна оборона	36			36			9		
Фізична підготовка	140				140		10		
Військова підготовка	210			210		10			
Орг. та ек. книжк. справи	68	52		36		10			
Сучасне книгознавство	87	552		36		10	9		
Реклама	54	36		18			9	9	
Авторське право	72	36		36		9			
Осн. марк. і менеджм.	34	17		17			10		
Передд. практика	144				144				
Дисц. спец. та ради вузу:									
Редаг. перекладу	66	34		34		6		6	
Редаг. документів	54	36		18			9	9	
Текстол. проб. ред. роботи	51	34		17			6	6	
Ред. навч. літератури	51	34		17			6	6	
Ред. науково-поп. літ.	126	54		54	18	9	9	9	10 р.
Ред. технічної літератури	80	48		32			8	8	
Видавництва укр. діаспори	80	48		32			8		
Підготовка видання	119	68		31			10	10	
Видавництва в ринк умовах	108	36		36	36	7		7	
Редагування рефер. тексту	90	36		18	36	7	7	7	8 р.
Друкарство в Україні	85	51		34		10		10	
Акт. пробл. укр. термінозн.	176	70		32	54	10	9	10	
Видавнича справа в США	85	34		17	34		10		
Редагування газети	48	32		16		8		8	

Усього годин 7942; іспитів 39; заліків 54; курсових робіт 5.

ПРИМІТКА: Військова підготовка за вільним вибором студентів, не враховується у загальний обсяг навантаження

ПРАКТИКА

Коректорська (3-4 сем.), редакторська (5-6 сем.), Операторська (7-8 сем.), переддипломна (11 сем.). Коректорська, редакторська, операторська практики проходять упродовж навчального року по 4 години щотижня. Курс розбивається на бригади. Кожна бригада один раз на тиждень працює у видавництві.

Державний іспит (бакалавр) 8 сем. Випускна робота з дисципліни «Видавнича справа та редагування».

Захист дипломного проекту (спеціаліст) 11 сем.

Захист дипломного проекту з дисципліни «Видавнича справа та редагування».

Додаток К
 Робочий навчальний план на 1999-2000 н. р.
 Спеціальність 0302 Журналістика
 напрям підготовки 7. 030203 Видавнича справа та редагування
 факультет Видавничо-поліграфічний (заочна форма навчання)
 Кваліфікація бакалавра журналіст Кваліфікація спеціаліста редактор
 Термін навчання бакалавр 4 роки і 6 місяців спеціаліст 5 років і 10 місяців

Дисципліна	Годин					Розподіл				
	Усього	У тому числі				Іспитів	Заліків	Курсов.	Курсов. роб.	Контрольн. роб.
		Лекцій	Лабора	Практ ичних	Курс. проект.					
Підготовка бакалаврів										
Історія України	20	14		6		1				2
Українська та зарубіжна культура	12	8		4			1			1
Філософія	18	12		6		3				2
Основи психології та педагогіки	6	4		2			7			1
Релігієзнавство	6	4		2			4			1
Основи економічної теорії	16	10		6		5				2
Політологія і основи конституц. права	20	14		6		7	7			2
Основи права	8	6		2			7			1
Соціологія	10	8		2			8			1
Іноземна мова	28			28			2,3			2-1 1-2
Основи екології	6	4		2			5			
Логіка	8	6		2			6			1
Вступ до літературознавства	20	14		6		1				1
Історія української літератури	64	36		28		3,5	2,4			1-1; 2-2; 1-3
Історія російської літератури	36	22		14		2,4	1,3			2-1; 2-1
Історія зарубіжної літератури	66	42		24		7,9	6,8			1-3; 2-4; 1-5
Сучасна українська мова	84	48		36		4,7	3,5 ; 6		6 р.	2-2; 2-3; 1-4
Сучасна російська мова	61	34		27		2,5	1,3			2-1; 2-2; 1-3
Практична стилістика	36	18		18		9	7,8		8 р.	2-4; 1-5
Обч. техніка та програмув.	10	2	2	6		1				1
Історія книжкової справи	23	16		7			3			1
Загальна та спеціальна бібліографія	18	12		6			5			1
Загальне книгознавство	21	21			8					2-4
Осн. станд. та викор. станд. у видавн.	28	16		12			5			1
Редагування (загальний курс)	52	36		16		4	1,2		4 р.	2-1; 2-2
Ред. аналіз та підготовка видання	54	30		24		6,8	7			2-3; 2-4
Реклама	16	16					9			1
Вид.-полігр. техніка і технологія	10	8		2			1			1

Продовження додатка К

Автоматизовані ред.-видавничі системи	44	18		26		8	6,7			1-3; 2-4
Худ.-техн. оформ. та констр. книги	19	19					5			1
Редагування перекладу	32	16		16		7	7			1
Авторське право	18	18					9			1
Редагування навчальної літератури	28	11		11		9	9			1
Охорона праці	12	8		4						1
Підготовка спеціалістів										
Сучасне книгознавство	28	28				10				2-5
Науково-технічна інформація	72	36		36		11				1
Автоматизація ред.-видавн. процесу	28	14		14		10	10			1
Джерелознавство	16	6	4	6		10				1
Наукознавство	16	10		6			10			1
Орг. і економіка книговидавн. справи	72	36		36		11				1
Охорона праці	10	10				10				1
Редагування реферативного тексту	72	36		36			11		11 р.	1
Редагування документів	20	8		12		10				1
Редагування технічної літератури	72	36		36		11	11			1
Редагування наук.-попул. літератури	30	16		14		10	10		10 р.	1

Усього годин 1340; Іспитів 33; Заліків 42; Курсових робіт 5.

Примітки: У цьому курсі окремим розділом читається і курс ділового мовлення

Переддипломна практика 4 тижні;

Державний іспит (бакалавр) 9 сем. дисципліна «Редагування»;

Захист дипломної роботи (спеціаліст) 12 сем. дипломна робота

Додаток Л

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»

Робочий навчальний план на 2002-2003 н. р.

Напрямок підготовки бакалавр 0302 журналістика

спеціальність 7. 030203 Видавнича справа та редагування

Освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця бакалавр – 6.030200; спеціаліст – 7.03020203

Факультет видавничо-поліграфічний Безвідривна форма навчання

Затверджено 15 травня 2002 р.

Термін навчання 1,5 роки Кваліфікація редактор

Дисципліна	Годин	Усього	Аудиторних годин					Іспитів	Розподіл за семестрами				
			Лекції	Практич. (семинари)	Лабораторні (комп'ютер)	Самостійна робота студентів	Заліків		Модульн. (темаг.) конп.	Курсовий проект	Курсових робот	Реферати	В
Підготовка бакалаврів													
Історія України	108	20	14	6	0	88	1		2				
Укр. а та заруб. культур.	108	12	8	4	0	96		1	1				
Філософія	108	18	12	6	0	90	3		2				
Основи псих. та педаг.	54	6	4	2	0	48		7	1				
Релігієзнавство	54	6	4	2	0	48		4	1				
Основи економ. теорії	108	16	10	6	0	92	5		2				
Політологія і ОКП	108	20	14	6	0	88	7	7	2				
Основи права	54	8	6	2	0	46		7	1				
Соціологія	54	10	8	2	0	44		8	1				
Іноземна мова	324	28	0	28	0	296		2,3	2-1; 1-2				
Основи екології	54	6	4	2	0	48		5					
Логіка	54	8	6	2	0	48		6	1				
Вступ до літ-ва	74	20	14	6	0	54	1		1				
Історія укр. літератури	450	64	36	28	0	386	3,5	2,4	1-1; 2-2; 1-3				
Історія рос. літератури	359	36	22	14	0	323	2,4	1,3	2-1; 2-2				
Історія зар. літератури	490	66	42	24	0	424	7,9	6,8	1-3; 2-4; 1-5				
Сучасна українська мова	520	84	48	36	0	436	4,7	3,5 ,6	2-2; 2-3; 1-4				
Сучасна російська мова	396	61	34	27	0	335	2,5	1,3	2-1; 2-2; 1-3				
Практична стилістика	215	36	18	18	0	179	9	7,8	2-4; 1,5		8 р		
Обч. тех. та програмув.	90	10	2	6	2	80	1		1				
Історія книжк. справи	116	23	16	7	0	93		3	1				
Заг. та спец. бібліограф.	72	18	12	6	0	54		5	1				
Загальне книгознавство	87	21	21	0	0	66	8		2-4				
Осн. станд. та викор. стандартів у видавництві	66	28	16	12	0	38		5	1				
Редагування (заг. курс)	300	62	36	16	0	248	4	1,2	2-1; 2-2		4 р		
*Реданаліз та під. видань	256	54	30	24	0	202	6,8	7	2-3; 3-4				
Реклама	72	16	16	0	0	56		9	1				
Вид.-полігр. тех. і техн.	95	10	8	2	0	85		1	1				

Продовження додатка Л

Авт. ред.-вид. системи	100	44	18	26	0	116	8	6,7	1-3; 2-4			
Худ.-техн. оформлення та конструювання книги	96	19	19	0	0	77		5	1			
Редагування перекладу	95	32	16	16	0	63	7	7	1			
Авторське право	90	18	18	0	0	72		9	1			
Редагування навч. літ.	81	22	11	11	0	59	9	9	1			
Охорона праці	68	12	8	4	0	46	9		1			
Сучасне книгознавство	117	28	28	0	0	89	10		2-5			
Наук.-техн. інформація	170	28	14	14	0	142	11		1			
Орг. ред.-вид. процесу	160	28	14	14	0	132	10	10	1			
Джерелознавство	74	16	6	6	4	58	10		1			
Наукознавство	74	16	10	6	0	58		10	1			
Орг. і ек. книг. справи	118	20	10	10	0	98	11		1			
Охорона праці	56	10	10	0	0	46	10		1			
Редаг. реферат. тексту	71	22	14	8	0	49		11	1		11 p	
Редагув. документів	71	20	8	12	0	51	10		1			
Редагув техн. літерат.	119	36	12	24	0	83	11	11	1			
Редаг. наук.-попул. літ.	139	30	15	14	0	109	10	10	1		10 p	
Усього за термін навчання	6595	1158	693	459	6	5437						
Іспитів							33					
Заліків								42				
Курсових робіт											5	
Курсових проектів												

Державна атестація: державний іспит (бакалавр) 8 семестр
захист дипломної роботи (спеціаліст) 12 семестр

Практика: переддипломна 3 1.02 по 28.024 тижні 11 семестр
* у цьому курсі окремим розділом читається і курс ділового мовлення

Додаток М

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»
 Робочий навчальний план на 2003-2004 н. р. Денна форма навчання
 Напрямок підготовки 0302 Журналістика Спеціальність 7. 030203 Видавнична справа та
 редагування Факультет видавничо-поліграфічний
 Освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліст Затверджено 12 квітня 2003 р.
 Термін навчання 1,5 роки Кваліфікація редактор

Дисципліна	Усього		Аудиторних годин				Самост.рб студ.	Розподіл за семестрами					
	Кредитів	Годин	У тому числі					Іспитів	Заліків	Мод. (темат.)	Курс. проект	Курс. робіт	Рефератів
			Усього	Лекції	Практичні	Лабор.							
Цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки													
Психологія (творчості, особ.)	2,5	135	72	28	44		63		9,10				
Разом за цикл:	2,5	135	72	28	44		63		2				
Цикл професійної та практичної підготовки													
Охорона праці	1	54	28	16		12	26		10				
Цив. оборона	1	54	28		28		26		9				
Орг. та ек. книг. справи	2	108	54	36	18		54	10					
Суч. книгознав.	2,5	135	62	36	26		73	10	9	9,10		9	
Реклама	2	108	46	28	18		62		9	9		9	
*Авторське право	2	108	54	18	36		54	9		9			
Осн. марк. та менедж	1	54	28	10	18		26		10				
Друк. в Україні	2	108	60	34	26		48		10	10			
Акт. проблеми укр. термінознав.	2,5	135	56	20	36		79	9		9			
Джерелознавство	2	108	54	34	20		54	10		10		10	
Вид. спр. в США	2	108	56	36	20		52		10	10			
Ред. документів	2	108	46	28	18		62		9	9			
Ред. наук.-попул. літератури	3	162	90	44	46		72	9		9		9	
Підгот. видання	2,5	135	68	34	34		67	10		10			
Передд. практика та дипл. роботи	22	1188					1188						
Разом за цикл:	49,5	2673	730	374	343	12	1943	7	8	11		1 3	
Дисципліни вільного вибору студентів													
Текст. проблеми ред. роботи	5	270	140	70	70		130	10		9,10			
*Військ. підгот.	5	270	За окремим планом										
Разом за цикл:	10	270	140	70	70		130		1	2			
Разом годин:	74,5	5078	342	472	457	12	2136	7	11	13		1 3	

* для спеціальностей з терміном навчання більше ніж один рік військова підготовка проводиться загальним обсягом 5 кредитів (270 годин).

* у цьому курсі окремим розділом читається курс «Основи права»
 Переддипломна практика з 1.09 по 30.10 трив. 8 тиж., в 11 сем.
 Державна атестація – захист дипломних робіт (лютий)

Додаток Н

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»

Робочий навчальний план на 2003-2004 н. р.

Напрямок підготовки 0302 Журналістика

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Спеціальність 7. 030203 Видавнича справа та редагування

Факультет видавничо-поліграфічний

Заочна форма навчання

Термін навчання 4,5 роки

Затверджено 9 червня 2003 р.

Кваліфікація бакалавр журналістики

Дисципліна	Усього		Аудиторних годин				Самостійна робота на робота студентів	Розподіл за семестрами					
	Кредитів	Годин	Усього	У тому числі				Іспитів	Заліків	Модул	Курсовий	Курсов	Рефера
				Лекції	Практичні	Лабора							
Цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки													
Історія України	1,5	81	16	10	6		65	1					
Філософія	2	108	14	10	4		94	3					
Політологія	1,5	81	12	10	2		69		7				
Осн. екон. теорії	2	108	14	10	4		94	5					
Релігієзнавство	1,8	81	10	6	4		71		4				
Соціологія	1,5	81	10	8	2		71		8				
Іноземна мова	5	270	28		28		242	4	1,2,3				
Логіка	1	554	8	6	2		46		6				
Психологія (особи, творча, соціальна)	2.5	135	18	8	10		117		9				
Разом за цикл:	18,5	999	120	68	62		869	4	8				
Цикл природничо-наукової підготовки													
Екологія	1	54	6	4	2		48		5				
Вступ до спец-сті	3	162	30	18	12		132	1					
Історія укр. літ.	9,5	513	84	46	38		429	3,5	2,4				
Історія рос. літ.	7,5	405	76	46	30		329	2,4	1,3				
*Історія зар. літ.	10	540	66	42	24		474	7,9	6,8				
Суч. укр. мова	13,5	729	114	63	51		615	4,6,7	3,5			6	
Суч. рос. мова	8	432	81	44	37		351	2,5	1,3,4				
Практ. стилістика	5	270	36	18	18		234	9	7,8			8	
Суч. книг-ство	2	108	14	14			94		9				
Разом за цикл:	59,5	3213	507	295	212		2706	13	15			2	
Цикл професійної та практичної підготовки													
Безп. жит-сті	1	54	6	4	2		48		6				
Охорона праці	1	54	8	4		4	46		9				
Обч.тех. і прогр.	2	108	10	2	6	2	98	1					
Заг. бібліографія	2	108	26	16	10		82		5				
Заг книгознавство	3	162	31	31			131	8					
Настілред.-вид. системи	5	270	44	18	26		226	8	6,7				
Редаг. (заг. курс)	7	378	70	40	36		308	2,4	1,3			4	

Продовження додатка Н

**Ред. аналіз та підготовка видання	4	216	54	30	24		162	6,8	5,7				
Вид.-полігр. техніка і технол.	2	198	10	8	2		98		1				
Худ.-техн. оформ. і констр. книги	2	108	19	19			89		5				
Реклама	2,5	135	28	28			107		9				
Видавництво в ринкових умовах	2	108	16	8	8		92	7					
Історія кн. справи	3	162	33	18	15		129	3					
Стандарт. та вик. станд. у вид-тві	2	108	28	16	12		80	5					
***Автор. право	2	108	16	18			90		9				
Разом за цикл	43	2322	429	274	149	6	1893	11	14				1
Дисципліни вільного вибору студентів													
Ред. підготовка енциклоп. видань	2	108	22	11	11		86		8				
Науково-дослідна робота студентів	4,5	243	24	14	10		219		7,8				
Редаг. перекладу	3	162	32	16	16		164		7				
Суч. видавництва	2	108	16	12	4		92		8				
Редагування газети	2,5	135	18	10	8		117		8				
Разом за цикл	14	758	88	51	37		668		8				
Разом годин	135	7290	1154	688	460	6	6136	28	43				3

Іспитів 28; Заліків 43; Курсових робіт 3.

Державний іспит з історії та практики редагування лютий

Примітки

* У цьому курсі читається і курс зарубіжної культури

** У цьому курсі окремим розділом читається і курс ділового мовлення

*** У цьому курсі окремим розділом читається і курс «Основи права»

Додаток О

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»

Робочий навчальний план на 2003-2004 н. р.

Напрямок підготовки 0302 Журналістика

Спеціальність 7.030203 Видавнича справа та редагування

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Факультет видавничо-поліграфічний

Денна форма навчання

Затверджено 15 квітня 2003 р.

Термін навчання 4 роки Кваліфікація бакалавр журналістики

Дисципліна	Усього		Аудиторних годин				Самостійна робота	Розподіл за семестрами					
	Кредитів	Годин	У тому числі					Іспитів	Заліків	Модуль н.	Курсови	Курсових робіт	Рефератів
			Усього	Лекції	Практичні (сем.)	Лабораторні							
Цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки													
Історія України	1,5	81	40	32	8		41		2	2			
Філософія	2	108	50	34	16		58	4					
Політологія	1,5	81	40	32	8		41		8	8			
Осн. екон. теорії	2	108	50	34	16		58	6					
Релігієзнавство	1	54	27	27			27		3	3			
Соціологія	1,5	81	40	32	8		41		7	7			
Іноземна мова	5	270	140		140		130	4	1,2,3				1,2,3,4
*Іноземна мова	0,5	27	27		27			6					
Фіз. виховання	4	216	176		176		40		1,2,3,4,5				
Логіка	1	54	27	18	9		27	3					
Разом за цикл:	20	1080	617	209	408		463	5	12	4			
Цикл природничо-наукової підготовки													
Екологія	1	54	28	16	12		26		5	5			
Вступ до спец.	1,5	81	45	27	18		36	1		1			1
Історія укр. літ.	10	540	290	121	169		250	3,5	2,4	2-5			2-5
Історія рос. літ.	7,5	405	208	104	104		197	2,4	1	1-4			1-4
Історія зар. літ.	10	540	290	121	169		250	6,8	4	1, 3-5, 7			1,3-8
Суч. укр. мова	13,5	729	361,5	185,5	196	2,6	347,5	1-5		4			
Суч. рос. мова	13,5	729	381,5	185,5	196		347,5	4,2,6	1,3	1-5		4	
Пр. стилістика	8	432	227	87	140		206	1,4	2,3	1-4			
Суч. книгозн.	8	324	162	81	81		162	7	5,6	5-7			
Разом за цикл:	57,6	3105	1631,8	742,8	889		1473,5	13	11	27		1	16
Цикл професійної та практичної підготовки													
Безпека життєд.	1	54	28	16	12		26		6	6			
Охорона праці	1	54	28	16	12		26		8	8			
Об. тех. і прогр.	2	108	54	18	36		54	2	1				
Заг. бібліографія	3	162	78	45	33		84	5		5			
Заг. книгознав.	2	108	54	36	18		54	6		6			6
Наук.-техн.інф.	3	162	75	42	33		87	8	7	8			

Продовження додатка О

Настільні ред.- вид. системи	6	324	166	70	96		158	7	5, 6	6				
Редаг. (заг. курс)	7	378	187	81	106		191	1,3	2	1-2		2		
**Реаналіз та підг. видання	5	270	141	53	88		129	5	3, 4	5		5		
Вид.-полігр. техн. і технол.	2	108	52,5	17,5	35		55,5	2						
Худ.-техн. оформ і констр. книги	2	108	54	18	36		54		5					
Ред. навч. літ.	2	108	51	34	17		57		6	6				
Ред. реф. тексту	2	108	54	18	36		54		7	7	8			
Видавництва в ринкових умовах	2	108	54	18	36		54	7						
Історія кн. справи	2,5	135	70	36	34		65	4		3,4			3-4	
Осн. станд. та вик. стандартів у видавництві	1	54	36	18	18		18	5						
Автоматизація ред.-вид. процесу	4	216	101	42	59		115	8	7	8				
Виробн. практика	4	216												
Разом за цикл:	47,5	2565	1283 ,5	578, 5	705		1281 ,5	13	1 3	14		3	3	
Дисципліни вільного вибору студентів														
Ред. підготовка енцикл. видань	2	108	48	16	32		60		8	8				
Науково-дослідна робота студентів	4,5	243	98	34	64		145		7, 8					
*** Військова під.	7,5	405	за окремим планом											
Редагув. газети	2,5	135	72	40	32		63		8					
Редагув. перекл.	3	162	78	34	44		84		7	7				
Ред. техн. літ.	2	108	48	16	32		60		8	8				
Разом:	14	756	344	140	204		412		6	3				
Усього за термін навчання:	139	7506	3876	1670	2206		3630	31	4 2	44		4	23	

Усього: іспитів 31; заліків 42; модульн. (темат.) контр. роб. 44; курсових робіт 4; рефератів 23. Державний іспит з теорії та практики редагування червень

Практики: **** коректорська вересень-травень 34 тиж., 3-4 сем.

редакторська вересень-травень 34 тиж., 5-6 сем.

операторська вересень-травень 34 тиж., 7-8 сем.

* для студентів, які працюють за перехідним планом

**у цьому курсі окремим розділом читається курс ділового мовлення

Додаток П

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут

Робочий навчальний план на 2004-2005 н. р.

Напрямок підготовки 0302 Журналістика

Спеціальність 6. 030200 Видавнича справа та редагування

Освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця бакалавр

Випускова кафедра видавничої справи та редагування

Факультет видавничо-поліграфічний Денна форма навчання

Затверджено 15 травня 2002 р.

Термін навчання 4 роки Кваліфікація бакалавр журналістики

Дисципліна	Усього		Аудиторних годин				Самостійна робота студентів	Розподіл за семестрами					
	Кредитів	Годин	Усього	У тому числі				Іспитів	Заліків	Модульн. (темат.)	Курсовий проект	Курсових робот	Рефератів
				Лекції	Практичні (сем.)	Лабораторні роботи							
Цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки													
Історія України	1,5	81	40	32	8		41		2	3			
Філософія	2	108	50	34	16		58	4					
Політологія	1,5	81	40	32	8		41		8	8			
Економічна теорія	2	108	50	34	16		58	6					
Філ. (етика, естет., реліг., логіка)	1,5	81	40	32	8		41		2	2			
Соціологія	1,5	81	40	32	8		41		5	5			
Іноземна мова	5	270	140		140		130	4	1,2,3				1,2,3,4
Фіз. виховання	4	216	176		176		40		2,4,5				
Культурологія	1	54	28	14	14		26		2	2			
Разом за цикл:	20	1080	604	210	394		476	3	11	5			4
Цикл природничо-наукової підготовки													
Екологія	1	54	28	18	10		26		3	3			
Вступ до спец.	1,5	81	45	27	18		36	1		1			1
Історія укр. літ	10	540	290	121	169		250	2,5	3,4	1-5			2-5
Історія рос. літ	7	378	200	100	100		178	2,4	1	1-4			
Історія зар. літ.	10	540	290	121	169		250	6,8	4	1,3-5, 7			1,3-8
Сучасна укр. мова	13,5	729	381,5	185,5	196		347, 5	2,6	1,3,4	1-6		4	
Сучасна рос. мова	8	432	227	87	140		205	1,4	3	1-4			
Практ. стилістика	6	324	162	81	81		162	7	5,6	5-7			
Разом за цикл:	57	3078	1022,5	740,5	883		1454,5	12	11	29		1	16

Цикл професійної та практичної підготовки

Безпека жит.	1	54	28	18	10		26		6	6				
Охорона праці	1	54	28	18	10		26		8	8				
Об. тех. та прогр.	2	108	54	18	36		54	2	1					
Заг. бібліографія	2	108	54	36	18		54	5		5				
Заг. книгознавство	2	108	54	36	18		54	6		6			6	
Наук.-техн. інф.	3	162	75	42	33		87	8	7	8			7,8	
Наст. ред.-вид. сист	5	270	141	53	88		129	7	5,6	6				
Редаг. (заг. курс)	7	378	187	81	106		191	1,3	2	1-2		2		
Реданаліз та підг. видання	4,5	243	123	48	75		120	5,3	4	5		5		
Вид.-пол. техніка і технологія	2	108	52,5	17,5	35		55,5	2						
Худ.-техн. оформ. та констр. книги	2	108	54	18	36		54		5					
Редаг. навч. літер.	2	108	51	34	17		57		6	6				
Ред. рефер. тексту	2	108	54	18	36		54			77		8		
Видавництва в ринкових умовах	2	108	54	18	36		54	7						
Історія кн. справи	3	162	75	42	36		57	4		3,4				
Осн. станд. та викор. стандартів у видавництві	1	54	36	18	18		18	5						
Авт. ред.-вид. проц	4	215	101	42	59		115	8		78				
Іноз. мова проф. спрямування	2,5	135	70		70		65			6 5,6				
Вироб. практика коректорська	4	216	48		48		168							
Виробн. практика редакторська	4	216	48		48		168							
Виробн. практика операторська	4	216	48		48		168							
Разом за цикл:	60	3240	1435,5	557,5		878		1804,5		1413	16		3	
Дисципліни вільного вибору студентів														
Ред. підг. енциклоп. видань	2	108	48	16	32		50		8	8				
Науково-дослідна робота студентів	4,5	243	98	34	64		145		7,8					
*Військова підг.	7,5	405	За окремим планом						8					
Редаг. газети	2,5	135	72	40	32		63		8					
Редаг. перекладу	3	162	78	34	44		84		7	7				
Редаг. техн. літ.	2	108	48	16	32		60		8	8				
Разом:	14	756	344	140	204		412	1	6	3				
Усього за термін навчання:	151	8154	4007	1648	2359		4147	30	41	51		4		

Додаток Р

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»
Робочий навчальний план на 2005-2006 н. р. Напрямок підготовки 0302 Журналістика

Спеціальність 6. 030203 Видавнича справа та редагування

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр Видавничо-поліграфічний інститут

Кафедра видавничої справи та редагування Заочна форма навчання

Затверджено 11 квітня 2005 р. Термін навчання 4,5 роки

Кваліфікація бакалавр журналістики

Дисципліна	Обсяг дисципліни		Аудиторні години				Самостійна робота	Розподіл за семестрами					
	Кредитів	Годин	Усього	У тому числі				Іспитів	Залків	Модульн .(темат.)	Курсови й проєкт	Курсови роботи	Рефератів
				Лекції	Практичні (сем.)	Лабораторні							
Цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки													
Історія України	1,5	81	8	6	2		73		1				
Філософ. (ет., естет., реліг, логіка)	1,5	81	6	4	2		75		3				
Філософія	2	108	16	12	4		92	4					
Психологія	1,5	81	10	8	2		71		7				
Соціологія	1,5	81	10	8	2		71		8				
Іноземна мова	5	270	28		28		242	4	1,2,3				
Культурологія	1	54	8	4	2		48		2				
Правознавство	1,5	81	10	8	2		71		7				
Політологія	1,5	81	10	8	2		71		7				
Економічна теорія	2	108	14	10	4		94	5					
Разом за цикл:	19	1026	118	68	50		908	3	10				
Цикл природничо-наукової підготовки													
Вступ до спеціальності	1,5	81	10	8	4		71	1					
Історія укр. л-ри	6,5	381	40	26	14		311	5	4				
Риторика	2,5	135	16	10	6		119		8				
Історія зар. л-ри	10	540	54	32	22		486	2,3,7	4,6				
Теорія твору	2,5	135	16	8	8		119	8					
Сучасна укр. мова	13,5	729	64	32	32		665	2,3,6	1,4				
Сучасна рос. мова	7	378	40	20	20		338	1,4	3				
Практ. стилістика	5,5	297	34	16	18		263	7	5,6				
Екологія	1	54	8	8			46		3				
Разом за цикл:	50	2700	282	158	596	124		2418	12	10		1	

Продовження додатка Р

Цикл професійної та практичної підготовки

Об. тех. та прогр.	1	54	8	2	6		46		1				
Редаг. перекладу	3	162	20	10	10		142	9	8				
Заг. бібліографія	2	108	18	8	8		92	5					
Техн. редагування	2,5	135	18	10	8		117	6					
Ред. інфор.л-ри	2	108	16	10	6		92		9				
Укр. правопис	5	270	30	10	20		240	2					
Осн. станд. та вик. станд. у вид-ві	1,5	81	10	6	4		71		5				
Макет. і верстка	5	270	40	14	10	16	230	7	6				
Коректура	2,5	135	16	4	12		119	5					
Редагування (заг. курс)	5	270	34	18	16		236	2	1				
Ред. аналіз та підгот. видання	3	162	20	12	8		142	6	5				
Ділове укр. мовл.	2	108	16	8	8		92		3				
Літ. редагування	2,5	136	16	8	10		119	3					
Вид.-полігр. техніка і технол.	1	54	6	4	2		46	1					
Автоматизація ред.-вид. процесу	4	216	30	14	6	10	186	9	8				
Редаг. навч. л-ри	2,5	135	16	10	6		119	6					
Видавництва в ринкових умовах	2,5	135	16	10	6		119	7					
Безпека жит.	1	54	8	6	2		46		6				
Охорона праці	1	54	8	8	2		46		9				
Осн. теорії л-ри та літ.-худ. критики	3	162	18	10	8		144	2					
Разом за цикл	52	2808	38	17	158	26	2446	14	12			3	
			2	8									
Дисципліни вільного вибору студентів													
Ред. підготовка енциклоп. видань	2	108	16	10	6		92	8					
Історія вид. справи	4,5	243	30	18	12		213	9	8				
Журн. майстерність	3	162	20	10	10		142		7				
Ред. техн. л-ри	2	108	12	6	6		96		9				
Редагування газети	2,5	135	18	10	8		117		8				
Разом:	14	756	96	54	42		660	2	4				
Усього за термін навчання:	135	7290	45	374	26	6432	31	36				6	
		858	8										

Державний іспит з теорії та практики редагування (в усній формі) лютий

Додаток С

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»
 Робочий навчальний план на 2005-2006 н. р. Напрямок підготовки 0302 Журналістика
 Спеціальність 7. 030203 Видавнича справа та редагування
 Освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліст Денна форма навчання
 Кафедра видавничої справи та редагування Затверджено 11 квітня 2005 р.
 Термін навчання 1,5 роки Кваліфікація редактор

Дисципліна	Усього		Аудиторних годин				Самостійна робота	Розподіл за семестрами					
	Кредитів	Годин	У тому числі					Іспитів	Заліків	Модульн. (темат.) контр. роб.	Курсовий проект	Курсових робот	Рефератів
			Усього	Лекції	Практичні (сем.)	Лабораторн і							
Цикл професійної та практичної підготовки													
Ох. праці в галузі	0,5	27	14	14			13	10					
Цивільна оборона	0,5	27	14	14			13	9					
Орг. та ек. книг. справи	1,5	81	34	17	17		47	10					
Лінгвістика тексту	3	162	74	34	45		86	10	10		10		
Реклама	2	108	54	36	18		54	9	9				
Авторське право	1,5	81	53	14	16		47	10	10				
Основи маркетингу та менеджменту	1	54	28	8	18		28	10					
Історія вид. справи	2	108	54	36	18		54	9					
Акт. пробл. укр. термінознавства	2,5	136	54	28	36		71	9	9				
Джерелознавство	2	108	52	34	18		56	10	10				
Редаг. документів	2	108	46	28	18		62	9	9				
Ред. наук-поп. літ.	2	108	54	18	36		54	9	9				
Основи наукових досліджень	1,5	81	40	24	18		41	10					
Ред. майстерність	2,5	135	54	18	36		81	9	9				
Ред. рефер. тексту	2	108	54	18	36		54	9	9				
Худ.-техн. оформ. та констр. книги	2	108	54	18	36		54	9					
Підг. видання	1,5	81	34	17	17		47	10	10				
Передд. практика	8	432	200		200		232						
Підготовка дипломних робіт	14	756					756						
Разом за цикл:	82	2862	1036	436	596		1826	9	8	10	1	4	

Дисципліни вільного вибору студентів

Текстол. проблеми ред. роботи	5	270	10 4	52	52		166		10	9,10				
*Військова підг.	5	270	За окремим планом						10					
Разом:	5	270	10 4	53	52		166	1	1	2				
Усього за термін навчання:	57	3078	10 82	43 32	630		2016	10	9	12		1	4	

Усього: Іспитів 10; заліків 9; Модульн. (темат.) контр. роб. 12;
Курсових робіт 1; Рефератів 4.

* для спеціальностей з терміном навчання більше ніж один рік
військова підготовка проводиться замість частини дисципліни
вільного вибору студента загальним обсягом 7,5 кредитів (270 годин)

Практика: переддипломна з 1.09 по 30.10, 8 тиж., 11 сем.

Державна атестація: захист дипломних робіт (лютий).

Додаток Т

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»

Робочий навчальний план на 2005-2006 н. р.

Напрямок підготовки 0302 Журналістика

Спеціальність 6. 030203 Видавнича справа та редагування

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Видавничо-поліграфічний інститут

Кафедра видавничої справи та редагування

Заочна форма навчання

Затверджено 11 квітня 2005 р.

Термін навчання 4,5 роки

Кваліфікація бакалавр журналістики

Дисципліна	Обсяг дисципліни		Аудиторні години				Самостійна робота студентів	Розподіл за семестрами					
	Кредитів	Годин	Усього	У тому числі				Іспитів	Залків	Модульн. (темат.) контр. роб.	Курсовий проект	Курсових робот	Рефератів
				Лекції	Практичні (сем.)	Лабораторні							
Цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки													
Історія України	1,5	81	8	6	2		73		1				
Філософія (етика, естетика, релігієзнавство, логіка)	1,5	81	6	4	2		75		3				
Філософія	2	108	16	12	4		92	4					
Психологія	1,5	81	10	8	2		71		7				
Соціологія	1,5	81	10	8	2		71		8				
Іноземна мова	5	270	28		28		242	4	1,2, 3				
Культурологія	1	54	8	4	2		48		2				
Правознавство	1,5	81	10	8	2		71		7				
Політологія	1,5	81	10	8	2		71		7				
Економічна теорія	2	108	14	10	4		94	5					
Разом за цикл:	19	1026	118	68	50		908	3	10				

Цикл природничо-наукової підготовки

Вступ до спеціальності	1,5	81	10	8	4		71	1					
Історія укр. л-ри	6,5	381	40	26	14		311	5	4				

Продовження додатка Т

Риторика	2,5	135	16	10	6		119		8				
Історія зар. л-ри	10	540	54	32	22		486	2,3,7	4,6				
Теорія твору	2,5	135	16	8	8		119	8					
Сучасна укр. мова	13,5	729	64	32	32		665	2,3,6	1,4				
Сучасна рос. мова	7	378	40	20	20		338	1,4	3				
Практ. стилістика	5,5	297	34	16	18		263	7	5,6				
Екологія	1	54	8	8			46		3				
Разом за цикл:	50	2700	282	158	596	124		2418	12	10		1	
Цикл професійної та практичної підготовки													
Обчислювальна техніка та прогр.	1	54	8	2	6		46		1				
Редаг. перекладу	3	162	20	10	10		142	9	8				
Заг. бібліографія	2	108	18	8	8		92	5					
Техн. редагування	2,5	135	18	10	8		117	6					
Ред. інформац. л-ри	2	108	16	10	6		92		9				
Укр. правопис	5	270	30	10	20		240	2					
Осн. станд. та вик. станд. у вид-ві	1,5	81	10	6	4		71		5				
Макетування і верстка	5	270	40	14	10	16	230	7	6				
Коректура	2,5	135	16	4	12		119	5					
Редагування (заг. курс)	5	270	34	18	16		236	2	1				
Ред. аналіз та підгот. видання	3	162	20	12	8		142	6	5				
Ділове українське мовлення	2	108	16	8	8		92		3				
Літ. редагування	2,5	136	16	8	10		119	3					
Вид.-полігр. техніка і технол.	1	54	6	4	2		46	1					
Автоматизація ред.-вид. процесу	4	216	30	14	6	10	186	9	8				
Редаг. навч. л-ри	2,5	135	16	10	6		119	6					
Видавництва в ринкових умовах	2,5	135	16	10	6		119	7					
Безпека життєдіяльності	1	54	8	6	2		46		6				
Охорона праці	1	54	8	8	2		46		9				
Осн. теорії л-ри та літ.-худ. критики	3	162	18	10	8		144	2					
Разом за цикл	52	2808	382	178	158	26	2446	14	12			3	

Продовження додатка Т

Дисципліни вільного вибору студентів

Ред. підготовка енциклоп. видань	2	108	16	10	6		92	8					
Історія вид. справи	4,5	243	30	18	12		213	9	8				
Журн. майстерність	3	162	20	10	10		142		7				
Ред. техн. л-ри	2	108	12	6	6		96		9				
Редагування газети	2,5	135	18	10	8		117		8				
Разом:	14	756	96	54	42		660	2	4				
Усього за термін навчання:	135	7290	85	45	374	26	6432	31	36				6

Кількість	Іспитів	31
	Заліків	36
	Курсових робіт	4
	Рефератів	6

Державна атестація

Державний іспит з теорії та практики редагування (в усній формі) лютий

Додаток У

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»

Робочий навчальний план на 2006-2007 н. р.

Напрямок підготовки 0302 Журналістика

Спеціальність 7. 030203 Видавнича справа та редагування

Освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліст Кваліфікація редактор

Видавничо-поліграфічний інститут

Кафедра видавничої справи та редагування

Денна форма навчання

Затверджено 14 квітня 2006 р.

Термін навчання 1,5 роки

Дисципліна	Усього		Аудиторних годин				Самостійна робота студентів	Розподіл за семестрами					
	Кредитів	Годин	У тому числі					Іспитів	Заліків	Модульн. (темаг.)	Курс .	Курсових робіт	Рефератів
			Усього	Лекції	Практичн і	Лабор- ні							
Цикл професійної та практичної підготовки													
Охорона праці	1	36	16	12		4	20	10					
Інтел. власність	1	36	18	18			18		9	9			
Орг. та ек. книгов. справи	2	72	36	18	18		36		10				
Лінгвістика тексту	5	180	90	36	54		90	10		10		10	
Реклама	3	108	54	36	18		54		9	9			
Культура мови	3	108	54	36	18		54	10		10			
Осн. маркетингу та менеджменту	1,5	54	28	10	18		26		10				
Істор. вид. справи	3	108	54	36	18		54	9					
Акт. проблеми укр. термін-ва	3	108	54	18	36		54	9		9			
Джерелознавство	3	108	54	36	18		54		10	10			
Ред. документів	3	108	54	36	18		54	9		9			
Ред. наук. -поп. літ.	3	108	54	18	36		54		9	9			
Осн. наук. дослід.	2	72	36	18	18		36		10				
Ред. майстерність	4	144	72	36	36		72		9	9			
Ред. рефер. тексту	3	108	54	18	36		54	9		9			
Худ.-техн. оформ. та констр. книги	3	108	54	18	36		54		9				
Підгот. видання	3	108	54	36	18		54	10		10			
Передд. практика	12	432	200		200		232						
Підготовка дипломних робіт	21	756					756						
Разом за цикл:	79,5	2862	1036	436	596	4	1826	8	9	11		1	4
Дисципліни вільного вибору студентів													
Текст. проблеми редак. роботи	6	216	108	54	54		108		10	9,10			
Військ. підготовка	7,5	270	За окремим планом										
Разом за цикл:	6	216	108	54	54		108		1	2			
Разом годин:	85,5	3078	1140	490	650	4	1934	8	10	13		1	4

Додаток Ф

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»

Робочий навчальний план на 2006-2007 н. р.

Напрямок підготовки 0302 Журналістика

Спеціальність 7. 030203 Видавнича справа та редагування

Освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліст Кваліфікація бакалавр

Видавничо-поліграфічний інститут

Кафедра видавничої справи та редагування Денна форма навчання

Затверджено 14 квітня 2006 р.

Термін навчання 3 роки, 10 місяців

Дисципліна	Усього		Аудиторних годин				Самостійна робота студентів	Розподіл за семестрами					
	Кредитів ECTS	Годин	У тому числі					Іспитів	Заліків	Модульн. (темат.)	Курс.	Курсових робіт	Рефератів
			Усього	Лекції	Практичні (сам.)	Лабор-ні							
ЦИКЛ ГУМАНІТАРНОЇ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ													
Філософія	3	108	54	36	18		54	4		4			4
Економ. теорія	3	108	54	36	18		54	6					
Психологія	2	72	36	18	18		36		5				5
Соціологія	2	72	36	18	18		36		5				5
Правознавство	2	72	36	18	18		36		8	8			
Іноземна мова	3,5	126	70		70		56		3,4д	3,4			
Політологія	1,5	54	26	18	8		28		8				8
Фізичне виховання	3,5	126	106		10 6		20		4,5				
Разом за цикл:	20,5	738	418	144	27 4		320	2	8	4			4
ЦИКЛ ПРИРОДНИЧО-НАУКОВОЇ ПІДГОТОВКИ													
Історія української літератури	8	288	144	72	72		144	5	3,4	4			
Риторика	4	144	72	36	36		72		3				
Історія зарубіжної літератури	9	324	162	90	72		162	3,7	4,6	4,5			
Теорія твору	4	144	72	36	36		72		8	8			
Сучасна українська мова	14	504	252	108	144		252	4,6	3,5	3-6		4	
Сучасна російська мова	5	180	90	54	36		90	4	3	3			
Практична стилістика	8	288	144	72	72		144	7	5,6	5-7			
Екологія	2	72	36	18	18		36		3	3			
Разом за цикл:	54	1944	972	486	486		972	7	12	14		1	

ЦИКЛ ПРОФЕСІЙНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Редагування перекладу	5	180	90	36	54		90	4		4			
Загальна бібліографія	2	72	36	18	18		36	5					
Технічне редагування	3	108	54	36	18		54		6	6			6
Підготовка сайтів	3	108	54	18	36		54		7	7			7
Основи стандартизації та використання стандартів у видавництві	2	72	36	18	36		54		7	7			7

Державний іспит з теорії та практики редагування

Практика: виробнича коректорська 18.06-15.07.07, 4 тиж., 4 семестр

виробнича редакторська 18.06-15.07.07, 4 тиж., 6 семестр

Додаток X

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»

Робочий навчальний план на 2006-2007 н. р.

Напрямок підготовки 0302 Журналістика

Спеціальність 7. 030203 Видавнича справа та редагування

Освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліст Кваліфікація бакалавр

Видавничо-поліграфічний інститут

Кафедра видавничої справи та редагування Денна форма навчання

Затверджено 14 квітня 2006 р.

Термін навчання 3 роки, 10 місяців

Дисципліна	Усього		Аудиторних годин				Самостійна робота студентів	Розподіл за семестрами					
	Кредитів ECTS	Годин	У тому числі					Іспитів	Заліків	Модульн. (темат.)	Курс.	Курсових робіт	Рефератів
			Усього	Лекції	Практ-ні	Лабор-ні							
ЦИКЛ ГУМАНІТАРНОЇ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ													
Іноземна мова	4	144	72		72		72		2	1,2			
Історія України	1,5	54	26	18	8		28		2				2
Філософія (етика, естетика, релігієзнавство, логіка)	1,5	54	26	18	8		28		2				
Культурологія	1	36	18	18			18		1				1
Разом за цикл:	8	288	142	54	88		146		4	2			3
ЦИКЛ ПРИРОДНИЧО-НАУКОВОЇ ПІДГОТОВКИ													
Вступ до спеціальності	5	180	72	36	36		108	1					
Історія української літератури	13	468	216	108	108		252	1	1,2д	1,2			
Історія зарубіжної літератури	5	180	72	36	36		108	2	1д				
Сучасна українська мова	9	324	144	72	72		180	2	1	1,2			
ЦИКЛ ПРОФЕСІЙНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ													
Практичний курс з української мови	11	396	180	72	108		216	2	1д	1,2			
Осн. вид. справи та редагування	5	180	90	36	54		90		2д				
ВИБІРКОВА ЧАСТИНА ПРОГРАМИ													
Обчмслювальна техніка та програмування	1,5	54	28	18	10		26		1				
Вид.-пол. техніка і технологія	2,5	90	28	18	10		62	1					
Усього за термін навчання:	60	2160	972	450	522		1188	6	11	8			3

Екзаменів 6; заліків 11; модульн. (темат.) контр. роб. 8; рефератів 3.

ВІННИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
Барський гуманітарно-педагогічний коледж
імені Михайла Грушевського

23000, Вінницька обл., м. Бар, майдан Михайла Грушевського, 1, ідент. код 02904160, код 04341, факс 2-12-70, тел. 2-44-31, 2-12-70
 E-mail bar_bpu 01@ukr.net

06 лютого 2015 р. № 22
 на № _____ від _____

ДОВІДКА

Про впровадження результатів дослідження аспіранта
 Інституту вищої освіти НАПН України Ус Тетяни Іванівни
 на тему: «Розвиток підготовки фахівців з видавничої справи та редагування
 в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)»

Основні положення дисертаційного дослідження аспіранта Інституту вищої освіти НАПН Ус Тетяни Іванівни на тему: «Розвиток підготовки фахівців з видавничої справи та редагування в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)» впроваджувалися впродовж 2014 року в навчально-виховний процес Барського гуманітарно-педагогічного коледжу імені Михайла Грушевського на спеціальності 5.03030301 «Видавнича справа та редагування».

Результати дослідження аспірантки представлені у вигляді наукових публікацій відповідно до теми дисертаційного дослідження. Окреслені матеріали були використані при викладанні навчальних дисциплін «Історія видавничої справи», «Редагування окремих видів літератури» тощо.

Висвітлені в публікаціях дисертантки Ус Т. І. окремі положення дослідження доцільні при розробці завдань для самостійної роботи, практичної підготовки студентів, а також при написанні курсових і кваліфікаційних робіт.

Кандидат мистецтвознавства, доцент,
 заступник директора з науково-методичної
 роботи та міжрегіональних зв'язків

А. І. Бурса

Відкритий
міжнародний **УНІВЕРСИТЕТ**
розвитку людини
"УКРАЇНА"

Open
International **UNIVERSITY**
of Human Development
"UKRAINE"

Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини

Україна, 54003, м. Миколаїв, вул. 2-га Військова, 22
т. 711652, 714576, 710915 E-mail: umirl.edu.ua@ukr.net
р/р 26007001043643 ПАТ КБ "Хреспатик" м. Київ МФО 300670 код ЄДРПОУ 23625234

13.02. 2015р. № 14
на № _____ від _____

ДОВІДКА

Про впровадження результатів дисертаційного дослідження аспіранта Інституту вищої освіти НАПН України Ус Тетяни Іванівни на тему: «Розвиток підготовки фахівців з видавничої справи та редагування в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)»

Упродовж 2013-2014 рр. основні положення дисертаційного дослідження аспіранта Інституту вищої освіти НАПН Ус Т. І. на тему: «Розвиток підготовки фахівців з видавничої справи та редагування в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)» упроваджувалися у навчально-виховний процес підготовки студентів галузі знань 0303 «Журналістика та інформація» напрямів підготовки 6.030301 «Журналістика», 6.030303 «Видавнича справа та редагування», та спеціальності 8.03030101 «Журналістика (за видами)».

Наукова новизна і актуальність дисертаційного дослідження Ус Тетяни Іванівни зумовили апробацію викладачами інституту основних дисертаційних положень при викладанні дисциплін «Історія світової видавничої справи», «Основи видавничої справи». Висвітлені у дисертаційному дослідженні питання щодо розвитку підготовки фахівців з видавничої справи та редагування в Україні використовуються при розробці тематики рефератів, завдань для самостійної роботи студентів, курсових та дипломних робіт.

Під час проведення цієї роботи були зроблені висновки про актуальність дисертаційного дослідження Ус Т. І. та доцільність упровадження його результатів у практику навчально-виховного процесу підготовки фахівців галузі знань 0303 «Журналістика та інформація» навчальних закладів освіти України.

Перший проректор

Л.А. Козаченко

*Людмила Л.А. Козаченко завідуючу
Миколаївським відділом кафедри ІЖ
Т.А. Карпенко*

ДОВІДКА

Про впровадження результатів дисертаційного дослідження аспіранта Інституту вищої освіти НАПН України Ус Тетяни Іванівни на тему: «Розвиток підготовки фахівців з видавничої справи та редагування в Україні (друга половина XX – початок XXI століття)»

Упродовж 2013–2014 рр. основні положення дисертаційної роботи аспіранта Інституту вищої освіти НАПН Ус Т. І. на тему: «Розвиток підготовки фахівців з видавничої справи та редагування в Україні (друга половина XX – початок XXI століття)» упроваджувалися у навчально-виховний процес підготовки бакалаврів, спеціалістів та магістрів напрямку 0303 «Журналістика та інформація» спеціальності 8.03030101 «Журналістика (за видами)», 8.03030301 «Видавнича справа та редагування».

Наукова новизна дисертаційного дослідження Ус Тетяни Іванівни зумовила апробацію викладачами університету основних дисертаційних положень при читанні дисциплін «Вступ до спеціальності», «Історія видавничої справи», «Теорія та історія видавничої справи і редагування».

Висновки у дисертаційному дослідженні питання використовуються у розробленні тематики рефератів, курсових та дипломних робіт, завдань для самостійної роботи студентів.

Під час проведення цієї роботи були зроблені висновки про актуальність дослідження Ус Т. І. та доцільність упровадження його результатів у практику навчально-виховного процесу закладів освіти України.

Професор: доктор філологічних наук

Тимошук М. С.

